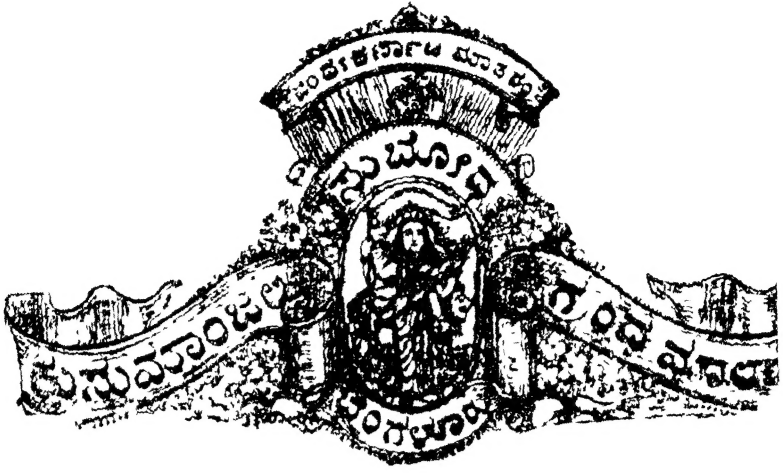

BROWEN BOOK ONLY

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198413

UNIVERSAL
LIBRARY

(ಸಚಿತ್ರ ನಾಸ ಪುಸ್ತಕಾವಳಿ)

೧೩

ಸುಬೋಧ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ,
ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಹೆಸರು

- ೧ ಧನಂಜಯ
 - ೨ ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿ
 - ೩ ಹೈದರಲ್ಲಿಖಾನ್
 - ೪ ಗುರು ನಾನಕ್
 - ೫ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಪುಲಿಕೇಶಿ
 - ೬ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಸ್ವಾಮಿ
-

ಸುಬೋಧ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸ ಪುಸ್ತಕಾವಳಿ

ಮುನ್ನುಡಿ:—

ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರನೂ, ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮನೋಹರನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿಯು, ಭೂಭಾರ ಹರಣೋದ್ದೇಶದಿಂದ ದ್ವಾಪರಾಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರೂಪಿನಿಂದ ಅವತರಿಸಿದ್ದಾಗ್ಗೆ, ಆತನಿಗೆ ಅನುಚರನೂ, ದುಷ್ಟಶತ್ರುಣು, ಶಿಷ್ಯರಕ್ಷಣು, ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕನೂ ಆಗಿದ್ದ-ನರಸುನರ್ಷಿಯ ಅವತಾರ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಧನಂಜಯ ನೇನಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತ ಕಥಾನಾಯಕನು. ಈತನು ಅರ್ಜುನನೆಂಬ ನಾಮಧೇಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು. ಈತನ ಮತ್ತು ಈತನ ಅಣ್ಣತಂದೆಯಿಂದಲೂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಭೀಮಸೇನ-ನಕುಲ ಸಹದೇವರ ಜನನ ಜೀವಿತ ಜಗದ್ಭರಣಾದಿ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಮಗ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯೂ, ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ವಿರಚಿತವಾಗಿ, 'ಪಂಚಮವೇದ' ವೆಂಬ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಮಹಾಭಾರತ ಗ್ರಂಥರತ್ನದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಹಾಭಾರತವೂ-ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿ ಪ್ರಣೀತವಾಗಿ ಆದಿಕಾವ್ಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ಗ್ರಂಥರತ್ನದಂತೆಯೇ, ಆದ್ಯಂತ ಭಾರತದೇಶದ ಧಾರ್ಮಿಕ ನೈತಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿದ್ದು, ಭಾರತೀಯರ ಸಕಲ ವಿಧ ಲೌಕಿಕ ಜೀವಿತಕ್ಕೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು, ಕಾಲಕರ್ಮಸಂಯೋಗದಿಂದ, ಪರಜನಾಂಗದ ಕಾಲ್ಪುಳಿತಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ, ದಾಸ್ಯಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ನೆಗ್ಗೆ ನರಳುತ್ತಿರುವ ಭಾರತೀಯರು, ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಗಳಿಸಿ, ಯಶೋವೈಭವಗಳಿಂದ ಮೆರೆಯಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಾದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥರತ್ನಗಳೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಗಳಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳ ಪಠನ ಪಾಠನ ವಿಮರ್ಶನಾದಿಗಳೇ ಅವರಲ್ಲಿ ದೈವಾರ್ಥಸ್ವೀಕಾರದ ದೈವೀಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ವೀಪನಗೊಳಿಸಿ, ಲೌಕಿಕ ಕಾ

ಯಾಕಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ, ನಿಶ್ಯಂಕೆ-ನಿರ್ಭಯಗಳಿಂದ ಹೋರಾಡುವಂತೆ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನಿತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಧರ್ಮ ಅರ್ಥ ಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿದವು ರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥರತ್ನಗಳಾದರೋ, ಅಮೃತಮಯ ಫಲಗಳಂತಿದ್ದು ಹಿಂಡಿದಷ್ಟೂ ನೂತನ ರುಚಿ ನೂತನ ಮಾಧುರ್ಯಗಳನ್ನುಂಟಾಗಿರುವ ರಸವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಸ್ತವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವುವು.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಭಾರತ ಕಥಾನಾಟ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದ ಅನಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರು ಪಂಚಪಾಂಡವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ತ್ರಿಲೋಕ ವೀರನೆಂದೂ ಅದ್ವಿತೀಯ ಧನುರ್ವೇದ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದವನು ಧನಂಜಯನು. ಪ್ರಕೃತ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಮಹಾಭಾರತ ಗ್ರಂಥದ ಅತಿವಿಸ್ತಾರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚದರಿ ಬಂದಿರುವ ಆತನ ಜೀವಿತ ಚರಿತ್ರೆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಏಕತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಡಲು ಬಯಸಿದ್ದೇವೆ. ಪಾಂಡವ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಮಹಾಭಾರತ ಕಥೆಯಾಗಲೀ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಪಾಂಡವರ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಾಗಲೀ ಎವರಿಲ್ಲದವುಗಳು ಅಸಂಭವವಾದುದರಿಂದ, ಧನಂಜಯ ವಿಷಯಕವಾದ ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ, ಸಮಗ್ರ ಭಾರತಕಥೆಯೂ ಸಿಂಹಾಸನಲೋಕನನ್ಯಾಯದಿಂದಲಾದರೂ ಬಂದೇ ತೀರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅತಿವಿಸ್ತಾರವಾದ ಆ ಗ್ರಂಥರಾಜದಲ್ಲಿ ಎವರಿಲ್ಲದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು, ಇಂತಹ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಂಥರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿಸುವಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮಂತಹ ಅಪ್ರಬುದ್ಧರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಹಲವು ಲೋಪಗಳು ಉಂಟಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆದರೂ, ಸರ್ವಜೇತನ ಸ್ವರೂಪನೂ, ಸರ್ವ ಕರ್ತೃವೂ, ಸಿಯಾಮಕನೂ ಆದ ಲೋಕಗುರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಕರ್ಣಾಟಕ ಜನತಾರೂಪಿ ಜನಾರ್ದನನ ಸೇವೆಯ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಯಂಕೆಯಿಂದ ಹೊರಟುದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವುದಾದರೂ ಆತನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ.

ಆದ್ಯಂತ ಭಾರತದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಒಂದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಕವಿಗಳು ಚಿತ್ರಕಾರರು ಲೇಖಕರು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂವಕರಮೇಲೆ ಅಧುನಿಕ ವಿಮರ್ಶಕ ಮಹಾ

ಶಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹೊರಿಸುವ ಅಪರಾಧವೊಂದುಂಟು. ಅದೇನೆಂದರೆ, ಅಂತಹ ಗ್ರಂಥಕರ್ತ ಜಿತ್ರಿಕಾರ ಕವಿ-ಲೇಖಕರಲ್ಲನೇಕರು ಈ ಭಾರತ ರಾಮಾಯಣ ಭಾಗವತಾದಿ ಕೇವಲ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಕಥಾ ಭಾಗಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ, ಅಸ್ಯ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಆ ಅಪರಾಧವು. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಪುರಾಣೋಕ್ತ ಕಥಾವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ನರನಾರಿಯರ, ಸ್ಥಳ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖನ ಕಥೆ ಕವಿತೆಗಳು ಒರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರೆ, ಅವು ಪ್ರಯೋಜಕವಾಗಿರುವುವೆಂಬುದು ಅವರ ವಾದ. ಅಲ್ಲದೆ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಅಮಾನುಷ ಚರ್ಯೆಗಳು ನಡೆದ ವರ್ಣನೆಗಳೂ ಉಂಟಲ್ಲವೆ! ಅದೊಂದು ಅವರ ಅಕ್ಷಮ್ಯ ಮಹಾಪಾತಕ. ಕೇವಲ ಭೌತಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ; ಮಿಕ್ಕುವೆಲ್ಲವೂ ಮಿಥ್ಯವೆಂದು ಭಾವನೆಯಿರುವ ಈ ಕಾಲದವರು, ಮೇಲ್ಕಂಡ ಪುರಾಣೋಕ್ತ ವಿಚಾರಗಳೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ಗೊಡ್ಡಹರಟೆ ಎಂದು ಅಲೆಗಳೆದು ಬಿಡಲು ಅವಕಾಶವೊದಗಿದೆ. ಹಲವು ಪುರಾಣೋಕ್ತವಿಚಾರಗಳು ಅಮಾನುಷವೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರುವುದಾದರೂ ಅವು ದೃಷ್ಟಿಭೇದ ಪಾತ್ರಭೇದ, ಕಾಲಭೇದ, ದೇಶಭೇದ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗಲು ವಿರಚಿತವಾದ ಲೌಕಿಕವಿಜ್ಞಾನ ಭಂಡಾಗಾರವೆಂಬಂಶವನ್ನು ವಿಚಾರಜ್ಞರಲ್ಲದೆ ಉತ್ತರರು ಅರಿಯಲಾರರು. ಈ ವಿಚಾರವು ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಹಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೇ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಚರ್ಚಿತವರ್ವಣವನ್ನಿಸುವಂತೆ ಆ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಎತ್ತಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಲೆಳಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈಗ್ಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ನಾಲ್ಕಾರು ಶಲಾಂತರಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೇವಲ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ಹೊಗೆಬಂಡಿ 'ಮೋಟಾರು'ಗಾಡಿ, ಆಕಾಶವಿಮಾನ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಯಾಣಸಾಧನಗಳೂ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ, ತಂತೀವಾರ್ತಾಸಾಧನ, ತಂತೀವಿರಹಿತವಾರ್ತಾಸಾಧನ, 'ರೇಡಿಯೋ' ಎಂಬ ವಸ್ತುವಿಶೇಷದಿಂದ ನಡೆವ ಹಲವು ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರ್ಯಗಳೂ ಅಲ್ಲದೆ ವೈದ್ಯ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ತಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ, ಭೂಗರ್ಭಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ನಡೆದಿರುವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೂ, ಆಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿ

ಸಬಹುದಾದರೂ ನಮ್ಮಂತಹ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯಲೋಕವು ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಅಮಾನುಷವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವುದಲ್ಲವೇ? ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಸಹ ಕೇವಲ ಭೌತಿಕ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಮರೆಯಬಾರದು. ಸಾಂಚಭೌತಿಕ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಯಾವ ವಸ್ತುವಾದರೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಏಕರೂಪದಲ್ಲೇ ಇರಲಾರದೆಂಬುದೂ - ಆರ್ಥಾತ್ ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ನಾಪವಾಗುವುದೆಂಬುದೂ ಪ್ರಕೃತಿಸಾಮಾನ್ಯವಿಚಾರವಾದುದರಿಂದ, ವಿಚಾರ ತತ್ಪರರಾದ ಆರ್ಯಮಹರ್ಷಿಯರು ಬಹು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ತಮ್ಮ ವಿವಿಧಾನುಭವಗಳಿಂದ ಭೌತಿಕವಸ್ತುಗಳ ನಿಶ್ಚಯತತ್ತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ಅಶಾಶ್ವತವಾದ ಅವುಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತುಗಳೆವುದು ವೃಥಾವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಉನ್ನತವೂ ಅವಿನಾಶಿಯೂ, ಶಾಶ್ವತವೂ ಎನ್ನಿಸಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ತ್ವಗಳ ಶೋಧನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮ ನಡೆಸಿದರು. ಈಗಿನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಚಕ್ಷಣರಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾದರೂ ಕೇವಲ ವಿರಳರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳಾದರೂ, ಈಗಿನ ಭೌತಿಕ ತತ್ತ್ವಶೋಧನೆಯ ವಿಚಾರಗಳು ಜನಜನಿತವಾಗುವಂತೆಯೇ, ಗ್ರಂಥಸ್ಥವಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುವು. ಈಗಿನ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹಲವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಚಿತ್ರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಲಾರೆವಾದರೂ ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತೇವಲ್ಲವೇ? ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ವಾದದಿಂದ ಸಾಧಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವಲ್ಲವೇ? ಪ್ರಕೃತ್ಯನ್ನು ನಾವೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡಲಾಗದಿದ್ದರೂ, ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ವಾಗ್ವಾದದಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಲು ಹವಣಿಸುವೆವಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆಯೇ, ನಮ್ಮದೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವೊಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿತೆಂದರೆ, ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಮಾನುಷವೆಂದು ತೋರುವ ಪುರಾಣೋಕ್ತ ವಿಚಾರಗಳಾದರೂ ಹೇಗೆ ನಿಶ್ಚಯವೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಮಾರ್ಗಗಳು ಗೋಚರಿಸುವುವು. ಅನೇಕ ಗೂಢವಿಚಾರಗಳ ಅಂತರಾರ್ಥಗಳೇನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಇದನ್ನು ವೃಥಾಲಾಪವೆನ್ನಲಾಗದು. ಅಭಿಮಾನ, ನಂಬಿಕೆ, ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಗೆ ಅಸಾಮಾನ್ಯಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿವೆ.

ಇನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಗ್ರಂಥಕಾರರೂ, ಕವಿಗಳೂ, ಚಿತ್ರಕಾರರೂ, ಲಿ
ರಾಗಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಏಕೆ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚನೆಮಾಡುತ್ತ ಬಂದ
ರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹೇಳಬೇಕಾದುದು ಅನವಶ್ಯಕವು.
ಭಾರತದೇಶದ ಧೈಯವು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ವಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಕೇವಲ ಭೌತ
ಕ ವಿಷಯವಿಮರ್ಶನೆಯಲ್ಲ. ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವ ಯಾವ ವಿಚಾರ
ವಾದರೂ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯವಾದರೂ ಅದು ಸಾರಲೌಕಿಕ ಪುರುಷಾರ್ಥ
ಸಾಧನೆಗೆ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಆ ಕಾರ್ಯದ ಆದಿ
ಯೂ ಅಂತ್ಯವೂ ಫಲಪ್ರಯೋಜನಗಳೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಶಿಸಿ
ಬೇಕೆಂಬುದಲ್ಲ. ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಾರರ ವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮ
ವಾದರೂ ಏನು? ಜನಾಂಗದೊಂದಿಗೆ ಅದರ ಧೈಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಂದಿ
ಟ್ಟು-೨ ಧೈಯಸಾಧನೆಗೆ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಆದಿ
ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ
ಅವರು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ದ್ರೋಹಿಗಳೋ ಸ್ನೇಹಿತರೋ?

ಸುಬೋಧ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಮೂಲೋದ್ದೇಶವಾ
ದರೂ, ವಿವಿಧ ಲೌಕಿಕ ಪಥಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಭಾರತದೇಶದ ಧೈಯವೇನೆಂ
ಬುದನ್ನು, ಸದ್ಯಃ ಕರ್ಣಾಟಕ ಜನಾಂಗದೊಂದಿಗೆ ಇಡುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಆ
ದುದರಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಮಹಾಶಯರೂ ಭಾಷಾಭಿವಾಸಿಗಳೂ, ನಮ್ಮ ಈ ಸೇ
ವಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಹಸ್ತ ಪರಹಸ್ತ ಯೋಗ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನಿತ್ತು, ಸಹಕರಿ
ಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ

ತಾ|| ೩೧-೧-೧೯೨೯

ಇತಿ ಸುಜನ ವಿಧೇಯ

ಯಂ. ರಾಮರಾವ್

ಯತ್ರ ಯೋಗೀಶ್ವರಃ ಕೃಷ್ಣೋ ಯತ್ರ ಪಾರ್ಥೋ ಧನುರ್ಧರಃ
ತತ್ರ ಶ್ರೀರ್ವಿಜಯೋ ಭೂತಿಧ್ರುವಾ ನೀತಿರ್ಮತಿರ್ಮಮ ||

—ಗೀತಾ

—* ಶ್ರೀರಾಮಸಹಾಯಂ *

ಅದ್ವಿತೀಯ ಧನ್ವಿ - ತ್ರಿಲೋಕವೀರ

ಧ ನ ಂ ಜ ಯ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧.

‘ಕುರು-ಪಾಂಡು ಸಂತಾನ’

ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಭಾರತದೇಶವು. ಇದರ ‘ಪುಣ್ಯಭೂಮಿ’ ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು, ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರರಾದ ಹಲವು ಮಂದಿ ಮಹನೀಯರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಹಲವು ಕೋಟಿ ಮಾನವರ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಈ ದೇಶವು, ವಸಿಷ್ಠ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಭಾರದ್ವಾಜಾದಿ ಕೆಲಮಂದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಧ್ರುವ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಾದಿ ಹತ್ತಿಂಟುಮಂದಿ ಭಕ್ತ ಶಿರೋಮಣಿಗಳು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿಕೊಂಡುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅನಸೂಯೆ, ಸೀತೆ, ಸಾವಿತ್ರಿ ಮುಂತಾದ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಮಂದಿ ಪತಿವ್ರತೆಯರು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದರೆಂದು ಮಾತ್ರ ಇದು ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯೆನಿಸಿ ಮೆರೆದುದಲ್ಲ. ಅಲ್ಲ - ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಾದಿ ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರು ಸತ್ಯಸಂಧರೂ, ಶಿಬಿಕರ್ಣಾದಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಮಂದಿ ದಾನಶೂರರೂ ಮಾತ್ರವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತಂದಿತ್ತವರಲ್ಲ. —ಒಂದು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮನೋಹರ ಕಮಲಗಳಿರಬಹುದು. ವಿವಿಧ ಜಲಚರಗಳಿರಬಹುದು, ಆದರ ನೀರು ದ್ರವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸ್ಫಟಿಕತಲೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಬಹುದು, ರುಚಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಆ ಕೆರೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರು ಬರಲಾರದು. - ಏಕೆಂದರೆ, ಅಷ್ಟು

ಉತ್ತಮ ವಸ್ತುಗಳೂ ವಿನಾಶವನ್ನೈದದಂತೆ, ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು ಅದರ ಕಟ್ಟಿಯೊಂದು ಭದ್ರವಾಗಿರಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವು. ಅದು ಭದ್ರವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರವಾದ ರುಚಿಯಾದ ಆ ನೀರೂ ನಿಲ್ಲಲಾರದು; ಜಲಚರಗಳೂ ಬದುಕಲಾರವು; ಕಮಲಗಳೂ ಪುಷ್ಪಿಸಿ ಪರಿಮಳವನ್ನೀಯಲಾರವು. ಕಟ್ಟಿಯೊಂದು ಭದ್ರವಾಗಿರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆರೆಯ ನೀರೆಲ್ಲವೂ ಹರಿದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಕೆರೆಯಿದ್ದ ರಮ್ಯವಾದ ಆ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ, ಕೆಸರು ಕೊಚ್ಚಿ ದುರ್ವಾಸನೆಗಳಿಂದ ಅಸಹ್ಯವನ್ನಿಸಿ ಯಾರನ್ನೂ ಬಳಿ ಸೇರಿಸದಂತೆ ಆಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆಯೇ, ನಮ್ಮ ಈ ಭಾರತದೇಶ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಪೃಥ್ವಿಯ ಯಾವುದೊಂದು ದೇಶವಾದರೂ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳಿಂದಲೂ, ಅಂಗಡಿ ಮುಂಗಟ್ಟುಗಳಿಂದಲೂ, ಶೃಂಗಾರವಾದ ರಾಜಜೀದಿಗಳಿಂದಲೂ, ವನ ಉಪವನಗಳಿಂದಲೂ, ವಿವಿಧ ವಾಹನ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಲಾಸಿಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಿಂದಲೂ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾದ ಹಲವು ನಗರರಾಜಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ, ಶೃಂಗಾರದನವೋ, ಅನ್ವರ್ಥ ಭೋಗವತಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಬಹುದು. ಆ ದೇಶವು ಅಮಿತ್ಯಶ್ಚರ್ಯ ಸಂಪನ್ನರಾದ ವರ್ತಕರಿಂದ ಕೂಡಿರಬಹುದು, ವಿಶೇಷ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಕಾಮಗಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರಬಹುದು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಅಲ್ಲಿ ಜನ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ಹಲವು ವಿಧ್ಯಾಲಯಗಳೂ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತಿಬರಲಾರದು. ಅಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳೊಂದಿಗೆ, ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣೆ ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಧನ ಮಾನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲ ಪ್ರಭುನೂ ಇರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಂತಹ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿದ್ದರೂ ಅದು ಹುಚ್ಚನ ಕೈಯಲ್ಲಿನ ಕತ್ತಿಯಂತೆ ಪರರಿಗೆ ಉಪದ್ರವಕಾರಿಯಾಗಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಉಪಕಾರಮಾಡಲಿರುವುದು. ಅಂತಹ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರವರ್ಗವಾದರೋ, ಧನವಂತರು ಅನ್ಯಾಯಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ನರಹಂತಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಆತತಾಯಿಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಅಪಕ್ತರಾದ ಸಾಧುಜೀವಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವರಲ್ಲದೆ, ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಯೋ

ಗೃಹಿಣಿ ರಕ್ಷಣೆಗಳನ್ನು ಬದಗಿಸಲಾರರು. ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕರಾದ ಹಲವರು ಬಳಿಸೇರಿ, ಆ ದೇಶದ ಪ್ರಭುವನ್ನು, ಇಂದ್ರ ಚಂದ್ರ ದೇವೇಂದ್ರನೆಂದು ಹೊಗಳಬಹುದು. ಅವನಾದರೂ, ತಾನೇನು ಭೀಷ್ಮನೋ, ಅಭಿನವ ರಘುನಾಥನೋ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಪರಾವತಾರಿಯೋ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗಬಹುದು. ಆದರೇನು! ಅವನು ಎಂದಿನವರೆಗೆ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯ, ಸತ್ಯಾಸತ್ಯ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಅಶೇಷ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಎಂಬಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಲು ಅಶಕ್ತನಾಗಿರುವನೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಹೊಗಳಿಕೆಯೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥಾಲಾಪವು. ಅವನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅರಣ್ಯ ರೋದನಗಳು. ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಹೆಮ್ಮೆಗೊಳ್ಳುವುದಾದರೂ ಕೇವಲ ಮೌಢ್ಯತಾ ಪ್ರದರ್ಶನವು. - ಏಕೆಂದರೆ, ಮೇಲ್ಕಂಡ ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟೆಯು ಹೋದ ಬಳಿಕ ಅದರ ಅಂಗಳವು ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷೆ ರಕ್ಷಣೆಗಳೆಂಬೆರಡು ರಕ್ಷಕ ತತ್ವಗಳು ನಾಶವಾದೊಡನೆಯೇ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಬಿಗಿ ತಪ್ಪುವುದು. ಮರುಕ್ಷಣವೇ ದುಷ್ಟರ ಕೈಮೇಲಾಗಿ ಅವರು ಪ್ರಬಲಿಸುವರು. ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುವುವು. - ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮೇರೆ ಮಾರುವುವು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಧನ ಮಾನ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಅಸಾಯವುಂಟಾಗತೊಡಗುವುದು. ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ನಶಿಸುವುವು. ಮುಂದೆ ಕೇಳಬೇಕಾದುದೇನು! ಅನ್ಯಾಯ ಅಸತ್ಯ ಮೋಸ ಕಾಪಟ್ಯಾದಿಗಳೇ ಅಧಿಪತ್ಯ ಮಾಡತೊಡಗುವುವು. ಫಲಪುಷ್ಪಾದಿಗಳೂ, ಧಾನ್ಯದವಸಗಳೂ ವಿಕ್ರಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಎಡೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯ ಮಾಂಸ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವು ಆಕ್ರಮಿಸುವುವು. ಇಂದ್ರನ ಅಮರಾವತಿಯೆಂದೂ ಆದಿಶೇಷನ ಭೋಗವತಿಯೆಂದೂ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡು 'ರಾಮರಾಜ್ಯ'ವೋ ಎಂಬಂತಹ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಭೂಪ್ರದೇಶವು ಸ್ಮಶಾನ ಸದೃಶವಾಗುವುದು. ಹಲವು ಬಗೆಯ ದಾನಧರ್ಮ ಪರೋಪಕಾರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಎಡೆಯಾಗಿದ್ದ ಅದರ ಕಟ್ಟಡಗಳು ನಾಯಿನರಿಗಳ ಬೀಡಾಗುವುವು; ಕಳ್ಳಕಾಕರ ವಾಸಸ್ಥಳವಾಗುವುವು. ಕೋಗಿಲೆ ಗಿಣಿ ಪಾರಿವಾಳಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಗೂಗೆಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸುವುವು. - ಇದು ವ್ಯರ್ಥಾಲಾಪವಲ್ಲ. ಸರ್ವ

ಥಾ ಅಲ್ಲ; ಪ್ರಕೃತಿ ಧರ್ಮವೇ ಹೀಗಿರುವುದು. - 'ಜೀವಂಸಾರ್ವದುಕಾಕಂ ತಾವರಿಗೊಳನಂ ಮರಾಳನೆಯ್ದುವು ದೊಲವಿ' ಎಂದು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರ ವಚನವಿದೆ. ಸಕ್ಷಪಾತಪ್ರವಾಹವು ಸಮಾನಗುಣವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹರಿಯತಕ್ಕುದು ಪ್ರಕೃತಿಧರ್ಮವು!

ಭಾರತದೇಶದ ಇಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅಂತಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ, ನಾವು ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳನ್ನಿಸುವೆವೇ! ಭಾರತದೇಶ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮರೆತು, ಭೋಗವಿಲಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ದ್ವೈತ, ವೈಶ್ಯಾಸಕ್ತಿ, ಕುಡಿ ತಕುಣಿತಗಳು ಮುಂತಾದ ತನ್ನ ದುಶ್ಚರಿತ್ರೆ, ಅಶಕ್ತತೆ, ಅಯೋಗ್ಯತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭುತ್ವಪದಕ್ಕೆ ಕಳಂಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನರಾಧಮನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವನೋ ಅದರ ಗತಿಯೆಲ್ಲವೂ ಅಷ್ಟೆ! 'ನರಾಧಮ'ನೆಂಬ ಮಾತು ತಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಬಹು ಕರ್ಕಶವಾಗಿ ತೊರುವುದೇನೋ? ಅಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಲಾಗದು. ಏಕೆಂಬಿರಾ! ಪ್ರಭುಸೀತವನ್ನು ಏರುವುದು ಭಾರತದೇಶದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಂತೂ ವಿಲಾಸಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ. ಧರ್ಮದಂಡವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಪ್ರಜಾಸಾಲನೆಗೆಂದು ದೈವದಿಂದ ನಿಯಾಮಕನಾಗತಕ್ಕುದು ಹುಡುಗಾಟಿಕೆಯಲ್ಲ. ಸತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದ ಸತಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ಉತ್ತರವಾದಿತ್ಯವಿಲ್ಲವೆ? ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕತ್ತ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಪೋಷಿಸಿ - ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತರಬೇಕಾದ ಉತ್ತರವಾದಿತ್ಯವಿಲ್ಲವೆ? ಅವರವರಿಗೆ ನಿಯಾಮಕವಾದ ಆಯಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಮಾಡದೆ ತಪ್ಪಿದರೆ, ಭಗವದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಪರಾಧಿಗಳಾಗುವರಲ್ಲವೆ? - 'ಧರ್ಮೇಚ ಅರ್ಥೇಚ ಕಾಮೇಚ ನಾತಿಚರಾಮಿ-ನಾತಿಚರಾಮಿ' ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿ, ಅಗ್ನಿನಾಕ್ಷಿ ಕವಾಗಿ ಕೈ ಹಿಡಿದ ಸತ್ತಿಯನ್ನು ಭರಿಸಲಿಯದೆ, ತಾನು ಕ್ಷೇತ್ರಾಂತರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಕೇಶುನ್ನು ಪರರವತಕ್ಕಿ ಬಿಡುವ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ತಾವು ನರಾಧಮನೆನ್ನಲಾರಿರಾ! ಹಾಗೆಯೇ, ತನಗೆ ದೈವದತ್ತವಾಗಿ ದೊರೆತ ಧರ್ಮದಂಡವನ್ನೂ, ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾರದೆ, ಭಾವದಾಸ್ಯಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು, ನ್ಯಾಯದೇವತೆಯನ್ನು ವೃಥಾಚಾರಕ್ಕಿಟ್ಟು ಯಾವನನ್ನಾದರೂ, ನಾವಲ್ಲ - ತಾವೇ ಏನೆಂದು ಕಣಿಯುವಿರಿ?

ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಧರ್ಮದಂಡವನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಭುಸತ್ತಮರು ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಯಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಯೋತಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರೆಗೆ ಉತ್ತಮರಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರವೂ, ನೀಚರಿಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಭಾರತದೇಶಕ್ಕೆ ನಾವು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತಹ 'ಪುಣ್ಯಭೂಮಿ' ಎಂಬ ಸಮೀಪವಾದ ಸಾಧಕವೇನಿಸುವಂತಿದ್ದಿತು. ಭದ್ರವಾದ ಕಟ್ಟಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳೂ ಜಲಚರಗಳೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯೂ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಅಂತಹ ನರವುಂಗವರ ಜಾಹು ಬಲದಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದ ವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಸ್ತ ವೈಭವಗಳೂ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿನ ಶುಭ್ರಜಲವನ್ನು ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಮಾನವರೂ ಕುಡಿದು ಪ್ರಪ್ರರಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಇದರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಪುಂಡ ನವನಿಧಿಗಳನ್ನೂ, ನವಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮನೋಹರಪುಷ್ಪಫಲಗಳನ್ನೂ ಸಕಲರೂ ಯಥೇಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಸಕಲವೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಆದುದರಿಂದಲೇ- ತಿಕ್ಷೆರಕ್ಷಣೆಯ ಈ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಂಬ ಒಂದು ವರ್ಣವನ್ನು ಆರ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದುದು. ಒಂದೊಂದು ವರ್ಣವೂ ಅದರದರ ವಿಹಿತಧರ್ಮದಿಂದ ಜ್ಞಾತವಾಗಿ, ಅಧೋಗತಿಗೀಡಿರುವ ಈ ದುಸ್ಥಾಳದಲ್ಲಿ, ಸಾಸ, ಆ ವರ್ಣವಾದರೂ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಏಕೆ ದೂಷಿಸಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕುಲತೀಲಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ, ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸತ್ವತೀಲರಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ಭೂಸುರರು, ಅಗ್ರಜನ್ಮರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಇವರೇ ಹಲವು ನೀಚವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಿಕ್ಕವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಆದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಲ್ಲೊಂದು ಮಾತು: 'ನನ್ನ ನೆರೆಯವನು ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಮಾಡಿದರೆ ತಪ್ಪೇನು?' ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುವೆನಾದರೆ, ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಏನೆಂದು ಕರೆಯುವಿರಿ! ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾದ ಅವನು ಸಾಮರತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದರೆ, ಬುದ್ಧಿವಂತನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ನಾನೇಕೆ ಉತ್ತಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ

హేలగబారదు. బ్రాహ్మణును హేలగిల్లదే బందు సేవకావృత్తియ న్ను ఆశ్రయిసినందు, జన్మతః వ్యాపారియగిరువ వృత్తనూ, తస్మ జీవియాద క్షత్రియనూ, ధన్యయాద భూమాతేయన్ను ఆశ్రయిసిన ఒక్కలిగనూ ఆ భిక్ష్య గేకే కృయోడ్డజీకు! ఇంతకు అన్యవస్థేయం టాదరే, సమాజం సుఖియగిరువుదే? పృథువే ఇంతకు అన్యవస్థే గళు హేళులు ఎడేయిత్తరే ముందే దేశదల్లి కంతకారక్షణేయాదరూ హేగారితు?

దేశద సురక్ష్యతేగే శుక్తమ బ్రాహ్మణధర్మశా, శుక్తమ వృత్త్యధర్మశా, శుక్తమ తద్ర ధర్మశా నడేయత్తిరబేకాద - ఇతర వర్ణగళవర కార్యకలాపగళంతరం! బ్రాహ్మణ వృత్త్య తద్రు తమ్మ ధర్మదింద జ్యోతరాదరే, సరసిగే శురకారవగలారదాదరూ శువద్రవవాదరూ శుంటాగదిరువుమ. ఆదరే ధర్మదండవన్న ధ రిసిద క్షత్రియను తన్న ధర్మదింద ఆధానతన హేలందినందరే, సమా జద మిక్క వర్ణగళవర ఇహజీవితవే అశాయశ్లోకగాగువుదు. తిక్సే రక్షణగళ - ఆధానత ధర్మదండద బలం కడమేయాయితే దేలడనేయే, మిక్క యావ ధర్మశా తన్న స్థానదల్లిరలారదు. భీం గాభిలాపియాగి, విలాసమగ్ననాగి, బేరేలబ్బను హిడిద మూగుధార వన్నాశ్రయిసినడేవ ఎత్తినంతే భావదాస్యశ్లోకపట్టు, మిక్క ధర్మ గళన్న యుక్తస్థానదల్లిడదే, తనగే వహిసల్పట్ట ధర్మదండవన్న ఆప వ్యయ మాడిదుదర శుక్తరవాదిత్వవాదరూ రాజ్యాధిపతియాద క్షత్రి యన తలెయవేలీ ఎండందిగూ హేత్తిరువుదు. ఆ తన్న కర్తవ్యవ న్ను యోగ్యుతియింద నివహిసదిద్దుదక్కాగి అవను భగవంతనల్లి దేలడియాగదే - తిక్సే హనాగదే తస్పిసిశ్లోకలారను. నమ్మ పృ కృత కథానాయకను, హాగే ధర్మరక్షణేగాగి పరట్ట క్షత్రియ వర్ణాక్కి తరేమణి వ్రాయను. దుష్టతిక్సణి, తిష్టరక్షణి ధర్మ స్థాపనాది కార్యగళల్లి, త్రికృష్టమూర్తియు బేబలనూ, సూత్ర ధారకనూ ఆగిరలు, ఆతను తమ్మణ్ణనాద యుధిష్ఠిరనన్న నేళునం

ತಾಶ್ರಯಿಸಿ, ಸರ್ವ ಸಹಾಯಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ, ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ದಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದನಾದುದರಿಂದ ಆತನ ಚರಿತ್ರೆಯೂ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಮಹಾಜನರ ಪ್ರೇಮಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಲು ಅರ್ಹವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಇನ್ನು ಪ್ರಕೃತಕಥಾ:-

ಭಾರತದೇಶವನ್ನು ಆಳಿದ ಹಲವು ಮಂದಿ ಅರಸರಲ್ಲಿ, ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡಿದ ಚಂದ್ರವಂಶದವರು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಷ್ಟೆ! ಇವರಲ್ಲಿ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಪ್ರತೀಪರಾಯನಂಬಾತನಿಗೆ, ಬ್ರಹ್ಮಕಾಪದಿಂದ ಮನುಷ್ಯದೇಹವನ್ನೆತ್ತಿ ಜನ್ಮಿಸಿದ ಮಹಾಭಿಷಕ್ಯೆಂಬ ರಾಜನು ಪುತ್ರನಾಗಿ ಶಂತನುವೆಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ಶಂತನುವು ಗಂಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಸತ್ವಿಯಾಗಿ ವರಿಸಿ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನೂ, ಸತ್ಯವತೀದೇವಿಯನ್ನು ವರಿಸಿ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವೀರ್ಯ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯರೆಂಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಪಡೆದನು. ಶಂತನುವು ಮೃತನಾದನಂತರ ಭೀಷ್ಮನೇ ತನ್ನ ಆ ಇಬ್ಬರು ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ ಪೋಷಿಸಿ, ವಿವ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಪ್ರಬುದ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವೀರ್ಯನು ಗಂಧರ್ವರೆಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಮೃತನಾಗಲು, ಭೀಷ್ಮನು ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನಿಗೆ ಕಾಶೀರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಅಂಬಿಕೆ ಅಂಬಾಲಿಕೆಯರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ತಂದು ಲಗ್ನಮಾಡಿ, ಒಂದಿಗೇ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನೂ ನೆರವೇರಿಸಿ, ತಾನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಕೈಕೊಂಡು ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪೌರಾಧಪ್ರತಾಪಿಯಾದ ಭೀಷ್ಮನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರಲು, ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ, ಭಾರತದೇಶದ ಸಮಸ್ತರಾಜರೂ ಸಾಮಂತರಾಗಿ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು.

ಭೀಷಣಪ್ರತಾಪಿಯಾದ ಭೀಷ್ಮನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸುಖಾನುಭವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನು ಕ್ಷಯರೋಗಗ್ರೀಡಿತನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಕೆಲವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಮೃತನಾದನು. ಆತನ ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಸಂತಾನಾಂಕುರವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಚಂದ್ರವಂಶವೃಕ್ಷದ ಸುಳಿಯು ಪುನಃ ಬಾಡಲನುವಾಯಿತು. ಆಗ ಸತ್ಯವತೀದೇವಿಯು

ಭೀಷ್ಮನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, - ತಾನು ಶಂತನುವನ್ನು ಅಗ್ನಿವಾಗುವ ದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇ ಪರಾಶರಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ಪಡೆದಿದ್ದ ತ್ರಿವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆತನಿಂದ ತನ್ನ ಸೊಸೆಯ ರಲ್ಲಿ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಉಪಾಯಮಾಡಿದಳು. ಮಹರ್ಷಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಂಬಿಕೆ ಅಂಬಾಲಿಕೆಯರಲ್ಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಪಾಂಡು, ಒಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿ, ಚಂದ್ರವಂಶವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ನಡೆದ ಅನೌಚಿತ್ಯಚರ್ಯೆಯಿಂದ, ಆ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಹುಟ್ಟುಕುರುಡನಾದನು. ಪಾಂಡುವು ಪಾಂಡು (ತ್ವೇತ) ವರ್ಣಯುಕ್ತ ವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾದನು. ಈ ಇಬ್ಬರಲ್ಲದೆ, ಮಹರ್ಷಿಯ ವರಪ್ರಸಾದ ದಿಂದ ಅಂತಃಪುರದ ಊಳಿಗದ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳಲ್ಲಿ ವಿದುರನೆಂಬ ಭಕ್ತತೀರೋ ಮಣಿಯೊಬ್ಬನೂ ಜನಿಸಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯ ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಹಿತಚಿಂತಕನಾಗಿದ್ದನು.

ನಿಸ್ಸುಹ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಭೀಷ್ಮನಾದರೋ, ವಂಶವರ್ಧನರಾದ ಆ ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರ ಪೋಷಣೆಯ ಭಾರವನ್ನೂ ವಹಿಸಿ, ರಾಜಯೋಗ್ಯ ವಾದ ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಶಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಕರಾದ ಅವರಿಗೆ ಕುಲ ತೀಲ ಗುಣ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅನು ರೂಪೆಯರಾದ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ತಂದು ವಿವಾಹಮಾಡಲೆಳಿಸಿ, ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಗಾಂಧಾರದೇಶದ ರಾಜಕನ್ಯೆಯಾದ ಗಾಂಧಾರೀ ದೇವಿಯನ್ನು ತಂದು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಕುಂತೀ ಭೋಜರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಕುಂತೀದೇವಿಯೂ, ಮದ್ರದೇಶಾಧೀಶನ ಮಗಳಾದ ಮಾದ್ರೀದೇವಿಯೂ, ಸ್ವಯಂವರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುಧೂಪತಿಯನ್ನು ಪರಿಸಿ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಆತನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಭೀಷ್ಮನು ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ವಿವಾಹಗಳನ್ನೂ ಅತ್ಯಂತ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ವಿದುರನಿಗೂ ಯೋಗ್ಯ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ತಂದು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದನು. ಮೂವರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಭೋಗಗಳ ನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಕೆಲಕಾಲ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರು.

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಪಾಂಡು ಈ ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ, ಹಿರಿಯನು ಕುರುಡನಾದುದರಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ನಾಮಮಾತ್ರ ರಾಜನಾಗಿರಲು ಪಾಂಡುರಾಜನೇ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಹಾ ಬಾಹು ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಆತನು ಚತುರಂ ಗಸ್ಯಸ್ಯವನ್ನೊಡಗೊಂಡು, ದೇಶದೇಶಾಂತರಗಳಮೇಲೆ ನಡೆದು, ಹಲವು ಮಂದಿ ರಾಜರನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಹಲವರು ರಾಜರು ಕಪ್ಪು ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು.

ವೀರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ಪಾಂಡುರಾಜನು ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಮೃಗ ಯಾವಿಹಾರಕ್ಕೆಂದು ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರಲು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಮಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಜಿಂಕೆಗಳೆರಡನ್ನು ಕಂಡು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡುಜಿಂಕೆಯಮೇಲೆ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿದನು. ಒದನೆ ಆ ಬಾಣ ತಗಲಿ ಅದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಾಶ್ಚರ್ಯವು! ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಆ ಜಿಂಕೆಯ ಆಕೃತಿಯು ಮಾಯವಾಗಿ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಮುನಿಮಿಥಾನವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ವಿಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನನಾದ ಪಾಂಡುವು ಮುಂದೇನಾಗುವುದೋ ಎಂದು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿರಲು, ಬಾಣತಾಗಿ ಅದರ ಬಾಧೆಯಿಂದ ನೊಂದ ಆ ಮುನಿಯು — 'ಏಲವೋ, ಕ್ಷುತ್ರಿಯಾಧಮನೇ, ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಕಾಮಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ವಧಿಸಿದೆಯಾದುದರಿಂದ, ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಬೆರೆತೊಡನೆಯೇ ಮೃತನಾಗುವೆ' ಎಂದು ಕಾಪವಿತ್ತು ಕಾಲಧರ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಮುನಿಪತ್ನಿಯೂ ಸಹ ಗಮನಮಾಡಿದಳು.

ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಆ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಪಾಂಡುರಾಜನು, ಮಹಾ ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ, ಉತ್ಸಾಹವಳಿದು, ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಭೀಷ್ಮಾದಿವೃದ್ಧರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿ, ಸಕಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯ ಕೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ತಪೋವನವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರಾದ ಮು

ನಿವರ್ಯರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲಯಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಆತನ ಪತ್ನಿಯರೂ, ತುಂಬು ಯೌವನದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದುರ್ವಿಧಿಗಾಗಿ ಬಲು ಬಗೆಯಿಂದ ಮರುಗುತ್ತ, ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯ ರಾದುದರಿಂದ ಪತಿಸೇವಾತತ್ಪರರಾಗಿದ್ದರು.

ಮುನಿಕಾಪಗ್ರಸ್ತನಾದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗ ಕಾಣದೆ ಪಾಂಡುರಾಜನು, ಪುತ್ರಹೀನನಾದ ತನಗೆ ಸದ್ಗತಿಯುಂಟಾಗದೆಂದು ಮಹಾ ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ, ದಿನದಿನವೂ ಕೊರಗಿ ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅತ್ತ ಗಾಂಧಾರೀದೇವಿಯು, ಪೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ನೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆವಂತೆ ಅವರಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಳು. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕುಂತೀ ಮಾನ್ವಿಯರು ಸಂಸಾರಸುಖಕ್ಕೆ ಬಾಹಿರರಾದ ತಮ್ಮ ದುರ್ವಿಧಿಯನ್ನು ಶತಶಃ ಸಹಸ್ರಶಃ ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ವಿಲಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಪಾಂಡುರಾಜನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಕೂರಿತು, - 'ಏಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟು ಫಲವಿಲ್ಲ. ನೀವು ತಪೋನಿರತನಾದ ಭೂಸುರನೊಬ್ಬನನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪುತ್ರಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ. ಈ ಸಿಯೋಗಸದ್ಧತಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಅನುಮತಿಯುಂಟು' ಎಂದನು. ಆದರೇನು! ಪತಿವ್ರತೆಯರಾದ ಆ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರು, ಪುತ್ರಸಂತಾನ ವ್ಯಾಜದಿಂದಲಾದರೂ, ಸ್ವೈರಿಣಿಯರಂತೆ ಪರವುರುಷನನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಬಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ, ಕುಂತೀದೇವಿಯು, ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸೇವೆಯಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ, ಸುಪ್ರೀತರಾದ ಅವರಿಂದ ತಾನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಐದು ವರಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಪತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಆ ಮಂತ್ರಗಳ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಂತಾನಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವುಂಟೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಪಾಂಡುರಾಜನಿಗೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇನು! ಒಡನೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಯದೆಂದು ಅನುಮತಿಯಿತ್ತನು.

ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕುಂತೀದೇವಿಯು, ಒಡನೆ ಶುಭ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಡಿಯುಟ್ಟು, ಧರ್ಮಾಧೀಶನಾದ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು

ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಮಂತ್ರನಿಂಗ ಅಪ್ಪಾನಿಸಿದಳು. ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇದಲ್ಲೇ ಆ ದೇವಾ
 ಧಿಸನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಬರಿಸಿದ ಕಾರಣವೆಂದನು. ದೇವಿಯು
 ಸಾತ್ವಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, - 'ದೇವಾ ಪುತ್ರಾಭಿಲಾಷಿಯಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ
 ನಿನಗೆ ಸಮಾನಗುಣರೂಪತೀಲಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಯುಕ್ತವಾದ ಒಂದು ಸಂತಾ
 ನವನ್ನು ಕರುಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಆ ಧರ್ಮ
 ದೇವನು, 'ತಥಾಸ್ತು'ವೆಂದು ಅಕೆಯನ್ನು ಸ್ವರಿಸಿ, ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಅಂತರ್ಧಾಸ
 ನಾಗಿ ಹೋದನು. ಒಡನೆ ಗರ್ಭಧಾರಣಮಾಡಿದ ಅಕೆಯು, ನವಮಾಸ
 ಗಳು ಕಳೆದ ತರುವಾಯ ಮುಂದೊಂದು ಶುಭವನದ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ
 ದಿವ ಸುಂದರಾಕಾರನಾದ ಪುರುಷತೀಶವನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು. ಆಶ್ರಮವಾಸಿ
 ಮುನಿವರ್ಯರೆಲ್ಲರೂ, ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನವಾಗಿದ್ದ ಆ ತೀಶವಿಗೆ 'ಯುಧಿ
 ಪ್ರಿರ'ನೆಂದು ನಾಮಕರಣಮಾಡಿದರು. ಆ ಮೇಳೆಗೆ ಅತ್ತ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿ
 ದ್ದ ಗಾಂಧಾರಿಯು ತನಗಿನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೋದಯವಾಗದೆ, ತನ್ನ ಓರಗಿತ್ತಿಗೆ
 ತೀಶಜನನವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸೂಯೆಗೊಂಡು ಗರ್ಭವನ್ನು ಘಾತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು
 ಗರ್ಭವು ನೂರು ಹೂರುಗಳಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಡಿತು. ಒಡನೆ ವೇದವ್ಯಾಸ
 ರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ, ಅಕೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ನೂ
 ರು ಶುಭದ ಕೊಡಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಯುಧಿ
 ಪ್ರಿರನು ಜನನವಾದ ತರುವಾಯ, ಪಾಂಡುರಾಬನು, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕು
 ರಿತು, - 'ನಮ್ಮ ಈ ಕುಸುಮ, ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ ಸತ್ಯಸಂಧನೂ ಅಗುವನೆಂ
 ದು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿರುವರು. ರಾಜ್ಯಸಾಲನೆಗೆ ಸತ್ಯಧರ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ
 ಬಲದರಾಕ್ರಮಗಣರಜೀಕಾದುದೂ ಅವಶ್ಯಕವು. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಾ ಕು
 ವರನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರುವಂತೆ, ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯೂ, ಧೈರ್ಯ
 ಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ವಾಯುದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪಡೆ'
 ಎಂದು ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಕುಂತೀದೇವಿಯು ಮಂತ್ರಬಲದಿಂದ ವಾಯು
 ದೇವನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆತನಿಂದಲೂ ಸಂತಾನಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆ
 ದು ಯುಕ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಾಹುಬಲಸಂಪನ್ನನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಭೀಮ
 ಸೇನನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಇತ್ತ ಭೀಮಸೇನನು ಜನಿಸಿದ ದಿನವೇ
 ಅತ್ತ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನೂ ತರುವಾಯ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇತರ
 ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳೂ ಜನಿಸಿದರು.

ತರುವಾಯ ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಪಾಂಡುವು ತನ್ನ ಪತಿ ಕುಂತೀದೇವಿಯನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು, - 'ದೇವೀ, ನಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಧರ್ಮಪಕ್ಷ ಪಾತಿಯೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಬಾಹುಬಲಸಂಪನ್ನನೂ ಆಗಿರುವರು. ಆದರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅಷ್ಟಮಾತ್ರವೇ ಸಾಲದು. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತಿಯೂ, ವಿಚಾರಶೀಲನೂ, ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸ ತೇಜಸ್ಸುಂಪನ್ನನೂ ಆದ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನ ಅವಶ್ಯಕವೂ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯೂ, ದೇವಾಧಿಪನೂ ಆದ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಆತನಿಂದ ಒಬ್ಬ ತೇಜಸ್ವೀ ಕುಮಾರನನ್ನು ಪಡೆ' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಪತಿರು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟಳಾದ ಕುಂತೀದೇವಿಯು, ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಳಾಗಿ, ಛತ್ತಿಭಾವದಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರಮಂತ್ರ ಪುನಶ್ಚರಣೆಮಾಡಿದಳು. ಒಡನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯು, - 'ಎಲಾ ಸಾಧ್ವಿಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆ'ನ್ನಲು, ಕುಂತಿಯು 'ಸ್ವಾಮಿ ಬೇರೇನು ಹೇಳಲಿ. ಪುತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆನು. ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲೂ ನಮ್ಮ ವಂಶಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸುವಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರರತ್ನವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಆ ಶಚಿಪತಿಯು ಆಕೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ, 'ತಥಾಸ್ತು'ವೆಂದು ನುಡಿದು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಕುಂತೀದೇವಿಯು, ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮದಂತೆ ನವಮಾಸ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮುಂದೆ ಸಕಲ ಶುಭಗ್ರಹಗಳೂ ಉಚ್ಚ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ಶುಭ ಫಲಪ್ರದಂಗಳಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದಿವ್ಯ ಕುಮಾರನನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು. ಆಗ ದೇವೇಂದ್ರನು, ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿ ತನ್ನ ಆನಂದವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ದೇವದುಂದುಭಿಗಳಾದುವು. ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಾದ ಸಕಲರಿಗೂ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಆಕಾಶವಾಣಿಯು, - 'ಈ ಶಿಶುವು ತಿವನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಒಲವನ್ನೂ, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನಿಗೆ ಸಮವಾದ ಕ್ಷಾತ್ರವನ್ನೂ, ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಬೆಳೆಯುವುದು. ತನ್ನ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿ, ಈತನು ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ಮಾಡಿಸುವನು. ಖಾಂಡವ ವನವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಶಿವನೊಂದಿಗೆ ಕಾವಿ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಂದು, ಸಹೋದರರೊಂದಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತನಾದ ಈತನಿಗೆ ಧನಂಜಯ (ಅರ್ಜುನ) ನೆಂದು ಹೆಸರಿಡಿರೆ' ಎಂದು ನುಡಿದಂತಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸಕಲರೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಮುಗ್ಧರಾದರು. ಪಾಂಡುರಾಜನು ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ತನ್ನಾಶಿತುವನ್ನು 'ಧನಂಜಯ' ಎಂಬ ಸಾರ್ಥಕನಾಮದಿಂದ ಕರೆದು, ಪತ್ನಿಯ ರೊಂದಿಗೆ ಆನಂದಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಕುಂತೀದೇವಿಯು, ಮಾದ್ರೀದೇವಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಒಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಲು, ಆಕೆಯು ಅತ್ತಿನೀ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ಆ ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ನಕುಲ - ಸಹದೇವ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಪಾಂಡುರಾಜನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರ, ಭೀಮಸೇನ, ಅರ್ಜುನ, ನಕುಲ, ಸಹದೇವ, ಎಂಬ ಐವರು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ತಾನೇ ಪರಮ ಧನ್ಯನೆಂದುಕೊಂಡನು. ಕುರು - ಪಾಂಡು ಸಂತಾನರು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚಂದ್ರಕಳೆಯಂತೆ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪರಮಾನಂದದಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨.

“ಶತ್ರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ”

ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ನಿರಂತರ ಸುಖಾನುಭವವು ದುರ್ಲಭವು. ಸುಖದ ಮೇಲೆ ದುಃಖವೂ, ದುಃಖದ ಮೇಲೆ ಸುಖವೂ, ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳಂತೆ ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ತಪ್ಪದೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದು. ವಿವೇಕಿಗಳಾದವರು, ಸಂಸಾರದ ಈ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿತು, ಸುಖ ಬಂದಿತೆಂದು ಮೆರೆಯದೆಯೂ, ದುಃಖ ಬಂದಿತೆಂದು ಕೊರಗದೆಯೂ, ಇದ್ದು ನಿರಂತರ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದರೋ, ಇದರ ನಿಶ್ಚಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಾರದೆ, ಸುಖ ದುಃಖಗಳ ಉಬ್ಬರ ವಿಳಿತಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂತೋಷ - ವ್ಯಸನಗಳ ಕೋಟಲೆಯಿಂದ ಸದಾ ತಳಮಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು.

ಮುನಿತಾವದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗಕ್ಕೆ ದೂರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಲೋಕಪಾಲಕರಾದ ದೇವ ಮುಖ್ಯರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪುತ್ರಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪಡೆದ ಪಾಂಡು

ರಾಜನು, ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ಅವರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾವಿ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನೋಡಲು ಜೀವಿಸಿರುವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಮುಂದೊಂದು ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನು ಕಾಮಬಾಧೆಯನ್ನು ತಪೆಯಲಾರದೆ, ಸುಂದರೀಮಣಿಯಾದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಮಾದ್ರಿದೇವಿಯನ್ನು ತುಡುಕಿ, ಮುನಿಶಾಪದಿಂದ ಬಡನೆ ಧರೆಗುರುಳಿ ಅನುವನ್ನು ನೀಗಿದನು. ಕಾಡುಕಿಚ್ಚಿಸಿಂದ ಬಂದ ಹೆಮ್ಮರನಂತೆ, ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಮೃತನಾದ ಆ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು, ಕುಂತಿ ಮಾದ್ರಿಯರೂ ಐದುಮಂಟು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳೂ, ಕಲ್ಮರಗಳು ಕರಗುವಂತೆ ರೋದಿಸಿದರು. ಅವರ ಅನಾಥ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ವನವಾಸಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೂ ಮರುಕವುಂಟಾಯಿತು. ಅವರು ಅಸೆಕ ಬಗೆಯಿಂದ ಭರ್ವೋಪದೇಶಮಾಡಿ ವ್ಯಸನವನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಮಾದ್ರಿದೇವಿಯು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುಂತಿದೇವಿಯ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ಪತಿದೇಹದೊಂದಿಗೆ ಸಹಗಮನಮಾಡಿದಳು.

ತರುವಾಯ ಕುಂತಿದೇವಿಯು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮುಂದೆ ವನದಲ್ಲಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತನ್ನ ಆ ಐದು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು, ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯನ್ನು ಸೇರಿದಳು. ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳು ಪಾಂಡುರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅಕಾಲ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕಡುಮರುಗಿ, ಉತ್ತರಕ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ, ದೇವಕುಮಾರರಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ, ಭೀಮಾರ್ಜುನ, ನಕುಲ ಸಹದೇವರನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸಿ ಮುಡ್ಧಿಸುತ್ತಾ, ತಂದೆಯು ಹೋದನೆಂಬ ವ್ಯಸನವು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಟ್ಟಿ ವ್ಯಸನವುಂಟಾಗದಂತೆ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಾಂಡವರೂ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯಾದ ಕುಂತಿದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದೊಂದು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಾ, ಭೀಷ್ಮ ಐದುರ ಮುಂತಾದ ಕುರುವೃದ್ಧರಿಗೆ ನೇತ್ರಾನಂದಕರರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

‘ಮುಟ್ಟುತ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು - ಬೆಳೆಯುತ ದಾಯಾದ್ಯರು’ ಎಂಬ ಲೋಕವಾರ್ತೆಯು ಈ ಪಾಂಡವ - ಕೌರವರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಕೌರವ ಪಾಂಡವರು ನೋದರರ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ, ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೇ ಆದರೂ, ಅವ

ರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ ಪ್ರೀತಿಗಳು ಬೆರಗಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಒಂದು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಕುಲಕ್ಷಯಕಾರಿಯಾದ ಭಾರತ ಮಹಾಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬೀಜಾವಾಸನೆಯು ಅವರ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತು. ಐದುಮಂದಿ ಪಾಂಡವರೂ, ಸೂರುಮಂದಿ ಕೌರವರೂ ಸೇರಿ ಬಾಲ್ಯದ ವಿವಿಧ ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡುವರು. ಆ ಸೂರುಐದುಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಭೀಮನು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿ ಓಡಿಸುವನು. ಈ ಒಗೆಯ ಸರಾಭವವು, ಮಹಾ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಸಹನೆಯಾಗದು. ಈ ಭೀಮಸೇನನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಜೈದು ಒಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರ, ಮುಂದೆ ತಪ್ಪದೆ ತನಗೆ ಪ್ರಾಣಾಂತ್ಯಕಾರಿಯಾಗದಿರಬೇಕೆಂದು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ತನಗೆ ದ್ವೇಷಿಯಾದ ಆ ವಿಷಸುಕ್ಷಮ ಸುತಿಯನ್ನು ಆಗಲೇ ಸುಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಭೀಮನಿಗೆ ವಿಷಜೀರಣ ಕಷ್ಟಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿತ್ತು - ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಆಳವಾದ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಹಾಕಿ, ಹೀಗೆ ಹಲವು ಒಗೆಯಿಂದ ಅವನ ಪ್ರಾಣವೆಣಸಾಡಲು ದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಆದರೆ ಭೀಮನು, ಆ ದಾಯಾದಿಯು ತಂದೊಡ್ಡಿದ ಯಾವ ಅಪಾಯದಿಂದಲೂ ಮೃತನಾಗದೆ ಬದುಕಿದನು.

ವಿವಿಧವಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಪ್ರಬುದ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯನು ಯೋಚಿಸಿ, ಸಕಲ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಪಂಡಿತನಾದ ಧನುರ್ವೇದಾಚಾರ್ಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನು ಮಾರ್ಗಸ್ಥನಾಗಿ ಹಸ್ತಿನಾಪುರದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಪುತ್ರರು, ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಒಂದು ಸಂದರ್ಭವೊದಗಿತು. ಆಡುತ್ತಾಡುತ್ತಾ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಧರ್ಮಜನ ಕೈಲಿದ್ದ ನವರತ್ನ ಖಚಿತವಾದ ಉಂಗುರವು ಕಳಚಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಲು, ಅದನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಬಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ಕಳವಳಪಡುತ್ತ, ಬಾವಿಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಳವಳವನ್ನು ಕಂಡ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನು ತಾನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತ್ರೀನೆಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ

ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಅಂತಹ ಅದ್ಭುತವನ್ನು ಆವರೆಗೆ ಕಂಡುಕೇಳಿ ಅರಿಯದಿದ್ದ ಆ ಬಾಲಕರು ಒಡನೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಮು ತ್ತಾತನಾದ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಆತನು ನಡೆಸಿದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರ್ಯ ವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಆತನಿಂದ ತಮಗೆ ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯ ನ್ನು ಪಾಠಹೇಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯನು, ಬಾಲ ಕರ ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ತನ್ನ ಪುತ್ರೋಹಿತನ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅರ್ಘ್ಯಪಾಪ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಆದರಿಸಿ, ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೇನಿಂತು ಕುರುಕುಲಸ್ಥ ಆ ನೂರೈದುಮಂದಿ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೂ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನೂ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದನು. ಒಡನೆ ಊರಹೊರಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಾಗಾರವು ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನೂರುಮಂದಿ ಕೌರವರೂ, ಐದುಮಂದಿ ಪಾಂಡವ ರೂ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ಧನುರ್ವೇದಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡ ತೊಡಗಿದರು.

ಒಬ್ಬ ತಂದೆಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿದ ಹಲವು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ರೂಪು ಗುಣ ಶೀಲ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನುಳ್ಳವರಾಗಿರು ವುದಾಗಲೀ, ಒಬ್ಬ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಸಮಾನಯೋಗ್ಯತೆಯ ನ್ನು ಹೊಂದುವುದಾಗಲೀ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಸಂಭವವಲ್ಲವೆ? ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯ ನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಆ ನೂರೈದುಮಂದಿ ರಾಜಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಅರ್ಜು ನನ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಅತಿಶಯವೆನಿಸಿತು. ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯ ಮೂಲಸೂತ್ರವಾ ದ ಲಕ್ಷ್ಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗಿದ್ದ ಕೌಶಲವು ಅದ್ವಿತೀಯವೆನಿಸಿತು. ಗುರು ವು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನ ಪ್ರದ್ವೆಯಿಂದ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಾವಂತನು ಮಾತ್ರವೇ ಗುರುವಿನ ಹೃದಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ಆತನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವನು. ಅರ್ಜುನನಾದರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಗುರು ವಿನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಬಂದ ಒಂದೊಂದು ಮಾತನ್ನೂ, ಆತನು ಸೂಚಿಸಿದ ಒಂದೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಟ್ಟು ನೋಡಿ, ನಿಶ್ಚಲಮತಿಯಿಂದ

ಲೂ, ನಿರಂತರ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ, ಆತನ ಶಿಷ್ಯಾಗ್ರೇಸರನೆನ್ನಿಸಿದನು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿಯೂ ಶ್ರದ್ಧಾಳುವೂ ಆದ ಅವನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಯೇ ಗುರುವಿಗೆ ಅತಿಶಯಪ್ರೀತಿ ವಶ್ವಾಸಗಳುಂಟಾದುವು.

ರಾಜಪುತ್ರರಿಗೆ ಯುಕ್ತವಾದ ಕತ್ತಿ, ಗುರಾಣಿ, ಈಟಿ, ಗದೆ, ಕುಂತ, ಪ್ರಾಸ, ಲಾಳಮುಂಡಿಗೆ, ಕೊಡಲಿ, ದೊಣ್ಣೆ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಆಯುಧ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಎಲ್ಲರಂತೆಯೇ, ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ನಾದರೂ, ಧನುರ್ಭಾಣಗಳ ಉಪಯೋಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಸಕಲರನ್ನೂ ಮಾರಿಸಿತು. ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಡೆದುದರಲ್ಲಿ ಅವ ನನ್ನು ಮಾರಿಸಿದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ ಗುರಿಯಿಡುವುದಲ್ಲ, — ಕಿವಿಯಿಂದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶಬ್ದಬಂದ ಸ್ಥಳದಿಂದ, ವಸ್ತುವಿನ ನೆಲೆಯ ನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗಮಾಡುವ 'ಶಬ್ದವೇ ಧೀ' ಎಂಬ ಅದ್ಭುತ ವಿದ್ಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವಾದರೂ ಆತನಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಐಂದ್ರಾಸ್ತ್ರ, ವಾರುಣಾಸ್ತ್ರ, ವಾಯವ್ಯಾಸ್ತ್ರ, ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರ, ಪರ್ವತಾಸ್ತ್ರ, ವಜ್ರಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ಉಪಸಂಹಾರಗಳ ಮರ್ಮವಾದರೂ ಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು.

ಶಿಷ್ಯರು ಕಲಿತುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನು, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯನೇ ಮುಂತಾದ ಕುರುವೃದ್ಧರನ್ನೂ ದೇಶವಿದೇಶ ದ ಹಲವುಮಂದಿ ರಾಜರನ್ನೂ, ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ಸಭೆ ನೆರೆಯಿಸಿ, ಆ ಸಭಾ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಹೂಡುವನು. ಅಂತಹ ಸಭೆಗಳೆಲ್ಲ, ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಜಮತ್ಸೃತಿಯಿಂದ ಸಕಲರನ್ನೂ ಬೆರಗು ಗೊಳಿಸಿ, ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಒಂದು ವಸ್ತುವಿಗೆ ಗುರಿಯಿಡುವಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಏಕಾಗ್ರತೆಯು ಆ ಕಾಲದ ಲ್ಲೇ ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ! ಒಂದಾ ನೊಂದುವೇಳೆ ಆಚಾರ್ಯನು, ಲಕ್ಷ್ಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಳಿಸಿ, ಮರದಿಂದ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿಯ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅದ ನೊಂದು ಮರದ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಅದರ ಕಂಠಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ

ಮಾಡಿ, ತಲೆಯನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡಹಬೇಕೆಂದು ಆಚ್ಛಾಸಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆ ಪಕ್ಷಿಯ ಕಂಠಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಡುವುದೇ ಅನೇಕರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸಿತು. ದುರ್ಯೋಧನ, ದುಶ್ಯಾಸನ, ಕರ್ಣ, ನಕುಲ, ಸಹದೇವ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಮಂದಿ ರಾಜಪುತ್ರರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಗುರುವು ತನ್ನದೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನೂ - 'ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಲು ಬಂದು ಪಕ್ಷಿಯ ಕಂಠವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲಿರುವ ನಿನಗೆ ಏನೇನು ಕಣಿಸುತ್ತದೆ ಹೇಳು' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವನು. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ, ಮರವೂ ಅದರ ಕೊಂಬೆಯೂ ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಪಕ್ಷಿಯೂ ಅದರ ತಲೆಯೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಗುರುವು ಅಪ್ಪು ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಅವರು, ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೂ, ಗೊತ್ತಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಡಲಾರರೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತೊಲಗಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕೂತ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕುರಿತು, ನಿನಗೆ ಏನುಕಾಣಿಸುತ್ತದೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗಲಾ ಪ್ರವೀಣನು - 'ಗುರುವೇ, ನನಗೆ ಪಕ್ಷಿಯ ಕತ್ತೂ ಮತ್ತು ಅದರ ತಲೆ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು, ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿ, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದರ ತಲೆಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡಹಿದನು. ಬೇರೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನದಿಯಲ್ಲಿಳಿದು ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗುರುವಿನ ಕಾಲನ್ನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಜಲಚರಪ್ರಾಣಿಯು ಹಿಡಿದು ಕಚ್ಚಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರಲು, ಧನಂಜಯನು ಗುರುವಿನ ದೇಹಪ್ರಮಾಣವನ್ನೂ, ಆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ನೀರಿನೊಳಗಡೆ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಕಾಲಿನ ಭಾಗವನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಹಿಡಿದು, ಅದರಿಂದ ಪಾದವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಾಣಿಯು ಇದ್ದ ಎಡೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಗುರುವಿನ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದನು. ಅವನ ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ, ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗದ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡು ಸಕಲರೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯ ಮಗ್ನರಾದರು.

ತಮ್ಮ ದಾಯಾದಿಗಳಾದ ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ಛೇಮನೇನನ ಬಾಹುಬಲವನ್ನು ಕಂಡು, ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳು ಅಸೂಯೆಪಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಈವರೆಗೇ ಪರಿಚಯವುಂಟಲ್ಲವೆ? ಈಗ ಅರ್ಜುನನು, ಬಿಲ್ಲುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಾದರೂ ಅವರ

కణ్ణు కుక్కదిరల్ల. అదక్కే యావ బగియిందలూ ప్రతికార మాడలు సాధ్యవిల్లద అవరు, ద్రోణాచార్యరన్నే ప్రత్యేకవాగి ప్రార్థిసికొండు. అజునసిగే పరిజయవిల్లదంతే. తమగే మంత్రాస్త్ర ప్రయోగగళన్న కలిసికొడువంతే పుష్కరిసికొండరు. యాగే ఆవరు రచస్సవాగి కలిసిద విద్యేయ ముమూవాదరూ, ప్రతిభాస్థితనాద అవసిగే తిళిదుహొయితు. ఒడనే అదర ప్రయోగమాడి, ఆ మంత్రాస్త్రద ముమూవనన్న స్వాధీన పడిసికొండు, గురువనన్న ఇతర రనన్న ఆర్జున్ మగ్గురనన్నాగి మాడిబిట్టను.

ద్రోణాచార్యను, హస్తి నావతియ రాజ మనెతనద బాలక రిగే శస్త్రవిద్యేయన్న కలిసువల్లి, కేవల జీవనోపాయ సంపాదనే యన్న మాత్రవే ఊద్దేశవన్నాగిట్టుకొండిరల్ల. తన్న సహధ్యాయుయాగిద్ద ద్రుపదరాజను. తనగే మనఃపూర్వకవాగి మాడిద్ద అపమానకే తక్క ప్రతికారమాడబేకేంబ ఒందు భలమో ఇద్దితు. అదక్కాగి శౌరవ పొండవ రాజపుత్రర శస్త్ర విద్యా భ్యాస వు ముగిద బళిక ఒందు చిన ఆవరన్నేల్ల బళిగే కరేదు, - ప్రియ తిష్యరిరా, నన్న దొందు శపథవిదే. పాంశాలదేశద రాజనాద ద్రుపదనన్న యుద్ధదల్ల సొంలసి సేర హిడిదు కట్టితందు, నన్న మంజద కాలిగే కట్టి బేకు. ఆ సామధ్యవు నిమ్మలల్లరిగుంటో అవరు పరిశ్రమ మాడబుదు. ఈ కేలస మాడిదవను ననగే యోగ్య దక్షిణేయన్న అర్పిసిదవనెందు భావిసుత్తేనే' ಎಂದು యేళిదను.

ఆ మాతన్న కేళిద దుయోధనాది శౌరవ రాజపుత్రరు, తమ్మ గురుచిన ఆ శపథవన్న నేరనేరిసువ ముహోద్దేశదింద స్నేహ్యదొందిగే హొరటు, ద్రుపద రాజధానియన్న ముత్తిదరు. అకారణవాగియూ దతాత్తాగియూ తన్నవేలే దండెత్తి ఒందు, తన్న రాజధానియన్న ముత్తిగే హాకిద ఆ శత్రువన్న ఎదురిసలు ద్రుపదను స్నేహ్యసమేతనాగి హొరటు హస్తి నావతియ స్నేహ్యవన్న తాగి, అవర హస్త్యత్వ రథ పదాతిగళన్న ఘాతసి, రాజకువరర మ్యేయల్లి కన్నీర

ನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು, ಭೀತರಾದ ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳು, ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಓಡಿಹೋದರು. ಕೌರವಸ್ತ್ರೈಯಕ್ಕೆ ಅಪಜಯವಾಯಿತೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಪಾಂಡು ರಾಜಪುತ್ರರು, ರಥಾರೂಢರಾಗಿ ಆತನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಬಂದರು. ದ್ರುಪದನು ಪುನಃ ತನ್ನ ಮೇಲೇ ರಬಂದ ಅವರ ಸೊಕ್ಕು ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ರೋಷ ಭಿಷಣನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲು, ಧನಂಜಯನು ಆತನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಿಸಿ, ಆತನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆತನ ಕವಚ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನೂ, ರಥಾಶ್ವ ಸಾರಥಿಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಿಸಿ, ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಆತನನ್ನೂ ಮೂರ್ಛಗೊಳಿಸಿ, ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತನ್ನ ರಥದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಪಾದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮಂಚದ ಕಾಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದನು. ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ಹಾಗೆ ಸಾರ್ಥಕವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸರಮಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಆಚಾರ್ಯನು, ತನ್ನ ತಿಷ್ಠೋತ್ತಮನಾದ ಧನಂಜಯನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾಯ್ಬಿಡಿಯೆ ಹೊಗಳಿ, ಅಹಂಕಾರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಮಾನಭಂಗ ಮಾಡಿದ್ದ ದ್ರುಪದನಿಗೂ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿಂಹವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಉಚಿತ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ದ್ರುಪದರಾಜನು, ತನ್ನನ್ನು ಅಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿನ ಪರಾಭವಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿದ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಂತಹ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನೂ, ಮಹಾಧನ್ವಿಯಾದ ತನ್ನನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದ ವೀರನಾದ ಧನಂಜಯನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯಳಾದ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ, ವರಪಡೆದು, ಯಜ್ಞಮುಖದಿಂದ ಪಡೆದ ಆ ತನ್ನ ಪುತ್ರಪುತ್ರಿಯರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪೋಷಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಇತ್ತ ಶಪ್ತಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ರಾಜಪುತ್ರರು, ಗುರುವಿಗೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ ಶಕ್ತಿಯ ಸಾರ ದ್ರವ್ಯರೂಪ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆದು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩.

‘ಮತ್ಸ್ಯಯಂತ್ರ ಭೇದನ’

ಮಹಾ ಪ್ರಬಲಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಪಾಂಡವರ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಮುಂದೆ ತನಗೂ ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ ಸುರಣಾಮವಿಲ್ಲವೆಂಬಂಶವನ್ನು ಯೊಚಿಸಿದ

ದುರ್ಯೋಧನನು, ಬಿಲ್ಲು ಎದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಪ್ರತಿದ್ವಂದ್ವಿಯಾಗಿರಲು, ಅರ್ಜುನನು ಸೂರ್ಯಪುತ್ರ ಕರ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿಸಿ, ಗೌರವಿಸಿ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಕರ್ಣನು, ಸೂತಪುತ್ರನು ಕುಲಹೀನನು - ಆದಕಾರಣ ರಾಜಪುತ್ರರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಕಾದಲು ಅನರ್ಹನು, ಎಂಬ ಹಲವರ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ದುರ್ಯೋಧನನು ಆ ಮೇರನಿಗೆ ಅಂಗರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಟ್ಟುಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನೂ ರಾಜಕುಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೆನ್ನಿಸಿ, ರಾಜಪುತ್ರರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಲು ಸಮಾನ ಪದವಿಯನ್ನು ತಂದಿತ್ತನು. ಯಾರೊಂದಿಗಾಗಲೀ ಸ್ನೇಹವಿರುವವರೆಗೂ, ಅವರಿಂದ ಎಂತಹ ಪ್ರಮಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆದರೂ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ತೋರದಿರುವುದು. ಆದರೆ, ಒಂದು ಸಾರಿ ಒಬ್ಬನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಭಾವವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿತೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಅವರಿಂದ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪರಾಧಗಳೆಲ್ಲ ಮಹದಪರಾಧಗಳೆಂಬಂತೆಯೇ ತೋರತೊಡಗಿ, ಅಕ್ಷಮ್ಯವೆನ್ನಿಸಿ ಬರುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾ ಬದ್ಧದ್ವೇಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿಡುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಷ್ಟೆ! ಚ್ಚಾಪಿಗಳಾದ ಪಾಂಡವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆತ ದ್ವೇಷಜೀವನಾದರೂ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇರುಜಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು. ಮುಂದೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯವೂ, ತನ್ನನ್ನು ಅಣಕಿಸಲು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುದೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಉಂಟಾಗತೊಡಗಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಅವನ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತೊಂದು ವಿಚಾರವೂ ನಡೆಯಿತು.

ದ್ರುಪದ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಬಂದಮೇಲೆ ಕೌರವರು, ಪಾಂಚಾಲ ರಾಜನನ್ನು ತಾವೇ ಜಯಿಸಿದವರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಹೆಮ್ಮೆ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಗಾಂಧಾರಿದೇವಿಯು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಶಾರ್ಯ ಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟು, ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಶ್ರೀಯಸ್ಸುಂಟಾಗಲೆಂದು, ಐರಾವತವೆಂಬ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಮಹದುತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ, ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಐಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ಸೊಬಗನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಕುಂತೀದೇವಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ವ್ಯಾಕುಲವುಂಟಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ವ್ಯಸನಕಾರಣ

ವನ್ನು ಅರಿತ ಪಾಂಡವರು, ದ್ರುಪದರಾಜನನ್ನು ಜಯಿಸಿದವರು ಕೌರವರಲ್ಲಿ
 ವೆಂದೂ, ಆತನನ್ನು ನೆರೆಹಿಂದಿರು ಕಟ್ಟಿತೆಂದು ಗುರುವಿನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಡಹಿ
 ದವನು ಅರ್ಜುನನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟು
 ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಭೀಮಾರ್ಜುನರು, ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು-ತಾಯೀ ಯೋ
 ಜನೆಯೇಕೆ? ಗಾಂಧಾರಿಯು ಐರಾವತವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ
 ಆನೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ನೀನು ಇಂದ್ರನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಐರಾವ
 ತವನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುವೆಯಂತೆ; ಆಕೆಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯ ವೈಭವದಿಂದ ವಿಶೇಷ
 ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವೆಯಂತೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತೋ
 ಷಪಡಿಸಿದರು. ಒಡನೆ ಅರ್ಜುನನು, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತಮ್ಮಕಾಯಿಯು ಪೂಜೆ
 ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಐರಾವತ, ಕಾಮಧೇನು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಮುಂತಾದ ಅಮೌ
 ಲ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು, ತನ್ನ
 ಅಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿದನು.
 ಆತನ ಶರಸಂಧಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಂಥಾದ್ದೋ! ಆ ಪತ್ರವು ಒಡ್ಡೋಲಗದ
 ಖಿದ್ಧ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತಲುಪಿತು. ತನ್ನ ಮಗನ ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಕಂಡು, ಶರ
 ಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನು, ನರಲೋಕದಿಂದ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ
 ವೀರನು ಬಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಪ್ರ
 ತ್ಯುಕ್ತರ ಬರೆದನು. ಒಡನೆ ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಭೀಮಸೇನನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ
 ಹೊರಟು ಮಾನುಷಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವಗಳೆನ್ನಿಸಿದ ಆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು
 ಭೂಮಿಗೆ ಕರೆತಂದನು. ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳೂ, ರಾಜಕುಟುಂಬ
 ದವರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಾಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಮಗ್ನರಾದರು. ಜನರು ತಂ
 ತತಂಡವಾಗಿ ನೆರೆದು, ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅದ್ಭುತಪಟ್ಟರು. ದೇವಯೋ
 ಗ್ಯವಾದ ಆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ತರಿಸಿದ ಧನಂಜಯನ ಶಕ್ತಿ ಸಾ
 ಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾವಿರ ನಾಲಿಗೆಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಿದರು. ಕುಂತಿದೇವಿಯು,
 ಐರಾವತಾದಿಗಳನ್ನು ಅತಿಶಯ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಪ್ರಾಹ್ಮಣಮು
 ತ್ತೈದೆಯಾಗಿಗೂ ವೀನಾನಾಥರಿಗೂ ವಿಶೇಷ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನಿತ್ತು ತೃಪ್ತಿಪ
 ಡಿಸಿದಳು. ಸಕಲರೂ ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟರು. ಆದರೆ, ಪಾಂಡವರ ಈ
 ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು, ಗಾಂಧಾರಿಗೂ, ಆಕೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಮಾ

ತ್ರ ತಡೆಯಲಾರದಷ್ಟು ಅಸೂಯೆಯುಂಟಾಯಿತು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬಲ, ಶೌರ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಜನಾನುರಾಗ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪಾಂಡುಪುತ್ರರನ್ನು ಕಂಡು ಕೌರವನು ಹೃದಯವೇದನೆಯಿಂದ, ಅವರನ್ನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ನಾಶಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೃತಸಂಕಲ್ಪನಾದನು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಮಂತ್ರಿಸಾಮಂತರೊಂದಿಗೆ ಯೋಚಿಸಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಇದಂತೂ, ಮರ್ಯಾದಾನು ಹೃದಯವನ್ನು ದುಷ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸುರಿದಂತೆ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಮುಂದೆ, ತಮ್ಮ ಬಾಳಿಗೆ ಉಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡು ಹತಾಶನಾಗಿ ತಂದೆಯ ಬಳಿಸೇರಿ, ಸರ್ವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಆತನನ್ನು ಪೀಡಿಸಿ, ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಅರ್ಧರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಾರಣಾವತವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಊರಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿಡಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆಯಿತ್ತನು. ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರರಾಜನಾದರೋ, ಪುತ್ರವ್ಯವೋಹದಿಂದ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಪಾಂಡವರು, ಅಂಧನೃಪತಿಯ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಾರಿದೇವಿಯ, ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣಾದಿ ಹಿತಚಿಂತಕರ ಅಪ್ಪಣೆ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ಕುಂತೀದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ವಾರಣಾವತಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು.

ಇತ್ತ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಅರ್ಧರಾಜ್ಯಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬಹು ಉದಾರಭಾವದಿಂದ ಸಲಹೆಯಿತ್ತ ದುರ್ಯೋಧನನು, ಅತ್ತ ಕಪಟಗಳಾದ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗೆ ಯೋಚಿಸಿ, ಪಾಂಡವರನ್ನು ಜೀವದೊಂದಿಗೆ ಸುಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದು, ಪುರೋಚನನೆಂಬೊಬ್ಬ ಶಿಲ್ಪಿಯಿಂದ, ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಕುಗಂಧ ಕರ್ಪೂರ ಮುಂತಾದ ವದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಒಂದು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಆ ರಾಜಪುತ್ರರನ್ನು, ಪುರೋಚನನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಗೌರವಿಸಿ, ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಮಾರನೆಯಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬಹುದೆಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಕಪಟವನ್ನರಿಯದ ಸಾಧುಪ್ರಕೃತಿಯ ಪಾಂಡವರು, ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ

ಯಾವ ಮೋಸವನ್ನೂ ಕಂಡರಿಯದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು. ಆದರೆ, ಆ ಮನೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವೂ, ಆ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ಯೋಧನನ ಆಶಯವೂ, ವಿದುರನಿಂದ ಭೀಮನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತಾದುದರಿಂದ, ಆತನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿದ್ದು, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ತಲೆ ಹೆಗಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲೇ ಗುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಸುರಂಗವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಹೊರಹೊರಟನು. ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಹಳ್ಳ ಕೊಳ್ಳ - ಗುಡ್ಡಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಹಿಡಿಂಬನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಭೀಮನು ತನ್ನ ಸೋದರರನ್ನು ಮಹದಾಪದಗಳಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ಅವರು ಏಕಚಕ್ರವುರವೆಂಬ ಒಂದು ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವತಾಂಶಸಂಭೂತರಾದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇಷದಿಂದ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡಿ ಜೀವನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಪರೋಪಕಾರಶೀಲನಾದ ಭೀಮಸೇನನು, ಅಲ್ಲೂ ಬಕಾಸುರನೆಂಬ ಪ್ರಜಾಕಂಟಕನಾಗಿದ್ದ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನೇ ಸುರಕ್ಷಿತಗೊಳಿಸಿದನು. ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಆರುತಿಂಗಳಕಾಲ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದ್ರುಪದರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಜವುತ್ರಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಸ್ವಯಂವರ ಮಹೋತ್ಸವವೆಂಬ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪಾಂಡವರು ತಾಯಿಯಾದ ಕುಂತೀದೇವಿಯನ್ನೂ, ಧೌಮ್ಯರೆಂಬ ಪುರೋಹಿತರನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು. ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಾಗಲು, ಅವರನ್ನು ಅಡ್ಡಗಿಸಿ ತೊಂದರೆಗೆ ಪಡಿಸಿದ ಅಂಗಾರವರ್ಮನೆಂಬ ಗಂಧರ್ವನನ್ನು ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗನಿಪುಣನಾದ ಧನಂಜಯನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಳ್ಳೆಯನ್ನೇ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಪಾಂಡಾಲ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ ಕುಂಬಾರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

ರಾಜವುತ್ರಿಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆಂದು ದ್ರುಪದರಾಜಧಾನಿಯು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರಾಜಬೀದಿಗಳು ತೋರಣ ಬಾವುಟಗಳಿಂದಲೂ, ಮನೆಗಳು ಸುಣ್ಣ ಕಾರಣೆಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ನಾಲ್ಕು ಬೀದಿಗಳು ಸೇರುವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಚಪ್ಪರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅನೇಕ ಚಿತ್ರಪಟಗಳಿಂದಲೂ, ಕೃತಕಪುಷ್ಪಫಲಗಳಿಂದಲೂ, ಬೊಂಬೆಗಳಿಂದಲೂ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದ ಶೃಂಗಾರವಂತೂ ವರ್ಣಿಸಲಸದಳವು. ಆಹ್ವಾನಿತರಾದ ರಾಜಾಧಿರಾಜರೂ, ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಬರುವ ರಾಜಪುತ್ರರೂ ಕುಳ್ಳಿರಲು ಉನ್ನತವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಸನಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಒಂದೆಡೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೂ, ಋಷಿಮುನಿಗಳೂ ಕುಳ್ಳಿರಲು ಪವಿತ್ರವಾದ ದರ್ಭಾಸನ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಗಳೂ ಮಣಿಗಳೂ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾದ ವಿವಿಧವರ್ಣ ರಂಜಿತ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಸಭಾಜವನವನ್ನೆಲ್ಲ, ಬಾವುಟಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ತಳಿರುತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಗರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಶುಭದಿನದಲ್ಲಿ ಮುಹೂರ್ತದ ವೇಳೆಗೆ ಬಹುಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ, ಆ ದೊಡ್ಡ ಚಪ್ಪರವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಂದ ತುಂಬಿ ಜನಮಯವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ದುರ್ಯೋಧನನೇ ಮುಂತಾದ ರಾಜಾಧಿರಾಜರೂ ಭೂಸುರೋತ್ತಮರೂ, ಇತರ ಸಹಸ್ರಾರುಮಂದಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೂ ತಮತಮಗೆ ಯುಕ್ತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ತರುವಾಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿಯೇ, ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ನೌಪದೀದೇವಿಯು, ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಸಭಾಧ್ಯಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಖಿಯರು ಹಸ್ತಲಾಘವವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಲು ಕೆಳಗಿಳಿದು, ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಅಂದಚಂದಗಳಿಂದ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತ ಮಂದಗಮನದಿಂದ ನಡೆದು, ಅಂತಃಪುರದ ಸ್ತ್ರೀಜನಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ದಿವ್ಯಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ರಾಜಪುತ್ರರ ದೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲವೂ ಆಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಕರ್ಷಿತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ತನ್ನನ್ನೇ ಮೆಚ್ಚಿ ವರಿಸುವಳೆಂದು ಬಿಟ್ಟದಷ್ಟು ಆನೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು - ವಧುವಿನ ಹಸ್ತದಿಂದ ಸ್ವಯಂವರಮಾಲೆಯು ಎಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ಡೀತೆಂದು ಹಾರೈಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಆದರೆ, ಆ ಸ್ವಯಂವರವು-ನೌಪದಿಯು ರಾಜಪುತ್ರರ ಸೌಂದರ್ಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅವರ ವಂಶೋನ್ನತಿ, ಸಂಪತ್ತಮೃದ್ಧಿಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿಯಾಗಲೀ ಮೆಚ್ಚಿ ವರಿಸುವಂತೆ ಏರ್ಪ

ಟ್ಟು ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದ್ರುಪದರಾಜನು, ವೀರಾಗ್ರಣಿ ಧನಂಜಯನನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿಯಲು ಅರ್ಹಳಾದ ಮಗಳೇ ತನಗಾಗಬೇಕೆಂದು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಹೆತ್ತಿದ್ದ ಪುತ್ರಿಯಲ್ಲವೆ ದ್ರೌಪದಿಯು! ಆದರೆ, ಪಾಂಡವರು ದಾಯಾದಿಗಳ ಕಾಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಲಾಕ್ಷಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡರೆಂದು ದೇಶದೇಶಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಿದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನು ಹತಾಶನಾಗಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೂ ಸತ್ವಶೀಲರೂ ಆದ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಅಂತಹ ಧರ್ಮರಣವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾರದೆಂದೂ, ಪ್ರಜ್ಞೆನ್ನ ವೇಷದಿಂದ ಆ ವೀರರು ಎಶ್ಲೋ ಅಡಗಿರುವರೆಂದೂ ಹೇಳಿದ ಅಪ್ಪ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ. ಮಹಾವೀರನಾದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಲು ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸುವ ಒಂದು ಯಂತ್ರವಿಶೇಷವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮತ್ಸ್ಯಯಂತ್ರವನ್ನೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಸಭೆಯಲ್ಲೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಯಂತ್ರವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಯಭೇದಕನಾದ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಿಯು, ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತು ಕೆಳಗೆ ಎಣ್ಣೆಯ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸೆಳಲನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಮೇಲೆ ತೂಗಗಟ್ಟಿದ್ದ ಮತ್ಸ್ಯದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ರಾಜಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ನೆರೆದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ದ್ರೌಪದಿಯ ಅಣ್ಣನಾದ ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನನು ಬಂದು ಆ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಭೇದಿಸಬೇಕಾದ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿ, ಧನುರ್ಧರಾಗ್ರೇಸರರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋತ್ತಮರು ಆ ಪಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಸಾರಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಹಲವರು ರಾಜಪುತ್ರರು, ನಾನು ಮುಂದೆ ತಾನು ಮುಂದೆಂದು ಬಂದು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸಲಾರದೆ, ಹತಾಶರಾಗಿ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶಿಶುಪಾಲ, ಜರಾಸಂಧ, ಶಲ್ಯ, ಕರ್ಣ ಮುಂತಾದ ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ಬಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ವಿಫಲಮನೋರಥರಾದರು. ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಅಶೇಷವೀರವೃಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಭೀಷ್ಮ, ದ್ರೋಣ, ಕೃಪ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮರು ಉದ್ಭವ ಮತ್ತು ಸಾತ್ಯಕಿ ಈ ಏಳುಮಂದಿಯಲ್ಲದೆ, ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲರೂ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮೋಹದಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಜಿತಮನಸ್ಕರಾಗಿ, ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ

ಸಫಲರಾಗದೆ ಬಿನ್ನರಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ಇನ್ನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪದಿಯನ್ನು ವರಿಸುವಂತಹ ವೀರ ಶಿರೋಮಣಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು ಹಾಗೆ ಭಂಗವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಮಹದಾತಂಕ ಯು ಕ್ತನಾದ ದ್ರುಪದರಾಜನು, ಅರ್ಜುನನು ವೇಷಾಂತರದಿಂದ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಅಡಗಿರುವನೇನೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಸುರಾದರೂ ಎದ್ದು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಂತಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹ ವೀರರನ್ನೂ ತನ್ನ ಪುತ್ರಿಯು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಲುಳ್ಳವಳೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು.

ಮಹಾವೀರಾಗ್ರೇಸರರಾದ ಹಲವು ಮಂದಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೇ ದುರ್ಜಯವೆನ್ನಿಸಿದ ಆ ಲಕ್ಷ್ಯಸಾಧನವು ತಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಹಲುವಿಕೊಂಡರು. ತಮಗೆ ವಿಧ್ಯಾಕ್ತವಾಗಿ ಸಿಯಾಮಕವಾದ, ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಎರ್ಪಡಿಸಿದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಬಲ್ಲೆವಲ್ಲದೆ, ಈ ಬಿಲ್ಲುವಿದ್ಯೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ತಮಗೆ ತಕ್ಕದಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಗೊಣಗಿಕೊಂಡರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಹಾಗಲ್ಲ, ರಾಜನು ಬಗೆಬಗೆಯ ಪಕ್ಷಾನ್ನಗಳನ್ನೂ ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಕೂರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿ ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಹಲುವಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲೇ ಮಹಾವೀರಾಗ್ರೇಸರರಾದ ಪಾಂಡು ರಾಜಪುತ್ರರೂ, ಪ್ರಜ್ಞನ್ನ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ದ್ರುಪದ ರಾಜಪುತ್ರನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸಮರ್ಥರಿದ್ದರೆ, ಯಂತ್ರ ನುರ್ಮವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು, ಕಣ್ಣು ಸನ್ನೆಯಿಂದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನೋಡಿ, ಹೋಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಧನಂಜಯನೂ ಎದ್ದು ಪಂಚೆಯ ನೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ತಾಯಿಯಾದ ಕುಂತೀದೇವಿಗೂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಭೀಮ ಸೇನರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಟುಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುಗುಳು ನಗೆ ನಗುತ್ತ, ಅತ್ಯುತ್ತಮದಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದು ಧನುಸ್ಸು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಆತನ ವಿಶಾಲವಕ್ಷ

ಸ್ಥಳವನ್ನೂ, ಆಜಾನುಬಾಹುಗಳನ್ನೂ, ಭವ್ಯಾಕೃತಿಯನ್ನೂ, ತೇಜಸ್ವಿ ಮುಖವನ್ನೂ ಕಂಡು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು ಯಾರೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿದರು. ಧನುವು ಆತನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಆಗಬಹುದೆಂದು ಹಲವರು ಸಂದೇಹಿಸಿದರು. ಅತ್ತ ದ್ರೌಪದಿಯ ಸಖಿಯರು, ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಖಿಗೆ ಒಡಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸತಿಯಾಗುವನೆಂದೂ, ದ್ರೌಪದಿಯು ಕರಿಮಣಿ ಬಿಡ್ಡೋಲೆಗಳ ವೈದಿಕ ಮುತ್ಸ್ಯದೆಯಾಗುವಳೆಂದೂ ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಇತ್ತ ಧನಂಜಯನಾದರೋ ಇತರ ಹಲವರು ಮಾಡಿದಂತೆ ಆತುರಪಟ್ಟು ಧನುಸ್ಸಿಗೆ ಕೈನೀಡದೆ, ಸಕ್ಕದಲ್ಲೇ ನಿಂತು ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದರ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗವನ್ನೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ಆವಾಹಿತರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಒಡನೆ ಆತನು, ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ನಮಿಸಿ, ಬಲಗೈಯನ್ನು ನೀಡಿ, ಧನುಸ್ಸನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ನಾರಿಯನ್ನು ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿ, ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಕೆಳಗೆ ತೈಲ ಕಟಾಹದಲ್ಲಿ ಅದರ ನೆಳಲನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಐದು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ ಮೇಲಿದ್ದ ಮತ್ಸ್ಯದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಮತ್ಸ್ಯವು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ತೂತುಬಿದ್ದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿಬಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕೋಲಾಹಲವೆದ್ದಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಜಯಜಯಕಾರಮಾಡಿದರು ಉತ್ಸಾಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತರುಣರು ತಮ್ಮಲ್ಲೊಬ್ಬನು, ವೀರ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೇ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಭೇದಿಸಿದನೆಂದು ಪರಮೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡತೊಡಗಿದರು. ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ದುರ್ಯೋಧನಾದಿ ಕೆಲಮಂದಿ ದುರಭಿಮಾನಿ ರಾಜರಾದರೋ, ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಂದ ವೀರ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದ ತಮ್ಮ ಮಾನವು ಅಪಹಂಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದೂ, ಅಂತಹ ಅಸಾಧ್ಯ ಪಣವನ್ನಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದ ದ್ರೌಪದನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ, ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯತೊಡಗಿದರು. ಇತರ ಜನಸಮೂಹವೆಲ್ಲವೂ, ತಮ್ಮ ರಾಜಪುತ್ರಗೆ ಸುಂದರನೂ ದೃಢಾಂಗನೂ ಆದ ವರನು ದೊರೆತನೆಂದು ಮಹದಾನಂದದಿಂದ ಕೋಲಾಹಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇತ್ತ ದ್ರೌಪದಿಯು, ವೀರಪಣವಾದ ತನ್ನನ್ನು, ವೀರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಗೆದ್ದ-

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರೂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಮೆಲ್ಲಡಿಗಳಿಂದ ನಡೆದುಬಂದು, ಪುಳಕಾಂಕಿತೆಯಾಗಿ, ಆತನ ಮುಖಚಂದ್ರನನ್ನು ಲಜ್ಜಾಮಿ ತ್ರಿತವಾದ ಕಡೆಗೆಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಿಮಳ ಪುಷ್ಪ ಹಾರವನ್ನು ಆತನ ದೃಢವಾದ ಕಂಠಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು. ವೃದ್ಧ ಸುಮಂಗಲೆಯರು ಆ ವಧೂವರರ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಸೇಸೆಯನ್ನು ತಳೆದು, ಮನಸಾರೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿದರು. ಶಿಶುಪಾಲಜರಾ ಸಂಧಾದಿ ಮಹಾವೀರರಿಗೇ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ಆ ಮತ್ಸ್ಯಯಂತ್ರ ಛೇದನ ಕಾರ್ಯವು ತ್ರಿಲೋಕ ವೀರನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಂದಲ್ಲದೆ, ಮಿಕ್ಕವರಿಂದ ಆಗಿರಲಾರದೆಂದೂ, ಆ ವೀರವರನೇ ಆ ಪಾಂಡವ ಮಧ್ಯಮನಿರಬೇಕೆಂದೂ ಸಂದೇಹಿಸಿ, ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣಾದಿಗಳು, ಹೇಗಾದರೂ ಪಾಂಡವರು ಜೀವಂತರಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕೆಂದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಬಿಡಾರಗಳನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಕ್ಷತ್ರಿಯೋತ್ತಮರೂ ರಾಜಾಧಿರಾಜರೂ ಆದ ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ- ವೀರಪಣವಾದ ಪಾಂಚಾಲಪುತ್ರಿಯನ್ನು, ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡು, ಶಸ್ತ್ರಜೀವಿಗಳಾದ ತಮ್ಮ ಮೂತಿಗೆ ಕಪ್ಪುಬಳಿದಂತೆ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದನೆಂದು ಪಾಂಚಾಲನಗರಿಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಶಿಶುಪಾಲ ಜರಾಸಂಧ ದುರ್ಯೋಧನಾದಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಏಕವಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ದ್ರೌಪದರಾಜನು ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಆ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಹದಾತಂಕಯುಕ್ತನಾಗಿರಲು, ಭೀಮಾರ್ಜುನರು ಬೆದರಬೇಡವೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಧೈರ್ಯಹೇಳಿ, ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಖಂಡ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಭೀಮಸೇನನಾದರೋ, ಹೆಮ್ಮರವೊಂದನ್ನು ಬೇರೊಂದಿಗೆ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಶತ್ರುಸೇನೆಯನ್ನು ಕಾಲಾಂತಕನೋ ಎಂಬಂತೆ ಸವರತೊಡಗಿದನು. ವಿವಿಧಾಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಶತ್ರುಸೇನೆಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸತೊಡಗಿದ ಅರ್ಜುನನ ಶರಘಾತಕ್ಕಾದರೂ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲುವುದು ಶತ್ರುಗಳಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಫಲಾಯನವಾದರು.

ತರುವಾಯ ಪಾಂಡವರು ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ತಮ್ಮನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಬಂದ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ತಾವು ಇಳಿದಿದ್ದ ಕುಂಬಾರನ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ - 'ಅಮ್ಮಾ ನಾವು ಈ ದಿನ ಒಂದು

ಬಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದೇವೆ' ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಆಕೆಯು ಅದು ಏನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ, - 'ಅಸ್ತು ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೀವೈವ ರೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿರಪ್ಪಾ' ಎಂದು ಬಿಟ್ಟಳು. ಆದರೆ, ಆ ವಸ್ತು ಪೊನೆಂಬುದು ತಿಳಿದ ತರುವಾಯ - ಸರ್ವಸುಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತಳಾದ ಆ ಕನ್ಯಾ ಮಣಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಹದಾತಂಕಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ಪ್ರಮಾದವಾಯಿತೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಲು, ಧನಂಜಯನು, - 'ಅಮ್ಮಾ ಹಾಗಲ್ಲ, ತಾಯಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿರೋಧಾಯವು. ಇದು ದೈವನಿಯಾಮಕವು. ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ, ಈ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾಮ್ಯವರೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸ ತಕ್ಕವರು' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಅರ್ಜುನನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೋದ ರರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟರು. ಧರ್ಮಜನು, ಧನಂಜಯನು ಮತ್ಸ್ಯ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಛೇದಿಸಿ, ಆ ದ್ರುಪದರಾಜ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಂದ ಆದ್ಯಂತ ವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು.

ಅಧಾಯ ೫.

‘ಸುಭದ್ರಾ ಕಲ್ಯಾಣ’

ಸಾಂಚಾಲಾಧಿಪತಿ ದ್ರುಪದರಾಜನು, ವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ, ತನ್ನ ಮಗ ಳಾದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಡವರ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಆ ಕನ್ಯಾತಿರೋಮಣಿಯನ್ನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಭೀಮ ಅರ್ಜುನ ನಕುಲ ಸಹದೇವರೈವರಿಗೂ, ಸಕಮಾತ್ರ ಪತ್ನಿಯಾಗಿರಲು ದಾನಮಾಡಿ, ಅತಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ವಿವಾಹ ಪ್ರಸ್ತುತವನ್ನೂ ವಿವಾಹಾಂಗವಾಗಿ ಮಹದು ತ್ಸವಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿ, ಕೆಲಕಾಲ ಅಳಿಯಂದಿರನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯ ಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಮತ್ಸ್ಯ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಛೇದಿಸಿದವನು ಧನಂಜಯನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಯೂ, ದ್ರೌಪದಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಂಡವರೈದುಮಂದಿಯೂ ವಿವಾಹವಾದ ರಂಬ ವಾರ್ತೆಯೂ ದೇಶದೊಂಕೆಂತರಗಳಲ್ಲೂ ಹಬ್ಬಿತು. ಆ ಸಂಗತಿಯ ನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ, ಕೌರವರು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾತಿಗಳಿಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಅತಿಶಯ ಅಸೂಯೆಗೊಂಡು, ಅವರನ್ನು

ಹೇಗೆ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ತೋರದೆ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮ ದ್ರೋಣ ವಿದುರರು, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನೊಂದಿಗೆ ಯೋಚಿಸಿ, ವಿದುರನ ಮೂಲಕ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅನುಮತಿಸಿ ಆತೀರ್ವಾದ ಪೂರ್ವಕ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು, ಸಕಲರಿಂದಲೂ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೋದರರೊಂದಿಗೂ, ತಾಯಿಯೊಂದಿಗೂ. ಪತ್ನಿ ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯೊಂದಿಗೂ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಪ್ರಜೆಪರಿವಾರಗಳನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಪೋಷಿಸುತ್ತಾ ಸುಖವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ವೀರಾದಿ ವೀರರೂ ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥರೂ ಆದ ಏವರು ರಾಜಪುತ್ರರಿಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಸುಂದರಿಯು ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವುದೆಂದರೆ, ಲೌಕಿಕ ಬಾಳ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ರಮಾದಕರ ವಿಚಾರವಲ್ಲವೆ? ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಪಡಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಮನಃಕಷಾಯವುಂಟಾಗದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ನಾರದರು ವರಲಿಲ್ಲೊಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ವರ್ಷಕಾಲ, ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಪತ್ನೀಭಾವದಿಂದ ಕಂಡು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಆ ದಂಪತಿಗಳ ಏಕಾಂತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬೇರೊಬ್ಬರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಾದರೆ, ಅಂಥವರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಹೋದರು. ಸತ್ಕುಲ ಪ್ರಸೂತರಾದ ಪಾಂಡವರು, ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವಾಕ್ಯದಂತೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಾ, ಅನ್ಯೋನ್ಯ ತೆಯಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದಾನೊಂದು ವೇಳೆ, ಅರ್ಜುನನು ಅರ್ತರಾದ ಧೂಮರರ ಗೋಧನವನ್ನು ಕಳ್ಳರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು, ಆಯುಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಏಕಾಂತ ಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ, ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಪ್ರಮಾದವಾಯಿತೆಂದು, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಸಹೋದರರ ಅನುಮತಿಸದೆ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ಹೊರಟು ದೇಶಸಂಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಈ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು, ನಾಗಕನ್ಯೆಯಾದ ಉಲೂಪಿಯು ವರಿಸಿ ಆತನಿಂದ ಇರಾವತನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ತರುವಾ

ಯ ಮಣಿಪುರ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆ ದೇಶದ ರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಚಿತ್ರಾಂಗದೆಯು ಆತನನ್ನು ವರಿಸಿ ವಿವಾಹವಾಗಲು, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಬ್ರುವಾಹನನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಉಳಿದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ-ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕಳೆದು, ತರುವಾಯ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು, ಆ ವೇಳೆಗೆ ನಾ ರದರು ಬಂದು - 'ಅಯ್ಯಾ ಅರ್ಜುನಾ, ಯದುಯುವತಿ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ವಿವಾಹ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಲರಾಮನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ನೀನು ಸನ್ಯಾಸಿಯ ವೇಷದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ರೈವತಕ ಪರ್ವತಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು ಹೋದರು.

ಅರ್ಜುನನು ಮುನಿಗಳ ಮಾತಿನಂತೆ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ವೇಷದಿಂದ ರೈವತ ಕಗಿರಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಚಳಿಯಿಂದ ಒಂದು ಮರದ ಪೊಟರೆಯಲ್ಲಡಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಆತನು, ಅರ್ಜುನನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಲರಾಮನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು, ಆತನು ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಗೌರವಿಸಿ, ರಾಜಭವನದಲ್ಲಿ ವಸತಿಯನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ, ಆತನ ಸೇವೆಗೆ ರಾಜಪುತ್ರ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯನ್ನೇ ನಿಯಮಿಸಿದನು.

ಮುನಿವೇಷದಿಂದ ಇದ್ದರೂ, ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥನೂ, ಮನಸಿಜನಂತೆ ಸುಂದರಾಕಾರನೂ ಆದ ಆ ಧನಂಜಯನಲ್ಲಿ ಯುವತಿಯಾದ ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಸ್ವಾ ಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಮೋಹವುತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅರ್ಜುನನೂ ಆಕೆಯ ರೂ ಪುಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಭದ್ರಾರ್ಜುನರನ್ನು ಈ ಬಗೆ ಯಿಂದ ಏಕತ್ರಸೇರಿಸಿ, ಉಭಯರ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸ ಬೇಕೆಂಬುದೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಂಕಲ್ಪವಾಗಿದ್ದು ದರಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಯೇ ನಡೆಯಿತು. ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕುಶಸ್ಥಳಿಯಲ್ಲೊಂ ದು ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬಲರಾಮನೂ ರಾಜಾಂತಃಪುರ ದ ಸಮಸ್ತ ಜನರೂ ಹೋಗುವಂತೆ ಉಪಾಯಮಾಡಿ, ಆ ದಿನವೇ ಇತ್ತ ವಸು ದೇವ ದೇವತಿಯರನ್ನು ಕರೆತಂದು ವಿವಾಹಮಾಡಿಸಿ, ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ಮೈ

ದುನನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಅರ್ಜುನನು, ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತ, ಸುಭದ್ರೆಯೊಂದಿಗೆ ರಥಾರೂಢನಾಗಿ ಹೊರಟನು.

ಇತ್ತ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನೆಂದು ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವೆದ್ದಿತು. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಲರಾಮನು, ಆ ಕಪಟ ಯತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ದಂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಪರಪ್ರಯೋಗ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಆ ಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ತನ್ನ ತಾಯಿಗೂ ಸೋದರರಿಗೂ ದ್ರೌಪದಿಗೂ ಮಹದಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮ ಯದುಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಯತಿನೇಷರಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದವನು ಪಾಂಡವ ವೀರನಾದ ಅರ್ಜುನನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರಲು, ಬಲರಾಮಾದಿಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಯಾದವ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕನ್ಯಾಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಸುಭದ್ರಾರ್ಜುನರ ಪರಿಣಯ ಮಹೋತ್ಸವವು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿತು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಪಾಂಡವರು, ತಮ್ಮ ಸದ್ಗುಣ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಚಾರಂಜಕರಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಪಾಂಡವರಿಗೆ ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರತಿವಿದ್ಯ, ಶ್ರುತಸೋಮ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, ಶತಾನೀಕ, ಶ್ರುತಸೇನರೆಂಬ ಐದುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿ ಉಪಪಾಂಡವರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಧನಂಜಯನಿಗೆ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಮನ್ಯುವೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿ, ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಂದಲೇ ತಿಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಮಹಾವೀರನೆನಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೬.

‘ಉತ್ತರ ಗೋಗ್ರಹಣ’

ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಅರ್ಜುನನೂ ವಿಹಾರಾರ್ಥರಾಗಿ ಯಮುನಾತಟದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧಬ್ರಾ

ಹೃದಯ ಬಂದು, ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕಂಡು ಅತಿಥಿಯಾದ ತನಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡೆಂದು ಯಾಚಿಸಿದನು. ಅರ್ಜುನನು ಆಗಬಹುದೆಂದು ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿ ದೊಡನೆಯೇ, ಆತನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಯಕ್ಷೇಶ್ವರನಾದ ತನಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನ ಟಾಂಡವವನವನ್ನು ದಹಿಸಲು ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿರುವುದೆಂದು ಸುರಿ, ತಾನು ಅದನ್ನು ದಹಿಸುವಾಗ್ಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಒಂದು ವಸ್ತುವೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಮೂಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ತನಗೆ ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣರೀತಿಯಿಂದ ಆಹಾರವಾಗುವಂತೆ ಅನುಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅರ್ಜುನನು ಒಂದುಕಾರಿ, ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಹೇಳಲಿಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಟ್ಟನು. ಒಡನೆ ಆ ಮಹಾವನಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರವೇಶವಾಗಿ, ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಅವೌಲ್ಯ ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪುಷ್ಪಲತೆ-ಫಲವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಡಗಿದ್ದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಜೀವ ಜಂತುಗಳನ್ನೂ ದಹಿತೊಡಗಿದನು. ಆ ಸಂಗತಿಯು ದೇವರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆತನು ಕಾಲಮೇಘಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಅವು ಕುಂಭದ್ರೋಣವಾಗಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿ, ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದುವು. ಆದರೆ ಅರ್ಜುನನು, ಮಂತಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಮೇಘಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಡುಗಿಸಿದನಾದುದರಿಂದ, ದೇವೇಂದ್ರನು ವಿಶೇಷ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ತಾನೇ ವಜ್ರಹಸ್ತನಾಗಿ ಐರಾವತವನ್ನೇರಿ ಅವರ ಮೇಲೇರಿ ಬಂದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಆಕಾಶಮಾನೆಯಾಗಿ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಬಂದ ಆ ಇಬ್ಬರು ಪಿರರೂ ನರ-ನಾರಾಯಣರೆಂದೂ, ಅವರ ಸಂಗಡ ಹೋರಾಡುವುದು ವೃಥಾವೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದುದರಿಂದ, ಒಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಸಾಕು ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರನ್ನು ಉಪಚಾರೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಂತೈಸಿದನು. ವನದಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುಸಾಯದೆ, ಅರ್ಜುನನ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಒದುಕಿದ ದೈತ್ಯರ ತಿಲ್ಪಿಯಾದ ಮಯನು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲೂ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸಂತಹ ಒಂದು ಒಮ್ಮೆ ಸಭಾಭವನವನ್ನು ತನ್ನ ತಿಲ್ಪ ವಿದ್ಯಾ

ಜಾತುರ್ಯವು ಮೆರೆಯುವಂತೆ ರಚಿಸಿ ಕೊಟ್ಟುದಲ್ಲದೆ, ಭೀಮಸೇನನಿಗೊಂದು ಗದೆಯನ್ನೂ, ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ದೇವದತ್ತವೆಂಬೊಂದು ಶಂಖವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು.

ಆ ಮಹಾಸಭಾ ಪ್ರವೇಶ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ನೆರೆದ ಅನೇಕಮಂದಿ ರಾಜಾಧಿರಾಜರೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಧರ್ಮರಾಜನಿಂದ ವೀಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ಆಗ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಧರ್ಮಜನಿಗೆ ಸಕಲವಿಧ ರಾಜನೀತಿಗಳನ್ನೂ ಬೋಧಿಸಿ ತಂದೆಯಾದ ಪಾಂಡುರಾಜನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಪ್ರದವಾದ ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ಮಾಡೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಧರ್ಮಜನಾದರೂ, ತ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದಿಗೂ ಭೀಮಾರ್ಜುನರೊಂದಿಗೂ ಯೋಚಿಸಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಒಡನೆ, ತ್ರೀಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯು ಭೀಮಾರ್ಜುನರನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಪ್ರಚಂಡ ವಿಕ್ರಮನಾದ ಜರಾಸಂಧನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನನು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂಹರಿಸಲು, ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಹಸ್ರಾರು ಮಂದಿ ರಾಜವುತ್ರರು ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಧರ್ಮಜನ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಹಕರಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅರ್ಜುನನು, ಅಗ್ನಿದೇವನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ದಿವ್ಯರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಪ್ತದ್ವೀಪ, ಪಾತಾಳ, ಸಪ್ತಕಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿ, ಆಯಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜರನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಪುಷ್ಕಳ ಧನವನ್ನಾರ್ಜಿಸಿ ತಂದು ತಮ್ಮಣ್ಣನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. (ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಧನಂಜಯನೆಂಬ ಸಾರ್ಥಕನಾಮವು ಲಭಿಸಿತೆಂದು ಪಂಡಿತ ವಾಕ್ಯವುಂಟು.) ಅರ್ಜುನನಂತೆಯೇ ಭೀಮಸೇನನೂ ನಕುಲ ಸಹದೇವರೂ, ಜೇರೆಜೇರೆ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿ, ವಿಶೇಷ ಧನವನ್ನಾರ್ಜಿಸಿ ತಂದು ಒದಗಿಸಿದರು. ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳ ಸಾಮಂತರಾಜರು ಸೊಂಟಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು, ಆಜ್ಞಾ ಬದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತು ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು. ರಾಜಸೂಯ ಮಹಾಯಾಗವು ವಿಶೇಷ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿತು. ಸುರರು ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಭೂಸುರರೂ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರೂ ಅನ್ನವಸ್ತು ಹೇಮಭೂಮಿ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ದಾನಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು.

ಈ ಯಾಗ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮಹಾ ದುರಭಿಮಾನಿಯಾದ ದುರ್ಯೋಧನನು, ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ತನಗೆ ಅಪಮಾನವಾಯಿತೆಂದು ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡನು. ಪಾಂಡುವರಮೇಲೂ, ದ್ರೌಪದಿಯಮೇಲೂ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳು ದಾಳಿ ಕಾಡಿದವು. ಅದೇ ಉರಿಗೆ ಹೋದ ಅವನು, ಕರ್ಣ ದುಶ್ಯಾಸನಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಯೋಜಿಸಿ-ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿ, ಪಾಂಡವರನ್ನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡನು. ಶಕುನಿ ಮುಂತಾದ ಕಪಟಿಗಳು ದುರ್ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ, ದ್ರೂತವನ್ನು ಸರ್ವಾಡಿಸಿ ಸಾಧು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಧರ್ಮಜನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ತನ್ನ ಸರ್ವ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ತನ್ನ ಸಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ, ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನೂ, ತನ್ನನ್ನೂ ಸಹ ಪಣಕ್ಕಿಟ್ಟು ಸೋತುಬಿಟ್ಟನು. ಒಡನೆ ಆ ಘಾತುಕರು, ರಜಸ್ವಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆ ದ್ರೌಪದೀ ದೇವಿಯನ್ನು ಸ್ನೇಹಿ ಕಳೆತರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರಹರಣ ಮಾಡಿ ಅವಮಾನಪಡಿಸಲುದ್ಯುಕ್ತರಾದರು. ಸತ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಪಾಂಡವರು, ಅಂತಹ ವಿಷಮ ಕೌಳಿಮಲ್ಲಿ ಸಹ ಏನುಮಾಡಲೂ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ, ಮೂಗರಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಸಹನೀಯ ಪರಾಧವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರಬೇಕಾಯಿತು.

ಹತನಿರ್ಯಾರಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತನ್ನ ಪತಿಗಳಿಂದ ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗಲಾರದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು, ಅನನ್ಯ ಶರಣಳಾಗಿ ತ್ರಿಕ್ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಅಕ್ಷಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅಕೆಯ ಪತಿವ್ರತೃ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಗಾಂಧಾರಿ ಮುಂತಾದವರೂ ಪರಮಾರ್ಜುನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ದುರುಳತನಕ್ಕಾಗಿ ರೋಸಿ ಪಾಂಡವರ ವಾಸ್ತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಅವರ ರಾಜ್ಯೋತ್ಪರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಕೊಡಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆದರೆ, ದುರ್ಯೋಧನಾದಿ ಮಕ್ಕಳು ಚತುಷ್ಟಯವು ಪುನಃ ಗುಪ್ತಾಲೋಚನೆಮಾಡಿ, ಧರ್ಮಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಮಿಸಿ, ಪುನಃ ದ್ರೂತವಾದಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿಯು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು, ಸಂಸಾರೋಪಾಸಿ ಸೋತುಹೋದನು. ತರುವಾಯ, ಈ ಬಾರಿ

ನಿಬಂಧನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೇರೆಗೆ ಪಂಚಪಾಂಡವರೂ ದ್ರೌಪದಿಯೂ, ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ವನವಾಸ-ಒಂದುವರ್ಷ ಅಚ್ಚಾತನಾಸ ಮಾಡಲು, ಪದ ದೇಶಿಗಳಂತೆ ಹೊರಪೊರಟರು.

ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಈ ದುರ್ದೈವಿಗಾಗಿ, ಧರ್ಮ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾದ ಸಕಲರೂ ಮರುಗಿ, ದುರುಳನಾದ ದುರ್ಯೋಧನ ನನ್ನು ನಿರಂಜಿಸಿದರು. ಸಹಸ್ರಾರು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಲಾರದೆ ವನಕ್ಕೆ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು. ಮಹಾಪತಿವ್ರತಾ ತಿರೊಮಣಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯು ಸೂರ್ಯಭಗವಾನನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿ ಪಡೆ ದ ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ, ಅಲ್ಲೂ ಸಹಸ್ರಾರು ಮಂದಿ ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ಣ್ಣಿಸುತ್ತ, ಆ ಧರ್ಮಾತ್ಮರು ತೇಜಃ ಪುಂಜರಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ದುರುಳರಾದ ಆ ದಾಯಾದ್ಯರ ಕಾಟವು ಅಲ್ಲೂ ತಪ್ಪಿರುವಿಲ್ಲ. ದುರ್ರೋಧನನು, ಒಂದು ಬಾರಿ ತನ್ನ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯದ ನೊಬಗನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಘೋಷಯಾತ್ರಾ ನೆಪದಿಂದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವನವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಅವರೆದುರಿಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಅವನೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕೌರವ ಪರಿವಾರದ ಜಯದ್ರಥನು ದ್ರೌಪದಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಅವಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಲು, ಭೀಮಸೇನನು ಆ ನಿಜ ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದನು. ದುರ್ಯೋಧನನು ಗಂಧರ್ವರ ಕೋಪಕ್ಕೀಡಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಬಂಧಿತನಾಗಿರಲು, ಅರ್ಜುನನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಬಂಧನ ದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಧರ್ಮಜನ ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ತಂದು ಹಾಕಿದನು.

ಗಂಧರ್ವರ ನೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತಾದರೂ, ಅವರು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಪಾಶಬಂಧನಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮುಕ್ತಮಾಡಲು, ಧನಂಜಯನ ಅಪ್ರ ತಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಲೀ, ಭೀಮಸೇನನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಲೀ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು, ವ್ಯಸನಕ್ರಾಂತನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು. ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸಲಹೆ ಕೇಳಿದನು. ಅವರು, 'ಈ ಗಂಧರ್ವರು ಕಟ್ಟಿದ ಗಂಟು, ಅವರಿಂದಲೇ ಬಿಡ್ತಲ್ಪಡಬೇಕು, ಅಥವಾ ಮನಸಾವಾಚಾಕರ್ಮಣಾ, ಪತಿಯೇ ಪರದೇವತೆಯೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಪತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆ

ಯು ಬಿಚ್ಚಬೇಕು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾರಿಂದಲೂ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟರು. ಒಡನೆ ಅಜಾತಶತ್ರುವಾದ ಧರ್ಮರಾಜನು, ಪ್ರಾಪದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಆ ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ನಿನ್ನ ಮೈದುನನ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಮಾಡೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲು, ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು, ಪ್ರತಿಮಾತು ಹೇಳದೆ ಆ ದುರುಳನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕೂ ಹೇಸಿ, ತನ್ನ ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ಆ ಕಟ್ಟನ್ನು ಸೋಕಲು ಅದು ಒಡನೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೋಯಿತು. ಮಹಾದುರಭಿಮಾನಿಯಾದ ಕೌರವನು ತನಗೆ ತನ್ನ ದಾಯಾದ್ಯರ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲ್ಲೇ ಮರಣ ಸದೃಶವಾದ ಈ ಬಗೆಯ ಅಪಮಾನವಾದುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯೂ ಅವರಿಂದಲೇ ಆದುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಅತಿಶಯ ಸಂತಾಪಗೊಂಡು, ಅವರಿಗೆ ಪುನಃ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮುಖ ತೋರಿಸಲು ಸಹ ಸಾಧ್ಯ, ಸರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು, ಮೂಗು ಹೋದವನಂತೆ ಊರು ಸೇರಿಕೊಂಡನು.

ಧನ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಪಾಂಡುಪುತ್ರರು, ಹೀಗೆ ಹಲವು ವರ್ಷಕಾಲ ವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ, ಋಷಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸಕರಾಗಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ದುಷ್ಟ ಮೃಗಗಳನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿ ತಪೋವನಗಳನ್ನು ನಿರೂಪದ್ರವ ಗೊಳಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ತ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಅವರಿದ್ದ ಅಶ್ರಮದೊಳಗೆ ಬರಲು, ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಒಡನೆ ಇದ್ದಿದ್ದು, ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ನಮಿಸಿ, ಉಪಚರಿಸಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು, ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿ ಪೋಷಣೀಕರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಆ ಮುನಿವರರು ಕೃಶಲಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾದ ನಂತರ - 'ಅಯ್ಯಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾ, ನಿಮ್ಮ ವನವಾಸದ ಈ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳೂ, ಅಜ್ಞಾತವಾಸದ ಒಂದು ವರ್ಷವೂ ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ, ನಿಮಗೆ ಕೌರವನೊಂದಿಗೆ ಶೋಕಭೀಕರವೆನಿಸುವಂತಹ ಮಹದ್ಭದ್ರವೊಂದು ನಡೆವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಶುರಾಮನನ್ನೇ ಸಡ್ಡೆಮಾಡದ ಭೀಷ್ಮನೊಂದಿಗೂ, ದ್ರೋಣ ಕೃಪ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮರೊಂದಿಗೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಕದನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಶ್ರಮೆಯಿಂದ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವ ಇಂದ್ರಕಿಲವರ್ಣತದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ, ಪಾಶುಪತಾದಿ ಮಹಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಿ. ಆಗ್ಗೆ ಆತನಿಗೆ ಎದುರಾಗುವವರು ಯಾವ

ರೂ ಇರಲಾರರು' ಎಂದು ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಮಾಡಿ, ಹೊರಟುಹೋದರು. ಒಡನೆ ಅರ್ಜುನನು ಸಹೋದರರಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಪದಿಯಿಂದಲೂ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು, ಆ ಇಂದ್ರಕೀಲಗಿರಿತಟವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ, ನಿರ್ಜನವಾದ ಒಂದು ಪವಿತ್ರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಮುನಿಗಳು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದ ಮಂತ್ರರಾಜವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಪರಶಿವನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಹೀಗೆ ಫಲಾಹಾರ ಪರ್ಣಾಹಾರ ಜಲಾಹಾರ ಉಪವಾಸಗಳಿಂದ ಹಲವು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ನಿದ್ರೆ, ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸದೆಯೇ, ಕುಳಿತು, ನಿಂತು, ಏಕವಾದದಲ್ಲಿ, ಅಂಗುಷ್ಟವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೆಲಕ್ಕೂರಿಸಿಂತು, ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಿಂದ ಬಹು ಉಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ತನ್ನ ಮನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದನು. ಆ ಸಂಯಮಿಯು ಹಾಗೆ ನಿಶ್ಚಲಚಿತ್ತದಿಂದ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಗಮನವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಂಕರನು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ಆತನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರ್ಣಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಷ್ಟೆಯಿಂದ, ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಹೊರಟು, ಆತನಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ, ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿಯೇ ನಿಂತು, ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿನೋದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಬಯಸಿ, ತಾನು ಶಬರವೇಷವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಾಪದಿಂದ ಹಂದಿಯ ರೂಪಿನಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೂಕದಾನವನನ್ನು ಆಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾ ಕಾಡಿನ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಮಹಾರೋಷದಿಂದ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದ ಆ ಹಂದಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅರ್ಜುನನು ಗಾಂಡೀವ ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣವನ್ನೇರಿಸಿ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಹಂದಿಯು ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಶಬರರೂಪಿ ಶಂಕರನು, ತನ್ನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದವನಾರೆಂದು ಆರ್ಭಟಿಸಲು, ಅರ್ಜುನನಿಗೂ ಅವನಿಗೂ ಕದನವು ಕೈಗಟ್ಟಿತು.

ಧನುರ್ಧರಾಗ್ರೀಸರನಾದ ಧನಂಜಯನು ತನಗೆ ಆವರೆಗೆ ಪರಿಜಯವಾಗಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಆ ಪ್ರತಿದ್ವಂದ್ವಿಯನ್ನು ಸಂರಾಜಯಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನಾದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವೀರಕೃತ್ರಿಯನಾದ ತನಗೆ, ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬೇಡನು ಹಾಗೆ ಅಜೇಯನಾಗಿ ಎಂದು

ರಾದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅರ್ಜುನನು ಸಂತಪ್ತಗೊಂಡನು. ಅವನನ್ನು ಜಯಿಸಿದಿದ್ದರೆ, ತನ್ನ ಜನ್ಮವೇತಕ್ಕೇಂದು ಹಳಿದುಗೊಂಡನು. ತನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ಮಹಾರೋಷದಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದನು. ಆದರೂ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲಾತನು ಹಾಗೆ ಬಲಹೀನನಾದ ತಾನು, ಶಂಕರನನ್ನು ಕುರಿತು ಆರಾಧಿಸಿ ನೂತನ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ತರುವಾಯ ಆ ತನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಮಳಲ ಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪುಷ್ಪ ಪತ್ರಾಕ್ಷ ತೆಗಳಿಂದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಅತಿಹಯ ಪ್ರದಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಲಿಂಗಾರ್ತನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಆತನು ಭಕ್ತುದ್ರೇಕದಿಂದ ಪರಶಿವನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ತನಗೆ ಆ ಪಾಮರ ಶಬರನು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರದವನೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು, ತಾನು ಅವನಿಗೆ ಲಿಂಗದಮೇಲೆ ಏರಿಸಿದ್ದ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಆ ಶಬರನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾಗಿ, ಇದೇನು ಸೋಜಿಗವೆಂದುಕೊಂಡು, ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅರ್ಚಿಸಿದನು. ಆಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಲಿಂಗಕ್ಕೇರಿಸಿದ ಪುಷ್ಪ ಪತ್ರಾಕ್ಷ ತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಶಬರನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕಂಡುಬಂದುವು. ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಂತಯವು ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಶಬರ ರೂಪಿನಿಂದ ತನ್ನೆದುರಿಗೆ ನಿಂತವನು, ಭಕ್ತಾಭಿಷ್ಠವರಪ್ರದನಾದ ಶಂಕರಮೂರ್ತಿಯೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. ಒಡನೆ, ದಂಡವತ್ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿ, ಅಜ್ಞಾನಾದ ತನ್ನ ಮಹಾಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ದೇವದೇವನನ್ನು ಅನೇಕವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ದಯಾಳುವಾದ ಶಂಕರನು, ಆ ತನ್ನ ಭಕ್ತೋತ್ತಮನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೇತ್ತಿ, ಉಚಿತವಚನಗಳಿಂದ ಆದರಿಸಿ, ಪಾರುಪತಮಹಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಸಂಹಾರನುರ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಸಾದಿಸಿ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು.

ಪರಶಿವನ ಆಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಚಿತ್ತಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದ ಧನಂಜಯನಡೆಗೆ. ದೇವೇಂದ್ರನು ವಿಮಾನಾರೂಢನಾಗಿ ಬಂದು, ತನ್ನ ಕುಮಾರನ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಬಹುಬಗೆಯಿಂದ ಅಭಿನಂದಿಸಿ, ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಅಮರಾವತಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನ

ಮನೋರಂಜನೆಗಾಗಿ, ಹಲವು ಮಹೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಆ ವೀರನನ್ನು ಆದರಿಸಿದನು. ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರಲಾಭದಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕವೀರನೆನಿಸಿದ್ದ ಅರ್ಜುನನು, ಇಂದ್ರನಿಂದ ಆಜ್ಞೆಪ್ಪನಾಗಿ ದೇವವೈರುಗಳಾಗಿದ್ದ ಕಾಲಕೇಯ-ನಿವಾತಕವಚರೆಂಬ ದಾನವರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಸಕಲ ದೇವವರ್ಗದಿಂದಲೂ ಸನ್ಮಾನಿಸಾದನು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆತನನ್ನು ಮೇನಕೆಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯು ಕಾಮಿಸಿ ಬರಲು, ಧೀರೋದಾತ್ತನಾಯಕನಾದ ಆತನು, ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಇಂದ್ರನ ಭೋಗಕಾಂತೆಯಾದುದರಿಂದ ಆಕೆಯು ತನಗೆ ಮಾತೃಸದೃಶಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅವಳ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಡಂಬಡದಿರಲು, ಕಾಮಾಂಧಳಾದ ಆ ದೇವವೇಶ್ಯೆಯು ಅವನನ್ನು ಕೂತು ಬಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ನಪುಂಸಕನಾಗೆಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟಳು.

ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಸಾಂಕವರ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ ವನವಾಸಾವಧಿಯು ಮುಗಿಯಲು, ಮುಂದೆ ಅವರು ಅಜ್ಞಾತವಾಸದ ಬಂದು ವರ್ಷದ ಕಾಲವನ್ನು ವಿರಾಟರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಯತಿವೇಷ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿ ಕಂಕಬಟ್ಟನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿರಾಟನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇರಲೊಪ್ಪಿದನು. ಭೀಮಸೇನನು ವಲಲನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿರಾಟರಾಜನ ಪಾಕಶಾಲಾಘ್ರಕ್ಕೆ ತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದನು. ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು, ಬೃಹನ್ನಳೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮೇನಕೆಯು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಶಾಪವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು, ನಪುಂಸಕನಾಗಿ ರಾಜಕನ್ನಿಕೆಯಾಗಿ ಭರತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಸಂಗೀತವನ್ನೂ ಕಲಿಸುತ್ತ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದನು. ನಕುಲ ಸಹದೇವರು ದಾಮಗ್ರಂಥಿ, ತಂತಿವಾಲರೆಂಬ ನಾಮಧೇಯಗಳಿಂದ, ವಿರಾಟನ ಗೋಸಮೂಹವನ್ನೂ, ಅಶ್ವಸಮೂಹವನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು ನಿಯಮಿತರಾದರು. ದ್ರೌಪದಿಯು ಸೈರಂಧ್ರಿಯ ವೇಷದಿಂದ ವಿರಾಟ ಪತ್ನಿ ಸುದೇಷ್ಟೆಯ ಸೇವೆಗೆ ನಿಂತಳು. ಮಹಾವೀರರೂ, ಮಹತ್ಸಾಭಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನರೂ ಆದ ಪಾಂಡುಪುತ್ರರು ಹೀಗೆ ಪರರ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕಾಲಯಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ವಿಧಿಯ ವಿಚಿತ್ರ ಗತಿಯಲ್ಲವೇ?

ವಿರಾಟನಗರದಲ್ಲಿ ಸಾಂಕವರು ಹತ್ತು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಯಾವ ಈತಿ ನಾಡೆನೂ ಇಲ್ಲದ ಕಳೆದರು. ಆ ದೇಳೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯ ರೂಪರಾ

ಸಿಗೆ ವೋಹಿತನಾದ ಕೀಚಕನು ಭೀಮಸೇನನಿಂದ ಪರಿವಾರ ಸಮೇತ ಹತನಾದನು. ಈ ಸಮಾಚಾರವು ದಿಗ್ವಿಜಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿತು. ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ದುರುಳ ದುರ್ಯೋಧನನು, ಅಜ್ಞಾತವಾಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಪೂರ್ವದ ನಿಬಂಧನೆಯ ಮೇರೆಗೆ, ಅವರನ್ನು ಪುನಃ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಜೀಮೂತನೇ ಮುಂತಾದ ಮಲ್ಲಜಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಆ ಮೂಲಕ ಪಾಂಡವರ ಸುಳಿವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ವಲಲ ವೇಷವಿರದಿದ್ದ ಭೀಮಸೇನನು, ವಿರಾಟರಾಜನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯ ಆ ಜಟ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸದೆದೋಡಿಸಲು, ದುರ್ಯೋಧನನು, ಅಷ್ಟಮಂದಿಯನ್ನೂ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸಿದ ಅವನು, ತಪ್ಪರಿ ಭೀಮನೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿ ವೇಷಾಂತರವಿರದಿರುವ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ತ್ರಿಗರ್ತ ದೇಶಾಧೀಶನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದು ವಿರಾಟರಾಜನ ಗೋಧನವನ್ನು ಮುತ್ತುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿ, ತಾನು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರಲು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದ ತ್ರಿಗರ್ತಾಧೀಶನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಎದುರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ವಿರಾಟರಾಜನು ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟಿರಲು, ಕಂಕಭಟ್ಟನೂ ವಲಲ ದಾಮಗ್ರಂಥಿ ಶಂತಿಪಾಲರೂ ಆತನಿಗೆ ಸಹಾಯರಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಇತ್ತ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ಅತ್ತ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಭೀಷ್ಮ ದ್ರೋಣ ಕರ್ಣಾಶ್ವತ್ಥಾಮಾ ವಿರ ವೃಂದದಿಂದ ಕೂಡಿ ದುರ್ಯೋಧನನು ಅಗಣಿತ ಸೇನೆಯನ್ನು ತಂದು, ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿರಾಟನ ಗೋಧನವನ್ನ ಪಹರಿಸಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ತಲಪಿತು. ಆಗ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ, ರಾಜಪುತ್ರನಾದ ಉತ್ತರನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಅಂತಃಪುರದ ಸ್ತ್ರೀ ವೃಂದದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಅವನು ಯಾವ ತಡೆಬಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪೌರುಷಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತನಗೊಬ್ಬ ಯೋಗ್ಯ ಸಾರಥಿ ದೊರೆತರೆ, ತಾನು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಕೌರವಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಡೆದು, ಭೀಷ್ಮ ದ್ರೋಣ ಕರ್ಣಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಮಿಷ

మాత్రದಲ್ಲಿ ఇయిసి, తురుకరుగళన్న తిరుగిసువేనేందు బోబ్బియిడ
 జేడగిదను. ఆ వేళికి తమ్మ అజ్ఞాతవాసావధియూ తిరిద్దు దరింద
 ధనంజయను ఇన్న తాను ఆ అనుకూల సందర్భవన్న సాధిసి శత్రు
 గళమేళి కాణిసికొళ్ళువుదు లుచితవేందు భావిసి, తన్న తివ్యళాద
 లుత్తరేయ మూలక రాజకుమారనిగి సొజనే కేటట్టు, తాను ఆతన
 సారథ్యమాడలు అనుమతియన్న పడెదను. హిగి లుత్తరను రథిక
 నాగియూ, బృహన్నళావేషదిందిద్ద అర్జునను సారథియాగియూ,
 జోరజోరడలు, అర్జునను, తావు అజ్ఞాతవాసారంభదల్లి తమ్మ
 ఆయుధగళన్న మరేసిట్టిద్ద శివావృక్ష ద శివాపక్కి బందు, తన్న
 గాండివ ధనుస్సు, దేవదత్త శంఖ ముంతాద సామగ్రిగళన్న తగి
 దుకొండు, శత్రుభిశరవాగి మహారాజదంతే కాణుత్తిద్ద శౌరవ
 సేనేయన్న కండు భిశనాద లుత్తరనిగి మేలిమేలి బేదరబేడవేం
 య ధ్యేయకొడుత్త శత్రుసేనేయొందిగి కాదలనువాదను. తమ్మ
 విరపరివారక్కి ఏకాంగియాగి ఎదురాద ఆ విరతిరొమణియన్నొ,
 ఆతన విశృతవేషవనన్నొ కండు, శౌరవసేనేయూ శౌతుకపడుత్తిరలు,
 అర్జునను తన్న శరసంధాన జాతుయదించలే తాను యారేంబుదర
 పరిజయవన్నొ మాడికొట్టు, యుద్ధక్కి ప్రారంభిసిదను. బహు కాల
 దిందలొ, బత్తకళియొళిగి ఆడగిద్ద ఆతన అవొళు బాణగళు, క్షుదా
 తురతయింద ఓడుత్తిరువువొలొ ఎంబంతే శత్రుస్వేయవన్నొ ప్రవేళిసి, శౌ
 రవర అసంఖ్యబలవనన్నొ ముహూర్తమాత్రదల్లి నిశ్చేష్టితగొళిసిదువు.
 భిష్మ, ద్రోణ, కర్ణ, అత్వత్థామ, శృవాజాయ, దుశ్శాసన ముం
 తాద అతిరథ మహారథరనేకరు - పరమేశ్వరనొందిగి ఖాడాబాడి
 యాగి యుద్ధమాడి, మహాస్త్రవన్నొ పడెద ఆ విరతిరొమణియ
 ధనుస్సినింద జోరట కాలాగ్ని జ్వాలిగళంతే బరుత్తిద్ద శరణాతగళ
 న్నొ తడెదుకొళ్ళలారదే హిమ్మేట్టిదరు. కేసేగి ధనంజయను ఎరా
 ట్రాజన గొలె సమూహవన్నొ తిరుగిసికొండు, రాజకుమారనొం
 దిగి రాజధానిగి అభిముఖవాగి ప్రయాణమాడిదను. లుత్తరకుమా

ರನು, ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ವರ್ಷಕಾಲದಿಂದಲೂ, ವಾಸಿಸಿದ್ದ ಕಂಕಭಟ್ಟ, ನಾಲ, ಬೃಹನ್ನಳಾ, ದಾಮಗ್ರಂಥಿ, ತಂತಿವಾಲರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಭೀಮ ಅರ್ಜುನ ನಕುಲ ಸಹದೇವರೆಂದೂ, ಸೈರಂಧ್ರಿಯು ಆ ಐವರ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಪ್ರಾಸದೀದೇವಿಯೆಂದೂ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಪರಿಚಯಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಅಜ್ಞಾತವಾಸಾಂತ್ಯವಾದೊಡನೆಯೇ ವಿಜಯನಿಗೆ, ಉತ್ತರಗೋ ಗ್ರಹಣದ ವಿಜಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದರಿಂದ, ಅದು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ರಾಜ್ಯ ಲಾಭಕ್ಕೆ ಶುಭ ಸೂಚನೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಪಾಂಡವರು ಮುಂದೊಂದು ಶುಭ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣಮಾಡಿ, ಕೃತಜ್ಞನಾದ ವಿರಾಟರಾಜನಿಂದಲೂ, ಉತ್ತರಕುಮಾರನಿಂದಲೂ ಪೂಜಿತರಾದರು.

ಅಧಾಯ ೭.

“ ಭಾರತ ಮಹಾ ಯುದ್ಧ ”

ದುರೈಂಧನನ ಪ್ರಚಂಡಸೇನೆಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ, ಬಾಲಭಾವದಿಂದ ಏ ಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಹೊಂದ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಪ್ರಾಣದೊಂದಿಗೆ ರಕ್ಷಿಸಿ ಕರೆತಂದು ತನ್ನ ವಂಶವನ್ನೂ, ತನ್ನ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ದುಡೆತ್ತಿ ಬಂದ ಶತ್ರುಸೇನೆಯನ್ನೂ ಬಡಿದೊಡಿಸಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಮಹಾನುಭಾವನು ಧನಂಜಯನು, ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ, ವಿರಾಟರಾಜನು, ಮಹವಾ ನಂದದಿಂದ ತನ್ನ ವಂಶಕ್ಕೆ ಮರೋಪಕಾರಿಯಾದ ಆ ಪಾಂಡವ ವೀರನನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಆಭಿನಂದಿಸಿ, ತನ್ನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಉತ್ತರೆಯನ್ನು ಪತ್ನೀತ್ವ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆದರೆ, ಪರನಾರ್ಥಸಹೋದರನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಆ ಅರ್ಜು ನದೇವನು, - ಇಲ್ಲ. ಆ ರಾಜಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಪುತ್ರೀಭಾವವನ್ನಿಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಈಗ ಆಕೆಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ವರಿಸ ತಕ್ಕುದು ಧರ್ಮ ವಿರುದ್ಧವಾಗುವುದು. ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಆಭಿಮನ್ಯುವಿಗೆ ಆಕೆಯನ್ನಿತ್ತು ವಿವಾಹ ಮಾಡಬಹುದು' ಎಂದನು. ಆ ಸಂಗತಿಯು ಶುಭಯುಗಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಯಿತು. ಆ ಶುಭವಾರ್ತೆಯು ಒಡ ನೆ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶುಭದ್ರಾಭಿಮನ್ಯುಗಳೂ, ತ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೂ ತೀರೆಯೂ, ಯದುಪರಿವಾರವೂ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿ ಪರಮ ಸಂತೋಷ

ಗೊಂಡರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಸೋದರತ್ತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವಿವಿಧ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ, ಹಲವು ಗಂಡಾಂತರಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿ, ಶುಭೋತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಅಭಿನಂದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ, ಪರಿವಾರ ಸಮೇತ ಹೊರಟು ವಿರಾಟನಗರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಭಿಮನ್ಯುವಿಗೂ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾದೇವಿಗೂ ವಿವಾಹವು ಅತಿಶಯ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿತು. ಸಕಲರೂ ಸಂತೋಷಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದರು.

ವಿವಾಹ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಅಪ್ಪರಾದ ಸಕಲರೂ, ಮುಂದೆ ಅವರ ರಾಜ್ಯಸಾಧನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಬಹುಜನ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಕೌರವನಲ್ಲಿಗೆ ದ್ರುಪದರಾಜನ ಪುರೋಹಿತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ, ದುರ್ಯೋಧನನು ಸಂಜಯಸಂಬಾತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದ ಪಾಂಡವರು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೆ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಜಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದರೆ ಅದು ದೊರೆಯಲಾರದೆಂದು ತಿಳುಹಿಸಿದನು. ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡತಕ್ಕದೇ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. ಅರ್ಜುನನು, ದ್ವಾರಕಾನಗರಿಗೆ ನಡೆದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ತಮಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದೂ, ತನ್ನ ರಥಕ್ಕೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು ಕರತಂದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಆ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದ ಮಹಾಜನಪ್ರಳಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರೂ ಬಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸೋಣವೆಂದು, ರಾಯಭಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಕೌರವ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿಗೆ ಹಕ್ಕು ದಾರರಾದ ಆ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಾಮದಂತೆ ಐದು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಕೊನೆಗೆ ಐವರಿಂದ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನಾಗಲೀ ಕೊಡೆಂದು ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಮಹಾ ಫಲವಾದಿಯಾದ ಆ ಕೌರವನು ಸೂಜೆಯ ಮೊನೆಯನ್ನೂರುವಷ್ಟು ಸ್ಥಳವನ್ನಾದರೂ ಪಾಂಡವರು ಬಲಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಲೇ ಪಡೆಯಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ದೊರೆಯಲಾರದು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿಬಿ

ಟ್ಟುದಲ್ಲದೆ, ಆ ದೇವರದೇವನನ್ನೇ ನೆರೆಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಅದ್ಭುತಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬ್ರಾಂತಿಗೊಳಿಸಿ, ಸಂಧಿಯು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ಯುದ್ಧವೇ ನಿಶ್ಚಯವು ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾಂಡವರ ಶಾಣ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಉಪಪ್ಲಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಲೋಕಭೀಕರವಾದ ಆ ಮಹಾ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಂಡವರ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏಳು ಅಕ್ಷೋಹಿಣೀ ಸೇನೆಯೂ, ಕೌರವರ ಕಡೆ ಹನ್ನೊಂದು ಅಕ್ಷೋಹಿಣೀ ಸೇನೆಯೂ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ನೆರೆಯಿತು. ಪಾಂಡವ ಸೇನೆಗೆ ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ಮನೂ, ಕೌರವ ಸೇನೆಗೆ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯನೂ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತರಾದರು. ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಪರಸ್ಪರ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದ ಆ ಸೇನೆಗಳ ನಡುವೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಾರಥ್ಯದಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ತಾನು ಯಾರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಯೆಂಬುದನ್ನು ಒಂದುಸಾರಿ ನೋಡಿದನು. ಕೌರವ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲೂ, ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನೋಡರರು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಂದಿರು, ಸೋದರಮಾವಂದಿರು, ತಾತಂದಿರು, ಸ್ನೇಹಿತರು, ಗುರುಗಳು, ಗುರುವುತ್ರರು ಮುಂತಾದ ಆಪ್ತರೇ- ಬಾಂಧವರೇ ನೆರೆದಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ತಾವು ರಾಜ್ಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ, ಆ ಸ್ವಜನರನ್ನೂ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೂ ಬಾಂಧವರನ್ನೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿ- ಸಂಹರಿಸಿ, ಅವರ ರಕ್ತದಿಂದ ಕಲೆತ ಸುಖಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಲ್ಲವೇ! ಎಂಬ ವಿಷಾದ ಭಾವವು ಅರ್ಜುನನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಒಡನೆ ಆತನ ಧೈರ್ಯವು ಕುಂದಿತು. ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿದಂತೆ, ತಾವು ಮಾಡಲು ಎಣಿಸಿದ ದುರಂತ ಪಾಪಕಾರ್ಯಜಞ್ಞಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪವು ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನಿಂತಂತಾಗಿ, ಆತನನ್ನು ನಡುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಗಾಂಡೀವವು ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿಬಿದ್ದಿತು. ಮೈಕಂಪನವಿಟ್ಟಿತು. ಬಾಯಲ್ಲಿನ ದ್ರವವಾರಿಹೋಯಿತು. ತ್ರಿಲೋಕವೀರನಾದ ಅರ್ಜುನನು, ಕೇವಲ ಬಾಲಕನಂತೆ ಭಯಕಂಪಿತನಾಗಿ, - 'ಕೃಷ್ಣಾ ನಾನು, ಸ್ವಜನವಧಾಪ್ಯರೂಪವಾದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾರೆನು' ಎಂದು ನಿರ್ವಿಣ್ಣನಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು. ಉಭಯ ಸೇನೆಗಳೂ ಪರಸ್ಪರ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ, ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲಿದ್ದ ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ, ಅರ್ಜುನ

ನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಈ ವಿಷಾದಭಾವವನ್ನು ಕೂರಿತು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಹದಾ
ತಂಕಯುಕ್ತನಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಕೂರಿತು - 'ಅರ್ಜುನಾ, ಈ ವಿಷಮಸಂದರ್ಭ
ದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಇಂತಹ ಮನೋದೌರ್ಬಲ್ಯವು ಏಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು? ಇದರಲ್ಲಿ
ಕೊಲ್ಲುವರಾರು? ಸಾಯುವರಾರು? ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಯೋಚಿಸುವುದಾದರೆ, ಆತ್ಮ
ವು ಅವಿನಾಶಿಯು. ಅದು ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಡದು, ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಛೇದಿಸಲ್ಪ
ಡದು, ನೀರಿನಿಂದ ನೆನೆಯದು, ಗಾಳಿಯು ಅದನ್ನು ತೋಷಿಸಲಾರದು. ಅದ
ನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಇನ್ನು ಪಾಂಚ ಭೌತಿಕವಾದ ದೇಹ
ವೆಂದರೋ, ಅದು ಹೇಗೂ ನಾಶವಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಯೋ
ಚಿಸಿ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಈಗ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ನಿನ್ನ ಕುಲಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಫಲಾ
ಪೇಕ್ಷಿರಹಿತನಾಗಿ, ನಿರ್ಮಮನಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡತಕ್ಕದೇ ಕರ್ತವ್ಯವು! ಕ್ಷ
ತ್ರಿಯನಿಗೆ ಇಂತಹ ಧರ್ಮಯುದ್ಧವು ಲಭಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಅವನ ಸುಕೃತ ವಿಶೇ
ಷದಿಂದಲ್ಲವೆ! ಇಂತಹ ಸುಸಂದರ್ಭವು ಲಭಿಸಿರುವಾಗ್ಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ
ಹೊತ್ತಿದರೆ, ದೈರ್ಯದಿಂದ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಜಯಿಸಿ, ಧರ್ಮದಿಂ
ದ ರಾಜ್ಯವಾಳತಕ್ಕದ್ದು ನಿನ್ನ ಕುಲಧರ್ಮವು. ಫಲಾಪೇಕ್ಷಾರಹಿತನಾಗಿ ನಿ
ರ್ಮಮನಾಗಿ ಈ ಕುಲಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಯುದ್ಧಮಾಡತಕ್ಕದೇ ನಿನ್ನ
ಕರ್ತವ್ಯವು' ಎಂದು ಅನೇಕ ವಿಧ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದನು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ
-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯು, ದೇವತೆಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ತನ್ನ ವಿಶ್ವ
ರೂಪವನ್ನೂ ಭಕ್ತೋತ್ತಮನಾದ ಆತನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದನು. ಅರ್ಜುನನು ವಿಶ್ವ
ರೂಪಿಯಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ, ಆದ್ಯಂತಗಳು ತೋರದಂತೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ
ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಣುಮಾತ್ರವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನನ್ನೂ ಕಂಡು, ಆ
ಮಹದ್ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಾನು ಕೇವಲ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರನು ಎಂಬುದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ
ನಿಶ್ಚಯವಾಗಲು, - 'ಕೃಷ್ಣಾ, ಸಂತಯವು ಛೇದವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನಿನ್ನ
ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು ಪುನಃ
ಗಾಂಧೀವ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದನು.

ಯುದ್ಧಾರಂಭವಾಯಿತು. ಭೀಷ್ಮನು ಕೌರವ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ
ಕೊಂಡು, ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಪರ್ಯಂತ, ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಸಹಸ್ರಯೋ
ಧರಂತೆ ತಪಥರ್ವಕ ಸಂಹರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಧನುರ್ಧರಾಗ್ರೇಸರನಾದ

ಧನಂಜಯನಾದರೂ, ಆ ವೀರಶಿವೋಮನೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿ, ಕೌರವ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಅರಿವೀರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಲೂ, ಭೀಷಣಪ್ರತಾಪಿಯಾದ ಭೀಷ್ಮನ ಮೈಯಲ್ಲೂ ಕೆನ್ನೀರನ್ನು ತರಿಸಿ, ದಣಿಸುತ್ತಲೂ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸರಿಸಮನಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದನು. ಕೊನೆಗೆ ಜಜ್ಜಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ ಅಖಂಡ ಪ್ರತಾಪಿಯೂ ಆದ ಆ ವೃದ್ಧ ವೀರನ ಪ್ರತಾಪವು ಹೆಚ್ಚಿ ಬರಲು, ಕೊನೆಯದಿನ ಅರ್ಜುನನು, ಆತನ ಅಪೇಕ್ಷಿಸು ಸಾರವಾಗಿಯೇ, ತಿರುಂಡಿಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿ, ಆತನನ್ನು ವಿರಧನನ್ನಾಗಿಸಿದನು. ಶರತಲ್ಪಗತನಾದ ಆತನಿಗೆ, ಮಿಕ್ಕ ಯಾವಧನುರ್ಧಾರಿಯಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆನಿಸುವಂತಹ, ಸರಳ ತಲೆಗಿಂಬನ್ನೇ ಒದಗಿಸಿ, ಅರ್ಜುನನು, ಆತನು ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನಲ, ತನ್ನ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಆತನ ಜಲಭಾಗದ ಭೂಮಿಯಿಂದಲೇ ಜಲಮಯಿಂದ ನೀರುಹೊರಟು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಆ ತೀತಳ ಜಲಪಾನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಆ ಗಂಗಾವುಕ್ರನು, ಆಗಲೂ ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಕುರಿತು, ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಪಾಂಡವರೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬಂಧುಬಾಂಧವರೊಂದಿಗೆ ಬದುಕೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಬಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಆದರೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೂರ್ಖಾಗ್ರಣಿಯು ಯುದ್ಧದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯನು ಶರತಲ್ಪಗತನಾಗಿಯೇ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ತರಾಯಣವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ತ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಧ್ಯಾನ ತತ್ಪರನಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯತೊಡಗಿದನು.

ಯುದ್ಧವು ಮುಂದರಿಸಿತು. ಭೀಷ್ಮರ ತರುವಾಯ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನು, ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಎದುರಿದಿನಗಳು ಯುದ್ಧಮಾಡಿದನು. ಶಸ್ತ್ರಾಚಾರ್ಯನಾದ ಆತನ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಕೇಳುವುದೇನು! ಆಚಾರ್ಯನು ಕೌರವಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಧ ವ್ಯೂಹಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಶತ್ರು ಹರಣೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಪಾಂಡವ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಣ್ಣಿಗೆ ತಂದನು. ಆಗಲೂ ಅರ್ಜುನನು ಅಜೇಯನೆನ್ನಿಸಿ ಕೌರವ ಸೇನೆಯ ಹಲವು ಸಹಸ್ರ ಮಂದಿ ವೀರರನ್ನೂ ಹಸ್ತಿ ಅಶ್ವ ರಥ ಪದಾತಿಗಳನ್ನೂ, ಲಯಗೊಳಿಸಿ ಸಾಕುಸಾಕೆನ್ನಿಸಿದನು.

ಈ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಪದ್ಮವ್ಯೂಹದಲ್ಲಿ: ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ಪುತ್ರನಾದ ಅಭಿಮನ್ಯುವು ಕಾವಿ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಸಂಹೃತನಾಗಲು, ಕ್ರೋಧಾರುಣಲೋಚನನಾದ ಧನಂಜಯನು, ಶಪಥವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ, ತನ್ನ ಮಗನ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ಜಯದ್ರಥನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಕೆಡಹಿದನು.

ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನು ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನನ ಶರಘಾತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹತನಾಗಲು, ಆತರುವಾಯ ಕರ್ಣನು ಸೇನಾಧಿಪತಿಯಾದನು. ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಧನುರ್ಧರಾಗ್ರೇಸರನೂ ಆದ ಅರ್ಜುನನೊಂದಿಗೆ ಕಾದಬೇಕೆಂಬುದೇ ಕರ್ಣನ ಜೀವಿತಧ್ಯೇಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕುಂತಿದೇವಿಯು ಪಾಂಡವರ ಜೀವಿತವಾಸವನ್ನು ಬೇಡಿದಾಗ, ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿನೆಂದು, ವಾಗ್ಧಾನ ಮಾಡಿದ್ದನು. 'ಅರ್ಜುನನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕು. ಅಥವಾ ನಾನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕು' ಎಂಬುದೇ ಅವನ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಕರ್ಣಾರ್ಜುನರಿಗೆ ರಣವು ಬಹು ಭೀಕರವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಶರಸಮೂಹವು ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳನ್ನು ತುಂಬಿತು. ಆ ಮಹಾವೀರರ ಕರಚಮತ್ಕೃತಿಯನ್ನೂ ವೀರ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡು ಉಭಯದಳದವರೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನರಾದರು. ಕರ್ಣನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸರ್ವಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಜುನನ ಕಂಠಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರಲು, ಅದು ತ್ರೀಕೃಷ್ಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಬರುಬರುತ್ತಾ, ಧನಂಜಯನ ತಕ್ಷಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಬಂದುವು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ವೀರನು, ಒಂದು ನಿಶಿತ ಶರ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನ ಬಲ ಶೌರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುಂದಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಕೌರವ ನೈನೈಕ್ಕೆ ಅಂತಕನೆನ್ನಿಸಿದನು.

ದುರ್ಯೋಧನನು, ತನ್ನ ವಿಜಯಸೌಧಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಸ್ತಂಭರೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ಭೀಷ್ಮ ದ್ರೋಣ ಕರ್ಣರು ಹತರಾದುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಹತಾಶನಾಗಿದ್ದರೂ, ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ತಪ್ಪು ದುಶ್ಕಾಸನ ಕೃಪ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಬೆಂಬಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೇಗೂ ಮುಂದರಿಸಿದನು. ಬರುಬರುತ್ತ ಪಾಂಡವರ ಕೈ ಬಲವಾಯಿತು. ಭೀಮಾರ್ಜುನರ ಉಪಟಳಕ್ಕೆ

ತರಹರಿಸಲಾರದೆ, ಕೌರವ ಸೈನ್ಯದ ಬಲವು ಅತಿಶಯ ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಯುದ್ಧಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಹದಿನೇಳು ದಿನಗಳು ಕಳೆವ ವೇಳೆಗೆ ಕೌರವನ ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ತಮ್ಮಂದಿರೂ, ಹನ್ನೊಂದು ಅಕ್ಷೋಹಿಣೀ ಸೈನ್ಯದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಯೋಧರೂ ಹತರಾಗಿ, ದುರ್ಯೋಧನನೊಬ್ಬನೇ ಉಳಿದನು. ಅಸಂಖ್ಯ ಧನಬಲ, ಜನಬಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಶತ್ರುಸೇನೆಯೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಮಹದಹಂಕಾರದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಅಭಿಮಾನಿಯ ಆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಳವೇ? ದುರ್ಯೋಧನನು ಹಾಗೆ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ನಿಂತನಾದರೂ, ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಶತ್ರುವಿನಲ್ಲಿ ಜೀವದಾನ ಬೇಡಲೊಪ್ಪದೆ, ಆಗಲೂ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವು ಮೆರೆಯುವಂತೆ, ಭೀಮನೊಂದಿಗೆ ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡಿ ತೊಡೆಯೊಡೆದು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು. ಭೀಮಾರ್ಜುನರು ಲೋಕವು ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇಂತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಪಾಂಡವರನ್ನು-ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕ ಧನಂಜಯನನ್ನು ಉಪಕರಣವಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡು, ಭಾರತಮಹಾಯುದ್ಧದ ಮೂಲಕ, ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯವಂಶವನ್ನು ಹತಗೊಳಿಸಿ, ಭೂಭಾರ ವನ್ನಿಳಿಸಿದನು.

ಉ ವ ಸ ಂ ಹಾ ರ

ಭಾರತ ಮಹಾಯುದ್ಧವು, ಕೌರವ ವಂಶಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಭಾರತ ಜೀವಕ್ಕೆ ಪ್ರಳಯಕಾರಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತೆಂದರೆ, ಅದೊಂದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ. - ಲೋಕಭೀಕರವಾದ ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಮಂದಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸ ಸಂಪನ್ನರಾದ ವೀರರೂ, ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾನಿಪುಣರೂ, ವಿವಿಧ ಕುಶಲಕಲಾಭಿಜ್ಞರೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನೀಗಿದರು. ಯುದ್ಧದಿಂದಿರುಟಾದ ಜಯದಿಂದ ಪಾಂಡವರಿಗಾದರೂ ವಿಕೇಷ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾದುದಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಇತರ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ, ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಈ ಜಯವು ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮಹದ್ವ್ಯಾಕುಲವನ್ನುಂಟು

ಮಾಡಿತ್ತು. ಜ್ಞಾತಿವಧೆಯಿಂದ ದೂಷಿತನಾದ ತನ್ನಾದೇಹವನ್ನು, ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶದಿಂದ ನೀಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದುತ್ತೇನೆಂದು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮುಂತಾದ ಹಿತಚಿಂತಕರು, ಬಹುಬಗೆಯಿಂದ ಬೋಧಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಶರತ್ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಶಯನಮಾಡಿದ್ದ ಭೀಷ್ಮ ಪಿತಾಮಹನಿಂದಲೂ ರಾಜಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.

ವೇದವ್ಯಾಸ ಧೌಮ್ಯ ಮುಂತಾದ ತಪಸ್ವಿಜನರೂ, ವಿದುರ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಮುಂತಾದ ಕುಲವೃದ್ಧರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೂ ಆಶ್ವಮೇಧಿಸುತ್ತಿರಲು ನೆರೆದ ಸಕಲ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಜಯಜಯವೆನ್ನುತ್ತಿರಲು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನನ್ನು ಪರಂಪರಾನುಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಕುರುಭೂಪಾಲರ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ, ಸಕಲ ಪುಣ್ಯನದಿ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ ವಿಧ್ಯಾಕ್ಷರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿದನು. ಧರ್ಮಜನು ನಾಲ್ವರು ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಓಲಗಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ ನೌಪದಿಯೊಂದಿಗೆ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಭೂತಳಕ್ಕಿಳಿದು ಬಂದ ದೇವೇಂದ್ರನೋ ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು.

ಭೀಮಾರ್ಜುನರೂ ನಕುಲ ಸಹದೇವರೂ ಸಪಾಯಕರಾಗಿರಲು, ಧರ್ಮಜನು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ನ್ಯಾಯಗಳು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಕ್ರಮ ತಪ್ಪದಂತೆ ಮೂವತ್ತಾರು ವರ್ಷಕಾಲ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದನು. ಜ್ಞಾತಿವಧಾಮೂಲಕ ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಅಗಣಿತ ಪಾಪವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ನೀಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶುದ್ಧ ನಾಗಜೀಕೆಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಆತನನ್ನು ಪುನಃ ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿತು. ಆಗಲಾತನು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ಆಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಅರ್ಜುನನು ಯಜ್ಞಾಶ್ವರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಹೊರಟು, ಭಾರತದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಯೋಧರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ, ಜಯಸಂಪಾದನೆಮಾಡಿ, ಅಸಂಖ್ಯ ಧನವನ್ನೊದಗಿಸಿ ಆ ಮಹಾಯಾಗವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದನು. ಆಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವು ಇಂದ್ರಾದಿ ಸುರರಿಗೂ, ಭೂಸುರರಿಗೂ ತುಷ್ಟಿಯನ್ನಂಟುಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಾಸ್ವಿದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವೈಭವದಿಂದ ನಡೆಯಿತು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನನು ಸೂತ್ರಧಾರಕನಾಗಿದ್ದನು, ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು ಧರ್ಮಜನಿಗೆ ಸರ್ವದಾ ಬೆಂಬಲನಾಗಿದ್ದು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದ ತಮಗೆ ದೈವದತ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಧರ್ಮದಂಡವನ್ನು ಸತ್ಯ-ಧರ್ಮ ನ್ಯಾಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ಧರೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ತನ್ನ ಯಶಸ್ವಂತ ದ್ರಿಢೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದನು. ದೈವನಿಯಾಮಕದಂತೆ ಅತ್ತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಲೌಕಿಕಲೀಲೆಯನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಿ ಮೈಕುಂಠವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಲು, ಧರ್ಮಜನೂ, ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರೊಂದಿಗೂ ಪಕ್ಷಿಯಾದ ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯೊಂದಿಗೂ ಪರಂಧಾಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಆಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ನೂರಾರು ಸಂವತ್ಸರಗಳ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು, ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹಿಮಾಲಯಪರ್ವತ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ ಅವರು, ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಭೌತಿಕದೇಹಗಳನ್ನು ನೀಗಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೈದಿದರು.

‘ಯತ್ರಯೋಗೇಶ್ವರಃ ಕೃಷ್ಣೋ ಯತ್ರವಿಂಧೋಃ ಧನುರ್ಧರಃ |

ತತ್ರಶ್ರೀವಿಜಯೋ ಭೂತಿಧ್ವಂಸಾ ನೀತಿಮಾರ್ತಮಾಮು ||

‘ಎಲ್ಲಿ ಯೋಗೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಧನುರ್ಧರನಾದ ವಿಂಧೋನೂ ಇರುತ್ತಾರೋ ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ವಿಜಯವೂ, ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೂ, ನ್ಯಾಯನೀತಿಗಳೂ ಇನ್ನೆಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. |

ಈ ಗೀತಾವಾಕ್ಯವು ಸಾರ್ಥಕವೆಷ್ಟೆನುವಂತೆ, ಈತನ ಕ್ಷತ್ರಧರ್ಮವಾಲನೆಯು ಸಕಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೂ, ಧರ್ಮಾಭಿವಾಾನಿಗಳಾದ ಸಕಲರಿಗೂ ಮೇಲ್ವಿಜ್ಞೆಯಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಲಿ. ಆತನಿಗೆ ಬೆಂಬಲನೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನೂ ಸೂತ್ರಧಾರಕನೂ ಆಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯು - ರಾಜ್ಯವಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಸಕಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೂ, ಧರ್ಮದಂಡವನ್ನು ಯೋಗ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎನಿಯೋಗಿಸಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ-ಧರ್ಮ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪ್ರಜಾಕಂಠಕರಾಗುವಂತಹ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ದಯೆಪಾಲಿಸಲಿ.

ತಥಾಸ್ತು.

ಶ್ರೀರಾಮ ಸಹಾಯ

ಸುಬೋಧ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

(ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸ ಪುಸ್ತಕಾವಳಿ)

ಮು ನ್ನು ದಿ

“ ಅಹಲ್ಯಾ ದ್ರೌಪದೀ ತಾರಾ ತಾರಾ ಮಂಡೋದರಿ ತಥಾ |
ಪಂಚ ಕನ್ಯಾ ಸ್ಮರೋನ್ನಿತ್ಯಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ ||

“ಮಾನವರು, ತಮ್ಮ ಮಹಾಪಾತಕಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅಹಲ್ಯಾ, ದ್ರೌಪದೀ, ತಾರಾ, ತಾರಾ, ಮಂಡೋದರಿ ಎಂಬ ಈ ಐದುಮಂದಿ ಕನ್ಯಾ ಶಿರೋಮಣಿಯರನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲೂ ಸ್ಮರಣೆಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಎಂದು ಹಿರಿಯರು ಸಲಹೆಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಪುಣ್ಯಶೀಲರ ಸ್ಮರಣೆಯು, ಪುಣ್ಯದಾಯಕವೂ-ಅಂತೆಯೇ ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆದುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವೇನು? ಭಾರತದೇಶ ಚರಿತ್ರಾಕಾಶದಲ್ಲಿ-ಪುರಾಣಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಐದುಮಂದಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ! ಸೀತಾ, ಸಾವಿತ್ರಿ, ಲೋವಾಮುದ್ರೆ, ಅರುಂಧತಿ, ಅನಸೂಯೆ, ರುಕ್ಮಿಣಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವುಮಂದಿ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯರೂ ನಕ್ಷತ್ರ ಸ್ವರೂಪರಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಲ್ಲೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಹೆಸರಿಸದೆ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಅಹಲ್ಯಾದಿ ಈ ಐವರನ್ನೇ ಹೇಳಿರುವುದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವಿರಬೇಕು!

ಅಹಲ್ಯೆಯು ಗೌತಮ ಋಷಿಯ ಭಾಯ್ತೆ. ಈಕೆಯನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಮೋಹಿಸಿ, ವಂಚನೆಯಿಂದ ಸತೀತ್ವಹರಣ ಮಾಡಿದನೆಂದೂ ತನ್ನೊಲಕ ಈಕೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಿಂದ ಭಯಂಕರ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತಳಾದಳೆಂದೂ ಪುರಾಣಕಥೆ ಇದೆ. ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿ ಐವರು ಪತಿಗಳು. ತಾರೆಯು ದೇವಗುರು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಪತ್ನಿ. ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ರಮಿಸಿ ಬುಧನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದು ಪುರಾಣಕಥೆ! ಇನ್ನೊಬ್ಬ ತಾರಾ ಎಂಬಾಕೆಯು ಕಪಿರಾಜ ವಾಲಿಯ ಪತ್ನಿ. ಈಕೆಯು, ವಾಲಿಯು ಜೀವಂತ

ಸಾಗಿದ್ದವರೆಗೂ ಆತನಿಗೆ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ತರುವಾಯ ಈಕೆಯನ್ನು ಮೈದುನನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಆಳಿದನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇನ್ನು ಮಂಡೋದರಿಯು, ಮಹಾಕಾಮಲಂಪಟನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಸೀತಾಪಹರಣ ಮಾಡಿ ತನ್ನೊಲಕವಾಗಿಯೇ ನಾಶವನ್ನೈದಿದ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜ ರಾವಣನ ಮಡದಿ. ಹೀಗೆ ಅಹಲ್ಯಾ ದ್ರೌಪದೀ ತಾರಾ ತಾರಾ ಮಂಡೋದರಿ ಈ ಐವರೂ, ಸದ್ಯಃ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಸಮಾಜ ನೀತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಂತೂ ಸೀತೆ ಸಾವಿತ್ರಿ ಅರುಂಧತಿ ಮುಂತಾದ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯರಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮ ಸ್ಥೂಲದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಾನವರು ತಮ್ಮ ಪಾಪ ನಾಶಕ್ಕೆ ಈ ಐವರನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟರೇಕೆ?—

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಸುಲಲಿತರೀತಿಯಿಂದ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದು ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯಲು, ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುಣ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕವೋ, ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳ ಪಾಪಮಾರ್ಗದಿಂದ ದೂರನಾಗಿದ್ದು ಅಥವಾ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೂ, ಅಷ್ಟೇ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಪುಣ್ಯಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ಜೀವನ ಪಥದಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಅಥವಾ ಪಾಪನಾಶನಕ್ಕಾಗಿ ದುರಿತ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ದೂರವಾಗಿರುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ನಾವು ನಮಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ನಡೆವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇಕಾದುದು ಕರ್ತವ್ಯವು! ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲೇ ಸ್ವತಃ ಅನುಭವಿಸಿ ತರುವಾಯ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬೆಂಕಿಯು ಸುಡುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನಾನು ಸ್ವತಃ ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅನುಭವ ಪಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಕೃತವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಬೇರೊಬ್ಬನ ಕೈ ಸುಟ್ಟುದರಿಂದಲೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಉನ್ನತಮಾರ್ಗಗಮನಕ್ಕಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗತ್ಯಾಗಕ್ಕಾಗಲೀ ನಾವು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಆಯಾಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ

ನಡೆದು ಅಗಾಧ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿರುವವರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಂದ ಆಯಾ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಜಾಗೃತರಾಗಕೂಡದೇಕೆ?

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಐವರು ಸಾಧ್ವಿಯರ ಪಾವಿತ್ರತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಉತ್ತಮಾಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಹಾಗಲ್ಲ! ಶ್ರೀರಾಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರೇ ಅಹಲ್ಯಾ ದ್ರೌಪದಿಯರ ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವರಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಈ ಹಿಂದೆ ಅನೇಕವೇಳೆ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಎವರಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕೆಲಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಬಹುಗಹನವಿಚಾರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ! ಅವುಗಳಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಭೇದದಿಂದ ಅರ್ಥಭೇದಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಅಲ್ಲದೆ ಕಲ್ಪಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಿದ್ದ ಸಮಾಜ ನೀತಿಗೂ ಪ್ರಕೃತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಸಮಾಜ ನೀತಿಗೂ ವಿಶೇಷ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರುವುದಾದರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗ್ರಹಗಳು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರು ಪಂಚಭೂತಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಬೋಧವಾಗುವಂತೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿರಿಯರು (ಪುರಾಣಕಾರರು) ನಮಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಚಯವಿರುವ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮಗ ಮಗಳು ಮುಂತಾದ ಸಮಾಜದ ಸಂಬಂಧ ಬಾಂಧವ್ಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಉಂಟು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನೆಂದರೆ,—ಅಹಲ್ಯಾ ತಾರಾ ಮುಂತಾದವರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವ್ಯಭಿಚಾರಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಮ್ಮ ಸ್ಥೂಲದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರವಿರುವ ಲೌಕಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಿಂತಲೂ, ತಾತ್ವಿಕವಾದ ಅಂತರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವೆಂದು ಸೂಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ದೇವರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನು ಒಬ್ಬ ಮಹರ್ಷಿಯ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ಯಾರಿಗಾದರೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರವಭಾವವು ಹುಟ್ಟುವುದೇ? ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯಮಾನವಾಧಮನು ಮಾಡುವ ಆ ಬಗೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಹೇಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಸಹ್ಯಗೊಳ್ಳುವ ನಾನು ತ್ರಿಲೋ

ಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ದೇವರಾಜನು ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಲು ಸಾಧ್ಯ! ದೇವತೆಗಳು ಮನುಷ್ಯಲೋಕದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಯೂ ಅದರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇರುವರಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯರು ತಮಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಧ್ಯಾನ ತಪಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಮುಂತಾದ ಸಾಧನಗಳಿಂದ, ಮಾನುಷಶಕ್ತಿಗಳ ಮೇರಿ ಣನ್ನು ವಾರಿಹೋಗಬಹುದೆಂದು ತೋರಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ- ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಕೃತಿತತ್ವಗಳ ಅಗಾಧ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂ ಟಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಮೇರಿ ವಾರದಂತೆ ಹದ್ದಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕುದು ಲೋಕರಕ್ಷಕರಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ; ವೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನಡೆದುಬಂದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ. ಅದ ರಂತೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಕಥಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ನಡೆದಿದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂಬು ಷನ್ನು ಕಥಾನುಸರಣೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಮಹಾವಿಚಾರಶೀಲವಾಗಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿರುವ ನಾವಾ ದರೂ, ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಗುಂಭವಾಗಿ ಹೇಳಿ ರುವ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಅಂತರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೆ, ಕುಹಕಿಗಳು ಮಾಡುವ ಅವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಅಂಧ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಗುತ್ತಿರುವುದೇ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ-ನಮ್ಮ ದೇಶದ, ನಮ್ಮ ರಾಸ್ತ್ರಾ ದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಶ್ರದ್ಧೆ ಅನಾಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಕಾರ ಣವಾಗಿದೆ. ಪಾರ್ಶ್ವಾತ್ಯ ನಾಗರಿಕತೆಯೆಂಬ ಬಿಸಿಲ್ಲದುದರೆಯ ಬಿನ್ನಟ್ಟಿ ಓಡುವ ಹುಚ್ಚುತನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಾವು ಇನ್ನಾದರೂ ನಮ್ಮದೆಂಬ ಅಭಿವಾಾನದಿಂದ ಅಂತರ್ಮುಖರಾಗಿ, ಪ್ರಪಂಚದ ಹಲವು ಮಹಾಮಹಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳೂ, ಅಗಾಧ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಗೇರಿದ್ದ ಹಲವು ನಾಗ ರಿಕತೆಗಳೂ ನಾಶವಾಗಿ, ಧೂಳಾಗಿ ಹಾರಿಹೋದರೂ, ಇನ್ನೂ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಗೃಹದ ತಳಹದಿಯಲ್ಲಿ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅಮೌಲ್ಯ ವಸ್ತು ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಬೇ

ಕಾಗಿದೆ. ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಗುಣಗ್ರಹಣಮಾಡಿ ಅಭಿಮಾನಪಡೆ
ಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ಧೈಯಸಾಧನೆಯ ಮಹೋದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ, ಸುದೋಢ
ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯು, ಅಳಿಲು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಳಲಸೇವಾ
ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಜನತಾರೂಪೀ ಜನಾರ್ದನನ ಸೇವೆಗಾಗಿ, ಶಕ್ತ್ಯು
ನುಸಾರ ಹೆಣಗುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ದೇಶಾಢಿ
ಮಾನಿಗಳೂ ಈ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಸ್ವಹಸ್ತ ಪರಹಸ್ತ ಸಹಕರಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿ
ಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು }
ತಾ|| ೨೮-೨-೨೯ }

ಇತಿ

ಸುಜನ ವಿಧೇಯ,
ಯಂ. ರಾಮರಾವ್.

ಶ್ರೀರಾಮ ಸಹಾಯಂ

ಗೌತಮಪತ್ನಿ — ಮಹಾಪತಿವ್ರತ

ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

“ ಗೌತಮ ಯುಷಿ ”

ಮಹರ್ಷಿಗಳ, ಮುನಿ-ಯೋಗಿಗಳ, ಭಕ್ತಭಾಗವತರ ತೌರುಮನೆ ಯೆಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯಾದ ಭಾರತದೇಶವಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ: ಆಸೇತುಹಿಮಾಚಲವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಈ ವಿಶಾಲದೇಶದ ಯಾವ ಭಾಗವಾದರೂ, ಯಾವನೆಂಬ ಮುನಿಯ ಅಥವಾ ಯೋಗಸಿದ್ಧನು ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನ ಆಶ್ರಮವಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು—ಆಯಾ ಸ್ಥಳೀಕರು ಗುರುತು ತೋರಿಸುವುದು ಇಂದಿಗೂ ಅನೇಕರ ಅನುಭವದಲ್ಲಿದೆ. ಅಂತಹ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ತನ್ನೊಲಕ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಶ್ರಮಿಸಿದವರು ; ಕೆಲವರು ಭಗವದನುಗ್ರಹಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟವರು ; ಹಲವರು ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನ್ನೊಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವಿಶೇಷಶಕ್ತಿಸಾಮಾನ್ಯಗಳಮೂಲಕ ಭೌತಿಕವಸ್ತು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಆಳಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಶ್ರಮಪಟ್ಟವರು. ಅಂಥವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದವರು ಬಹಳವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಎಂತೂ ಇರುವರು.

ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕ ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳು ಅನಂತವಿವೆ. ಅವರು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಉಲ್ಪಟೆಯನ್ನು ತಡೆದು ಅಡಗಿಸಿ, ಉನ್ನತ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಗಮಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳು ಅವರ ಬೆನ್ನಂಟಿ ಬಾಧಿಸತೊಡಗುವುದಂತೂ ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪದು. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ—ಅವರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಅವರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿವೆಯೋ ಅವರು.

ಮೇಲಿನ ಮೆಟ್ಟಲಿಗೆ ಎರಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಕರ್ಮಾಧಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ಸರ್ವದಾ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದು, ಅವರಿಗೆ ಅನೇಕಬಗೆಯ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿ, ಅವರ ದಾಢ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹೇಮಭೂಮಿಕಾಮಿನಿಗಳೆಂಬ ಈ ಭೌತಿಕಸುಖ ವಿಚಾರಗಳೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದ ಕಡೆಗೆ ಬಲವಂತದಿಂದ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುವು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ಆತ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ, ಅಂದಿಗೆ ಒಬ್ಬನು 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ' ನೆಂಬ ಗೌರವಪದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದ ವಿಕಾರ್ಮಿತ್ರ ಮಹರ್ಷಿಯು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು, ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅನಂತಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ದಾಟಬೇಕಾಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಉಡುಪನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದರಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ವೇಷಾಂತರವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದಾದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹುಚ್ಚುತನವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು ಹುಡುಗಾಟಿಕೆಯಿಂದ ಬರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಬರಿಯ ಮೂರೇಳೆಯ ಒಂದು ದಾರವು ಪತಿತನಾದ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನ್ನಿಸಲಾರದು!

ಆತ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಗತಕ್ಕ ಜೀವನ ಪ್ರಗತಿಮಾರ್ಗ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ನಿಲ್ದಾಣ (Station) ವೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು ಎಂದರೆ ಅದೊಂದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಧರ್ಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಗೊತ್ತಾದ ನಿಯಮ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯರೇ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಕರ್ತರು ಆದ್ಯಂತ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯವನ್ನೂ ತೊದ್ದು ವೈಶ್ಯ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದುದು, ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ಕ್ರಮವಿಭಾಗ (Division of labour) ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಂದು ಈವರೆಗೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವಲ್ಲವೇ? ಅದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ: ಆದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ಸ್ಥೂಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗೋಚರವಾಗತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಮಾತ್ರ! ಸ್ವಲ್ಪಸೂಕ್ಷ್ಮ

ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಂತರ್ಯ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸುವುದಾದರೆ, ನಿಶ್ಚಯತತ್ವವು ಗೋಚರಿಸುವುದು.

ಪ್ರಕೃತ ಈ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳವರಿಗೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳು ಅಂಥವೆಂದು ಯೋಚಿಸೋಣ ! ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕೇವಲ ವ್ಯವಸಾಯ ಪಶುಪಾಲನೆ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಸೇವಕಾವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲು ಮಾತ್ರ ಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೋ ಅಂಥವರು ಶೂದ್ರರೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯಾರು ಶೂದ್ರರು ಬೆಳೆದ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂದೆಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಗೆ ಅದನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ, ವ್ಯಾಪಾರಾದಿವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲು ಮಾತ್ರ ಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೋ ಅಂಥವರು ವೈಶ್ಯರೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯಾರು ವಿಶೇಷಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಭುಜಬಲ ಬುದ್ಧಿಬಲಗಳಿಂದ ಜನಾಂಗದ ಅರ್ಥಮಾನಪ್ರಾಣಗಳು ಪರಾಕ್ರಾಂತವಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೋ ಮತ್ತು ಈ ಬಗೆಯ ಪರರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಕೂಡ ಯಾರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೋ ಅಂಥವರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಯಾರು, ಕೇವಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲೂ, ಭಗವದಾರಾಧನೆಯಲ್ಲೂ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಾ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಧರ್ಮನೀತಿ ಭೋಧಕರಾಗಿ, ಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದುಬಂದ ತಮ್ಮ ಜನಾಂಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದರಲ್ಲೂ, ಆತ್ಮತತ್ವಾನೈಷಠ್ಯದಲ್ಲೂ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರೋ ಅಂಥವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರು. ಪ್ರಿಯವಾಚಕ ಮಹಾಶಯರೇ ! ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಜಾತುರ್ವರ್ಣಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ವರ್ಣ ವಿಭಾಗಗಳು ಜೀವನಪ್ರಗತಿಮಾರ್ಗ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿನ ಒಂದೊಂದು ನಿಲ್ದಾಣವೆಂದು ಹೇಳಿದೆವಲ್ಲವೇ ! ಅದು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ: ವ್ಯವಸಾಯ ಪಶುಪಾಲನೆ ಮುಂತಾದ ಸೇವಕಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವನ ಅನುಭವವೂ ದೃಷ್ಟಿವಿಸ್ತಾರವೂ ಆಶಯವೂ ಜೀವನಧ್ಯೇಯವೂ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿರಿ. ಅವನು ಏನಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಭೂಮಿ, ಮಣ್ಣು ಕಲ್ಲುಗಳು, ಹಲಕೆಲವು ಲೋಹಗಳು, ಧಾನ್ಯ

ದವಸಗಳು, ದನಕರುಗಳು ಇಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅನುಭವಗೊಂಡಿ
 ರುವನು. ಅವನ ಯೋಚನೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮೀರಿ ಆಚೆ
 ಗೆ ಹೋಗಲಾರದು. ಅವನಿಗೆ ತಾನು, ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು, ಆತ್ಮೀಯ
 ರು ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಅನ್ನವಸ್ತುಗಳ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಮಾ
 ತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಿನದ್ದೇನಿಲ್ಲವೆಂದರೂ. ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗಿನವರ ಕಷ್ಟ
 ಸುಖಗಳ ವಿಚಾರವು ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಗುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ತಾನು
 ಉಂಡು ಉಟ್ಟು ಸುಖವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವನ ಜೀವಿ
 ತದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಶಯವು ಅವನಿಗಿರದು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ
 ಅವನ ಪರಮಾವಧಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೆಂದರೆ, ವಿಶೇಷಭೂಸಾವ್ಯಾಸ್ಯವನ್ನು ಸಂ
 ಪಾದಿಸುವಿಕೆ, ದನಕುರಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಿ, ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿ
 ವಿಶೇಷಪರಿಶ್ರಮಮಾಡಿ ಧನಸಂಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಿಕೆ, ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರ!
 ತರುವಾಯ ಮುಂದೆ ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವನು, ಹತ್ತೊಂಟು ಸ್ಥ
 ಳಗಳಲ್ಲಿರುವ ದವಸಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದನ್ನು ತನ್ನ
 ಊರಿನ ಮತ್ತು ಪರಊರುಗಳವರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಗಿಸಿ, ತನ್ನೊ
 ಲಕ ಪರರಿಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಪರಿಶ್ರಮಮಾಡುವನು ಮಾತ್ರ. ಈ
 ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಾಡುವ ಪರಮಾವಧಿ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಅಸಂಖ್ಯ ಧನ
 ಸಂಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬಹುದು. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸುಖಸಂಪದಗಳನ್ನು ಅನು
 ಭವಿಸಬಹುದು. ಧಾರ್ಮಿಕಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದರೆ ಅದನ್ನು ಧರ್ಮಕಾ
 ರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಲೂ ಬಹುದು. ಆದರೆ ಪರೋಪಕಾರ
 ಕ್ಕೋಸುಗ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕಾಗಲೀ, ಆತ್ಮಸುಖವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡ
 ಲಿಕ್ಕಾಗಲೀ ಇವನು ಸಿದ್ಧನಾಗಲಾರನು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ
 ಯು ತನ್ನ ಕುಲಸ್ಥರನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾರದು, ಕುಲಸ್ಥರ
 ಲ್ಲದ ಹೊರಗಿನವರನ್ನೂ ತನ್ನವರೇ ಎಂದು ನೋಡುವಂತಹ ವಿಶಾಲದೃ
 ಷ್ಟಿಯು ಅವನಿಗಿರಲಾರದು. ತರುವಾಯ ಮೂರನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ
 ಮನುಷ್ಯನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುವುದು. ಅವನಿಗೆ ಹತ್ತು
 ಹಣ ಹೊನ್ನುಗಳು-ನಾಲ್ಕೈಕರೆ ಭೂಮಿ ಕಾಣಿಗಳು, ದವಸಧಾನ್ಯಗಳು
 ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗದು. ಅವನು ದೇಶ ದೇಶಗಳನ್ನು

ಜಯಸಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾತಿಸುವನು. ಅಗಣಿತ ಜನಧನಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು. ತನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಾನು ಬದುಕುವುದಲ್ಲ-ಪರರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯು ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುವನು. ಆತ್ಮೀಯರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ವಿವಿಧ, ಜಾತಿ ಮತಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನವರೇ ಎಂಬ ಒಂದು ಅಭಿಮಾನವು ಅವನಿಗಿರುವುದು. ಅವರ ಸುರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ತನ್ನ ತನುಮನಧನಗಳನ್ನು ವೈಯಸಿ ಕಷ್ಟಪಡಲೂ ಅವನು ಹಿಂದೆಗೆಯನು. ಅವರಿಗೆ ಅಪಾಯವುಂಟಾಗುವಂತಹ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದರೆ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ತೆತ್ತು, ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಣೆಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಷ್ಪ ಮನಸ್ಸಿನ ಆತುರತೆಯೂ ಬೆದಾರ್ಯವೂ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗುಂಟು. ತಾನೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಇತರರಿಗೂ ಅಂತಹ ಸುಖಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಇವನ ಜೀವಿತ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿರುವುದು. ಇವನು ಪರರಿಗೋಸ್ಕರ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಒಂದುವೇಳೆ ಬಿಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಬಲ್ಲನಲ್ಲದೆ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲು ಇವನ ಮನಸ್ಸು ಒಡಂಬಡಲಾರದು. ಇವನು ಉದಾರಿಯೇ, ಧೀರನೇ, ನಿಸ್ಪೃಹನೇ. ಆದರೆ ಎಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಇವನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖದ ಪರಮಾವಧಿ ಅನುಭವವು ಇವನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗುವುದು.

ತರುವಾಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿನ ದೇಹಕಷ್ಟವು ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜ. ಅವನು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಧನ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ತನ್ನ ಮತ್ತು ಇತರರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಾದಾಡಿ ಶತ್ರುವನ್ನು ಕೊಂದು ಜಯಹೊಂದಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಬೇರೆ! ಅದು ಲೌಕಿಕವಾದುದಲ್ಲ; ಪಾರಲೌಕಿಕವಾದುದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ, ಹಣ ಹೊನ್ನುಗಳು, ದವಸಧಾನ್ಯಗಳು, ವಸ್ತ್ರಪದಾರ್ಥಗಳು, ಪಶುಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಬಂದು ಹೋಗುವುದರ ಗಮನವಿಲ್ಲ. ಅವರು

ಆತ್ಮಸಾಧನೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧರಾಗಿರುವರು. ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ ವಸ್ತು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲೂ, ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಲ್ಲೂ ತೊಡಗಿದ್ದ ಮನಸ್ಸು-ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅವುಗಳಿಂದ ಬಳಕೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದು. ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ, ನನ್ನದು ನನಗೆ ಎಂದು ಸ್ವಾಭೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಅವರು ಅವುಗಳಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆಳೆದು ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವರು. ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗಿದ್ದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗಿ ಭಗವತ್ಪರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮವು ನಡೆಯಬೇಕಾದುದು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ! ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವಕೀಯರನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸ್ವಕುಲಸ್ಥರನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸ್ವದೇಶಸ್ಥರನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಆದ್ಯಂತ ಮಾನವ ಕಾಲವನ್ನೇ, ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಒಂಧು ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಂಡು ಆದರಿಸುವಂತಹ ಮೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. ಲೋಕದ ಹಿತ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ, ಆತನು ಸ್ವಸುಖವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡುವ ನೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವು. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯ-ಮೊದಲನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹಶ್ರಮ ಪಡಬಲ್ಲನಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಧನವನ್ನಾಗಲೀ, ಪ್ರಾಣವನ್ನಾಗಲೀ ಕೊಡಲೊಪ್ಪನು. ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಹಿತಸಾಧನೆಯೆಂದರೆ, ದೇಹಶ್ರಮದೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಜಿತದ ಧನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ಕೊಡುವಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಔದಾರ್ಯವು ಪ್ರವೇಶಗೊಂಡಿರುವುದು. ಮೂರನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, ಪರಮಾವಧಿ ಶ್ರಮವನ್ನು ಸಹಿಸಲೂ, ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುವಂತಹ ಔದಾರ್ಯವು ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಗೊಳ್ಳುವುದು. ಆದರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಅವನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವುದರಿಂದಿಗೆ, ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಸುಖವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ಸಹ ಹಿಂದೆಗೇಯನು. ವಿಚಾರಪರರೂ ಅನುಭವಿಗಳೂ ಅಲ್ಲದವರಿಗೆ, ಸ್ವಸುಖ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದು ಪ್ರಾಣಕೊಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಷ್ಟವೇ ಎಂದು ತೋರಬಹುದು. ಆದರೆ, ಪ್ರಾಣದೊಂದಿಗಿದ್ದು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ

ಕಥೆಸದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯಸುಖಗಳ ಉಲ್ಪಾಡನೆಗೆ ಒಳಗಾಗದೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು, ಕಾಮಿನಿ ಕಾಂಛನ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಲಿಪ್ತನಾಗದೆ, ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಪರಹಿತಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗುವಂತೆ ತೊಡಗಿಸುವ ಕೆಲಸವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಕುಟುಂಬಿಯಾದ ಇವನು ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದೆ, ಲಾಭನಷ್ಟ, ಶತ್ರುಮಿತ್ರ, ಜಯಾಪಜಯಗಳೆಂಬ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ದಾಟಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾದ ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪ್ರತಿಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅವನು ಕೇವಲ ಸಾಕ್ಷಿರೂಪನಾಗಿದ್ದು ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆತನ ಧೈಯವಾದರೋ ಜಗನ್ನಿ ಯಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವನು ಮತ್ತಾವ ಲೌಕಿಕ ಪದವಿಗೌರವಗಳನ್ನೂ ಕೋರದೆ, ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನಾಗಿರುವನು. ಇದೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಸಹಜವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮೈತ್ಯ ಶೂದ್ರ ಎಂಬವು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಜೀವನು ತನ್ನ ಸಂಸಾರ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಬೇಕಾಗಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಜೀವಿತ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲದೆ, ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ನಾನು ಕಡಮೆಯೆಂದು ಬಡಿದಾಡಲು ಏರ್ಪಟ್ಟ ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಪರರಾದ ಸಕಲರೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ! ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವರ್ಣನಿರ್ಣಯವಾಗತಕ್ಕುದೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ವಿಭಾಗವಾದುದರಿಂದ, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಮಾಂಸವೂರಿತವಾದ ಸ್ಥೂಲದೇಹಗಳು ಗಣನೀಯಗಳಾಗಲಾರವು. ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಅಥವ ವರ್ಣಗಳು ಅವನವನ ಮಾನಸಿಕ ಅಥವ ಆತ್ಮಿಕ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯಾದರಲ್ಲದೆ, ಬಡಿದಾಡಿದರೆ ವೈತ್ಯಾಸವಾಗತಕ್ಕುವಲ್ಲ. ಗುಣ ಕರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ವೈತ್ಯಾಸವಾಗಬೇಕಾದ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಧನಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕುರಿಮೇಕೆಗಳನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ದೊಡ್ಡವನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು, ವಸ್ತ್ರಬಡವೆಗಳಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು, ವೃತ್ತಿವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು? ಮಧ್ಯಪಾನ ಮಾಂಸಾಹಾರ

ವ್ಯಭಿಚಾರಾದಿ ದುರಾಚಾರಗಳಿಂದ ದೂಷಿತನಾಗಿರುವ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಇಂದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ, ಶುಭವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಡಿಸಿ, ಅವನ ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವುಂಟು : ಆದರೆ ಅವನ ಗುಣಕರ್ಮಗಳೂ ಆಶಯವಾಸನೆಗಳೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುವವರೆಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೂ ಗೋಚರಿಸಲಾರದು. ಅವನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಬಾಹ್ಯ ಅಲಂಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಹೆಂಡದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಒಂದು ಗಡಿಗೆಯ ಹೊರಭಾಗವನ್ನು ಶುಭ್ರವಾಗಿ ತೊಳೆದು, ಅದಕ್ಕೆ ನಾಮಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹುವ್ವಿನ ಹಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಗಂಧ ಹಚ್ಚಿ ಪನ್ನೀರು ಚೆಮುಕಿಸಿ, ನೋಡಲು ಅಲಂಕಾರವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿದಂತಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲ ! ಅಲ್ಲವೇ ?

ಸಧ್ಯದ ಪ್ರಪಂಚಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, ನಾಲ್ಕು, ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರವಾಗಿರುವ ಈಗಿನ ಜಾತಿಕುಲಗಳ ಗಲಭೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವನಿಗೂ ನಿಶ್ಚಯ ಧೈಯ ಎಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅದು ಅಪರಾಧವಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಧೈಯಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾರು, ವೈಶ್ಯನಾರು, ಶೂದ್ರನಾರು ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಜನ್ಮದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಜಾತಿಮತ ಭೇದಗಳು ಅರ್ಥಶೂನ್ಯವಾಗಿ, ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಹಗಳನ್ನು ತಂದಿಡಲು ಕಾರಣವಾಗಿವೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರಲ್ಲ. ಮೇಲಿನ ಧೈಯದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸುವರ್ಣಯುಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜವು, ಸ್ವಯಂ ಪರಿವೃಷ್ಟವಾದ ಒಂದು ದೇಹದಂದಿದ್ದಿತು. ಪಾದಗಳು ಸರ್ವಾಧಾರವಾಗಿರಲು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ತೊಡೆನಡುವುಗಳು ನಿಂತು ಮೇಲಿನ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹೃದಯವೂ ಬಾಹುಗಳೂ ಅವುಗಳ ಸುರಕ್ಷಣೆಗೇ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಒದಗಿಸಿ ವೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ತಿರವಾದರೋ ಆ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾವುದು ಬಾಧಕವಾವುದು, ಯಾವ ನಡೆವಳಿಕೆಯು ಉತ್ತಮವಾದುದು ಯಾವುದು ನೀಚವಾದುದು? ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವಾವುದು, ಮಾಡಕೂಡದುದಾವುದು ಎಂಬೀ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಣ್ಣು ಕಿವಿ ಬಾಯಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನೂ, ಬಾಹುಹಸ್ತತೊಡೆಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಹಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು ಈಗಲಾದ

ರೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ: ನಮ್ಮ ಹಿಂದೂಸಮಾಜದ ಒಂದೊಂದು ಅಂಗವೂ-ದೇಹ ವೆಂದರೆ ತಾನೇ ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲೆಳೆಸಿದೆ. ಪಾದಗಳಿಗೂ ಕಾಲುಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಕಾಲುಗಳಿಗೂ ಹೃದಯಕ್ಕೂ ಸ್ನೇಹವಿಲ್ಲ. ಹೃದಯವು ಭುಜಗಳಿಗೂ ತಲೆಗೂ ದೇಹದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಿಗೂ ರಕ್ತವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಚಲು ಸಹಕರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ತಲೆಯು ತನಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದುದನ್ನು ತಿಂದು ಕುಡಿದು ಒದ್ದಿಕೆಟ್ಟುದರಿಂದ-ಈಗ ತಲೆಯು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ದೇಹವೇ ಮನಒಂದಂತೆ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಮಾರ್ಗವು ಗೋಚರಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾರ್ಗವು ಗೋಚರಿಸಿದರೂ ದೇಹದ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲೇ ಏಕ ಮತ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ?

ಹಿಂದಿನ ಆಸ್ಥಿತಿಯು ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶೋತ್ತರವೊಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ವ್ಯರ್ಥವು! ವೊದಲು ತಲೆಯು ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಯುಕ್ತಾಹಾರಪಾನೀಯಗಳಿಂದ ದೇಹಕ್ಕೆ ಬಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವೇಚನೆಯಿಂದ ನಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕು. ಅಂಗಾಂಗಗಳೂ ಆದರೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ತಲೆಯಮಾರ್ಗವೊಂದು ಕಾಲಿನಮಾರ್ಗವೊಂದು ಆದರೆ ಅಂತಹ ದೇಹವು ಏನುಗತಿಯಾದೀತು? ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಡನಧ್ಯೇಯವೆಂದು ಹೆಂಡತಿಯ ಧ್ಯೇಯವೊಂದು ಆದರೆ ಆ ಸಂಸಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗಿದ್ದೀತು! ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾವೂರ್ವಕ ತಿಳಿಸುವುದೇ ಪ್ರಕೃತಗ್ರಂಥೋದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನೂ ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳು ತಮಗೆ ಸಹಜವಾದ ಆದರಭಾವದಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುತ್ತೇನೆ.

ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯ ಮಾತಲ್ಲ : * ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಕನೆಯ ಚತುರ್ಯುಗ

* ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಚತುರ್ಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗ. ಒಂದು ಚತುರ್ಯುಗಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕತ್ತೂರುಲಕ್ಷ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳು. ರಾಮಾವತಾರಕಾಲ ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಕನೆಯ ತ್ರೇತಾಯುಗ.

ದಲ್ಲಿ ತೇತಾಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲ.ಗಂಗಾವ್ರಾಂತದಲ್ಲೊಂದು ಆಶ್ರಮ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವರ್ಯನೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರೆಂದಿಗೆ ತವೋನಿರತನಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಗೌತಮನೆಂದು ಹೆಸರು.

ಗೌತಮಪುಷ್ಪಯು ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಗುರು ಶುಶ್ರುಷೆ ಮಾಡಿ ಸಕಲ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಿತನಾದನು. ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಯುಕ್ತಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾ ಸದಾ ಧ್ಯಾನ ಜಪತಪಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವನು. ಆತನ ಗುರುಭಕ್ತಿಯೂ ಸಾಧು ಸ್ವಭಾವವೂ ಅಪಾರವಾದುವು. ಆತನು ಮಿತಭಾಷಿಯು. ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಗೃಹಿತರೋಮಣಿಯು. ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಷಡ್ವೈರಿಗಳು ಆತನ ಬಳಿ ಸುಳಿದುದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ದೇಹಗ್ರಾಮವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡು ಕೃಪಿತಾಂತಕಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿರುವನು. ತನಗಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಿರಲು, ಆತನು ಆಶಾತರುಣಿಯನ್ನು ದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸದಾ ತೃಪ್ತನಾಗಿರುವನು.

ಗೌತಮನ ದೇಹಮನೋ ಬುದ್ಧಿಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡು ಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದುವು.ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾಗಿ ಸಾಧಿಸನಬೇಕಾದ ಪ್ರಯೋಜನವಾವುದೂ ಇಲ್ಲದಿರಲು, ಗೌತಮ ಪುಷ್ಪಯು ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ತವೋನಿರತನಾದನು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತಸ್ಥನೂ ಉರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕನೂ ಆದ ಆತನಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದಾವುದು? ಯೋಗಮಹಿಮೆಯಿಂದ * ಅಣಿಮ ಮಹಿಮ ಗರಿಮ ಲಘಿಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಪ್ರಾಕಾಮ್ನಃ

* ಈ ಎಂಟೂಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲೊಂದೊಂದೂ ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯ ಮಹತ್ವದ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದ ಸಿದ್ಧನು, ಅಣಿಮ ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ತಾನು ಕಣ್ಣಿಗೂ ಕಾಣಿಸದಂತಹ ಅಣುಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಲೂ, ಇತರ ಎಂತಹ ಮಹತ್ತಾದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಲೀ ಅಣುಸ್ವರೂಪವನ್ನಾಗಿಸಲೂ ಶಕ್ತನಾಗುವನು. ಮಹಿಮ ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಪರ್ವತದಂತೆ ಅಗಾಧವಾದ ರೂಪನ್ನು ಧರಿಸಬಲ್ಲವನಾಗುವನು. ಗರಿಮ ಎಂಬ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ

ಈಶತ್ವ ವಶತ್ವ ಎಂಬ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳು ಆತನ ದಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾದುವು. ಮುಷಿಯು ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ, ಅಗಾಧ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದರೂ, ಯಾವ ವಿಧವಾದ ವಿಕಾರಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗದೆ, ಎಂದಿಗೂ ತಪೋನಿರತನಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠಪ್ರವಚನಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ, ನಿಯಮನಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ, ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವರು ನಮಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತೋರುವ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವುದೇ ಕಾರಣವಲ್ಲವೆ? ಆದರೂ ಆ ಬಗೆಯ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧಕವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂದೂ ಅಮಾನುಷವೆಂದೂ ತೋರುವ ಅಂತಹ ಒಂದೊಂದು ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗಲೂ, ಅವರ ಯೋಗಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ವೆಚ್ಚವಾಗುವುದು. ಯೋಗಿಯೊಬ್ಬನು ಒಂದೆರಡುನೇಳೆ ಅಂತಹ ಅಮಾನುಷಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ

ಪರ್ವತದಂತೆ ಅಗಾಧಭಾರವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಬಲ್ಲನು. ಲಘಿಮ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರಳೆಯಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಹಗುರವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಬಲ್ಲನು ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವವಸ್ತುವನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಗುರುತ್ವ ಲಘುತ್ವವುಳ್ಳವನಾಗಿಬಲ್ಲನು. ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ತಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದವಸ್ತುವು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿವಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವನು. ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟುದನ್ನು ತಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಈಶತ್ವಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳಮೇಲೂ, ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವಂತಹ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ವಶತ್ವಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಆತನು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ನವನಿಧಿಗಳು, ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಾದಿ ಅಧಿಕಾರ ಪದವಿಗಳು, ವಾಯುವೇಗ ಮನೋವೇಗಾದಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಮುಂತಾದ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ನಡೆಸುವ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುವನು.

ಜನಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಅವನ ಚಪಲಮನಸ್ಸು
 ಪುನಃ ಪುನಃ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿ ಗೌರವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂ
 ಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅವನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು. ಒಡನೆ ಇಂದ್ರಜಾಲಕನಂ
 ತೆ ಅದೇ ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ ಕೊನೆಗೆ
 ಶಕ್ತಿಹೀನನಾಗುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಬಹುಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಯಮ
 ನಿಯಮ ಆಸನಪ್ರಾಣಾಯಾಮಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಧ್ಯಾನಧಾರಣಸಮಾಧಿಗ
 ಳೆಂಬ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಿಂದ ಯೋಗಸಾಧನೆಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಗಳಿಸುವ
 ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆಸೆವಾಗಲಿ ಮೋಹವಾಗಲಿ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಗಳಿ
 ಸಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವಿದ್ದರೂ, ಅಣುಮಾತ್ರವಿದ್ದ
 ರೂ ಅದು ಅವನನ್ನು ಅಧಃಪಾತಗಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾಗದಿರದು.
 ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಹರ್ಷಿಯು ತಪಸ್ಸಿದ್ದನಾದನು. ಈ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ
 ಗಳಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆತನ ಧೈಯವು ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತುದಾಗಿ
 ರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ವಸಿಷ್ಠರ ಮೇಲಿನ ಹಗೆತನವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂ
 ಬುದೂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಪರಮಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದೂ ಆತನ ಧೈಯಗ
 ಳಾಗಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ಕಾಮುಕ್ರೋಧ ಮೋಹಗಳು ಬೀಜ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ
 ಆತನ ಮನೋಮಾಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದು, ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಶಕ್ತಿ
 ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡೊಡನೆಯೇ ಅವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆ
 ದುವು. ಆತನು ಅವುಗಳ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ
 ಪುನಃಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೇನು ? ಅದು ಬ್ರಹ್ಮಸೃಷ್ಟಿಯಂ
 ತೆ ಸಾತ್ವಿಕಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲಿಲ್ಲ. ರಾಜಸ ತಾಮಸ ಮನೋ
 ಭಾವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯದು. ಅದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತಪೋ
 ಹರಣವೂ ಮನೋವ್ಯಥೆಯೂ ಉಂಟಾದವು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯಮನಿಯಮಾದಿ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಿಂದ ಯೋಗಸಾ
 ಧನೆ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸಿಗೆ ಸಮಾಧಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸಿತೆಂದರೆ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ
 ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಬದಲಾವಣೆ
 ಗಾಗಿ ಅದೊಂದು ಸಂಧಿಕಾಲದಂತಿರುವುದು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನ
 ಅಂತರಾಶಯವು ಉನ್ನತ ಧೈಯವುಳ್ಳದಾಗಿ ಭಗವತ್ಪರವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂಜ.

ನೇಯನಂತೆ ಆತನಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಗಾಧ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟಾಗುವುದು. ಪುಜೋಪಕಾರಕವಾದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯಾಗುವುದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಅಂತರಾಶಯವು ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕವಾದುದಾದರೆ, ಅದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿಕಾರಮಿತ್ರನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ಅಪವ್ಯಯವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಯೋಗಸಿದ್ಧರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಈ ಅಗಾಧತೆ ಯನ್ನು ಲೇಶನಾತ್ರವೂ ವ್ಯಯಗೊಳಿಸಲಿಷ್ಟಪಡದೆ, ಕೋಪಕಾಪಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗದೆ ಅತ್ಯಂತ ಲೋಭದಿಂದ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಈ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ತಪೋನಿರತರಾಗಿರುವ ಯೋಗಿಗಳ ಬಳಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ, ಕಾದು-ನಿಂತು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ಆ ಮಹಾನುಭಾವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡರು. ಅವುಗಳು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಸವನಿಧಿಗಳನ್ನೂ ಮಹಾಚಲುವೆ ಯರಾದ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ಇತರ ಹಲವು ಮನೋಮೋಹಕ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಉಚ್ಛ್ರಷ್ಟದಂತೆ ಕಾಣುವರು. ವಮನವೋ ಎಂಬಂತೆ ಅಸಹ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ನೋಡುವರು. ಆದರೆ ಅಲ್ಪಮತಿಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅಲ್ಪಕೀರ್ತಿ-ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಗಾಸೆಪಟ್ಟು ಮಹತ್ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿಯುವರು.

ಗೌತಮಮಹರ್ಷಿಯು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಆತನಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರತಿಫಲವೇಕೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಸವನಿಧಿಗಳ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ, ಭೂಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನವನ್ನಾಗಲೀ ಬೇಡಲಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಇಂದ್ರಪದವಿ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಾದರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನಿಷ್ಕಾಮಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿರುವನು. ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಯೇ ಅಂತಹ ನಿಷ್ಕಾಮತಪಸ್ಸಿನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಧೈಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಆ ಧೈಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಧಕನು ಮನಸಾ ಇಚ್ಛಿಸಲಿ-ಇಚ್ಛಿಸದಿರಲಿ, ಅದರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇನೋ ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಯೇ! ಈ ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಅಣಿಮಾದಿ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಮ

ಹದಂತರವುಂಟು. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರಾದ ನಾವು ಯೋಗಸಿದ್ಧರನ್ನೇ ಆತ್ಮ ಸಿದ್ಧರೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ವಶರಾ ಗದೆ, ಮೋಹಿತರಾಗದೆ ಮುಂದರಿಸಿ ಬಹುದೂರ ಸಾಗಿದರಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿ ಯಾಗದು ! ಈ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಹಲವು ವಿಧ ಪರೀಕ್ಷೆ ಗಳಾಗುವುವು. ದೇಹದ ಒಂದೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಅಭಿ ಮಾನಿದೇವತೆ ಇರುವನಲ್ಲವೆ ! ದೇಹಾಭಿಮಾನವನ್ನು ವಿಾರಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲಾಸಿಸುವ ಸಾಧಕನ ಜೇತನ ವಾರಿಶುದ್ಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿ ಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೂ, ಅವನನ್ನು ಬಹುತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಅಗಾಧಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಏಡರು. ಅಂತಹ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗುವದು ಸುಲಭವಲ್ಲ, ಕಷ್ಟ-ಬಹುಕಷ್ಟ ! ಈಗ ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗದೆ, ಆತ್ಮ ತತ್ವಾನೈಷಠ್ಯಗಾಗಿ ಮುಂದರಿಸಿದ ಗೌತಮಮಹರ್ಷಿಯ ದಾರ್ಢ್ಯವೆ ನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಪರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿ ದರು. ಅಸೂಯೆಯಿಂದಲಲ್ಲ. ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತ ರೂ, ಲೋಕಪಾಲಕರೂ ಆದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಸೂಯೆ ದಂಭ ಮೋ ಹಾದಿ ಕಶ್ಮಲಗಳುಂಟೆ ? ಅಲ್ಲ. ಉನ್ನತಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾಸಿ ಸುವ-ಅಂತಹ ಮಹೋನ್ನತಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಏರಲಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಆ ಜೀವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿದೆಯೇ ? ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲಸಾಮಾನ್ಯ ವಿದೆಯೇ ? ಲೋಪದೋಷಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅವನು ಶುದ್ಧನಾಗಿ ರುವನೇ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ನಡೆಯುವುವು. ಇದು ಅನಿವಾರ್ಯವು !

ಗೌತಮಚುಷಿಯನ್ನು ವಿಷಯವಾಶಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ, ಆತನು ಅನು ಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಉಪಾಯ ವುಂಟೇ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಮಾರ್ಗವಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಲು ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೆಡೆ ಕಲಿತರು. ಆತನ ದರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯ, ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯ, ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ, ರಸನೇಂದ್ರಿಯ, ಸ್ಪರ್ಶೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಈ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವಂತಹ

ವಿಷಯಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಭೋಗತತ್ಪರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಒಂದು ಸಲಹೆಬಂತು. ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಧನಕನಕಾಡಿ ಭೋಗಸಾಧನಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ಆಶಾವೋಹಿತನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನನ್ನು ಪುನಃ ವಿಷಯಪಾಶಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲು ಆ ಕ್ಷುದ್ರ ವಸ್ತುಗಳು ಶಕ್ತವಾಗಲಾರವೆಂದು ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಕೊನೆಗೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಸಕಲ ವಿಧ ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಗೂ ಗುರಿಪಡಿಸಿ, ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಹೊನ್ನುಮಣ್ಣುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲೂ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹೊನ್ನುಮಣ್ಣುಗಳೆರಡೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವುವು. ಒಬ್ಬನು, ಹೆಣ್ಣಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಮರುಳನಾದನೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಅವನು ಹೊನ್ನು, ಮಣ್ಣು (ಭೂಮಿ-ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ)ಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವೀಕೃತಿಯಕ ಮೋಹವು ಅವೆರಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕವಾದುದು. ಬಹುಬರುತ್ತಾ ಬಹುಬಲವತ್ತರವಾದ ಬಂಧನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವಿವಾಹಿತನಾದ ಆತನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗಿಟ್ಟು ನೋಡಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ಕೆಲವರು ಸಲಹೆಯಿತ್ತರು. ಅದು ಸಕಲರಿಗೂ ಯುಕ್ತವಾದುದೆಂದು ತೋರಿತು. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಡೆದು ಪಿತಾಮಹನನ್ನು ಕಂಡರು.

ಇಂದ್ರನು-‘ ಪಿತಾಮಹ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗೌತಮ ಋಷಿಯು ಹಿಂದೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಸಾಧಿಸಿದಂತೆ ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿ, ಇನ್ನೂ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಬಿಡದೆ ಮುಂದರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆತನ ಧೈರ್ಯವು ಇನ್ನೂ ಅಗಾಧವಾದುದೂ ಉನ್ನತವಾದುದೂ ಇರಬಹುದು. ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂಥವು, ದೈವೀಶಕ್ತಿಗಳಿಂಥವು ಎಂದು ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಈಗ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿ

ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಳಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಮುಂದರಿದನೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲಟವುಂಟಾಗದಿರದು. ನಮ್ಮನ್ನು ಲೋಕಪಾಲನೆಗೆಂದು ನಿಯಮಿಸಿದ ಭವದೀಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೂ ವಿಘ್ನಬಂಧಂತಾಗುವುದು. ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗೂ-ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಂದಕವುಂಟಾಯಿತೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಅದರಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಆಪಾಯಸಂಭವಿಸಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಲೋಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಮಾನುಷ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೌಕಿಕ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಸೇರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವು ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ನೇರವಿರಬೇಕು.' ಎಂದು ವಿನೀತನಾಗಿ ಜಿನ್ನವಿಸಿದನು. ಆ ಯೋಚನೆಯು ಸೂಕ್ತವಾದುದೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೂ ತೋರಿತು. ಆಗಲಾ ಪಿತಾಮಹನು- 'ದೇವರಾಜ, ನಿನ್ನ ಯೋಚನೆಯು ಸಾಧುವಾದುದು. ಅದರ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ನೀವು ಯೋಚಿಸಿರುವ ಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ಯುಕ್ತವಾದುದೇ ! ಆಗಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಗಮನಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿರಿ' ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ತರುವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ರಂಭೆ ಉರ್ದಸಿ ಮೇನಕೆ ತಿಲೋತ್ತಮೆ ಮುಂತಾದ ಅಪ್ಸರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ರೂಪಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಯಾಳಿಸುವಂತಹ ಒಬ್ಬ ದಿವ್ಯ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀ ರತ್ನವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಆವರೆಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸುಂದರ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಂಬುವು ಎಷ್ಟಿದ್ದುವೋ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಅಂಶವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆಕೆಯ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದನು. ವೃಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲ ಚಂಪಕಾದಿಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕದಳೀ, ಲತೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಜಿಮಲ್ಲಿಗೆಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ನವಿಲು ಕೋಗಿಲೆಹಂಸೆಗಳು, ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಂಕೆ ಆನೆ ಸಿಂಹಗಳು, ಲೋಹಗಳಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣ, ಅಲ್ಲದೆ ಮುತ್ತು ಹವಳ ಶಂಖ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ವಸ್ತುಗಳು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸೌಂದರ್ಯ ಭಾಗವಾವುದೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಏಕತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಆಕೆಯ ಶರೀರದ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದನು. ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಸಾಟಿಯಾಗುವ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಆವರೆಗೆ ಶಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ

ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೇ ಅತಿಶಯ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ದೇಹದ ಸಮಸ್ತಾಂಗಗಳೂ ಪರಿಪುಷ್ಟವಾಗಿ ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದುವು ಆಕೆಯ ಅಮಾನುಷ ರೂಪಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತುಷ್ಟನಾದ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆಕೆಯನ್ನು ಅಹರ್ಯಾಜ* ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದನು. ಅದು ಆಕೆಗೆ ಅಂಕಿತನಾಮ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಅನ್ವರ್ಥನಾಮವಾಗಿಯೂ ಒಪ್ಪಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨.

“ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ”

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಅಹರ್ಯೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದು ಗೌತಮರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಗೌತಮರಲ್ಲಿಗೆ ಸೇರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಜಗತ್ತಿನ ಸೌಂದರ್ಯಸಾರವೋ ಎಂಬಂತೆ ಒಹುಪ್ರಯತ್ನವೂ ವೇದಕ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ತನ್ನ ಆ ಪ್ರೇಮಪುತ್ರಿಯನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯ ವಿವಾಹದಿಂದ ಅಲ್ಲದೆ, ಮೇನಕೆ ರಂಭೆ ಮುಂತಾದ ಅಪ್ಸರೆಯರು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ತವೋವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ—ಈಗ ಆಕೆಯನ್ನು ಗೌತಮರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಇಷ್ಟಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಗ್ರತವೋನಿರತರಾದ ಗೌತಮರಲ್ಲಿಗೆ ಆಕೆಯನ್ನು ವಿವಾಹರೂಪದಿಂದ ಸೇರಿಸುವುದೆಂತು ?

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕ್ಷಣಕಾಲಯೋಚಿಸಿ, ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಕಶ್ಯಪ, ಅತ್ರಿ, ಭಾರಧ್ವಾಜ, ವಸಿಷ್ಠ, ಜಮದಗ್ನಿ ಮುಂತಾದವರು ಆಂತರ್ಯಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಸರ್ವಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಆತನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಕುಳಿತರು. ಆಗಲಾತನು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಆದರಿಸಿ, ಗೌತಮಖುಷಿಯ ತಪಸ್ಸಾನುಧ್ಯವನ್ನೂ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು, ಲೋಕಕ್ಷೇಮಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಗುಂಟಾದ ಭಯವನ್ನೂ ಆತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಮೇರೆಗೆ ತಾನು ಗೌತಮ

* ಹಲ ನೇಗಿಲು, ಹರ್ಯಾ =ಡೊಂಕಾದುದು, ಅಹರ್ಯಾ =ಡೊಂಕಿಲ್ಲದುದು.

ಕನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ಅಹಲ್ಯಾಕುಮಾರಿಯು ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು. ಮತ್ತು—‘ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ ತಪೋಮಗ್ನನಾಗಿರುವ ಆತನಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮದ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರೊಂದಿಗೆ ಆತನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನೂ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೂ ಬೋಧಿಸಿ ಆತನನ್ನು ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿರಿ ’ ಎಂದನು. ಕಶ್ಯಪಾದಿಗಳು ಪಿತಾಮಹನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತ್ನೀಸಮೇತರಾಗಿ ಗೌತಮರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತರಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಮಂದಿ ವುಣ್ಮಶ್ಲೋಕರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ದಯಮಾಡಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಗೌತಮರಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಆನಂದವೂ ಆಯಿತು. ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಎದುರುಗೊಂಡು ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯಪಾನಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನಿತ್ತು ಆದರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನೈಋತ್ಯಕ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತದಲ್ಲಿರುವ ತಾವು ಸಾಧ್ವಿಯರಾದ ಆ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಆದರಿಸುವ ಪರಿಯೆಂತು ? ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಸಂಕೋಚವೆನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಮೇಲೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಮಾತೃಸ್ವರೂಪಿಣಿಯರಾದ ಅವರನ್ನೂ ಯಥಾಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಂದಮೂಲಫಲಾದಿಗಳನ್ನಿತ್ತು ಆದರಿಸಿದರು. ಅವರ ಆತಿಥ್ಯದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಗೌತಮರ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ—‘ ಋಷಿವರ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ ತಪಸ್ಸು ಅವೋಘವಾದುದು. ತಪೋಧನಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಈವರೆಗೆ ಬಹುಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವಿರಿ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಗುರುಕುಲವಾಸಮಾಡಿ ಸಾಂಗವಾಗಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ನೀವು ಇನ್ನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರ ಶಿಶ್ರೂಷೆಮಾಡತಕ್ಕುದು ಯುಕ್ತವು. ಅಷ್ಟಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಯಜ್ಞಹೋಮಾದಿಗಳಿಂದ ದೇವಋಣವನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನ ಅಭ್ಯಾಸನಾದಿಗಳಿಂದ ಋಷಿಋಣವನ್ನೂ ವಂಶೋದ್ಧಾರಕ ಸಂತಾನದಿಂದ ಪಿತೃಋಣವನ್ನೂ ತೀರಿಸತಕ್ಕುದು ಕರ್ತವ್ಯವು. ಋಷಿವರಾ, ದ್ವಿಜನಾಗಿದ್ದೊ ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಭೂತತ್ಯಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದಿದ್ದರೆ ವೇದಾಧ್ಯ

ಯನಾದಿಗಳಿಂದಲಾದರೂ ಸಾರ್ಥಕವೇನಾಯಿತು ! ಇದೇನು ನಿಮಗೆ ಗೋಚರವಿಲ್ಲವೆ ! ನಾವು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆವೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳದಿರಿ ' ಎಂದರು.

ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಗೌತಮರು—ಮಹರ್ಷಿವರ್ಯರೇ, ತಮ್ಮ ಸಲಹೆಯು ಸಾಧುವಾದುದು. ಆದರೆ, ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಪತ್ತೀಪುತ್ರಾದಿಗಳ ಸಂದಣಿಯು ವಿಘ್ನಕಾರಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದೆಂದು ಶಂಕಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ಕರವಿತ್ತರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಶ್ಯಪರು—' ಗೌತಮರೇ, ಹಾಗೆ ಶಂಕಿಸತಕ್ಕುದು ಸಮನ್ವಲ. ಅದು ನೀವು ಅನನುಭವದಿಂದ ಹೇಳುವ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಈಗ ನೋಡಿ, ನನಗೆ ಪತ್ತೀಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೆ ? ಇಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ರಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗಿಲ್ಲವೆ ? ವಸಿಷ್ಠರಿಗಿಲ್ಲವೆ ? ಭರದ್ವಾಜರು ಏಕಾಂಗಿಗಳೇ ! ಜಮದಗ್ನಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇನು—ಸಪತ್ತೀಕರಲ್ಲವೆ ? ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮದಲ್ಲೇ ನಿರತರಾಗಿದ್ದೇವಲ್ಲವೆ ? ವಿಧ್ಯುಕ್ತಗಳಾದ ಆಶ್ರಮ ಧರ್ಮಪಾಲನೆಯಿಂದ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಸಂಭವಿಸದು. ವಿವಾಹದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘ್ನವುಂಟಾಗುವುದೆಂದೂ ಶಂಕಿಸಬೇಡಿ. ಸುಖಲೇಖಾದ ಭಾರ್ಯಾರತ್ನದಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಪುರುಷನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಣೆಯುಂಟೆ ? ಋಷಿನರ್ಯ ನಿಮಗೆ ಒಂದು ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ ! ನಾವು ಈಗಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ನೂತನವಾಗಿ ಒಂದು ಕನ್ಯಾರತ್ನವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಕಸ್ಯೆಯು ನಿಮಗೆ ಅನುರೂಪಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಪಿತಾವ.ಹನು, ಆಕೆಯ ವಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬಲ್ಲ ವರಶ್ರೇಷ್ಠರ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಪಂಥವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಯುಕ್ತಿ ತಕ್ತಿಗಳ ನಿರ್ಣಯಮಾಡತಕ್ಕುದಾಗಿದೆ. ಎಂತೂ ನೀವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡತಕ್ಕದು ಅವಶ್ಯಕವಷ್ಟೆ ! ಅಹರ್ಯಾ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯತ್ರ ಕನ್ಯಾಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಅಹರ್ಯೇ ನಿಮಗೆ ಅನುರೂಪ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಲರ್ಹಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು, ನಿಮ್ಮ ಯುಕ್ತಿ ಚಾತುರ್ಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಇದು ತಕ್ಕವೇಳೆಯು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ

ಪ್ರಯತ್ನಿಸದಿರಬೇಡಿರಿ. " ಎಂದು ನುಡಿದು ಅವರ ಅನುಜ್ಞೆ ಪಡೆದು, ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಬಳಿಯ ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮವು ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿ ಅಹಲ್ಯೆಯ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಿವಾಹಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಕಲ ಲೋಕಪಾಲಕರೂ, ಇತರ ಅನೇಕಾನೇಕ ಮಂದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೂ ದೇವಲೋಕ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಇತರ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಪುಣ್ಯಜೀವಿಗಳೂ ನೆರೆದರು. ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಲಹೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಆದಂತಾಗಲೆಂದು, ಗೌತಮ ಋಷಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಸೇರಿದರು. ಆದರೆ, ವರನಾರೆಂಬುದೂ, ಆಕೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನಮಾಡುವರೆಂಬುದೂ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮಹಾತಪಸ್ಸಂಪನ್ನರಾದ ಗೌತಮರ ಪ್ರಜ್ಞಾಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ಚಾತುರ್ಯವನ್ನೂ ನೆರೆದ ಸಕಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು- ' ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರದ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸ ಸಂಪನ್ನನಾರೋ ಆತನನ್ನು ಅಹಲ್ಯೆಯು ವರಿಸತಕ್ಕವಳು ' ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು.

ಆ ಅವೂರ್ವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಭ್ರಾಂತರಾದರು. ಒಂದೇ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೊಳಗಾಗಿ ಆದ್ಯಂತ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ; ಏನು, ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಊಹಿಸಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಸಾಧ್ಯವುಂಟೆ ! ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೂ, ಆ ವಿಚಾರವು ತಮಗೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಏನು ವಿಚಿತ್ರ ನಡೆಯಲಿರ.ವುದೋ ನೋಡೋಣ ಎಂದು ಕೇವಲ ಪ್ರೀತ್ಯುಕ್ತರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ದೇವತೆಗಳು ಆ ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ಹಸ್ತಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು ಶಕ್ಯವೇ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಲೋಕಪಾಲಕರು, ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಸೇವೇಂದ್ರಸಿರುವಾಗ, ಮತ್ತಾರೂ ಮುಂದೆಬರಲಾರದೆ ಹಿಂಜರಿದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಆ ಸುಂದರೀ ಮಣಿಯನ್ನು ವರಿಸಲು ದೇವರಾಜನಾದ ಆತನೇ ಯೋಗ್ಯನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸಿದರು. ಆ ಕನ್ಯೆಯು, ತನ್ನ ಪಾರ್ಥವನೆಯ ಮೇರೆಗೆ

ಗೌತಮಋಷಿಗಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಳಾದವಳು ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಆದುದರಿಂದ, ನಾನೂ ಏಕೆ ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಕೂಡದು ಎಂದು ಆತನಿಗೆನ್ನಿಸಿತು. ತನಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಾಗಿ ಮತ್ತಾರೂ ಬಾರದಿರಲು, ಅಹರ್ನಿಶು ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬದತಕ್ಕವಳೇ ಎಂದು ಆತನಿಗೆ ದೃಢವಾಯಿತು. ಒಡನ ಉತ್ಸಾಹವೂ ಹೆಚ್ಚಲು, ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಆ ದೇವರಾಜನು ಐರಾವತನನ್ನೇರಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಾಗಿ ಹೊರಟನು.

ಇಂದ್ರನು ಅತ್ತ ಹೊರಟುಹೋದಕರುವಾಯ, ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಶೂನ್ಯರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗೌತಮರ ಕಡೆನೋಡಿದರು. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿಕೊಂಡರು. ಬ್ರಹ್ಮನೇವನು 'ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನಲ್ಲದೆ, 'ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪೃಥ್ವೀಮಂಡಲವನ್ನು' ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪಂಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಕಚ್ಚೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಓಡಬೇಕಾದ ಕಾರಣವೇನಿದೆ? ಕಾಮಧೇನುವು ಭೂದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪಳೆಂಬುದೂ; ಗೋಮಾತೆಯಲ್ಲಿ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಅಂತರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆಂಬುದೂ, ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳು, ದೇವರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು. ಸಕಲ ಪುಣ್ಯಾರ್ಥಗಳು ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗೋಮಾತೆಯ ಪವಿತ್ರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ ಎಂಬ ಮಾತೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದು ಏಳುತ್ತ ಬೀಳುತ್ತ-ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತ ಓಡಲೇಕೆ?" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತರಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ, ಧರ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮದ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಾರವಿಚಾರವು ಸತ್ಯವಾದುದೆಂದು ಮನಗಂಡರು. ಒಡನೆ ತಾಮಸನೂಡದೆ ಎದ್ದು, ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖವಾಗಿ ಶುದ್ಧಾಚಮನ ಮಾಡಿ, ವತ್ಸಳಾದ ನಂದಿನೀ ಸಮೇತಳಾಗಿ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಕಾಮಧೇನುವಿನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, ವಿಭುಕ್ತವಿಧಾನದಿಂದ ಆ ಗೋಮಾತೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಾತೆಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ

ಒಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದು ಬಂದು ಅಂಜಲಿಬದ್ಧರಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದ ತಮಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ಅಹರ್ವೈಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೈನೀಡಿದರು. ಅವರ ಯುಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೂ ಪರಮಾತ್ಮಾರ್ಪಣೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹಾಗಾಗುವುದೆಂದು ಮೊದಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ, ನಗೆಮೊಗದಿಂದ ದೇವರ್ಷಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಗೌತಮರನ್ನು ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಯುಕ್ತವಚನಗಳಿಂದ ಆದರಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಾಭರಣಭೂಷಿತಳಾಗಿ, ತಾನು ಇದ್ದ ಎಡೆಯನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತ-ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಕುಮಾರೀ ಅಹರ್ವೈಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದು, ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಕೈಮುನ್ನಿರಿಸಿ, ತಾನೂ ಮತ್ತು ನೆರೆದ ಸಕಲ ದೇವರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೂ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಗಳನ್ನು ನುಡಿದರು. ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಆಶೀರ್ವಾದಮಾಡಿದರು. ಅಹರ್ವೈ ಗೌತಮರೂ ಪಿತಾಮಹನೇ ಮುಂತಾದ ನೆರೆದ ಸಕಲರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಪಡೆದರು. ಇಂತು ಗೌತಮಖುಷಿಗಳ ವಿವಾಹ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯವು ಬ್ರಹ್ಮಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದುಬೋಯಿತು. ಅಹರ್ವೈಯು ಗೌತಮ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಹಧರ್ಮಿನಿಯಾದಳು. ಸಕಲರೂ ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟರು.

ಆವೇಳಿಗೆ ಅತ್ತ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೆಂದು ಸಾಗಿದ್ದ ದೇವೇಂದ್ರನು ಓಡಿಯೋಡಿಕೊಂಡು ಬಹುವೇಗದಿಂದ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದನಾದರೂ ಕಾಲವು ಗಳಿಗೆಯ ಅವಧಿಯನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಮೊದಲೇ ಗೌತಮಖುಷಿಯು ಅಹರ್ವೈಯನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡ ವಿಧಾನವೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾದುದೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾದ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಆಸ್ಪದವೆಲ್ಲಿ ? ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿಯೂ ವಿಚಾರತೀಲರೂ ಆದ ಗೌತಮಖುಷಿಗಳ ಪ್ರತಿಭೆಗಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ ತನ್ನ ಆಶಯವು ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದಲಾದರೂ ನೆರವೇರಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಸಂತಸಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ

ದ ಹೊರಟು ತನ್ನ ವರೊಂದಿಗೆ ಅನುರಾವತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಸಕಲರೂ ಸ್ವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದರು. ಗೌತಮರು ಪತ್ತೀಸ ಮೇತರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೂ ಇತರ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಪ್ಪಣೆ - ಡೆದು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಾಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩.

“ನೀರಕ್ಶಾಮ”

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಗೃಹಸ್ಥ ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಸನ್ಯಾಸ ಎಂಬಿವು ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳು; ಎಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ಜೀವನಸ್ಥಿತಿಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೆಲಸಗಳುಂಟು. ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಮಾನವ ಶಿಶುವು, ಬೆಳೆದು ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಭವ ಮಾಡಲೂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದನೆಮಾಡಿ, ಜೀವನಸಾರ್ಥಿಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ಜೀವನಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಆಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲನೆಮಾಡುತ್ತಾ, ಸಾಗಿದರಲ್ಲದೆ, ಅನ್ಯಥಾ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಮೊದಲನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಬಲವೀರ್ಯಗಳನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ದೇಹಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳ ಸಕಲವಿಧ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಬೇಕು. ಈ ಮೊದಲನೆಯ ಆಶ್ರಮವೇ ಮುಂದೆಬರುವ ಇತರ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಅಸ್ತಿಭಾರದಂತಿರುವುದು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ನಡೆವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಶ್ರದ್ಧಾಶ್ರದ್ಧತೆಗಳ ಫಲವನ್ನೇ ಅವನು ಮುಂದಿನ ತನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಾಹಾರವಿಹಾರಗಳಿಂದ ವೀರ್ಯರಕ್ಷಣೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇಹಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದನೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಜೀವಿತಕಾಲನೆಲ್ಲಾ ದಿವ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ತನ್ನೊಲಕ ಮನಶ್ಚಾಂತಿಯನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ, ಸುಖ ಸಂಪದಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುವನು. ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗುರು ಹಿರಿಯರ ಸೇವೆಮಾಡಿ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು

ಗಳಿಸಿದ್ದನೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಜೀವತಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿ ಆಸ್ತಿತ್ವ ತೆಗಳು ನೆಲೆಗೊಂಡು ಧಾರ್ಮಿಕಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಲಸ್ಯಭಾವವನ್ನು ಕಳೆದು ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಗುರುವಿನ ಪಾದವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದರೆ, ಮುಂದಿನ ತನ್ನ ಲೌಕಿಕ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಂಗ್ರಹಣಮಾಡಿ, ಅರ್ಥ ಸಂಪಾದನೆಮಾಡಿ, ಕಾಮಸಂತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಮಾರ್ಗವಾಗುವುದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಮಾನವಜೀವಿತಸಾಧನಕ್ಕೇ ಅಸ್ತಿಭಾರಸ್ವರೂಪವಾದ ಈ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿವೇಕ ನಡೆಯಿತೆಂದರೆ, ಮುಂದಿನ ಸಂಪೂರ್ಣಜೀವಿತವೂ ಕೆಟ್ಟಿತೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮರಳಿನ ರಾಸಿಯಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಡದಂತೆ ಆ ಸೌಧವು ಕುಸಿದುಬೀಳದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ಇಹ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳ ಪಾಲಾಗಿ ನರಳುತ್ತಾ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನರಕಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಕ್ಷುದ್ರ ದರಿದ್ರನಾಗಿ, ಭಿಕ್ಷುಕನಾಗಿ ಅಥವಾ ಜೀವಿಯಾಗಿ, ಕಂಡವರ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತುತ್ತು ಕೂಳಿಗೆ ಹಲ್ಲಿರಿವ ನಾಯಿಯಂತೆ, ಅಜನ್ಮವೂ ದುಃಖಾನುಭವಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಅಥವಾ, ಭಗವಂತನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕರಚರಣಾದಿ ಅಮೌಲ್ಯ ಅವಯವಗಳನ್ನು ನಿರರ್ಥಕಗಳನ್ನಾಗಿಸಿ, ವ್ಯರ್ಥಕಾಲಕ್ಕೆ ಲಪಮಾಡಿ, ಯಾವಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ, ಅಲಭ್ಯ ಮಾನವ ಜನ್ಮವನ್ನು ಅಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಬೀಜಾವಾಪನೆಯು ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗತಕ್ಕದು. ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಜೀವನ ಸೌಧದ ದೃಢವಾದ ಅಸ್ತಿಭಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಕಲ್ಲಿನಗೋಡೆಗಳೂ ಮೇಲಂತಸ್ತುಗಳೂ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುವುವು. ಪ್ರಾಕಾರಾದಿ ಇತರ ಅನುಕೂಲತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಸೌಧವು, ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಒರುವ ಸಕಲರಿಗೂ ತಂಪಾದ ನೆರಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಯೋಗ್ಯಸ್ಥಳವಾಗಿ ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ತೃಪ್ತಿ ಶಾಂತತೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗುವುದು.

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಬದ್ಧ ಜೀವಿತವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ, ಯುಕ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕಾರ

ಮಾಡಿ, ಗೌತಮರು ಪತ್ನಿಯಾದ ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಎಂದಿನಂತೆ ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳೂ ಜಪತಪಹೋಮಾದಿಗಳೂ ಕ್ರಮತಪ್ಪದ್ದೇ ನಡೆಯತೊಡಗಿದವು. ಪತ್ನಿಯೊಡಗೂಡಿ ಗೌತಮರು ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ವೈಶ್ವದೇವ, ಬಲಿಹರಣ, ಪಿತೃತರ್ಪಣ, ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರಗಳೆಂಬ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಲೋಪತಾರದೆ ಸದಾ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದರು. ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ವೇದಪಾಠ ಪ್ರವಚನಾದಿಗಳೂ, ಯೋಗಸಾಧನೆಯೂ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದುವು.

ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯು ಪತಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಾಸಿಸಿದಳು, ಹೇಗೆ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡಿದಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಷ್ಯರು, ಮಾನಸಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಒಂದು ಸಾರಿ ಅವರ ಆ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸಂಪರ್ಶಿಸಬೇಕು. ಆ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತಳು ಲೇಶವೂ ಅಲಶ್ಯಭಾವವೆಂಬುದಿಲ್ಲದೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮೀಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಚ್ಚತ್ತು, ಪತಿಪಾದ ಸ್ಪರ್ಶ ಪೂರ್ವಕ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇಳುವಳು. ನಂತರ ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾದಿಗಳಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ತುಣ್ಣಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ತುಲಸಿಯನ್ನೂ ಗೋಮಾತೆಯನ್ನೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆರಸಿಸಕುಂಕುಮಾದಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸುವಳು. ತರುವಾಯ ಆಶ್ರಮದ ಒಳಹೊರಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಳಿದು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ, ಪಾಕಪಾತ್ರೆ ಪಾನಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಶುದ್ಧಪಡಿಸುವಳು. ಆಮೇಲೆ ನದಿಯ ಶುದ್ಧಜಲದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಒಗೆದುಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮುತ್ತೈದರಿಗೆ ಮಂಗಳಪ್ರದಗಳಾದ ಹಂದ್ರಾಕುಂಕುಮಾದಿಗಳಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಪತಿಯ ಜಪತಪ ಅರ್ಚನೆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾದಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಕಲವಿಧ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವಳು. ತರುವಾಯ ತಾನು ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ತುಲಸಾದೇವಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ನಂತರ ಪಾಕಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಕಂದಮೂಲಗಳು-ಫಲಕ್ಷೀರಾದಿಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ದಿವ್ಯ ಪಾಕವನ್ನು ಮಾಡಿಡುವಳು. ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರಿಗೂ ಆಶ್ರಮವಾಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಪತಿಗೂ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಉಣಲಿಟ್ಟು, ತಾನೂ ಆಹಾರಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವಳು. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಪುರಾಣ ಪುಣ್ಯ ಕಥಾದಿ

ಶ್ರವಣದಿಂದಲೂ ಇತರ ಹಲವು ಗೃಹಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲವು ಕಳೆವುದು.

ಅನುಕೂಲಳೂ ವಿನಯಶೀಲಳೂ ಆದ ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯು ಪಾಣಿ ಗ್ರಹಣದಿಂದ ಗೌತಮರಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಭಾರವೆನಿಸುವಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಹಲ್ಯಾ ದೇವಿಯು ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮಂಗಳದಾಯಕಳಾಗಿದ್ದು, ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ದಾನಧರ್ಮ ಪರೋಪಕಾರಾದಿಗಳು ನಡೆಯಲು ಸರ್ವದಾ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಆರ್ತರಾಗಿ ಬಂದ ದೀನರಿಗೂ ಅನಾಥರಿಗೂ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ.-‘ನಿನ್ನ ಗತಿಯೇನು’ ಎಂದು ಕರೆದು ಮಾತನ್ನು ಆಡಿಸುವವರು ಸಹ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತಹ ಕ್ಷುದ್ರದ್ರವಿರಾದರು ರೋಗಿಗಳು ಮುಂತಾದವರಿಗೂ ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯ ಆ ಆಶ್ರಮವು ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ತೃಪ್ತಿ ಶಾಂತತೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದು. ಆ ಮಹಾತ್ಮಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಯೆಯೂ ಮಮತೆಯೂ ಆರ್ತರಾದವರ ಹೃದಯಸ್ಥವಾದ ಮಹದ್ವ್ಯಸನವನ್ನು ಕಳೆದು ಒಡನೆ ಅವರಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನಂದದತೆರೆಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವುದು. ಆಕೆಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ಒಡನೆ ತಮ್ಮ ಚಿಂತೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವರು. ಗೌತಮರ ಸೌಜನ್ಯ ಶಿಷ್ಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ವಿದ್ಯಾದಾನಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಹತ್ತಿರದ ದೂರದ ಅನೇಕಾನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು, ಬಾಲಕರು ನೂರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಬಂದು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನೆರೆಯತೊಡಗಿದರು. ಹಾಗೆ ಬಂದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದಲೂ ಉಚಿತವಚನಗಳಿಂದಲೂ ಆದರಿಸಿ, ಪುತ್ರಪ್ರೇಮದಿಂದ ಉಣಲಿತ್ತು ಅಹಲ್ಯಾ ದೇವಿಯು ಪೋಷಿಸುವಳು. ಗೌತಮರು ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಕಾವ್ಯ ನಾಟಕಾದಿಗಳು, ವೈದ್ಯ ಜೋತಿಷ, ತರ್ಕವೇದಾಂತ, ಶಾಸ್ತ್ರಭಾಗಗಳು, ವೇದ ಉಪನಿಷದಾದಿಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಲು ತಕ್ಕ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಅವರ ಆ ಆಶ್ರಮವು ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವೋ ಎಂಬಂತೆ ಸರಸ್ವತೀ ನಿಕೇತನವೆನ್ನಿಸಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು.

ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಆಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಪಿತೃ ಋಣವು ತೀರಲು ಅವಕಾಶ ವಾಯಿತೆಂದು ಸಂತೋಷಿಸಿದ ಗೌತಮರು, ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಜಾತಕರ್ಮ ನಾಮಕರಣಾದಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ, ಶತಾನಂದ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಕರೆದರು. ಬಾಲಕನೂ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಅಹಲ್ಯಾಚೇರಿಯ ಮತ್ತು ಗೌತಮರ ಕಣ್ತುನಗಳಿಗೆ ಆನಂದದಾಯಕ ನಾಗಿ, ಶತಾನಂದ ಎಂಬ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದನು.

ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ ಗೌತಮರು ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ-ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರಾದಿ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲನೆಮಾಡುತ್ತ ಬುದರಷ್ಟೆ! ಯಜ್ಞ ಹೋಮ ಜಪತಪಾದಿಗಳಿಂದ ದೇವಋಣವನ್ನೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಅಧ್ಯಾಪನ ಗ್ರಂಥರಚನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಋಷಿಋಣವನ್ನೂ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ನ್ಯಾಯ ಅಥವಾ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರವು ಷಡ್ದರ್ಶನಗಳ ಲೊಂದೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸರ್ವ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಯಿತು. ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಪುತ್ರೋದಯವಾಗಿ ಪಿತೃಋಣವು ತೀರಿತೆಂಬ ತೃಪ್ತಿಯೂ ಅವರಿಗುಂಟಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಅನುಗಾಲವೂ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು-ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವದ ಧೈಯಸಾಧನೆಗೆ ವೃಥಾ ಸಾವಕಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕಾದ ಆವಶ್ಯಕವು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆಶ್ರಮದ ವಿದ್ಯಾದಾನಾದಿ ಕಾರ್ಯಭಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಬುದ್ಧರಾದ ತಿಷ್ಠರವರಿಗೆ ವಹಿಸಿ, ತಾವು ಪುನಃ ತಪೋನಿರತರಾಗಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದರು.

ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಂಧಿಸಿ, ಅವರ ಉನ್ನತ ಧೈಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ, ಅವರ ದಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದ ಇಂದ್ರನ ಉದ್ದೇಶವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪತ್ನೀಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ವಿಷಯಾಂಧರಾಗುವರೇ ಗೌತಮರಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರು? ಕೇವಲ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಪಾಲನೆ ಮಾಡುವುದರಮೂಲಕ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿ ತರುವಾಯ ಪುನಃ ಹಿಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ತಮ್ಮ ಧೈಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ ಗೌತಮರನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರನು

ವುನಃ ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದನು. ಅವರನ್ನು ಆಗ ಕರ್ತವ್ಯ ವಿಮುಖರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮತ್ತಾವ ಉಪಾಯವೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಕಾರ್ಯಾಂತರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದೊಂದೇ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿ ಕ್ರಿಯೆಯೆಂದು ತೋರಿತು. ಒಡನೆ ಕಾರ್ಯ-ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಆರ್ಯವರ್ತದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಕೇಳುವುದೇನು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವನಾಧಾಗವಾದ ನೀರು ಮಳೆಯ ಮೂಲಕ ಸುರಿಯದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಮಾರ್ಗವೇನಿದೆ? ಕೆರೆ ತೋರೆಗಳು ಬತ್ತಿದುವು. ಪೈರುಪಚ್ಚೆಗಳೆಲ್ಲ ಒಣಗಿದುವು. ಕುಡಿಯಲು ನೀರಿಲ್ಲದೆ, ತಿನ್ನಲು ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ದನಕರುಗಳು ತಪಿಸತೊಡಗಿದುವು. ಜನರ ಹಾಹಾಕಾರವು ವಿಶೇಷವಾಯಿತು. ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಗೌತಮಾಶ್ರಮ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ವರ್ಷದ ಸಕಲ ಋತುಗಳಲ್ಲೂ ತೃಣಜಲ ಸಮೃದ್ಧಿಯು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಕುಂದದೆ ಗೋಸಮೂಹಗಳು ನಿರಾಂತಕವಾಗಿ ಮೇಯುತ್ತೊಂಡು ಪುಷ್ಕಲ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ವರ್ಷಿಸುತ್ತ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಪುಷ್ಟಿ ತುಷ್ಟಿಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಿ ಪೈರುಪಚ್ಚೆಗಳು ಯಾವ ಕತಿಭಾಧೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೊರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ವಿಶೇಷ ದವಸಫಾನ್ಯಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದ ಕ್ಷಾಮಬಾಧೆಯು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಗೌತಮಾಶ್ರಮವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಮಹರ್ಷಿಗಳ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕ್ಷಾಮಬಾಧೆಯನ್ನರಿಯದೆ ಶಾಂತಿಸಮಾಧಾನಗಳ ತೌರುಮನೆಯಂತಿದ್ದ ಗೌತಮಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಲವು ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದ ಜನರು ಬಂದು ನೆರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಗ್ರಾಮನಗರವಾಸಿಗಳಾದ ಸಂಸಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ: ಹಲವು ಮಂದಿ ಸಾಧು ಸಂತರೂ ವಿರಕ್ತರೂ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಋಷಿಮುನಿಗಳೂ ಸಹ ಅವರ ಆಶ್ರಮದ ಶಾಂತಮಯವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಬಂದರು. ಆಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ ಬಂದು ನೆರೆದ ಅಷ್ಟುಮಂದಿ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಆದರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ತಪಸ್ಸೇನು, ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು

ಒದಗಿಸಿ ತುಷ್ಟಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಜ್ಞವಾವುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಮಹನೀಯರು ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಕೆಲದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಿಂದಿಟ್ಟು, ಆ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರ ಆದರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಅಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ ಬಂದ ಅಷ್ಟಮಂದಿ ಸಾಧುಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸವು ಮತ್ತೆಂದು ದೊರೆತೀತೆಂದೂ, ಅದು, ದೊರೆತಿರುವ ಈ ಸುಸಂಧಿಯಲ್ಲೇ ನಡೆದು ಹೋಗಲೆಂದೂ ಎಣಿಸಿ ಸತ್ರಯಾಗವೆಂಬ ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷಕಾಲ ನಡೆಸ ಮಹಾ ಯಾಗವೊಂದಕ್ಕೆ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಹವ ನಹೋಮಾದಿಗಳೂ, ಪೂಜಾ ಪಾರಾಯಣಾದಿಗಳೂ, ಪುರಾಣ ಪುಣ್ಯ ಕಥಾಪ್ರವಚನಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನಾದಿಗಳೂ ವಿಶೇಷ ಸಂಭ್ರಮ ದಿಂದ ನಡೆಯತೊಡಗಿದುವು. ಸಕಲರೂ ಸಕಲವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತುಷ್ಟ ರಾಗಿ ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಪುಭಾವ ವನ್ನೂ, ಸಹಸ್ರ ಮುಖಗಳಿಂದ ಹೊಗಳ ತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಅತಿ ದಾರುಣವಾದ ದ್ವಾದಶವರ್ಷ ವೀರಕ್ಕಾನುಕಾಲದಲ್ಲೂ ಯಾವ ಚಿಂತೆ ಯೂ ಕಳವಳವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಅಷ್ಟಮಂದಿಯನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪರಮಾ ಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

“ಭೀಕರ ಶಾಪ”

ಅವರ ಸತ್ತ್ವ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆಂದು ತಾನುಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅವರ ಅದ್ಭುತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದರಿಂದಿಗೆ ಅವರ ಧನಳಕ್ಕಿ ತೀಯೂ ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪಿಸಲು ಹೇಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರನು ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲೋಕವನ್ನು ದಣಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸುನೃಷ್ಟಿಯಾಗುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಒಡನೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಮಳೆ ಸುರಿದು, ಕೆರೆಕಟ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲ ತುಂಬಿದುವು; ಗಿಡಮರಗಳಲ್ಲಿ ಫಲ ಪುಷ್ಪಗಳೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳೆದುವು :

ಪತುಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಆಹಾರ ಪಾನೀಯಗಳು ದೊರೆತುವು ;
ಲೋಕದ ಕ್ಷುದ್ಧಾಭೆಯಡಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ಶಾಂತತೆ ತಲೆದೋರಿತು.

ಸರ್ವತ್ರ ಸುವೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ತೃಣಜಲಗಳು ಸಮೃದ್ಧಗೊಂಡ
ವೃತ್ತಾಂತವು ಗೌತಮಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ಜೇಶವಿದೇಶಗಳವರಿಗೆ
ತಿಳಿಯಿತು. ಒಡನೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಗ್ರಾಮಸ್ವಸ್ಥಗಳಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸು ತಿರು
ಗಿತು. ತಮ್ಮ ಹೊಲಮನೆಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯುಂ
ಟಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಗೌತಮ-ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯರ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದು,
ಅವರ ಸೌಜನ್ಯವನ್ನೂ ಅವರಿಂದ ತಮಗಾದ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಮಹೋಪಕಾ
ರವನ್ನೂ ಜಾಯಾರೆ ಹೊಗಳಿ, ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋ
ಗಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಗೌತಮರಾದರೋ,
ಅಷ್ಟುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದ
ಸಾಧುಸೇವೆಯೂ ಮುಷಿಮುನಿಗಳ ಸಹವಾಸವೂ ತಪ್ಪಿ, ಆಶ್ರಮವು
ವುನಃ ನಿರ್ಜನವಾಗುವುದಲ್ಲಾ ಎಂಬೊಂದು ಚಿಂತೆಯು ಬಾಧಿಸತೊಡ
ಗಲು, - 'ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಇದ್ದುಹೋಗಿ; ಅಥವಾ ಇಲ್ಲೇ
ಇದ್ದು ಬಿಡಿ, ಏಕೆ, ಇಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಸ್ಥಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ಅನಾನುಕೂಲವಿದೆ? ತೊಂದರೆಯಿದೆ?' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಉಪಚ
ರಿಸಿ, ಹೊರಡಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಕೇವಲ
ವೃತ್ರವತ್ ಪರಿಪಾಲನೆಮಾಡಿದ ಆ ಮಹರ್ಷಿ ದಂಪತಿಗಳ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ
ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಡೆಯಲು, ಯಾರಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಬಾರದೆ, ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ
ದಿದ್ದರೂ ವುನಃ ಕೆಲವುದಿನಗಳು ಅಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸಿದರು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅವ
ರಿಗೆ ಸ್ವದೇಶಸ್ವಸ್ಥಗಳಗಳಮೇಲಿನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಬಲವಾಗತೊಡಗಿತು.
ಹೋಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ, - "ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕುದಿನವಿದ್ದು ದಯಮಾ
ಡಿಸಿ; ಆತುರವೇಕೆ?" ಎಂದು, ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾ
ಪ್ರೀತಿಯುತವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಕೊಡದೆ
ಸಾವಕಾಶಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದರು. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದುದಿನ- 'ಈ ಗೌತ
ಮರೂ ಅವರ ಪತ್ನಿ ಅಹಲ್ಯೆಯೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ನ
ವಿತ್ತು ಪೋಷಿಸಿದರು ನಿತ್ಯಯ. ಆದರೆ ಸರ್ವತ್ರ ಸುಖವಾಗುವ

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸ್ವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಪ್ರತಿ ಬಂಧಿಸುವುದು ಯಾವನ್ಯಾಯ ? ಇದಕ್ಕೇನು ಮಾಡೋಣ ? ” ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೆಡೆಕಲೆತು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಅದೇನು ದುಷ್ಟಾಲಮಹಿ ಮೆಯೋ ! ಆಗ ಅವರಿಗೊಂದು ದುರಾಲೋಚನೆಯು ತೋರಿತು. ಇವರ ಮೇಲೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಬಗೆಯ ಅಸವಾದವನ್ನು ಹೊರಿಸಿ, ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿತು. ಪರಮ ಸಾಧುಗಳೂ ಮಹೋಪಕಾರಿಗಳೂ ಆದ ಆ ಸಾಧ್ವಿ ಅಹರ್ಯಾಧೇವಿಯ ಮೇಲೂ, ಗೌತಮರ ಮೇಲೂ ಎಂತಹ ಅಸವಾದವನ್ನು ಹೊರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ? ಎಲ್ಲರೂ ಯೋಚನಾ ಮಗ್ನರಾದರು, ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಧಿ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು—‘ ಗೌತಮರಿಗೆ ಗೋವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿರುಂಟು. ಒಂದು ಗೋವು ಅವರಿಂದ ಹತವಾಗುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ತನ್ನೊಲಕ ಗೋಪತ್ಯಮಾಡಿದ ಮಹಾವಾಸಿಗಳಾದ ಅವರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾವು ವಾಸಿಸಲಾರೆವೆಂದು ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕು. ’ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು.

ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ವಿಷಾದವೆನ್ನಿಸಿತು. ದುರ್ಭಿಕ್ಷು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡಿ ಕಾಪಾಡಿದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವರ ಮೇಲೆ ಅಂತಹ ದುರಂತ ಘೋರಪಾಪವನ್ನು ಹೊರಿಸಬಹುದೇ ! ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮಹಾಚಿಂತೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದಂತಹ ಕಾಲಗತಿಯೋ ! ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವೇ ವಿಹಿತವೆಂದು ತೋರಿತು. ಒಡನೆ, ಮುಂದೊಂದುದಿನ ಬಹಿಶ್ಯಂಕೆಗೆಂದು ನಿರ್ಜನಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗೌತಮರ ಬಳಿಗೆ, ಮಾಯಾನಿರ್ಮಿತವಾದ ಒಂದು ಗೋವು ಹೋಗುವಂತೆ ಅವರು ಉಪಾಯಮಾಡಿದರು. ಆ ಗೋವು ಅವತರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅವರಮೇಲೇರಿ ಹೋಗುವಂತೆ ನಟಿಸಿತು. ತಕ್ಷಣ ಎಳಲೂ ಮಾರ್ಗ ಎಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ಬಿಡರಿಸಿ ಅತ್ತ ಸಾಗುವಂತೆ ಮಾಡೋಣವೆಂದು ಒಂದು ಬಾರಿ ‘ ಹೇ ’ ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ! ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರ ಶಬ್ದಕ್ಕೇ ಆ ಮಾಯಾಗೋವು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು, ಅತ್ತ ಸರಿದು ಓಡಿ ಮುಗ್ಗುರಿಸಿ ಬಿದ್ದು ಒಡನೆ ಮೃತವಾಯಿತು. ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬಹು

ಗಾಬರಿಗೊಂಡ ಗೌತಮರು ಒಡನೆ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾಳನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅದರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಲು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣವಿದ್ದ ಚಿನ್ನೆಗಳೇ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಆ ಮಹತ್ವಾಪ ಸಂಘಟನೆಯು, ಅವರನ್ನು ಶಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತೆ ನಡುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆ ಮನಸ್ಸು ಭ್ರಾಂತಿಗೊಂಡಂತಾಗಿ ಏನೂ ತೋರದೆ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರಲಾರದೆ, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಡೆದ ದುರಂತ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆ ಸಂಗತಿಯು ಒಡನೆ ಕಾಡುಕಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರ ಕಿವಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅಷ್ಟುದಿನ ತಮಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಮಹೋಪಕಾರವನ್ನೂ ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರೆತು, ಆ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಗೌತಮರನ್ನು-ಗೋವಧೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾಪಾಪಿಯೆಂದು ನಿಂದಿಸಿ, ಅಂತಹ ಪಾಪಮಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳದಂತೆಯೇ ಹೊರಟು ನಡೆದರು. ಆಶ್ರಮವು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ನಿರ್ಜನ ಪ್ರದೇಶವಾಯಿತು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಗೌತಮರು ಮಹಾ ತಂತಕ ಮುಕ್ತರಾದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು, ಕಲಕಿಹೋದಂತಾಗಿ ಯಾವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾರದು ದಾಯಿತು.

ತರುವಾಯ ಗೌತಮರು ಕೆಲವು ದಿನ ಆಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಯುಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಗೆ ನಡೆದರು, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೊರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ನಿತ್ಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಹಾ ಕಠಿಣ ವ್ರತನಿಷ್ಠಗಳಿಂದ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ, ಆ ಗೋಹತ್ಯಾ ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಹಾಗೆ ವ್ರತನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಆಚರಿಸಿದ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ-‘ಮಹರ್ಷಿವರ, ಬಹುಕಷ್ಟವಟ್ಟಿ! ಚಿಂತಿಸದಿರು. ನಿನ್ನೀ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಾದೋದ್ಭವೆಯಾದ ಗಂಗಾದೇವಿಯೇ ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತಳಾಗಿ ಬಂದು, ನಿನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಈ ಅಸಹ್ಯ ಮನೋವ್ಯಥೆಯನ್ನೂ, ದುರಂತ ಪಾಪವನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುವಳು.’ ಎಂದು ನುಡಿದು ಅಂತರ್ದಾಸ

ವಾದನು. ತರುವಾಯ ಗೌತಮರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುಚಿಭರ್ತರಾಗಿ, ಗಂಗಾಮಾತೆಯ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿರಲು, ಅವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ತೊರೆಯಂತಿದ್ದ ಆ ಹೊಳೆಯು ಏಕಾ ಏಕಿ ಹಾಲ್ನೊರೆಯಂತಹ ದಿವ್ಯ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿ ಪ್ರವಹಿಸತೊಡಗಿತು. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲೇ ಮಾರ್ಗದ ಆಶ್ರಮ ವ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆ ಗೋವಿನ ಅಸ್ಥಿಪಂಜರದ ಮೇಲೂ ಆ ಪವಿತ್ರೋದಕವು ಪ್ರವಾಹ ಭರದಿಂದ ನುಗ್ಗಲು, ಒಡನೆ ಕೇಳುವುದೇನು- ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಶ್ಚರ್ಯವು ! ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಮೃತವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆ ಗೋವು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಧಾರಣಮಾಡಿ ಎದ್ದುನಿಂತಿತು ! ಅವರ ಪುಣ್ಯದ ಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವೋ ಎಂಬಂತೆ ಎದ್ದುನಿಂತ ಆ ಗೋವನ್ನು ಕಂಡೊಡ ನೆಯೇ ಗೌತಮರು, ಸಾರೋದ್ಧಾರವಾಗಿ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸುರಿ ಸುತ್ತಾ ಆ ಗೋವಿನೆಡೆಗೆ ನಡೆದು, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ-ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ಧನ್ಯನಾದೆನೆಂದುಕೊಂಡರು. ಇಂತು ಮೃತ ಗೋವನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ಗೌತಮರ ಗೋಹತ್ಯಾ ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿದಂದಿನಿಂದ ಆ ನದಿಗೆ 'ಗೋದಾವರಿ' ಎಂಬ ಪವಿತ್ರನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂಬ ಆರ್ಯೋಕ್ತಿಯುಂಟು.

ತರುವಾಯ ಗೌತಮರು ತಾವು ದ್ವಾದಶವರ್ಷ ಕ್ಷಾಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಪೂರ್ಣವಾಗದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ತಪಃಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಮುಂದ ರಿಸಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದರು. ಅಷ್ಟು ಬಗೆಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ತಮ್ಮ ಧೈರ್ಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ತಪಸ್ವಿಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರನು, ಈ ಬಾರಿ ಅವರನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯ ಕಠಿಣ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇ ಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಹಲವು ಬಗೆಯ ವಿಘ್ನಗಳಿಗೂ ನಿರುತ್ಸಾಹಿತ ರಾಗದೆ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಪಥದಿಂದ ವಿಚಲಿತರಾಗದಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಈಗ ಬೇರೆಯೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ಗೌತಮರು ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಯಮನಿಯ ಮಾದಿ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಧ್ಯಾನಧಾರಣಾದಿ ನಿರಂತರಾಭ್ಯಾಸಬಲ ದಿಂದ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವರು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು. ಕಾಮಕ್ರೋಧ

ಲೋಭ ವೋಹ ಮದಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳೆಂಬ ಕಳೆಗಳು ಅವರ ಮನೋಮಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬೀಜವಾಗಿದ್ದುವು. ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಯಾವ ಫಲ ಪುರ್ಯೇಜನವೂ ಇಲ್ಲದಿರಲು ಅವರು ಆತ್ಮತೃಪ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬದೆ, ದುಃಖಬಂದಿತೆಂದು ಕಳವಳಗೊಳ್ಳದೆ ಸರ್ವದಾ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದ ಜಲರಾಶಿಯಂತೆ ಶಾಂತವಾಗಿರುವುದು. ಭಯಕೋಪದಂಭಆಭಿಮಾನಅಹಂಕಾರಾದಿ ಅಸಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು ಅವರನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಲಾರವಾಗಿದ್ದುವು. ಅವರಿಗೆ ಯಾರಲ್ಲೂ ಅತಿಶಯ ಸ್ನೇಹವಾಗಲೀ ದ್ವೇಷವಾಗಲೀ ಉಂಟಾಗದು. ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಸಾರಥಿಯೊಬ್ಬನು, ಮಾರ್ಗತಪ್ಪಿ ಓಡುವ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಡಿನಾಣಗಳಿಂದ ಜಿಗಿಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮನ ಬಂದಂತೆ ನಡೆಯಿಸುವಹಾಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ಆಳಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಹಾಗೆ ತಮಗೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ, ಸರ್ವದಾ ಬ್ರಹ್ಮಮಗ್ನರಾಗಿರುವರು. ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ವ್ಯವಸಾಯಾತ್ಮಕವಾದುದಾಗಿ ಪರಿಪಕ್ವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೈದಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಿಂತನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅವರ ಸಹಧರ್ಮಿಯಾದ *ಅಹಲಾ ದೇವಿಯು ಬುದ್ಧಿಯು ಹಾಗೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಜಪತಪಧ್ಯಾನಧಾರಣೆಗಳೆಂಬ ಕಠಿಣವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಒಳಪಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಹಲಾದೇವಿಯು ವಯಸ್ಸುಗಳಿತವಾದ ವೃದ್ಧೆಯಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ದೇಹವಾದರೂ ದುರ್ಬಲವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತ ಕರಣೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಪೂರ್ಣಬೆಳೆವಣಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಲಗೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಪಟುವಾಗಿದ್ದುವು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಪತಿ, ತನ್ನ ಪುತ್ರ ತನ್ನ ದೇಹಾಭಿಮಾನ, ಸುಖಾಭಿಲಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಭ

* ಹಲ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಸೇಗಿಲು ಎಂದರ್ಥ. ಹಲ್ಯ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಉಳಲ್ಪಟ್ಟ ದು ಎಂಬರ್ಥವೂ ಉಂಟು. ಆ-ಹಲ್ಯ ಎಂದರೆ ಉಳಲ್ಪಟ್ಟುದಲ್ಲ ಎಂದರ್ಥವಾಗುವುದು.

ವನ್ನು ಬಿಡಲು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು? ಶೀತೋಷ್ಣ ಸುಖ-
ದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವವನ್ನು ವಹಿಸಿರಲು ಅದು ಹೇಗೆ ತಕ್ಕ
ವಾದೀತು! ಗೌತಮರ ನಿರಂತರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲೂ, ಆಶ್ರಮದ ಶಾಂತ
ವಾತಾವರಣದಲ್ಲೂ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಲೋಭಾದಿಗಳ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ಉಲ್ಬಣಾ-
ದಿಗಳಿಗೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ
ಮನೋಮಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಆ ಕಳೆಯ ಬೀಜಗಳು
ಯೋಗ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯವಿಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಹೊರಡಲಾರವಾದುದ
ರಿಂದ, ಅವು ತಳದಲ್ಲಡಗಿ ತಂಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದುವು.

ಅಹರ್ಯಾದೇವಿಯು ಈವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಯುತಳಾಗಿ
ಪತಿಪಾದಸೇವೆ ಗೃಹಕಾರ್ಯಗಳು ಗೋಮಾತಾಸೇವೆ, ತುಲಸಾರ್ಚನೆ
ಮುಂತಾದ ವೂದಿ ಪುರಸ್ಕಾರ ಪುಣ್ಯಕಥಾಶ್ರವಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ
ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳಲ್ಲದೆ, ಜಪತಪಾದಿಗಳ ಗೊಡವೆಗೂ ಧ್ಯಾನ ಧಾರಣಾದಿ
ವಿಚಾರಗಳಿಗೂ ಹೊಂದವಳಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ವ್ಯವಸಾಯಾತ್ಮಕ
ವಾಗದ ಬುಧ್ಧಿಯು ಪರಿಪಕ್ವಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಾರದು. ಅರ್ಥದೇಹವೆನಿಸಿದ
ಸತಿಯ ಬುಧ್ಧಿಯು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗದೆ-ಕಳೆಗಳಿಂದ ವಿರಹಿತವಾಗದೆ ಬಂ-
ಜರು ಭೂಮಿಯಂತೆ ಇದ್ದರೆ ಮಹಾತಪಸ್ಸಂಪನ್ನರೇ ಆದರೂ ಗೌತ-
ಮರಿಗೆ ಮಹರ್ಷಿತ್ವವೂ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜ್ಯತೆಯೂ ಹೇಗೆ ಲಭಿಸೀತು!
ಆದುವರಿಂದ ಕರ್ಮಾಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅವರ ವ್ಯವಸಾಯ ಕ್ರಿಯೆ
ಯು ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಒಡನೆಯೆ ಮಾನಸೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಯಾದ ಇಂದ್ರನು
ಆಕೆಯ ಮನೋಮಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು-ಎಂದರೆ ಅದರ
ಮೇಲೆ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಜೀರಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಜಲನೆಯುಂಟಾ-
ಯಿತು. ಈವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದ
ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಪರಂಪರೆಗಳುಂಟಾಗಿ ವಿವಿಧ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ತೋರ-
ತೊಡಗಿದುವು. ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಕಲಕಿದೊಡನೆಯೇ ಆವರೆಗೆ
ತಳದಲ್ಲಡಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಶ್ಮಲಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅದ-
ರಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ಜಲವೂ ಕಶ್ಮಲಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಲ್ಲವೇ!

ಹಾಗೆಯೇ, ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸುಮುದ್ರದ ಅಡಿಯಲ್ಲಡಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಲೋಭ ಮೋಹಾದಿಗಳೂ ಅಭಿಮಾನ ಅಹಂಕಾರ ಮುಂತಾದ ಕಶ್ಮಲಗಳೂ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದುವು. ಆ ಕಲ್ಮಷ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದೊಡನೆಯೇ ಮುಂದೆ ಆಕೆಯ ಯೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಲುಷಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಹಿಡಿದುವು. ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ರಮಸಹಜವಾದ ಸಾಧುಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಇದ್ದ ಅಹರ್ಲೈಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ವಿಚಿತ್ರವಿಚಾರಗಳು ತೋರಿಸಾಗಿದುವು. ಅಹರ್ಲೈಯು ತನ್ನ ಭುವನ ಮೋಹನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಈಡಿಲ್ಲವೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಅಹಂಕಾರ ಪಡುವಳು. ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ-ಸೌ ಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರ ರೂಪಿನೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿಸೋಡಿ ಹೆಮ್ಮೆಗೊಳ್ಳುವಳು. ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಿಯಾದ ತನ್ನ ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪನಾದ ಇಂದ್ರನು ಸಹ ವರಿಸಲಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡನಲ್ಲ-ಶಚೀಪತಿಯಾದ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿದ ತನ್ನ ರೂಪು ಯೌವನ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ಇನ್ನು ಎಣೆಯುಂಟೆ, ಎಂದು ಉಬ್ಬುವಳು. ದ್ವಾರದಶವರ್ಷ ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕ್ಷುದಾರ್ತರಾದ ಸಹಸ್ರಾರುಳುಂದಿಗೆ ನಿಂತರ ಅನ್ನದಾನ ನಡೆಸಿದೆವಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಸಮಾಸರಾರು! ಎಂಬ ಮದವು ಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೋರಿ, ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯುಂಟೆ ಎಂದು ಹಲುಬಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ತನ್ನ ಮಗ ಶತಾನಂದನನ್ನು ಕೇವಲ ಲೋಭ ಮೋಹ ಒದ್ದೆಳಾಗಿ ಅಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಾಡಿ, ಅಂತಹ ಪುತ್ರನನ್ನೂ, ಮಹಾತಪಸ್ಸುಂಪನ್ನನಾದ ಪತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದ ತನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮನಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಿಕ್ಕವರನ್ನು ತುಚ್ಛರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುವಳು. ಆಶ್ರಮದ ವಿವಿಧ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಹ್ಯವು ತೋರಿಸಾಗಿತು. ಹೀಗೆ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಅತಿಶಯ ಚಂಚಲಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತೊಂದರೆಪಡತೊಡಗಿತು. ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದಿದ್ದ ಆ ಭಾವನೆಗಳು ಆಗ ಏಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುವೆಂದೂ, ತನ್ನ ರೂಪು ಯೌವನ ಸೌಂದರ್ಯ ವಿಷಯಕವಾದ ಅಭಿಮಾನ ಅಹಂಕಾರಗಳು ಜನ್ಮಾರಭ್ಯ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅಂದೇಕೆ ಒಂದಾದಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಬರತೊಡಗಿದವೆಂದೂ ಆಕೆಗೆ ಅತಿಶಯ ಭೀತಿಯುಂಟಾಗ

ತೊಡಗಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯದು ; ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯು ಮೊದಲೇ ಗೋಚರಿಸದು. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ತೋರದೆ ಆಕೆಯು ಭ್ರಾಂತಕಾಂತಾದಳು; ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲಕಳೆಯಿತು.

ಸಂಕಲ್ಪಪೂರ್ವಕ ಒಂದು ಪಕ್ಷಕಾಲ ಧ್ಯಾನನುಗ್ನರಾಗಿ ಕುಳಿ ತಿದ್ದಿ ಗೌತಮರು ಬಹಿರ್ಮುಖರಾದರು. ಮನಸ್ಸುಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಭಿನಾನ ಅಹಂಕಾರ ಹೆಮ್ಮೆ ಲೋಭ ಮೋಹ ಮುಂತಾದ ಅಲೆಗಳ ಹೊಡೆತವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು, ಭೀತಿಯಿಂದ ಕಂದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಗೌತಮರು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹೀಗಾಗಲು ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ಚಪ್ಪಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರು. ಒಡನೆಯೇ ಕರತ ಶಾಮಕದಂತೆ ಸಮಸ್ತವೂ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು.—“ಆಹಾ ಇದು ಇಂದ್ರನು ಮಾಡಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯವು! ನಾನು, ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಇವಳು ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನ ಸ್ಮರಣ ವಾದನೇವನ ಅರ್ಚನ ಮದನ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಎಂಬ ಈ ಒಂಬತ್ತು ಬಗೆಯ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದರೆ ಮುಂದೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಮನಸ್ಸು ಪರಿ ಪಕ್ವಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಯಮನಿಯನಾದಿ ಕಠಿಣವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಈಕೆಗೆ ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಇದ್ದೆನು. ಆದರೆ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಂಚಲನಾದ ಇಂದ್ರನು, ಪಕ್ಷವಲ್ಲದ ಇವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಚಲನೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ನಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯದ ಸುಖಜೀವಿತಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನಲ್ಲಾ!” ಎಂದು ಸಂತಾಪಗೊಂಡರು. ಇಂದ್ರನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂದೂ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅದ್ಯಂತ ಸಂಗತಿಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿತು. ತಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಗಳಿಂದ ತಾವೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಂತೆ ಪುನಸ್ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ತೊಡಗಬಹುದೆಂದು ಶಂಕೆಗೊಂಡು ಆತ್ಮಸಾಧನ ತತ್ಪರರಾದ ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡತೊಡಗಿದನೆಂಬುದನ್ನೂ ಅವರು ಮನಗೂಡರು. ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಸಾರಬದ್ಧರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು, ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಅಹರ್ನಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸಂಗತಿ, ದ್ವಾದಶವರ್ಷಕಾಲ ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸು

ಸಾವಕಾಶಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಂತೆ ವೀರಕ್ಕಾಮವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹತ್ತಿಂಟು ಸಹಸ್ರ ಮಂದಿ ಕ್ಷುಡಾರ್ತರು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ ವಿಷಯ, ತಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದುರಂತ ಗೋಹತ್ಯೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಇಂದ್ರನೇ ಮೂಲಕಾರಣನೆಂಬುದು ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಪರಾಭವಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಏರ್ಪಟ್ಟ ವಿಘ್ನಪರಂಪರೆಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೂಲಕಾರಣವೂ ಉದ್ದೇಶವೂ ಗೋಚರವಾದರೂ, ಮಹಾ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಆ ಮುಷಿ ವುಂಗವರು ಕೋಪಗೊಳ್ಳದೆ, ಸಾವಧಾನ ಚಿತ್ತರಾಗಿ ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು.

“ ಈವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಏಕಮುಖವಾಗಿದ್ದ ಈ ಅಹರ್ನಿರು ಮನಸ್ಸು ಈಗ ವಿಚಾರಯುಕ್ತವಾಗಿ ಬಹುಮುಖವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಯುಕ್ತವಾದೊಡನೆಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾವುವು ಅಯೋಗ್ಯವಾವುದು, ಸತ್ಯವಾವುದು ಅಸತ್ಯವಾವುದು, ನಿತ್ಯವಾವುದು ಅನಿತ್ಯವಾವುದು ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಮಾಡುವಷ್ಟು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅದು ಒಡನೆಯೇ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಉಲ್ಬಣೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಧಃಪಾತಾಲವನ್ನು ಸೇರುವುದು ಸಿದ್ಧ. ಮನಸ್ಸು ಈ ಬಗೆಯ ಕಠಿಣನೃಪಸಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪ್ರಜ್ಞೆಹೊಂದಿ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಪ್ರಾಣಿಯು ಇಹಪರಗತಿಗಳನ್ನು ಕೆಡಸಿಕೊಂಡು, ನಾಶವಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ. ಈವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯುತಳಾಗಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರಳಾಗಿದ್ದ ಅಹರ್ನಿರು ಈಗತಾನೆ ಜ್ಞಾನವಿಚಾರ ಪುನೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಎಚ್ಚಿತ್ತಿರುವಳು. ಪ್ರಾರಂಭದ ಅತಿಶಯ ಚಂಚಲಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದಂಭವೋಹ ಅಭಿಮಾನ ಅಹಂಕಾರ ಮುಂತಾದ ಕಶ್ಮಲಗಳು ಮೇಲೆದ್ದು ಕಾಣುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿ—ಪಟುವಾಗಿದ್ದುವೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಅನರ್ಥವುಂಟಾಗದಿರದು. ಬಹಿಃಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಯಾವ ವಿಷಯವಾದರೂ ಈ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಅಲ್ಲವೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗತಕ್ಕುದು ! ಕಣ್ಣು ನೋಡಬೇಕು, ಕಿವಿ ಕೇಳಬೇಕು, ಮೂಗು

ವಾಸನೆ ನೋಡಬೇಕು, ನಾಲಿಗೆ ರ ಚಿ ನೋಡಬೇಕು, ತ್ವಕ್ಕು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಬೇಕು. ಈ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ತಮ್ಮ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಾಮ ಹೊಂದಿದವೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಬ್ಧವಾಗಿ ಒಂದೆಡೆ ಬಿದ್ದು ನಿರುದ್ಯೋಗಿಯಾಗುವುದು. ಆಗ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕ್ರಿಯೆಯೊಂದನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರೆ ಅದು ತಾನೇ ಪಕ್ವವಾಗುವುದು. ತರುವಾಯ ಹಾಗೆ ಮನಸ್ಸು ಪಕ್ವವಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಎಷ್ಟು ಜಾಗೃತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಷ್ಟು ಪಟುವಾಗಿದ್ದರೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಗೌತಮರು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವಿಂಥದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಸಾಧ್ವಿಯೂ ತಮ್ಮ ಗೃಹಿಣಿಯೂ ಪತಿಸೇವಾತತ್ಪರಳೂ ಆಗಿದ್ದ ಆಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ಗೃಹಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿ, ಮುಂದೆಯಾದರೂ ಇಂತಹ ಕೆಲಸ ಮಾಡದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಸತಕ್ಕುದು ಕರ್ತವ್ಯವೆನ್ನಿಸಿತು. ಒಡನೆ ಆತ ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು-“ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೆ, ಅಹರ್ಯೆಯು ನನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಆಕೆಯ ದೇಹ ಮನೋ ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಯುಕ್ತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಬಾಧ್ಯತೆಯೂ ಉತ್ತರವಾದಿತ್ತವೂ ನನಗೆ ಸೇರಿದುದಾಯಿತು. ‘ನಾನು ಮನೋಭಿಮಾನಿಯಾದುದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಮಠಸ್ಸಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಹಿಸದೆನು’ ಎಂಬೆಯೋ? ಆದರೆ ಕೇಳು, ಆಕೆಯು ನನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯು; ನನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತಳಾಗಿ ಅಗ್ನಿ ಸಾಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ವಿವಾಹವಾದ ಪತ್ನಿಯು. ನನ್ನ ಅರ್ಧ ದೇಹವಾದ ಅವಳ ದೇಹ ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲದ ನಿನ್ನ ಅಧಿಕಾರವು ಅತಿಕ್ರಮ ಪ್ರವೇಶವು.-ವ್ಯಭಿಚಾರವು. ಈ ಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ನೀನು-ನಾನು ಕ್ರಮರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಆತ್ಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆಂದು ಎರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಸರ್ವಸು ಲಭವೂ ನಿಷಪಾಯವೂ ಆದ ಆ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಜ್ಯೋತಳಾದ ಅವಳಿಗೆ ಈಗ ಬಹುಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಧ ಈ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವುಂಟೆ? ತಕ್ಕಿಯುಂಟೆ? ಅಕಟಾ, ಚಂಚಲನಾಗಿ ನನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಎಂತಹ ದುರಂತ ಕಾರ್ಯ

ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನಕ್ಕೇ ಭಂಗವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾ ! ಇದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂದಾ) ನಿನ್ನೀ ಸ್ವಭಾವವು ಏಕ ಮುಖವಾಗಿಲ್ಲದೆ ಸಹಸ್ರ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೋಗಲಿ! ನಿನ್ನೀ ಸ್ವಭಾವವು ಮಹಾ ಚಂಚಲವಾಗಿ ಹೋಗಲಿ!" ಎಂದು ಶಪಿಸಿದರು.

ಆಗ ಭೀತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಕೈಮುಗಿದು—‘ಮಹಾಮುನಿಯೇ ಶಾಂತನಾಗು. ಮಹಾತಪಸ್ವಿದ್ಧನಾದ ನಿನ್ನ ಅರ್ಥಾಂಗಿಯಾದರೂ ಜ್ಞಾನ ತೀಲಳೂ ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿನಿಯೂ ಆಗಿರತಕ್ಕುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದುದಲ್ಲವೇ? ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಅರ್ಥ ದೇಹಳಾದಾಕೆಯು ಮೆಲ್ಲನೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದ ಒಂದೊಂದೇ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಎರಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆಕೆಯೂ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದ ಬಾಲಪಾಠಗಳನ್ನಾದರೂ ಕಲಿಯತೊಡಗಲೆಂದೂ, ನಾನು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಚಲನೆಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸದೆನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಲಾಗದು’ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಗೌತಮ ಮುನಿವರ್ಯರು—“ಇಂದ್ರಾ ನೀನು ಹೇಳತಕ್ಕದು ಯುಕ್ತ. ಆದರೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲೀ ಅವನತಿಯಾಗಲೀ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿದಾನವಾಗಿ ಸಾಗತಕ್ಕುದೇ ಕ್ಷೇಮಕರನಲ್ಲದೆ? ಆತುರದಿಂದ ಆಗಬಾರದು. ಆತುರದಿಂದ ಸಾಧಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಾಧಕವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಇನ್ನು ಮುಂದಾದರೂ ಲಘುಜೇತಸ್ಕರನ್ನು ಮಾರ್ಗತಪ್ಪಿಸದಂತೆ ಜಾಗೃತನಾಗಿರು. ನನ್ನ ನಚನವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗದು. ಹಾಗೆ ಸಹಸ್ರ ಭಿನ್ನಗಳಾಗುವ ನಿನ್ನೀಸ್ವಭಾವವು ಸಹಸ್ರದ್ವಿಷ್ಟಿಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಸಹಸ್ರ ವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಲಿ.” ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ತರುವಾಯ ಅಹಲೈಯನ್ನು ಕುರಿತು—“ಎಲಾ ಸಾಧ್ವಿ, ಕಾಲಕರ್ಮಸಂಯೋಗದಿಂದ ನಿನ್ನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆಂದು ನಾನು ಎರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ಒದಗಿಸಿತು. ಇಷ್ಟು ಮೆಟ್ಟಿನ ಶಾಂತ ವಾತಾವರಣವುಳ್ಳ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಚಂಚಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರದೆ ವಿವಿಧ ದುರಾಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದೆ, ಅವುಗಳ ಬೀಜವನ್ನು ಈಗಲೇ ಕಿತ್ತೊಗೆಯದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಅದರಿಂದ

ಬಹು ಪ್ರಮಾದವುಂಟಾಗಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದ ಈಗ ನಿನ್ನ ಮುಂದಿನ ಮೇಲ್ಮೈಗಾಗಿ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯ, ಸ್ಪರ್ಶೇಂದ್ರಿಯ, ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯ, ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ, ರಸನೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಈ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸದೆ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗುವುವು. ನೀನು ಯಾರೊಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ತಪೋಮಗ್ನಳಾಗಿರು. ” ಎಂದರು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯು ನಡನಡುಗಿ-“ ಪ್ರಭೋ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ತಮ್ಮ ಪಾದಸೇವೆಯೆಲ್ಲೂ ಗೃಹಕೃತ್ಯಾದಿ ನಿತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲೂ ತೊಡಗಿದ್ದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಈದಿನ ಏಕೆ ಹೀಗಾಯಿತೋ ತಿಳಿಯದೆ ನಾನು ಚಿಂತೆಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಅಪರಾಧವು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಘೋರಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು, ತಮ್ಮ ಸಹವಾಸಕ್ಕೂ ಪಾದಸೇವೆಗೂ ಬಾಹಿರಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತವೇ? ಮಾನವಪ್ರಾಣಿಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನವು ನಷ್ಟವಾದಮೇಲೆ, ಆ ದೇಹಕ್ಕೂ ಕಲ್ಲಿಗೂ ಮರದ ತುಂಡಿಗೂ ಏನುವ್ಯತ್ಯಾಸ? ಅಂತಹ ಅಚೇತನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು? ತಮ್ಮ ಪಾದಸೇವೆಗಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಬೇರೆ ತಪಸ್ಸೆಂದರೇನು? ಧ್ಯಾನವೆಂದರೆ ಬೇರೇನು? ಹೀಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಕ್ರಿಯಾತೂನ್ಮಳಾಗಿ ಸ್ತಬ್ಧಳಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ನಾನು ಪುನಃ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತಮ್ಮ ಪಾದಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧಳಾಗುವುದೆಂದಿಗೆ? ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಹೇಗಾದರೂ ಪ್ರೇಮನಿಧಿಗಳಾದ ತಾವು ನನ್ನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಪತಿ ಪುತ್ರರ ಅಗಲಿಕೆಗಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕಾಲುಮೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿರಲು, ಪಾದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ದಂಡಾಕಾರವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ-“ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ ವ್ಯಸನಪಡಬೇಡ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಪರಾಧವು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇಲ್ಲ. ಶಾಂತವಾಗಿ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂತುಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಮುದ್ರವು, ವಿಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಈಗಿನ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ;

ಆದುದು ವುನಃ ದೃಢಪಡುವವರೆಗೂ ಹೊರಗಿನ ಪುಪಂಜದಿಂದ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಬಾಧಕವೂ ಒಂದೊಂದಾಗದೆ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನಕ್ರಿಯೆಯು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗಬೇಕೆಂದು, ನಿನ್ನ ಪಂಚ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಸ್ವಬ್ಧತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನೆಲ್ಲದೆ ಬೇರಲ್ಲ. ಈಗ ನೀನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮನೋಹರನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿರು. ಮುಂದೆ ಇಕ್ಕಾಕ್ಷುಕುವಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಯು ದಶರಥ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಅವತಾರಮಾಡಿ, ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಈ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಬರುವನು. ಆಗ ಭಗವಂತನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದು. ಆತನ ಪಾದಾಂಗುಲವು ಈ ನಿನ್ನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸೋಕಿದೊಡನೆಯೇ, ಈಗಿನಂತೆಯೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನವಚೈತನ್ಯವೂ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಪಟುತ್ವವೂ ನಿಶ್ಚಲಜ್ಞಾನವೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸುವುವು. ಚಿಂತಿಸದೇಡ " ಎಂದು ನುಡಿದರು. ತಕ್ಷಣವೇ ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಪತ್ತಿಯೂ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿಹೋಯಿತು. ಕಣ್ಣು ಕಿವಿ ಮೂಗು ಬಾಯಿ ಚರ್ಮಗಳಿದ್ದರೂ, ನೋಡಲಾರದೆ ಕೇಳಲಾರದೆ ಮೂಸಿಸಲಾರದೆ ಮಾತನಾಡಲಾರದೆ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಆಕೆಯ ದೇಹವು ಕೇವಲ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯಂತೆ ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತು. ಗೌತಮರು, ಒಂದು ಬಾರಿ ದೀರ್ಘವಾದ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಕುಮಾರನಾದ ತತಾನಂದನನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ಅವನನ್ನು ರಾಜರ್ಷಿ ಜನಕಮಹಾರಾಯನ ಬಳಿ ಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ಹಿಮಾಲಯಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

“ಶ್ರೀರಾಮ ಸಂದರ್ಶನ”

ಸನಕಸನಂದನಾದಿ ಮುನಿವರ್ಯರ ಶಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವೈಕುಂಠದ್ವಾರಪಾಲಕರಾದ ಜಯವಿಜಯರು, ತಮ್ಮ ಮೊದಲನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರಾವಣಕುಂಭಕರ್ಣಾರಾಗಿ ಜನ್ಮಿಸಿ, ಮಹಾಬಲವಂತರಾಗಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಆಗಾಧ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಬ್ಬಿ ಲೋಕವನ್ನು ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅವರ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಲೋಕವನ್ನ

ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಹೋಯಿತು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರಾದಿಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸಿದ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಯು, ಪುತ್ರ ಕಾಮೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಗಾಧ ಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಸೂರ್ಯವಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ದಶರಥಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಅವತಾರ ಮಾಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಯಜ್ಞಪುರುಷನು ತಂದಿತ್ತ ದಿವ್ಯಗಾಯಸ ವನ್ನು ಭುಜಿಸಿ, ಕೌಸಲ್ಯಾ ಸುಮಿತ್ರ ಕೈಕೇಯಿಯರೆಂಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮೂರುಮಂದಿ ರಾಣಿಯರೂ ಗರ್ಭಧಾರಣ ಮಾಡಿದರು. ಯುಕ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರೆಂಬ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿ, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚಂದ್ರಕಾಂತಿಯಂತೆ ತೇಜೋವಂತರಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಮಾದಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೈಶವ ಬಾಲಾಭ್ಯಾಸಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ನೀಗಿ ಯೌವನಪ್ರಾರಂಭ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನೀಶ್ವರರು ರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಯಾಗ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಯಾಚಿಸಿ ಕರೆತಂದರು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಅಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ಹಲವು ವಿಚಿತ್ರಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದರು. ತಾಟಕಿ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಬಾಣದಿಂದ ಮೃತಳಾದಳು. ರಾಮನು ದುರುಳನಾದ ಸುಬಾಹುವೆಂಬ ರಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಮಾರೀಚನನ್ನು ಬಾಣವೇಗದಿಂದ ನೂರಾರು ಗಾವುದದೂರಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಯಾಗವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಆ ವೇಳೆಗೆ ತಲುಪಿದ, ಜನಕಪುತ್ರಿ ಶ್ರೀ ಸೀತಾದೇವಿಯ ವಿವಾಹ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ವಿಧಿಲಾ ಪುರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು. ವಿಧಿಲಾ ಪಟ್ಟಣದ ಹೊರವಲಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನವೂ ನಿರ್ಜನವೂ ಆಗಿದ್ದು ಸಕಲವಿಧ ಅನುಕೂಲತೆಗಳಿಂದಲೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ಬಹು ಅಂದವಾದ ಒಂದಾ ಶ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀರಾಮನು-“ಮುನಿವರ್ಯರೇ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಋಷ್ಯಶ್ರಮದಂತೆ ತೋರುವುದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವಾಸವಾಗಿ

ದ್ದಂತೆ ಕಾಣಿಸದು. ಇದರ ವೃತ್ತಾಂತವೇನು ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವು ಇಂದ್ರನು ಅಹರ್ವಿಡ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ವೈಭಿಚಾರ ನಡೆಸಿ ತನ್ನೂಲಕ ಉಭಯರೂ ಗೌತಮ ರಿಂದ ಶಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆಂದು ಮುಂತಾಗಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಪ್ರಿಯವಾಚಕ ಮಹಾಶಯರೇ, ಪುರಾಣಗಳು ಸಮಾಧಿಭಾಷೆ ಗುಹ್ಯಭಾಷೆ ದರ್ಶನಭಾಷೆಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವಿಧಭಾಷೆಗಳಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದುದು ವೆಂದು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವಲ್ಲವೆ? ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಅವುಗಳ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ಹೇಳಿದರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಅವುಗಳನ್ನು ಲೋಕಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು ಹೆಚ್ಚು ಅವಶ್ಯಕವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಜನಗಳ ನಿತ್ಯಜೀವನದ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ, ಮೇಲ್ಕಂಡ ರಾಮಾಯಣ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಸಮಾಜನೀತಿಗೆ ಆಭಾಸವೆಂದು ತೋರುವಂತಹ ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳು ಒದಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಸ್ಥೂಲದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲದಿಗಿರುವ ಅಂತರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಅಹರ್ವಿಡ್ಯೆಗೂ ಗೌತಮರಿಂದ ಬಂದ ಶಾಪದ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅಹರ್ವಿಡ್ಯೆ ಜಾರನೆಂದು ಬಂದ ಅಪವಾದದ ತಾತ್ಪ್ರಿಕಾರ್ಥವು ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸೋಣ! ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿದೆ. ಆ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ-ವಿಚಾರ ವಿಮರ್ಶನಾದಿಗಳಿಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಕೇವಲ ಶ್ರದ್ಧಾವೂರ್ವಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಒಂದುಂಟಲ್ಲವೆ! ಜೀವನು ಆತ್ಮಿಕ ಜಿಳಿವಣಿಗೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಎಷ್ಟು ಕಾಲವೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ನಡೆವ ಪ್ರಗತಿ ಮಾರ್ಗ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಏರ್ಪಡುವ ಭಕ್ತಿಯೇ ಉತ್ತಮ ತರದ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧಕವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ

ವಲ್ಲದ ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿಜವಾದ ಆನಂದವೂ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಯೂ ಉಂಟಾಗದು? ಈ ಜ್ಞಾನಸಾಧನೆಗೆ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಖರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀಹರಿಸೇವನೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಮಾಡುತ್ತಾ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿದಾನವಾಗಿ ನಡೆವುದಾದರೆ ಯಾವ ಅಪಘಾತವೂ ಉಂಟಾಗದೆ ಯೋಗ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೂ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾರಂಭಸ್ಥಿತಿಯ ಈ ಭಕ್ತಿಗೆ ಕುಂದಕಬಂದು, 'ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾರಲಾರದವ ದಿಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾರಲೇನಿ ಸಿ'ದಂತೆ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಾರಿಕೊಂಡರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಪರಿಪಕ್ವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಾರದೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಅದ ರಿಂದ ಜ್ಞಾನಲಾಭವಾಗುವುದಂತಿರಲಿ, ಆ ಸಾಧನಾ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಹ ದಪಾಯವು ಸಂಭವಿಸುವುದು ತಪ್ಪದು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭ ದಲ್ಲಿ ಬಲವಂತದಿಂದಲಾದರೂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹರಿಯಗೊಡದಂತೆ ಬಂಧಿಸಿ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾಗು ವುದು. ಆದರೆಹಾಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದೇನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯವೇ? ಬಹು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಆ ಕಾರ್ಯವು, ಗೃಹಕೃತ್ಯನಿರ್ವಹಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀ ಜನರು, ಮತ್ತು ಅಪ್ರಬುದ್ಧರಾದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು, ಮುಂತಾದವರಿಂದ ಸಾಗ ಲಾರದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಹಿರಿಯರು ಶ್ರದ್ಧಾಯುಕ್ತವೂ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮದ್ವೇಷಿತವೂ ಆದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಂಥವರು ನಿದಾನವಾಗಿ ನಡೆದು ಆತ್ಮಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದುದು. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅಹರ್ಯಾಜಾರ ಎಂದು ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಂಬೋಧ ನೆಗೆ ಇದೇ ಅಂತರಾರ್ಥವಿರಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ವಿಚಾರಜ್ಞರು ಯೋಚಿಸಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಪರೀತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಹೊರಡಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಮನೋಮಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಅ-ಹ ಲ್ಯವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಇನ್ನೂ ಉಳಲ್ಪಡದೆ ಇರುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾನಸೇಂ ದ್ರಿಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವ್ಯವಸಾಯ ನಡೆಯಿಸಬೇಕಾ ದುದು ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಅನುದಿನವೂ ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುವುದಲ್ಲವೆ !

ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಆ ಆಶ್ರಮ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಮಾತ ಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಪರಮಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು-‘ಶ್ರೀರಾಮಾ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಒಂದುಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ ಬಾ’ ಎಂದು, ಆತನನ್ನು ಗೌತಮ ರಿದ್ದ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಚಲನವಿಲ್ಲದೆ ಚೇಷ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಗೌತಮ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ತಪಃ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ, ಅಂತ ಯಾವಾಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಗಾಧತಪಸ್ಸಿನ ಸಾಹುಧ್ಯದಿಂದಲೂ, ಮಾ ವ ಉಪಹತಿಗೂ ಒಳಗಾಗದೆ ಕೇವಲ ಶಿಲೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮುನಿ ಪತ್ನಿ ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಕಂಡರು. ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತವಾಗಿ ನಿದ್ರಾಹಾರ ರಹಿತವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯತೇಜೋರಾಶಿಯು ಉಕ್ಕುತ್ತಿರಲು, ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರು ವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಅಕೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಚಕಿತ ನಾಗಿ-‘ಮುನಿವರ್ಯರೇ, ಇದೇನು ಈಕೆ ಯಾರು?’ ಎನ್ನಲು; ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು-‘ಶ್ರೀರಾಮಾ ಇದು ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯು ಭೌತಿಕದೇಹವು. ಇದನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡು’ ಎಂದರು. ಆ ಸಾಧ್ವಿಯ ದೇಹವನ್ನು ತನ್ನ ಪಾದದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲು ಶ್ರೀರಾಮನು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿರಲು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು-‘ರಾಮಚಂದ್ರಾ, ಸಂಶಯಗೊಳ್ಳ ಬೇಡ. ಅಂತರಾತ್ಮಕನೂ, ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಚೇತನ ಸ್ವರೂಪನೂ ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತರಹಿತನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಈ ಸಾಧ್ವಿಯು ಬಹುಕಾಲ ಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾ, ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಾದಿರುವಳು. ಈಗ ಭವದೀಯ ತೇಜೋರಾಶಿಯು ನಿನ್ನ ಪಾದಾಂಗುಲದ ಮೂಲಕ ಈ ದೇಹಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸದಿದ್ದರೆ, ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಈಕೆಗೆ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ಗೌತಮ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶಯವಾದರೂ ಅದೇ ಇರುವುದು. ಈಕೆಯು ಇಷ್ಟುಕಾಲಗಳಿಂದ ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಅಗಾಧ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರುವಳು. ಶ್ರೀರಾಮಾ, ಕರುಣಾ ಕಟಾಕ್ಷವಿಟ್ಟು ಈ ಸಾಧ್ವೀಮನೆಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು’ ಎಂದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡದೆ, ತನ್ನ

ಬಲ ಪಾದದ ಅಂಗುಳಿಯನ್ನು ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸೋಕಿಸಿದನು. ಒಡನೆ ಆಕೆಯ ದೇಹವು ನವಚೈತನ್ಯಯುಕ್ತವಾಗಿ, ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನಲ್ಲಾಡಿಸಿತು. ಅಹಲೈಯು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ಸತ್ತೂ ನೋಡಿದಳು. ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಎಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿವರ್ಯರೂ ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರರಾದರು. ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಖದಿಂದ ರೀತಿಯಿಂದ ಉತ್ತೇಜನಗೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾದುವು. ಅವೂರ್ವ ಪ್ರಜ್ಞಾಜ್ಯೋತಿಯು ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಆನಂದದ ತೆರೆಗಳು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಏರತೊಡಗಿದುವು. ಆನಂದಬಾಷ್ಪವು ಸಾರೋದ್ಧಾರವಾಗಿ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಕಂಠವು ಗದ್ಗದಿತವಾಗಿ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತು ಹೊರಡದಂತಾಯಿತು. ಆಗಲಾಸಾಧ್ವಿಯು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, - 'ಪ್ರಭೋ ದೇವಾದಿದೇವ, ಬ್ರಹ್ಮೇ ದ್ರಾಧಿ ವಂದಿತ ಪಾವನ ಚರಣ, ಜಗಜ್ಜೈತನ್ಯಾದಿಕಾರಣ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ನಿನ್ನೀಪಾದಕಮಲಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದು ಧನ್ಯಳಾದೆನು. ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ತಪ್ಪಿ, ಕೇವಲ ಶಿಲಾಸ್ವರೂಪಳಾಗಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಿನ್ನೀ ದಿವ್ಯ ಪಾದದರ್ಶನವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ದೇವಾದಿದೇವ-ಮಹಾನುಭಾವ ಈ ದೀನಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದೆ. ಇನ್ನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಅಗಲಿರುವ ಪತಿಪಾದಾಂಬುಜ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸು' ಎಂದು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನೂ, ಎಶ್ವಾಮಿತ್ರಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿದಳು.

ಆಕೆಯಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಪೂಜಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅಗಾಧ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ದಿವ್ಯ ತೇಜೋವಂತಳಾದ ಆ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಉಚಿತವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆದರಿಸಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಗೌತಮರು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತಮ್ಮಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಪರಮಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಮನೋವೇಗ ಗಮನದಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಷಣ ಲ್ಲೇ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ ವಿವಿಧೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮಾದಿಗಳು ಬಹುಕಾಲಾನಂತರ ಏಕತ್ರ ಬೆರೆದ ಆ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟು, ಮುಂದೆ ಮಿಥಿಲಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು,

—

ಉಪಸಂಹಾರ

ಗೌತಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅಹಲ್ಯೆಯು ಹೀಗೆ ಆಲೌಕಿಕ ರೀತಿಯ ಅಗಾಧ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಿಯನ್ನುಗಳಿಸಿದಳು. ಗೌತಮ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯು ಸಾಪಾದಿಸಿದ ದಿವ್ಯತೇಜೋರಾಶಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮ ಸಂತೋಷ ಭರಿತರಾದರು. ಮುಂದೆ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಯಾವ ಉಪದ್ರವವೂ ಇಲ್ಲದಿರಲು, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ತತ್ವರಾಗಿ, ಭಗವತ್ಸೇವಾರತರಾಗಿ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ತಪೋನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರಾದಿಗಳೂ ಇತರ ದೇವರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೂ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆ ಪೂಜ್ಯದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಉಚಿತ ರೀತಿಯಿಂದ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ತಪಸ್ಸಿದ್ದಕ್ಕಾದ ಪತ್ನೀಯುಕ್ತರಾದ ಗೌತಮರನ್ನೂ, ಕಶ್ಯಪ ಅತ್ರಿ ಭಾರದ್ವಾಜ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಜಮದಗ್ನಿ ವಸಿಷ್ಠರೆಂಬ ಈ ಆರುಮಂದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪಜ್ಜಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಆದರಿಸಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ಏಳು ಮಂದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ತಪೋನಿರತರಾಗಿರುವರು.

ಪೌರಾಣಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು, ಕುರಿತು ಏನೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಚಾರಯುಕ್ತ ಮನಸ್ಕತೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸತೊಡಗಿದರೆ, ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ, ಇತರದೇವತೆಗಳ, ಋಷಿಮುನಿಗಳ ವಿವಿಧಾಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಅಂತರಾರ್ಥಗಳು ಗೋಚರವಾಗದಿರಲಾರವು. ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಪುರಾಣ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಅವರವರ ಸಹಜ ಸ್ವಭಾವ

ದಿಂದಲೇ ನೋಡಬೇಕಲ್ಲದೆ, ನಮಗೆ ಸಹಜವಾಗಿರುವ ಅಸೂಯೆ ದಂಭ ವೋಸಕಾಪಟ್ಯಾದಿಗಳು ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳು ಮುಂತಾದ ಅಲ್ಪವಾತೆ ಗಳಿಂದ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಅಳೆಯತೊಡಗಬಾರದು. ಇಂತಹ ಸಹಜ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಕರುಣಿಸಿ, ತನ್ನೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ಪೌರಾಣಿಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಗಳುಂಟಾಗುವಂತೆ ಶ್ರೀವರನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ-ಮತ್ತು ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ ಅಹಲ್ಯಾದೇವಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದಂತೆಯೇ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿಯು, ಅಶೇಷ ಸ್ತ್ರೀವೃಂದಕ್ಕೂ ಶ್ರದ್ಧೆ ನಿಶ್ಚಲಮತಿ, ವೈರಾಗ್ಯ, ದೃಢ ಪತಿಭಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಧಾರಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ದಯೆಗೈದು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ತಥಾಸ್ತು.

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ :
ಸುಬೋಧ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
೧೯೭೯

ಸು ಬೋಧ ಕು ಸು ಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ
ಮುನ್ನುಡಿ :—

ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನವು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಆತಿಶಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ನಡೆದುವು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ಅಭಿನವ್ಯಗಳ ವಿಚಾರವಂತಿರಲಿ ! ಮೊಗಲಾಯಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಆಧಿಕಾರವು ಅಂತ್ಯವಾದ ತರುವಾಯ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಒಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒರುತ್ತಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು, ದಕ್ಷಿಣಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅಧಿಕ ಸಹಾಯಮಾಡಿದುವು. ಈಗಿನ ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಪುರುಷರಾದ ಯದುರಾಯರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದ ಮೈಸೂರರಸರು, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ನೌಕರನೊಬ್ಬನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬಲಬಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಮೂವತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಪುನಃ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವು ಆ ಮೂಲವಂತಿಕರಿಗೇ ದೊರೆಯಿತಾದರೂ, ಅರಸರ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಹಿಂದಿದ್ದಂತಹ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡು-ಮೂಗುಧಾರ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಎತ್ತಿನಂತೆ-ಪರಾಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಬಹುದು! ರಾಜ್ಯವು ಕೇವಲ ಪರಾಕ್ರಾಂತವಾಗಿ, ಪೂರ್ವದ ರಾಜವಂಶವೇ ಉಪ್ಪವಾಗಿ ಹೋಗುವ ದುಸ್ಥಿತಿಗಿಂತಲೂ, ಸಾಮಂತರಾಜ್ಯಪಾಲನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಲಾದರೂ ಪೂರ್ವದ ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಸಿಂಹಾಸನವು ದೊರೆತುದು ಸುದೈವವೆನ್ನಲು ಸಂದೇಹವೇನು !

ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷಕಾಲ ಒಂದೇರೀತಿಯಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದು, ಅನೇಕಮಂದಿ ತೇಜಸ್ವಿರಾಜರಿಂದ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿದ್ದ ಈ ಮೈಸೂರು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ತನ್ನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡವನು ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಹೈದರಲ್ಲೀಖಾನ್ ಬಹದ್ದೂರನು. ಈತನು ಈ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ತಾನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನುಂಟಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ

ನೌಕರಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳು, ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿಯಾದ ಆತನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಾಧಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದುವು. ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡಿ, ಹಲವು ಮುಖಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿದ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ನಂತರ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ಶಕ್ತರಿಲ್ಲದೆ, ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಸರ್ವಾಧಿಪತಿಗಳ ವಶವಾಯಿತು. ದೇಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನಾಂಗವಾದ ತಲೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಕೈಕಾಲು ಮುಂತಾದ ಅಂಗಗಳಿಗೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಂಟಾಗಿ ಅವು ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದರೆ ಆಗ ದೇಹದ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿರುವುದೋ ಈ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಅಂದು ಹಾಗಾಯಿತು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ದೇವರಾಜಯ್ಯ ನಂಜರಾಜಯ್ಯ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕರು, ರಾಜಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಎಂಬಂತೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮನಬಂದಂತೆ ಅಧಿಪತ್ಯ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಈ ಅವಿವೇಕವು ಅಧಿಪತ್ಯ ಮಾಡತೊಡಗಿದಾಗಲೇ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಹೈದರಲ್ಲೇಖಾನನು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಭುಶಕ್ತಿ, ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಾದಿಗಳು, ದೂರದೃಷ್ಟಿ, ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆ, ಅಜ್ಞಾನಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣಗಳ ಸ್ಪರ್ಶವದಿಂದ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದು, ಕೊನೆಗೆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ತಾನೇ ನವಾಬನಾದನು. ಇಂತು ಅರ್ಜುನಾದಿಂದಲೂ ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದ ಮೈಸೂರುಜರಿತ್ತೆಯಲ್ಲಿ, ಮರಮ್ಮಟೀಯರ ಪ್ರಭುತ್ವದ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಬರೆಯಲ್ಪಡಬೇಕಾಯಿತು. ಹೈದರಲ್ಲೇಖಾನನು ಆತನ ಮಗ ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮೂವತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಕಾಲ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಧಿಪತ್ಯಮಾಡಿ ವಿಖ್ಯಾತರಾದರು. ನಮ್ಮ ದೇಶಜರಿತ್ತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲವೇ? ಆದುದರಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾವಾಬಂಧವರು ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಗತವಿತ್ತು ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ ಉದ್ಯಮವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಯಂ. ರಾಮರಾವ್.

ಮೈ ಸೂ ರಿ ನ ನ ವಾ ಬ

ಹೈದರಲ್ಲಿ ಖಾನ್ ಬಹದ್ದೂರ್

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

“ವಂಶವೃತ್ತಾಂತ-ಜನನ”

ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಭಾರತದೇಶವು, ಪೂರ್ವದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಡಿದಾದ ಪರ್ವತಪರ್ವತಗಳಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ವಾಯವ್ಯ-ಹಿಮಾಲಯದ ಧಾಳಿಗೆ ಆವೃತವಿಲ್ಲದಂತೆ ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವತೆಯಿಂದಲೇ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ವಾಯವ್ಯಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಒಂದು ಕಣಿವೆಯ ಮಾರ್ಗವು ಉಳಿದು, ಪರಸೇತಿಯರು, ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ಆ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ, ಈಗ್ಗೆ ಒಂಬತ್ತು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಈ ದೇಶವನ್ನು ಹೊಕ್ಕ ಮಹಮ್ಮದಿಯರು, ತಮ್ಮ ಮತಸ್ವರೂಪದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ, ಧನಸಂಗ್ರಹಣೆ ರಾಜ್ಯಸಂಗ್ರಹಣಾದಿ ಆಸೆಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೋದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ, ಮಾಡಿದ ಹಲವು ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಈ ದೇಶೀಯರು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ದಣಿದುಹೋದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು-ಅಳತೆಯನ್ನು ಇನ್ನೇ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಅಧ್ಯಂತ ವಿಚಾರವೂ ದೇಶಚರಿತ್ರೆಯ ಸಾಕಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಜಯವಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವೂ ಇಲ್ಲ—ಸ್ಥಳಾಭಾವದಿಂದ ಅನುಕೂಲವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತಕಥಾಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಸೀರಿಕೆಯಾಗಿ ಆ ಸಂಬಂಧ ಕೆಲವು ತ್ವಾಂತಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಲಾರದು.

ಈಗ ಹದಿಮೂರು ಶತಮಾನಗಳ ಕೆಳಗೆ ಅರಬ್ಬೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮದ್ ಮೈಗಂಬರ್ ಎಂಬಾತನು ಜನ್ಮಿಸಿ ಮಹಮ್ಮದೀಯಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನಷ್ಟೆ ! ಆತನ ತರುವಾಯ ಆ ಮತ ನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಹಲವು ಮಂದಿ ಆಸ್ತಿಕರು, ನೂತನವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಆ ಮತದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಹಬ್ಬಿಸಲು ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದರು. ಒಡನೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಆಸ್ತಿಕರೂ ಸ್ವಮತಪ್ರಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಘಜ್ನೀ ಮಹಮ್ಮದನೇ ಮುಂತಾದ ರಾಜರ ಆಶ್ರಯ ದೊರೆಯಿತು. ಮಹಮ್ಮದನು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಮೇಲೆ ಹದಿನೆಳುವಾರಿ ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದಾಗ್ಗೆ, ಆತನೊಂದಿಗೂ ಆ ತರುವಾಯ ಬಂದ ಇತರ ಹಲವು ಮಂದಿ ರಾಜರೊಂದಿಗೂ ಈ ದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿಬಂದ ಮಹಮ್ಮದೀಯರು, ಪುನಃ ಬಹುದೂರ ಸ್ಥಳವಾದ ತಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರದೆ, ಇಲ್ಲೇ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಮನೆಜಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳನ್ನು ಹೆತ್ತು ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಇದು ತಮ್ಮ ಸ್ವದೇಶವೋ ಎಂಬಂತೆ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರು. ಮಹಮ್ಮದ್ ಘೋರಿಯ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯು ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಬಂದ ಗುಲಾಮರ ವಿಶ್ವೀ ಮುಂತಾದ ವಂಶಗಳವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಂತೂ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವೃಕ್ಷವೇ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬಲಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ತರುವಾಯ ವೊಗಲಾಯಿ, ಸುಭುಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ವೃಕ್ಷವು ಬಹು ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ-ಒಳಗಡೆ ತನ್ನ ಬೇರುಗಳನ್ನೂ ಮೇಲ್ಗಡೆ ಶಾಖೆ ಉಪಶಾಖೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಸರಿಸಿ ರೂಢಮೂಲವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೂ ಬಿಜಾಪುರ ಗೊತ್ತೊಂಡ ಅಹಮ್ಮದ್‌ನಗರ ಬೀರಾರ್ ಮುಂತಾದ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ರಾಜವಂಶಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುವು. ಹೀಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ರಾಜಾಶ್ರಯವು ದೊರೆಯುತ್ತಾ ಬಂದುದಾದ, ಈ ದೇಶದಲ್ಲೇ ಅಧಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ಹಿಂದೂಜನರು ವಿವಿಧಮುಖಗಳಿಂದ ಈ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವದವರ ಸಾಮಾನ್ಯ ದಾಸ ಭೇದ ದಂಡವೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಉಪಾಯಗಳಿಗೂ ವಶರಾಗಿ, ಕೊಟ್ಟಾನುಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಮಹ

ಮೃದೀಯ ಮತವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದರು. ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವ ರಾಜನಾದರೂ ತನ್ನ ಪಂಗಡವನ್ನೂ, ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಅನುವೋದಿಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಬಲಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಹೀಗಾಗಿ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಏರುತ್ತಾಬಂದ ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಈಗ ಏಳು ಕೋಟಿಯನ್ನು ಮೀರುತ್ತಾಬಂದಿದೆ. ಈ ಮಹತ್ಸಂಖ್ಯಾ ಬಲವಿಂದ ಮಹಮ್ಮದೀಯರು ಇಂದು ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅಶಕ್ತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಹೊದಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಯಾವುದೊಂದು ಕಾರ್ಯವಾದರೂ, ಜನಬಲ-ಧನಬಲಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಒಡನೆಯೇ, ತನ್ನಾಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಆರ್ಥಿಕ ಅಥವಾ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತವಾದರೂ ಈ ಆಂತರ್ಯೋದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಪ್ರಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರಬಲಗೊಂಡುದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ತರುವಾಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಪರದೇಶೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವದವರಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರಣದ ವೇಷದ ಈ ಜನಸಂಗ್ರಹಣ ಕಾರ್ಯವು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಬರುತ್ತಿದೆ. 'ಗತಾನುಗತಿಕೋಲೋಕಃ-ನಲೋಕಃ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಃ' ಆದರೆ, ಕಾಮಿನೀ ಕಾಂಚನಾದಿ ಐಹಿಕ ಲಾಭಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ದೈವಿಕ ಭಾವನೆಗಾಗಿಯೇ ಪರಮತವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ತನ್ನೊಲಕ ಪರಲೋಕ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮ-ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹ ಜೀವಿಗಳು ಪರಮಧನ್ಯರೇ ಸರಿ!

ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ಇಂದು ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಲ್ಲಿ, ಶತಾಂಶ-ಸಹಸ್ರಾಂಶದಷ್ಟು ಜನವಾದರೂ ಅರಬ್ಬೀ ತುರ್ಕೀ ದೇಶಗಳಿಂದಲೇ ನೇರವಾಗಿ ಹೊರಟುಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವರಲ್ಲ-ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹು-ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯವರು, ವಿವಿಧಕಾಲ-ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮದೀಯ

ಮತನನ್ನವಲಂಬಿಸಿದ ಈ ದೇಶೀಯರೇ ಎಂಬುದರ ನಿಶ್ಚಯಾಂಶವು ಗೋಚರವಿರದು. ಆದರೂ ಈ ಮಹದ್ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೀಜವು ಆಮದಾಗಿ ಬಂದು ದುರ್ಮಾತ್ರ ಆ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದಲೇ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಭಗವದ್ವೈಯೋಗ ಅಧೀನವಾಗಿ ಉಷರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಬೀಜವಾದರೂ ವೊಳೆತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬಹುದಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಮಹಾಫಲವಂತನಾದ ಈ ಭಾರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕರ್ಮಸಂಯೋಗದಿಂದ ಬಿದ್ದ ಯಾವ ಬೀಜ ತಾನೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಾರದು ! ಅಂತೇ ಸರದೇಶದಿಂದ ಆಮದಾಗುವ ಯಾವುದೊಂದು ಬೀಜವೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಬಹು ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಭೂಗುಣ-ವಾತಾವರಣಗಳೇ ಕಾರಣಗಳಿರಬಹುದು !

ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯನಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬನು ಮಹತ್ಪದವಿಗೇರಿದನೆಂದರೆ, ಆಗ ಅವನ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿ, ಆತನು ಒಂದಾನೊಂದು ಮಹದ್ವೃತ್ತಸಂಭೂತನೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆವುದು ಸದ್ಭವ. ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಹತನಾಗಿ, ಕಷ್ಟದುಃಖಗಳ ಸಾಲಾಗಿದ್ದಾಗ, ಅವನನ್ನು ಯಾವ ಗಿಡದ ತೊಪ್ಪಲೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದವರಿಲ್ಲ ! ಆದರೆ, ಆತನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕುಟುಂಬವಾಗಿ, ಆತನಲ್ಲಡಗಿದ್ದ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಾದಿಗಳು ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿ, ಆತನು ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸಿಂಹಾಸಿತವನ್ನೇ ಆಕ್ರಮಿಸಲು ಶಕ್ತನಾದಾಗ, ಆತನ ಸಿಕ್ಕ ಸಿತಾನುಹ ಪ್ರಸಿತಾನುಹಾದಿ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ತೀಷಣವು ನಡೆಯಿತು. ಹಾಗೆ ನಡೆವಾಗ್ಗೆ ಗೊತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿದ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಆತನ ಪ್ರಸಿತಾನುಹನು, ನಾನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮತಪ್ರಚಾರಣೆಯ ಆವಿರ್ಭಾವವನ್ನಂಟಾಗಿದ್ದು, ಅರಬ್ಬೀಸ್ಥಾನದಿಂದ ಬಂದು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ-ಅಂತಹ ಒಂದು ಬೀಜಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು-ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆತನಿಗೆ ಮಹಮ್ಮದ್ ಭೀರೋಲೆ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಆತನಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಇವರ ಮತವೃತ್ತಾಂತವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವುಂಟಾಯಿತು.

ಭೀರೋಲೆಯು ಮತಸ್ಥಾಪಕನಾದ ಮಹಮ್ಮದ್ ಪೈಗಂಬರನ ವಂಶಾವಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಅರಬ್ಬೀಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಖುರೈಷ ಸಂಗಡವು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗುರುಸಂಗಡವೆಂದು ಹೆಸರಾದುದು. ಮಹಮ್ಮದ್

ಭಿಲೋಲೆಯು ಈ ಸಂಗಡದಲ್ಲೇ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಮತಗ್ರಂಥಗಳ ಪಠನಪಾಠನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾ, ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಸ್ವದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪಂಜಾಬ್ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಜ್ಜೀನಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ವಾಸಿಸಿದ್ದನು. ತರುವಾಯ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೊರಟು ಷೇಕ್ ಮಹಮ್ಮದ್ ವಾಲಿ, ಷೇಕ್ ಮಹಮ್ಮದ್ ಅಲಿ ಎಂಬ ತನ್ನಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ಕಡೆ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟು, ಕೈದರಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಖೋಹಿರ್ ಎಂಬೊಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡನು. ಪೈಗಂಬರನ ವಂಶೀಕನೂ, ಸ್ವತಃ ಅರಬ್ಬೀ ದೇಶೀಯನೂ ಆದ ಆತನು, ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಖಾಜೀ ಎಂಬದಾಗಿ ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಒಂದು ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವು ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊಡಡಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವೆನ್ನಿಸಿತು. ಒಡನೆ ಆ ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೂ, ಸುಮಾರು ೧೮೧೧ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದ ವೇಳೆಗೆ, ಖೋಹಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ಥಳವೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗ ತೀರ್ಥವು ೫೦,೦೦೦ ಮನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಒಂದು ಜನಭರಿತವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಗರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ದಿಲಾವರ್ ಖಾನನೆಂಬವನು ಘೌಜುದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಈ ಇಬ್ಬರು ನೋದರರ ತೇಜಸ್ವಿತೆ, ದಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಗೆ ತೆರಿಗೆ ವಸೂಲಿಯ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿದ್ದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ, ಅವರು ಸರಕಾರದ ಉದ್ಯೋಗ ನಿಮಿತ್ತ ಕೋಲಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಮಹಮ್ಮದ್ ಅಲಿಯು ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮರ್ಥತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದರಿಂದ ಘೌಜುದಾರನಾದ ದಿಲಾವರ್ ಖಾನನು ಆತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿತನಾಗಿ, ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ೧೫೦ ಜನ ಸೈನಿಕರ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರವಿರುವ ಒಂದು ಗೌರವದ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳೂ ಗೌರವತೇಜಸ್ವಿತೆಗಳೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲು, ಕೋಲಾರದ ನಿವಾಸಿಯಾದ ಸೈಯದ್ ಫಾರಸಾ ಮುನ್ಸಿ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಮಹ

ಮೃದೀಯ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದನು. ಮುಂದೆ ಆಲಿ ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ಕೋಲಾರವೇ ವಾಸಸ್ಥಳವಾಯಿತು. ಆತನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ಒಂದು ಗಂಡು, ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು. ಮಗನ ಹೆಸರು ಫತ್ತಿ ಮಹಮ್ಮದ್ ಆಲಿ. ಈತನೇ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ತಂದೆ !

ಮಕ್ಕಳು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಷೇಕ್‌ಆಲಿ ಗುಲಾಂದೋಸ್ತ ಮಹಮ್ಮದನು (ಷೇಕ್ ಮಹಮ್ಮದ್ ಆಲಿಯ ಪೂರ್ಣವಾದ ಹೆಸರು) ತೀರಿಹೋದನು. ತರುವಾಯ ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಮಹಮ್ಮದ್ ವಾಲಿಯು ಅಣ್ಣನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಾನೇ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಮಗನನ್ನೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುವ * ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪಾಠಾಂತರವೂ ಉಂಟು. ಇದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮುಂದೆ ಆ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳು ಬಹು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ದುಃಖಪಟ್ಟರೆಂದೂ, ಫತ್ತಿ ಮಹಮ್ಮದನು ಹೀಗೆಯೇ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವನಾದನೇಲೆ ಅವರ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಕನಿಕರಗೊಂಡ ಒಬ್ಬ ನಾಯಕನ ದಯೆಯಿಂದ, ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಂದನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ 'ಹೈದರ್‌ನಾಮ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಮಹಮ್ಮದ್ ಆಲಿಯ ಮರಣಾನಂತರ ಫತ್ತಿ ಮಹಮ್ಮದನು ತನ್ನ ಮಾತಾಮಹನಾದ ಫಾರಸಾ ಮುಸ್ಲಿಯಿಂದಲೇ ಪೋಷಿತನಾಗಿ, ಮುಂದೆ ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕಲಿತು, ಪ್ರಬುದ್ಧನಾದೊಡನೆಯೇ, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಪರಿಚಯಸ್ಥರಾದ ಸರಡಾರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ತೀರ್ಮದ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅವನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು, ಆತನು ಗಂಜೀಕೋಟೆಯೆಂಬೊಂದು ದುರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಭುತ್ವದವರ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಲು, ೧೫೦೦ ಮಂದಿ ಸೈನಿಕರಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ

* ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎಂ. ಶಾಮರಾವ್ ಎಂ. ಎ, ಯವರಿಂದ ವಿಶಚಿತವಾದ 'ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಚರಿತ್ರೆ' ಪಾಠದಂತೆ.

ವುಳ್ಳ ನಾಯಕನೆಂಬ ಗೌರವದ ಉದ್ಯೋಗವು ಲಭಿಸಿತು. ಆತನಿಗೆ ಆವರೆ
ಗೇ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಆಕೆಯು ಕಾಲಾ
ಧೀನಳಾಗಿಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಈಗ ಆತನು ಪುನಃ ತೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರ
ನಾಗಿದ್ದ ವಿಾರ್ ಆಲಿ ಅಕ್ಬರ್ ಎಂಬಾತನ ಮಗಳಾದ ಮಜೀದಾ ಬೇಗಂ
ಎಂಬಾಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೈವಬಲಿಯವೊದಗಿ,
ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಗೌರವಗಳಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತಾ ಬಂದು, ಆತನು ಕೋಲಾರದ
ಘೌಜುದಾರಿ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನೂ, ಬೂದೀಕೋಟೆಯ ಜಹಗೀರಿಯನ್ನೂ
ಪಡೆದು ಬಹು ಗಣ್ಯಸ್ಥಿತಿಗೇರಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ
ಮಜೀದಾ ಬೇಗಮಿನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವ
ರಲ್ಲಿ ಆತನ ಜಹಗೀರಾದ ಬೂದೀಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ೧೭೨೨ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಆತನ
ಎರಡನೆಯ ಮಗನೇ ನಮ್ಮ ಚರಿತ್ರನಾಯಕನಾದ ಹೈದರ್ ಅಲಿ. 'ಹೈದರ್'
ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಸಿಂಹವೆಂದು ಅರ್ಥವಂತೆ !

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

“ಸ್ವಾಮಿ ಕಾರ್ಯ-ಸ್ವಕಾರ್ಯ”

ಘತ್ತೇ ಮಹಮ್ಮದನು ತೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಕೆಲವುಕಾಲ
ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಘೌಜುದಾರನಾದ ದರ್ಗಾ
ಕುಲೀಖಾನನ ಅವಿವೇಕ ಆಡಳಿತದಿಂದ ಅಧಿಕಾರದ ಬಿಗಿ ತಪ್ಪಿ, ಸರ್ಕಾರದ
ಕೀಳು ನೌಕರರು ಮನಸ್ಸೀ ಕಾರ್ಯಭಾರ ನಡೆಯಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.
ಇದರಿಂದ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ರೈತರಿಂದ ಕಂದಾಯವು ವಸೂಲುಬಾರದೆ ದಂಡಿನ
ನೌಕರರಿಗೆ ಸಂಬಳ ದೊರೆಯಲು ಆನಾನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಸೈನ್ಯಾಧಿ
ಕಾರಿಯಾದ ಘತ್ತೇ ಮಹಮ್ಮದನನ್ನು, ಸಂಬಳವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರೆಂದು ಸೈನಿಕರು
ಪೀಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ತೊಂದರೆಗಾಗಿ ಬೇಸತ್ತು ಆತನು, ಇಲ್ಲಿಯ
ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಆಶ್ರಿತರಾದ ಕೆಲಮಂದಿ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕರೆದು
ಕೊಂಡು ಮಲೆಯಾಳ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿ

ಕಾರಿಯಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡನು. ಧೀರನೂ ಸ್ವಜನಾನುರಾಗಿಯೂ ಆದ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಮಲೆಯಾಳ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವು ದೊರೆ ಯಿತೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ, ಆತನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಲವು ಮಂದಿ ಆಶ್ರಿತರು, ನಾನಾ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದಲೂ ಬಂದು, ಆತನ ಬಳಿ ಸೇರಿದರು. ಆತನು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಉದ್ಯೋಗ ಕೊಟ್ಟು ಕೆಲ ಕಾಲ ಕಾಪಾಡಿದನು. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆತನ ಈ ಸ್ವಂತಸೇನೆಯೇ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮೀರಿತು. ಒಡನೆ ಆತನು ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಸ್ವದೇಶವಾದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಆಗ್ಗೆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದರ್ಗಾ ಕುಲೀಖಾನನು ಮೃತನಾಗಿ ಆತನ ಮಗನಾದ ಅಬ್ದುಲ್ ರಸೂಲ್‌ಖಾನನೆಂಬಾತನು ಸುಬೇದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಫತ್ತೇ ಮಹಮ್ಮದನನ್ನು ಆದರಿಸಿ, ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಆತನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸೈನಿಕರಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಂಬಳವು ಸರ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ದೊರೆವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ೧೭೨೯ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ, ಆರ್ಕಾಟಿನಲ್ಲಿ ನವಾಬನಾಗಿದ್ದ ಸಾದತ್ ಉಲ್ಲಾ ಖಾನ್ ಎಂಬಾತನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಘೌಜುದಾರ ಟಾಹೀರ್‌ಖಾನನು ತೀರ್ಥದ ಸುಬೇದಾರಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನೆಂದಿತು. ನವಾಬನ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ನಡೆದ ಘೋರಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಫತ್ತೇ ಮಹಮ್ಮದನೂ ಆತನ ವೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಹಿರೀಮಗನೂ ಮೃತರಾದರು. ಮೃತರ ಕಳೇಬರಗಳು ಕೋಲಾರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿ ಮತ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಚಿತ್ತೂರು ಘೌಜುದಾರನೊಂದಿಗೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಸುಬೇದಾರ ಅಬ್ದುಲ್ ರಸೂಲ್‌ಖಾನನೂ ಮೃತನಾದನು. ತರುವಾಯ ಆತನ ಮಗನಾದ ಅಬ್ದುಸ್ ಕುಲೀಖಾನನು ತೀರ್ಥದ ಸುಬೇದಾರಿ ಮುಂತಾದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪಿತೃರ್ಜಿತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮನೆತನದ ಜಹಗೀರಾದ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲೇ ನೆಲೆಗೊಂಡನು. ಫತ್ತೇ ಮಹಮ್ಮದನು ಅಬ್ದುಸ್‌ನ ತಂದೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತಂತೆ! ಆ ಸಾಲದ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಈಗ ಮಜೇದಾ ಬೇಗಮನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು

ಳನ್ನೂ ತಗಾದೆಮಾಡಿ ತೊಂದರೆಪಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಹೈದರನಿಗೆ ೮೫ ಕೇವಲ ೭ ವರ್ಷವೂ, ಆತನ ಅಣ್ಣ ಪಹಲ್ಪಾಜಾ ಖಾನನಿಗೆ ೯ ವರ್ಷವೂ ವಯಸ್ಸು. ಬೇಗಮಳೋ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳು. ಕುಲೀ ಖಾನನು ಅವರಿಂದ ಮೂರುಸಾವಿರ ವರಹಗಳು ಬರಬೇಕೆಂದು ತಗಾದೆ ಹಾಕಿದನು. ಘೋಷಾದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಮರ್ಯಾದಸ್ಥ ಹೆಂಗಸಿನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಲವಂತಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇಬ್ಬಾಸನು ಆಕೆಯ ಆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿವಿಧಹಿಂಸೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿದನು. ಅವರನ್ನು ನಗಾರಿಯ ಕೆಳಗೆ ಕೂರಿಸಿ-ಮೇಲೆ ಬಾರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ವಿಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಗೆ ಒಳ ಪಡಿಸುವನು. ಆ ಚಿಕ್ಕವರನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳು ಕಲ್ಲುಹೊರಿಸಿ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದನಕಾಯುವುದೇ ಮುಂತಾದ ನೀಚವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ನಿಯಮಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಬಹು ಹಿಂಸೆಗೆ ಗುರಿಯಾದ ಆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ತಾಯಿಯು ಬಹು ಮರುಗಿ, ಹೇಗಾದರೂ ಆ ಋಣಬಾಧೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ಆಗ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಇಬ್ರಾಹಿಂಖಾನನೆಂಬ ಆಕೆಯ ತಮ್ಮನೊಬ್ಬನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಮಜೀದಾ ಬೇಗಮಳು ಆತನ ಮೂಲಕ ವೈಸೂರು ದರ್ಬಾರಿನಿಂದ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರಹಗಳ ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ಪಡೆದು, ಆಬ್ಬಾಸ ಕುಲೀಖಾನನಿಗೂ, ತೀರ್ಥದ ವರ್ತಕರಿಗೂ ಫತ್ತೀ ಮಹಮ್ಮದನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾಗುವವರೆಗೂ ತಮ್ಮನ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಳು.

ಪಹಲ್ಪಾಜಾಖಾನನು ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥನಾಗಿ, ವೈಸೂರು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ೨೦೦ ಕುದುರೆಗಳ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಕಾಲಾಳು ಸೈನಿಕರಮೇಲಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅದು ವರೆಗೂ ಹೈದರನಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೂ ಸೇರದೆ, ನಯನೀತಿಗಳನ್ನರಿಯದ ತುಂಟಯುವಕರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ, ಆಟಬೇಟೆಗಳಲ್ಲೂ, ಕುದುರೆಸವಾರಿ ಮುಂತಾದ ವೀರವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತಿರಲು ೧೭೪೬ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ವೈಸೂರು ದರ್ಬಾರಿನವರು

ದೇವನಹಳ್ಳಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವು ಹೊರಟಿತು. ಷಹಬ್‌ಜಾಖಾನನು ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಹೊರಟು, ಕೋಟಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಶತ್ರುಗಳದೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಹೋರಾಡಿದನು. ಹೈದರಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಗಳೂ ದಕ್ಷತೆ ಪರಾಕ್ರಮಗಳೂ ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾದುವು. ಇದುವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳಲು ಗೊತ್ತಾದ ಒಂದು ಮಾರ್ಗಕಾಣದೆ, ದುರ್ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಧೈರ್ಯ ತ್ಸಾಹಾದಿಗಳು ಈಗ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ವಿಜಯ ಹೊಂದಲು, ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ಸಕಲರ ಗಮನಕ್ಕೂ ಒರುವಂತಾದನು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಕತ್ತಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಆತನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತುಕಡಿಯನ್ನು ಆತನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿದನು.

ಈ ತರುವಾಯ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಾಗಿದ ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯೊಂದಿಗೆ ಮುಂದರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಆಗ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತವು ಯಾವ ರೀತಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈಗ ಆಳುವ ರಾಜಸೀತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಯದುರಾಯರು, ಬಹುಕಾಲ ಸುಖದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೨೨ನೆಯ ಸಂ||ದಲ್ಲಿ ದೈವಾಧೀನರಾದರು. ಇವರ ತರುವಾಯ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಿರಿಯಜೆಟ್ಟದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು, ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರು, ಆರುಬೆರಳು ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು, ಜೆಟ್ಟದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು, ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರು, ರಾಜ ಒಡೆಯರು, ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು, ಇಮ್ಮಡಿ ರಾಜ ಒಡೆಯರು, ಚಿಕ್ಕ ದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು ಎಂಬ ಮಹಾಶಕ್ತರಾದ ರಾಜರು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ಅಧಿಪತ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವರಾದ ಚಿಕ್ಕ ದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದೇಶವು ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ನೂತನ ಏರ್ಪಾಟು

ಗಳನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತಂದು, ರಾಜರು ಪ್ರಜಾಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಕಂದಾಯ ಕೌಳಿಗೆಗಳು ನಿಗದಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ರಾಜಾವಾಯವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿತು. ರಾಜರು ಕಾವೇರಿ ನದಿಗೆ ಅಣೆಕಟ್ಟನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲೂ ನಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಸಿ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ನಿರೂಪದ ಚಾವಡಿ, ಆರುಕಟ್ಟಿನ ಚಾವಡಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಹದಿನೆಂಟು ಬಗೆಯ ಚಾವಡಿಗಳ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆಡಳಿತವು ಉತ್ತಮಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಧೋರೆಗಳು ಸ್ವತಃ ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಹಸ್ರ ವರಹಗಳು ಅರಮನೆಯ ಖಾಸಾ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಜಮೆಯಾಗುವವರೆಗೂ ಧೋಜನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ವಿಶೇಷ ದ್ರವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ, 'ನವಕೋಟಿ ನಾರಾಯಣ' ಎಂಬ ಬಿರುದಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು. ದೈವಭಕ್ತರೂ, ರಣಪಂಡಿತರೂ, ರಾಜತಂತ್ರನಿಪುಣರೂ, ಪರೋಪಕಾರ ಧೂರೀಣರೂ ಆದ ಈ ರಾಜವರೇಣ್ಯರು ತಮ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಕೀರ್ತಿಪ್ರದರಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೦೪ನೆಯ ಸಂ॥ದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಶೇಷರಾದರು. ಇವರ ತರುವಾಯ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದವರು, ಶತ್ರುನಿಗ್ರಹಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥರೂ, ದರ್ಪವಿಹೀನರೂ, ಸುಖಾಭಿಲಾಷಿಗಳೂ ಆಗುತ್ತಾ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕೈಸೇರಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ತರುವಾಯ ಧೋರೆತನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಕಂಠೀರವ ಒಡೆಯರು ಮೂಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ತರುವಾಯ ದೊಡ್ಡಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಯಿತು. ಇವರು ಕೇವಲ ಆತ್ಮಸುಖಲೋಲಾಪರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ನಾಮಮಾತ್ರರಾಜರಾಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ೧೭೩೧ರಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾದರು. ಇವರಿಗೆ ಸಂತಾನವಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಪುತ್ರಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆಗಲೂ ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನೂ ಅವನ ಜ್ಞಾತಿಯಾದ ಸಂಬಂಧರಾಜಯ್ಯನೂ ಯೋಚಿಸಿ ಅಂಕನಹಳ್ಳಿಯ ಚಾಮರಾಜ ಅರಸಿನವರನ್ನು ದತ್ತುಮಾಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಸಮ

ಸ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದು ಧೊರೆಗಳಿಗೆ ಸಹನೆಯಾಗದೆ, ಅವರು ಉಪಾಯದಿಂದ ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆಡಳಿತ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಿರಂಕುಶಾಧಿಕಾರ ಮಾಡಿ ರುಚಿಕಂಡಿದ್ದ ಆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಧೊರೆಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿದ್ದು ಕೋಪೋದ್ರೇಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ ಇದ್ದೀತೆ? ಅವರು ಒಡನೆ ಪಿತೂರಿ ನಡೆಸಿ, ಅರಸರನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಕಬ್ಬಾಳದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿರಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮೃತರಾದರು.

ಇತ್ತ ದೇವರಾಜಯ್ಯ ನಂಜರಾಜಯ್ಯ ಎಂಬೀ ಇಬ್ಬರು ಪುನಃ ಆಡಳಿತವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ದೊಡ್ಡ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮೂರುವರ್ಷದ ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿಸಿ ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಇಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರೆಂದು ನಾಮಕರಣಮಾಡಿ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿ ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಆಧಿಪತ್ಯ ನಡೆಸತೊಡಗಿದರು. ಇವರಿಂದಿಗೆ ಸ್ವಕಾರ್ಯದುರಂಧರರಾದ ಕನ್ನಂಬಾಡಿ ವೆಂಕಟಪತಯ್ಯ ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರೂ ಸೇರಿ, ಮನಬಂದಂತೆ ಆಡಳಿತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಡೆಬಡೆಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಲಂಚ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಕೀಳುನೌಕರರಿಗೆಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಚಾಕರಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಉತ್ತಮವಾದ ಸರ್ಕಾರಿ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಿಜಾನೆಯ ಹಣವನ್ನೂ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಹೀಗೆ ತಮಗೆ ಎದುರೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯವು ಇಂತಹ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಹೈದರಲ್ಲೀಖಾನನೂ ಆತನ ಅಣ್ಣನೂ ಸಂಸ್ಥಾನದ ನೌಕರಿಗೆ ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಗಮನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ದೇವನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಜಯಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿದ ತರುವಾಯ, ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾದ ಮುಳ್ಳೊಂದು ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯಿತು. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮ

ನಾದ ನೈಜಾಮುಲಾ ಮುಲ್ಕನು ಮೃತನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆತನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಸಾಜಿರ್‌ಜಂಗನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಆದರೆ ನೈಜಾಮನ ಮಗಳ ಮಗನಾದ ಮುಜಫರ್‌ಜಂಗ್ ಎಂಬವನು, ರಾಜ್ಯವು ತನಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, ಸಾಜಿರ್‌ಜಂಗನಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಸನ್ನಾಹಮಾಡ ತೊಡಗಿದನು. ಸಾಜಿರನು ಸ್ವಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಆಗ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಸಾಮಂತರಾಜರಾಗಿದ್ದ ಮೈಸೂರರಸರನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ರೆಂದು ಕೋರಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಮೇಜರ್ ಲಾರೆನ್ಸ್ ಎಂಬಾತನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಸೈನ್ಯದ ಒಂದು ತುಕಡಿಯೂ ಆರ್ಕಾಟ್ ನವಾಬನಾದ ಮಹಮ್ಮದಲ್ಲಿಯ ಸೈನ್ಯವೂ ಅವನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವು. ಮುಜಫರ್‌ಜಂಗನಕಡೆ ಕರ್ನಲ್ ಡಿ ಬುಸ್ಸಿ ಎಂಬವನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಫ್ರೆಂಚರ ಸೈನ್ಯದ ಒಂದು ತುಕಡಿಯೂ ಚಂದಾ ಸಾಹೇಬನೆಂಬೊಬ್ಬ ಸರದಾರನೂ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದರು. ಒಬ್ಬರಿಗೂ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮುಜಫರ್‌ಜಂಗನು ಸೋತು ಕೈಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿದನು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಡವೆ ನವಾಬನು ಸಾಜಿರ್‌ಜಂಗನನ್ನು ಮೋಸ ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಲೆ ಮಾಡಿಸಲಾಗಿ, ಮುಜಫರ್‌ಜಂಗನನ್ನು ಫ್ರೆಂಚರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಗಾದಿಯನ್ನೇರಿದನು. ಇದು ಹೆಗಾದರೂ ಇರಲಿ; ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬರ್ಕಿ ವೆಂಕಟರಾಯನೆಂಬ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಯ ಕೈಕೆಳಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯವು ಬಹು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿತೆಂದು ಕೀರ್ತಿಬಂದಿತು. ಹೈದರನಾದರೋ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರವರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಗಲಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಬೇಡರ ಪಡೆಗೆ ಕೊಳ್ಳೆಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟನು. ಒಡನೆ ಮುನ್ನೂರು ಮಂದಿ ಬೇಡರು, ಆ ದಂಡಿನವರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಲೂಟಿಮಾಡಿ ಹದಿನೈದು ಒಂಟಿಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ಅಕ್ಕರ್‌ನೊಹರಿಗಳ ಹೇರುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದು ಹೈದರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ಕುದುರೆಗಳೂ ಬಂದೂಕುಗಳೂ ಲಭ್ಯವಾದುವು. ಹೈದರನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬರಲು, ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಡೆಂದು ಹೈದರನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಹೈದ

ರನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೆ ಆ ಹದಿನೈದು ಒಂಟೆಯ ಹೇರುಗಳನ್ನೂ ಧೋರೆಗಳಿಗೆ ನಜರುಮಾಡಲು, ಧೋರೆಗಳು ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ರಾಜಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಆ ಪೈಕಿ ಹನ್ನೆರಡು ಹೇರುಗಳನ್ನು ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು. ಮಕ್ಕಳು ಮೂರು ಹೇರುಗಳನ್ನು ಹೈದರನಿಗೇ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆದುವು. ತರುವಾಯ ಧೋರೆಗಳವರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯನ್ನು ಚಂದಾ ಸಾಹೇಬನೆಂಬುವನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಈ ಸಮಾಚಾರವು ತ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಲು ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನೂ ಜಮಾದಾರ್ ಹೈದರ್ ನಾಯಕನೂ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಅವರು ಅತ್ತ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಮಹಮ್ಮದಲ್ಲಿ ಖಾನನೆಂಬುವನು, ತಾನು ಧೋರೆಗಳ ಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ವಾತ್ರನಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಆರ್ಕಾಡು ಚಂದಾ ಸಾಹೇಬನನ್ನೂ, ಅವನ ದಿವಾನನಾದ ಶೇಷಗಿರಿ ರಾಯನನ್ನೂ ತನ್ನ ಡಾರಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಘಾತುಕತನದಿಂದ ಅವರ ಕೊರಳನ್ನು ಕೊಯಿಸಿ, ಅವರ ತಲೆಗಳನ್ನು ತ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಎರಡು ತಲೆಗಳನ್ನೂ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು.

ಚಂದಾಸಾಹೇಬ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಕೊಲೆಮಾಡಿಸಿದ ಮಹಮ್ಮದಲ್ಲಿಯು ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯನ್ನು ತಾನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ - ಆ ವಿಚಾರವೇನೆಂದೂ ಮೈಸೂರು ಧೋರೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಆ ಊರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ಕೊಡೆಂದೂ ಕೇಳಲು ಹೋಗಿದ್ದ, ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೋಸಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿದ್ದನು. ಆಗ ಜಮಾದಾರ್ ಹೈದರಲ್ಲೇ ನಾಯಕನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಶತ್ರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಾದಿ ಆತನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದನು. ಮಹಮ್ಮದಲ್ಲಿಯು ಮುಂದೆ ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು, ಎಂಟು ಹತ್ತು ಸಾರಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದನು. ಆಗಲೆಲ್ಲಾ ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ಬಹು ಧೈರ್ಯ ಪರಾ

ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನಲ್ಲದೆ, ಘೌಜು ಸಾಲದೆ
ಒಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತನಗೆ ಧೋರಗಳವರು ಇನಾಮಾಗಿ ದಯೆಪಾಲಿ
ಸಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಘೌಜುಕಟ್ಟಿ, ಹೀಗೆ ಮೂರುವರ್ಷಗಳ ವರೆ
ಗೂ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಕೊನೆಗೂ ೧೭೫೫ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯ
ನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಮಾಡಿಕೊಂಡು ತ್ರಿರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಮಾ
ರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ದಂಡಿನ ಜನಗಳು ತಮ್ಮ ಬಾಬತು ಬಾಕಿಯಿರು
ವ ಸಂಬಳವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದು ತೊಂದರೆಪಡಿಸಲಾರಂ
ಭಿಸಿದರು. ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು, ಮುಂದೇನುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉಪಾಯ
ತೋರದವನಾಗಿ, ಶತ್ರುನಾದ ಹೈದರಲ್ಲಿಯನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವರನ್ನು ಹೇಗಾದ
ರೂ ಮಾಡಿ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ಉಪಾ
ಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ಕಣಿವೆಯ ಕೆಳಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ನಾಮಕಲ್ಲಿನ
ರಾಮಾರದ್ವಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರಿಗೆ
ಯೋಗ್ಯ ಸನ್ಮಾನಮಾಡಿಸಿ ಆ ಸೀಮೆಯಿಂದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಹ
ಣವು ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ನಿಲ್ಲಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಆ ಜನರು
ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಕೊಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೇ
ವೆಂದು ವಚನಕೊಟ್ಟರು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ಅವರಿಂ
ದ ಐವಾರು ಲಕ್ಷ ವರಹಗಳನ್ನು ವಸೂಲುಮಾಡಿ, ದಂಡಿನವರಿಗೆ ಬಟವಾಣಿ
ಮಾಡಿಸಿ, ನಂಜರಾಜಯ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ತ್ರಿರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು
ಸೇರಿದನು.

ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು, ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳು
ವಲ್ಲಿ ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಸಾಹಸವನ್ನೂ, ಸೈನ್ಯದವರ ದಂಗೆಯನ್ನಡ
ಗಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಆ ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಣವನ್ನು ಜೊತೆಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲೂ
ಆತನು ಕೈಕೊಂಡ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿ ಧೋರಗಳ ಮನಸ್ಸು ಆತನ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಸುಪ್ರೀತರಾದ ಧೋರಗಳು,
ಸಾಮಾಂತರಿಂದಲೂ ಸರದಾರ ಸಾಹುಕಾರರೇ ಮುಂತಾದ ಪರಿವಾರದಿಂದ
ಲೂ ನೆರೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೈದರಲ್ಲಿಗೆ 'ಬಹದ್ದೂರ್' ಎಂಬ ಘನತರವಾದ ಬಿ
ರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿದರು. ದಂಡಿನ ಖರ್ಚಿಗಾಗಿ ಆತನು ಕೊಟ್ಟ

ದ್ವ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರುಲಕ್ಷ ಗೋವಾಲಿ ವರಹಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಈಶೋಡು ಧಾರಾವುರ ಸತ್ಯಮಂಗಲ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೆ ನಿರೂಪವನ್ನು ಬರೆಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲದೆ ದಿಂಡಿಗಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ವರಹಗಳ ಸೀಮೆಯನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಆತನನ್ನು ಘೋಷದಾರನಾಗಿರುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ೧೭೫೫ ನೆಯ ಸಂ|| ದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನೂತನ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ದಿಂಡಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜಮಾ ದಾರನಾಗಿ ನೈಸರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದ ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯ ಸ್ವಕಾರ್ಯಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು, ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಘೋಷದಾರಿಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಏರಿ ಗಣ್ಯನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

“ಸಂಸ್ಥಾನ ಲಾಭ”

ಹೈದರನು ದಿಂಡಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದ ತರುವಾಯವೂ, ದೇವರಾಜಯ್ಯ -- ನಂಜರಾಜಯ್ಯನವರು, ಧೊರೆಗಳನ್ನು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಗಣನೆಗೆ ತಾರದೆ, ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸಮಸ್ತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರತೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಧೊರೆಗಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಆಸ್ತರಾದ ಕೆಲವರು, ಆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ತೊಲಗಿಸಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಸತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಂತವಾಗಿಯೇ ಏಕೆ ನಡೆಸಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಧೊರೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೂ ಅದು ಸಮಂಜಸವೆಂದು ತೋರಿತು. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಹೋಗಿದ್ದ ಅವರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಅಣಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಧೊರೆಗಳು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಆದರೆ, ಈ ಸಂಗತಿಯು, ಮಹಾ ತಂತ್ರ ಕುಶಲರಾದ ಅವರಿಗೆ ಒಡನೆ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ತಮ್ಮ ಮೊಲೆ ಕಾರ್ಯ ಭಾಗ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ನಂಜರಾಜ

ಯ್ಯನು ಹೆಡೆಯನ್ನು ತುಳಿದ ಸರ್ಪದಂತೆ ರೇಗಿ, ರೋಷಾರುಣ ಲೋಚನನಾಗಿ, ಸಾಧು ಸ್ವಭಾವದ ಧೋರಗಳಿಗೆ ದುರ್ಬೋಧನೆ ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸು ಕೆಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷಭಾವವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಅವರ ಆಪ್ತಜನರನ್ನು ಕ್ರೂರ ರೀತಿಯಿಂದ ದಂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆದರೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಚಾಮರಾಜಒಡೆಯರಿಗೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಅಪಕಾರದಿಂದ, ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಂದ ದುರ್ಯಾತವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆ ಛಲಗಾರನು ತನ್ನ ಹಟವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಳಸಿ, ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತೋಪುಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಜನರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಒಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ, ಮಹಾ ಥಾಣರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ, ಅವರ ಆಪ್ತಜನರನ್ನು ಹಿಡಿತರಿಸಿ ಅವರ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕೊಯಿಸಿಯೂ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೀಳಿಸಿಯೂ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿ, ಧೋರಗಳನ್ನು ಅತಿಶಯ ಅಪಮಾನಕ್ಕೀಡುಮಾಡಿದನು. ಈ ಮಹದನ್ಯಾಯವು ಸಹ ನೆಯಾಗದೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು, ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು, ಗಾಜಲಹಟ್ಟಿ ಕಣಿವೆಯನ್ನಿಳಿದು ೧೭೫೭ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಮಂಗಲವನ್ನು ಸೇರಿ ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳಿಗೋಸ್ಕರ, ಆ ವರಗೆ ಹೈದರನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ಗಡಿಗಳ ಆದಾಯವನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವನಿಗೆ ತಲುಪಿಸದಂತೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅದನ್ನು ತಾನೇ ವಸೂಲುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ತೊಡಗಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಖಂಡೇರಾಯನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಒಡನೆ ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಬರೆದನು. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಹೈದರನು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಗೊಳಿಸಿಟ್ಟು, ಹೊರಟು, ಪ್ರಯಾಣವಾಗಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿದ್ದನು.

ಆದರೆ, ಇತ್ತ ಪೇಷ್ವೆ ಬಾಳಾಜೀ ಬಾಜೀರಾಯನು, ದೊಡ್ಡ ಮಗಾಟೀ ದಂಡಿದೊಡನೆ ಬಂದು, ಏಕಾಏಕಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಆತನನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಲು ಹತಾಶನಾದನು. ಐರೋಪ್ಯರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರ

ಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶತ್ರುಗಳದ ಮುತ್ತಿಗೆಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿತು. ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಮುಂದೆ ಉಸಾಯ ಕಾಣದೆ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನೆತ್ತಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ನಗದು ಹಣ, ರತ್ನಾಭರಣಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಕ್ರಯಿಸಿ ಒಟ್ಟು ಹಾಕಿದರೂ, ದ್ರವ್ಯವು ಐದಾರು ಲಕ್ಷವನ್ನು ಸಹ ಮೀರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಉಸಾಯವಿಲ್ಲದೆ, ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ, ಸಾಗಮಂಗಲ, ಜಿಲ್ಲೆಯ, ಕಿಕ್ಕೇರಿ, ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ, ಕಡೂರು, ಬಾಣಾವರ, ಹಾರ್ವಳ್ಳಿ, ಹೊನ್ನವಳ್ಳಿ, ತುರುವೇಕೆರೆ, ಕಾಂಡಿಕೆರೆ, ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ, ಕಡಬ, ಕಲ್ಲೂರು, ಹುಲಿಯೂರುದುರ್ಗ ಎಂಬೀ ಹದಿನಾರು ಗಡಿಗಳನ್ನು ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಭೋಗ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಬಾಜೀರಾಯನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ, ತನಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾದ ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೂ, ಐದು ಸಾವಿರ ಕುದುರೆ ಸವಾರರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ನಡೆದನು. ಆತನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಪ್ರಯಾಣವಾಗಿದ್ದ ಪೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿ, ನಡೆದು ಹೋದ ವಿಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸತ್ಯಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟ ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಆಯಾ ಗಡಿಗಳಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡದೆ, ಅವರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮಳೆಗಾಲವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊರಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆತನ ಸಲಹೆಯಂತೆಯೇ ಮರಾಟೆ ಸೈನ್ಯವು ಹೊರಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ ಮಳೆಗಾಲವು ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ಅವರು ಪುನಃ ದಂಡೆತ್ತಲು ಅನುಕೂಲವಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಡಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು.

ಇತ್ತ ಪೈದರನು ತನ್ನ ಗಡಿಗಳಿಂದ ವಸೂಲಾಗಿದ್ದ ಹಣ ಕಾಸುಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೂತು ದೇವರಾಜಯ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕಥೆ ನಡೆಸಿದನು. ಆ ವರೆಗೆ ಆತನ ಗಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ವಸೂಲಾಗಿದ್ದ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ವರಹಗಳನ್ನು, ಪಾಲಘಾಟಿನ ಸಾಯರ್ ರಾಜನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಸೈನ್ಯ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಹೆನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷ ವರಹಗಳನ್ನೂ ಕೊಡ

ತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು. ಮೂರು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಸಾಹುಕಾರರನ್ನು ಚಾವಾನು ಕೊಟ್ಟನು. ಮಿಕ್ಕ ಹನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ, ವಸೂಲು ಮಾಡಲು, ದೇವರಾಜಯ್ಯನ ಕಡೆಯವನಾದ ರಜಪೂತರ ಹುತುಂಗ ಎಂಬ ವೀರನು ನಿಯಾಮಕನಾದನು. ಹೀಗೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ತನ್ನ ಸಿಂಹಿಯ ಮೇಲಿ ಚಾರಣಿಗಾಗಿ ಯೂ, ಮಧುರೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಜಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಗೊಂಡೂ ಹೈದರನು ದಿಂಡಿಗಲ್ಲು ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣವಾದನು. ಇತ್ತ ದಂಡಿನ ಜನರ ಸಂಬಳವು ಬಾಕಿ ಬಿದ್ದು ಅವರು ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲೂ ಆರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲೂ ದಂಗೆ ಕುಳಿತು, ಒಳಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಬೇಕಾದ ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಬಿಡದೆ ದೂಂಬಿ ಮಾಡಿದರು. ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಖಣಜದಲ್ಲಿದ್ದ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾರಿಸಿ ಒದಗಿಸಿದಾಗಲೂ ಬಾಕಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತೀರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ದಿಂಡಿಗಲ್ಲಿ ನಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹೈದರನು ಈ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸತ್ಯಮಂಗಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದನು. ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ದೊಡ್ಡ ಮೆರೆವಣಿಗೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ, ದೇವರಾಜಯ್ಯನನ್ನು ಬಹು ಗೌರವದಿಂದ ಪಟ್ಟಣದೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಮುಂದೆ ಆತನು ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಆರು ವಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಶೋಭಿರೋಗದಿಂದ ಮೃತಪಟ್ಟನಾದರೂ, ಅವನ ಮರಣಕ್ಕೆ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನೇ ಕಾರಣನೆಂದು ಜನಗಳು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ತರುವಾಯ ಸೈನ್ಯದ ಜನರ ದಂಗೆಯನ್ನು ಅಡಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೊಂದು ಉಳಿಯಿತಷ್ಟೆ! ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೈದರಲ್ಲಿಯನ್ನೂ ಖಂಡೇರಾಯನನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಅವರು ನಯದಿಂದ ಕೆಲವರನ್ನೂ ಭಯದಿಂದ ಕೆಲವರನ್ನೂ ಒಡಂಬಡಿಸಿ, ಬಹು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಲೆಖ್ವಾಚಾರ ನಡೆಸಿ ಬಾಕಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರಿಸಿ, ಹಾಗೆ ದಂಗೆಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದ ವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಲಸದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಹೈದರನು ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಧನವಂತರೂ ಪ್ರಬಲರೂ ಆಗಿದ್ದ ಮುಖಂಡರ ಮೇಲೆ, ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಬೇಡರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿ

ದನು. ದೇವರಾಜಯ್ಯನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದು ತನಗೆ ವಿರೋಧವನ್ನೇ ಬಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿಸಿಂಗ್ ಎಂಬುವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದಲೂ ಹೈದರನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಲಾಭವೇ ಆಯಿತು. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ದಂಗೆಯನ್ನು ಆಡಗಿಸಿದ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಕೋಟೆಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸೀಮೆಯೂ ಆತನಿಗೆ ಜಹಗೀರಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟವು.—

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಹದಿಮೂರು ಗಡಿಗಳೂ ಅವರ ಕೈ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಿದ್ದುವಲ್ಲವೇ? ಅವುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು, ೧೭೫೯ ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರಾಟೆಯವರ ದಂಡು ಬಂದು ಬೆಂಗಳೂರನ್ನು ಮುತ್ತಿತು-ಸ್ವಲ್ಪ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಚನ್ನಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ನಂಜರಾಜನು ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿಸಲು ಯೋಚಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಲು, ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂಬಳಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಪಾವತಿಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುಷ್ಕರ ಹಿಡಿದರು. ಆಗ ಹೈದರನಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಸಂಬಳಗಳನ್ನು ತಾನು ತೀರಿಸುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮರಾಟೆಯವರ ಮೇಲೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯವು, ಮರಾಟೆಯವರನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಓಡಿಸಿತು. ತರುವಾಯ ಮರಾಟೆಯವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಹೈದರನ ಸೈನ್ಯವು ಅಲ್ಲಿಗೂ ಅವರ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದು, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಮೂರುತಿಗಳು ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ದಣಿಸಿ ಹಣ್ಣು ಮಾಡಿತು. ಆಗ ಮರಾಟೆ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಗೋಪಾಲಹರಿಯು ಹಿಂದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ದ್ರವ್ಯ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಒಡನೆ ಹೈದರನು ಅರ್ಧ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ನಗದಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದನು ಮಿಕ್ಕ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಹೈದರನ ನಂಬಿಕೆಯಮೇಲೆ, ಮರಾಟೆ ದಂಡಿನ ಸಾಹುಕಾರರೇ ಜಾಮೀನಾದರು. ಇಂತು ಮರಾಟೆಯವರ ಕಾಟವು ತಪ್ಪಿ ಅವರು ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಇದರಿಂದ ಹೈದರನಿಗೆ ಆ ಹದಿಮೂರು ಗಡಿಗಳೂ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ಆತನ ಸ್ವಂತ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟವು.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಜಯಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹೊಗುತ್ತಿರಲು, ನಂಜಯ್ಯನು ಆತನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಎಂದೂ ನಡೆಯದಿದ್ದಂತಹ ಒಂದು ಮಹಾ ಸಭೆಯನ್ನು ನೆರೆಯಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಆತನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆತನು ಸಭಾಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದಿದ್ದು ಗೌರವಿಸಿ, ಆ ಲಂಗೀಕೊಂಡು, 'ನವಾಬ್ ಫತ್ತೇ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಖಾನ್ ಬಹದ್ದೂರ್' ಎಂಬ ಬಿರುದಿನಿಂದ ಸಂಬೋಧಿಸಿ, ಆನೆ ಕುದುರೆ ನೌಬತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆತನು ಸಭೆಗೆ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ಗೌರವಿಸುವಂತಹ ತಾಜಿಂ ಎಂಬ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಮನ್ನಿಸಿದನು.

ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಹೋಗುತ್ತ ಮನಬಂದಂತೆ ಕಾರ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಉಪದ್ರವದಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕಾದುದು ರಾಜ ಮನೆ ತನದವರಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವೆನ್ನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಖಂಡೇರಾಯನ ಮೂಲಕ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಹಾಯವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು. ಇತ್ತ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ಪುನಃ ಸೈನಿಕರ ಸಂಘಟನೆ ತಗಾದೆಯು ಬಲವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು, ಖಂಡೇರಾಯ ಮುಂತಾದವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಆತನ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದಂಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಎಂದಿನಂತೆ ಹೈದರನು ಸಹಾಯ ಮಾಡದೆ, ಖಂಡೇರಾಯನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ತಾಟಸ್ಥ್ಯಭಾವವನ್ನು ವಹಿಸಿದನು. ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಬಹು ಬೇಸರಪಟ್ಟು, ಅಷ್ಟು ಕಿರುಕುಳಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರಲು ಇಚ್ಛಿಸದೆ, ಮೂರು ಲಕ್ಷದ ಸೀಮೆ, ಮೂರುಸಾವಿರ ಕಾಲಾಳು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಸೈನ್ಯ ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾದನು. ಆದರೂ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲ ನಿರಂಕುಶಾಧಿಕಾರ ನಡೆಸಿದ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪದೆ, ಲೋಭವು ಬಾಧಿಸಲು, ನಂಜನಗೂಡಿನ ತ್ರಿಕಂಠೇಶ್ವರನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಎಂಬ ನೆಪದಿಂದ ಇನ್ನೂ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೇ ವಾಸಮಾಡಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿಸದಿದ್ದರೆ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹೈದರನು, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತರಿಸಿ, ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಬಲ

ವಂತದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದರು. ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಕೋಣನೂರು ಎಂಬಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡನು. ತರುವಾಯ ಖಂಡೇರಾಯನು ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿ ನೇಮಕವಾದನು.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸುಯೋಗವು ಒದಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಚಿಂತನೀಯ ಸ್ಥಳಗಳೂ ಮಹದೈತ್ಯರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದವು. ಹೈದರನಿಗೆ ಶುಕ್ರ ಮಹರ್ಷಿಯು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆತನು ಮಣ್ಣು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಹೊನ್ನಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ೧೭೬೨ನೆಯ ಸಂ|| ದ ಮಧ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೂ ಫ್ರೆಂಚರಿಗೂ ಪುನಃ ಕದನವು ಕೈ ಗಟ್ಟಿತು. ಫ್ರೆಂಚರ ಕಡೆಯ ಒಬ್ಬ ರಾಯಭಾರಿಯು ಹೈದರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಇಂಗ್ಲೀಷರನ್ನು ಆರ್ಕಾಟಿನಿಂದ ಹಿಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಹೈದರನು ೫೦೦೦ ಸಿಪಾಯಿ ಮತ್ತು ೧೦೦೦ ಕುದುರೆ ದಳದೊಂದಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದೂ, ಯುದ್ಧಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಯವಾದರೆ, ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿ, ಮಧುರೆ ಮತ್ತು ತಿನ್ನವೆಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಡಬೇಕೆಂದೂ ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆಯಿಂದ ಆರ್ಕಾಟಿನ ವರೆಗಿನ ಮಾರ್ಗವು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವುದು ಅನುಕೂಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ, ಕೃಷ್ಣಗಿರಿ, ತಿರುಪತ್ತೂರು, ವಾಣಿಯಂಬಾಡಿ, ಜಗದೇವಗಡ, ಕಪಿಲೇಗಡ, ರಾಯಕೋಟೆ ಮುಂತಾಗಿ ಬಾರಣಮಹಲ್ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಊರ ಪಾಳೆಗಾರನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದನು. ಮತ್ತು ಫ್ರೆಂಚರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಭಾವಮೈದುನನಾದ ಮ.ಖಿದುಂ ಅಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ತಿರುವಾಡಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಯುದ್ಧನಡೆದು ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೇ ಅಪಜಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಜಯದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸಂತೋಷವು ಹೈದರನಿಗೆ ಬಹು ದಿನ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನವಾಬನ ಸೈನ್ಯವು, ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ತ್ವೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವೊಂದು ಒದಗಿತು.

ಮೈಸೂರು ರಾಜಮನೆತನದವರ ಸ್ಥಿತಿಯು, ನಂಜರಾಜಯ್ಯನನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ನವಾಬನ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟದರಿಂದ, ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಸುಖವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಲಿಯ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಹುಲಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಬಿದ್ದಂತೆ ಆಯಿತು - ಕಪ್ಪೆಯು ಸುರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯ ನೆಲನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ದೇವಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರು, ಈ ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ಖಂಡೇರಾಯ ನೆಂಕಟಪತಯ್ಯ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲದ ವೀರಣ್ಣಶೆಟ್ಟಿ ಇವರೊಂದಿಗೆ ಮಸಲತ್ತು ನಡೆಸಿ, ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಮಹಾ ಪ್ರಬಲನಾಗುತ್ತಿರುವ ಈತನನ್ನು ಹೊರಗಿನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ, ಹೊರಡಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದೆಣಿಸಿ, ದೇವನಹಳ್ಳಿ ಬಳಿ ಬಂದಿಳಿದಿದ್ದ ವೀಸಾಜೇಪಂತ ಎಂಬ ಮಾರಾಟೀ ಸರದಾರನನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.

೧೭೬೦ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳು. ಕಾವೇರಿನದಿಯು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಖಂಡೇರಾಯನು ಧೋರೆಗಳ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಈಗಿನ ದರಿಯಾದೌಲತ್ ಆರಮನೆಯಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದ ಹೈದರನ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ, ಕೋಟಿಯಿಂದ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಏಕಾಏಕಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನವಾಬನು, ಇದು ಖಂಡೇರಾಯನ ಕೃತ್ರಿಮದಿಂದ ನಡೆದಿರುವ ಕೃತ್ಯವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ, ಆದರೂ ಧೈರ್ಯಗೆಡದೆ, ಸದ್ಯಾ ತನ್ನ ಬಳಿಯಿದ್ದ ನಗದುಹಣ ಜವಾಹರಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಒಂದೇ ಒಂದು ಹಳೆಯ ಹರಿಗೋಲನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಕೆಲವುಮಂದಿ ಆಸ್ತುಜನರೊಡನೆ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಪರಾರಿಯಾದನು. ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನವಾಬನು ತಲೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನೆಂಬ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಖಂಡೇರಾಯನು, ಆತನ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೆರೆಗೊಳಿಸಿ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೈದಿನಲ್ಲಿಡಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದ ಹೈದರನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಗಡಿಗಳವರಿಗೂ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಹೈದರನು ಎಲ್ಲೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯೇ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಎಸ್ಕತ್ತಿನ

ದು ವೈಲು ದೂರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಒಂದೇ ಕುದುರೆಯ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕಳೆದು
 ಪಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಆನೆಕಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಸೇರಿದನು. ಬೆಂಗಳೂರು ಕಿಲ್ಲೆ
 ದಾರ ಕಬೀರಬೇಗನು ತನ್ನ ಸಕ್ಷದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾನೆಂಬ ವರ್ತಮಾನವು ತಿಳಿದು
 ಆತನಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಇತರ
 ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲಾ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ದಿಂಡಿಗಲ್ಲು ಆನೆಕಲ್ಲು ಬಾರಾ
 ಮಹಲ್ ಇಷ್ಟು ಸ್ಥಳಗಳು ಮಾತ್ರ ಸೇರಿದ್ದುವು. ಆದರೂ ಧೀರನಾದ ಆತ
 ನು ಎದೆಗೆಡದೆ, ಪುದುಚೇರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡನೆ ಹಿಂದಿರುಗು
 ವಂತೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕೆಲಮಂದಿ ವರ್ತಕರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ
 ಕೊಂಡು, ಅವರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ವರಹಗಳ ಸಾಲವನ್ನೆತ್ತಿ ಪುನಃ ದಂಡು
 ಸೇರಿಸಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚದರಿದ್ದ ಆತನ ಇತರ ಸೈನಿಕರೂ ಬಂದು
 ಸೇರಿದರು. ಉತ್ತರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಹಮ್ಮದ್‌ಷಹ ಅಬ್ದಾಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಮರಾ
 ಟಿಯ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಮರಾಟಿಯವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸಂ
 ಪೂರ್ಣ ಅಪಜಯದ ವೃತ್ತಾಂತವು ಖಂಡೇರಾಯನ ಚಿತಾವಣೆಯ ಮೇಲೆ
 ಬಂದಿದ್ದ ವಿವಾಜಿಪಂತನಿಗೆ, ತಿಳಿದು ಆತನು ಒಡನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗಲು
 ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆರ್ಕಾಟನ ನವಾಬನಾದ ಮಹಮ್ಮದ
 ಲಿಯು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಲಕ್ಷ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ, ಕೈದ
 ರನು ಕೊಟ್ಟ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತೃಪ್ತನಾಗಿ,
 ಧೋಲಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಕರಾರನ್ನು ಮಾನಸಿಕಮಾಡಿ ಹೊರಟುಹೋದ
 ನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ, ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಿ
 ಕೊಂಡು ಹೊರಟು, ಕೈದರನು ಸೋಸಲೆಯ ಬಳಿ ಕಾವೇರಿನದಿಯನ್ನು
 ದಾಟಿ ನಂಜನಗೂಡಿನ ಒಳಗೆ ಬಂದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಖಂ
 ಡೇರಾಯನು ಸೈನ್ಯಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂದು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಘೋರ ಯುದ್ಧಮಾ
 ಡಲು, ಅಲ್ಲಿ ಕೈದರನ ಸೈನ್ಯವು ಪರಾಜಯಹೊಂದಿತು. ಒಡನೆ ಕೈದರನು
 ಉರಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ಮಿತಸರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಕೋಣನೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಿ,
 ನಂಜರಾಜಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು-ತಾನು ಆತನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತು
 ಕ ತನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕ್ಷಮಾಪಣೆಬೇಡಿ, ಈಗ ತನ್ನನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು
 ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಉಪಾಯ

ಚತುರನಾದ ಹೈದರನ ಉದ್ದೇಶವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಆತನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಖಂಡೇರಾಯನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು, ಕಟ್ಟೀ ಮಳಲುವಾಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆತನೂ ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಎದುರಿಸಿದುದರಿಂದ, ನಂಜನಗೂಡಿನ ಬಳಿ ತಂಗಿದ್ದ ಹೈದರನ ಸೈನ್ಯವು, ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೊದಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೈದರನು ಕಣ್ಣುಕಣ್ಣು ಬಿಡುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಆಗ ನವಾಬನು - ಈಗ ದಂಡೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಕಾಲವಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಭೇದೋಪಾಯವನ್ನು ನೆನೆದು, ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ, ಖಂಡೇರಾಯನ ಕಡೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಜನರಿಗೆ ಪಿತೂರಿ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಬರೆಸಿ, ಅವು ಆತನ ಜೋರಪಹರೆಯವರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ಖಂಡೇರಾಯನು ಹಾಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ನೋಡಲು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಸರದಾರರು, ನಂಜರಾಜಯ್ಯನಿಂದ ಲಂಚತಂದು, ತನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಬೋಧವಾಗುವಂತಿದ್ದುವು. ಒಡನೆ ಆತನು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋದನು.

ಮುಂದೆ ಕೇಳುವುದೇನು? ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಲೂಟಿಮಾಡಿ, ತೋವು ಗುಂಡು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ತರುವಾಯ ಕಣಿವೆ ಕೆಳಗೆ ದಂಡಿತ್ತಿ ನಡೆದು ಕೈತಪ್ಪಿಹೋಗಿದ್ದ ಸತ್ಯಮಂಗಲ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ನಂತರ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು-ತನ್ನ ಚಾಕರನಾಗಿದ್ದ ತನಗೇ ದ್ರೋಹಮಾಡಿದ ಖಂಡೇರಾಯನನ್ನು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಬಾಕಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೀರಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಮುಂದೆ ತಾನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹೊರಟುಹೋಗುವುದಾಗಿ ಧೋರೆಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಧೋರೆಗಳು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏನುಮಾಡಬಹುದೆಂದು ತಮ್ಮ ಆಸ್ತರೊಂದಿಗೆ ಯೋಚಿಸಿದರು. - ಈಗ ಹೈದರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಆತನು ಮರಾಟೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ, ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೇ ಉರುಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದೆಂದೂ, ಆತನನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಿಡಕೂಡದೆಂದೂ ಸಲಹೆಬಂದಿತು. ಆಗ ಧೋರೆಗಳೂ,

ಅಂತಃಪುರ ಸ್ತ್ರೀ ಜನರೂ ತಮಗೆ ಉಪಕಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪಿತೂರಿಯನ್ನೆ
ಜ್ಞಿಸಿದ ಖಂಡೇರಾಯನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದುಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ-‘ಖಂಡೇರಾ
ಯನ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟರೆ ನವಾಬನ ಕರಾರಿಗೆ
ಸಮ್ಮತಿಸುವೆವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಹೈದರನು - ‘ಖಂಡೇರಾಯನನ್ನು ಗಿಣಿ
ಯನ್ನು ಸಾಕುವಂತೆ ಸಾಕುತ್ತೇನೆ-ಸಂಶಯಬೇಡ’ ಎಂದು ಮಾತುಕೊಟ್ಟು
ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ಪಡೆದನು. ತರುವಾಯ-ತನಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗಿ
ದ್ದ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ತಗಾದೆ ನಡೆಯಿತು. ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ನೌಕರರೂ, ಸೈನಿಕ
ರೂ, ಕೋಟಿಯ ಒಳ ಹೊರ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನೂ ಅರಮನೆಯನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿ
ಅತ್ಯಂತ ಆರ್ಭಟ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಹೈದರನ ಆ ಕಾಟವನ್ನು ಸಹಿಸ
ಲಾರದೆ, ಧೊರೆಗಳು ಅರಮನೆಯ ಖರ್ಚಿಗೆಂದು ಮೂರುಲಕ್ಷ ವರಹಗಳ
ಸೀಮೆಯನ್ನು ಎಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಿಕ್ಕ ಸೀಮೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಆತನಿಗೆ ವಹಿಸಿ
ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಖಂಡೇರಾಯನನ್ನು ಒಂದು ಕಬ್ಬಿಣದ
ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾತುಕೊಟ್ಟ
ದ್ದಂತೆ ಒರೀ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಹಾಲನ್ನೂ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಇದ
ರಿಂದ ಆ ದುರ್ದೈವಿಯು ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಮೃತನಾದನು. ಹೈ
ದರನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕೋಟೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಭಾವಮೈದುನ ಮ
ಖದುಂ ಅಲ್ಲಿಯನ್ನೇ ನೇಮಿಸಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬೆಂಗಳೂ
ರಿಗೆ ನಡೆದನು. ಹೀಗೆ ೧೭೬೪ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಬ್ಬ ಸೈನಿಕನಾಗಿ,
ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಹೈದರನಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಂದೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗಾ
ಗಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ಗಳಿಸಿ ನವಾಬನೆನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈ ಲಾಭವು
ಆಚಿಂತ್ಯವಲ್ಲವೇ?

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

“ರಾಜ್ಯನಿಸ್ತಾರ”

ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವು ಕೇವಲ ಕ್ಲೇಶಮಯವಾದುದು. ರಾಜರ ಅಧಿಕಾ
ರಿಗಳ ಅಥವಾ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರ ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರ, ವಸ್ತ್ರಧೂಷಣಾದಿ ಅಲಂ

ಕಾರ. ಸುಖದ ತೋರಿಕೆಯಿಂದ ಇರುವ ಅವರ ಸಂಪತ್ತು ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳು, ಹಲವು ವೇಳೆ ಒಂದು ವೋಹಕವಾಗಿ ತೋರುವ ಅವರ ಕೃತ್ರಿಮ ದೇಹ ಸೌಂದರ್ಯ, ಅವರಿಗಿರುವ ವಾಹನಾದಿಗಳ ಅನುಕೂಲತೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಯಾವನಾದರೂ “ಅಂತಹ ಸಂಪತ್ತು ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳು ನನಗೂ ಇದ್ದರೆ ನಾನೂ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲವೆ! ಹತವಿಧಿಯು ನನ್ನನ್ನು ದಂದ್ರನನ್ನಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು” ಎಂದು ಮರುಗದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ! ಆದರೆ ಪ್ರಪಂಚದ ನಿಶ್ಚಯ ತತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ, ಬಾಹ್ಯಕ್ಕೆ ಆತಿಶಯ ಆಡಂಬರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ ಐಶ್ವರ್ಯ ಅಧಿಕಾರ ಮುಂದುವುಗಳ ಒಳಗಡೆ ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯ-ಎಂತಹ ಅಗಾಧ ಕ್ಲೇಶಪರ್ವತವು ಅಡಗಿ ದೃಷ್ಟಿ ಗೋಚರವಾಗದೆ ಇದೆ ಎಂಬುದು ತೋರದಿರದು. ‘ಬಾಹ್ಯದರೂಪವು ವೈಭವವೂ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರಲು, ಒಳಗೆ ಅಡಗಿರುವ ಹೊಲಸನ್ನೇ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಗೊಂಡು ಸಂಕಟಪಡುವುದೇಕೆ? ಉತ್ಸಾಹಗೊಳ್ಳದೆ-ಸಂತೋಷಪಡದೆ ಇರಲೇಕೆ?’ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯವೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಗಳಿಸುವುದೊಂದೇ ಜೀವನದ ಧ್ಯೇಯವಲ್ಲ. ಯೋಚಿಸ ಬೇಕಾದ ಇತರ ವಿಚಾರಗಳೂ ಇವೆ. ಲೋಕದ ಐಶ್ವರ್ಯಸ್ವಭಾವವು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ರಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣ? ಹಾಗೆ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮಣ್ಣು ಎರಡು ಒಗೆಯಿಂದ ಬಂದಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ! ಒಂದನೆಯದಾಗಿ, ಸುತ್ತಲೂ ಸಮತಳವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಬಾಚಿ ಒದೆಡೆ ಗುಡ್ಡೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಒದೆಡೆ ಆಳಕ್ಕೆ ತೋಡಿ, ಹಳ್ಳಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ತಂದು ಗುಡ್ಡೆಯಾಗಿ ಹಾಕಿದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನೂ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನಾಗಲು, ಒಂದನೆಯದಾಗಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನವರ ಬಾಯ್ಬಿಡಿದು ಅವರಿಗೆ ಕಂಡಂತೆ ಕಾಣದಂತೆ, ಲಂಚ ವೋಸ ದುರ್ವ್ಯಾಜ್ಯ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಹಣವನ್ನು ಬಾಚಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಒಬ್ಬನ ಇಲ್ಲವೆ ಹಲವರ ಜೀವನವನ್ನೇ ಮುಳುಗಿಸಿ, ತೊಡೆದು ಬಾಚಿಕೊಂಡು ತಂದು ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರ

ಜೀಕು. ಎಂತೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಗುಂಡಿ ಬಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಗುಡ್ಡೆ ಬೀಳದು. ಒಂದುಕಡೆ ಗುಡ್ಡೆ ಬಿದ್ದುದು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಯಿತೆಂದರ ಮತ್ತೆಲ್ಲೋ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ, ಗುಂಡಿ ಬಿದ್ದಿ ದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧ !

ಹಾಗೆ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಐಶ್ವರ್ಯವು, ಸಂಪಾದನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೂ ಇತರರಿಗೂ ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಬೇಕೇ ? ದಂಭದರ್ಪಗಳಿಂದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಧಾಳಿಮಾಡುವ ಮದಾಂಧರ ಕಾಲ್ಪುಕತತ್ವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟ ಬಡವರೂ ಶಕ್ತಿಹೀನರೂ ಎಷ್ಟುಬಗೆಯ ವಿಚಿತ್ರಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನರಳಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುವರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೇ ! ಅದಿಯಿಂದ ಈವರೆಗಿನ ಪ್ರಪಂಚ ಚರಿತ್ರೆಯು ಇದಕ್ಕೆ ಅಸಂಖ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ತಿಲ ಮಾತ್ರವೂ ಸತ್ಯಧರ್ಮನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸದ ಇವರಿಗೆ ತಿಕ್ಷೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ! ಅವರ ಐಶ್ವರ್ಯ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಅಪ್ರತಿಹತವಾಗಿ ಊರ್ಜಿತವಾಗುವವೇ ಎಂದಂ-ಸತ್ತ ದನವಿನ ಚರ್ಮದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ತಿವಿಯೇ, ತಾನು ಬಿಡುವ ಉಸಿರಿನಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣದಂತಹ ಕಠಿಣ ಲೋಹವನ್ನಾದರೂ ಕರಗಿಸಿ ನೀರುಮಾಡಲು ಶಕ್ತವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿರುವ ಸರ್ವೇತನ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಯು ಅನ್ಯಾಯ ಅಸತ್ಯ ವೋಸ ಕಾಪಟ್ಟ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮುಂತಾದ ದಂಭ ದರ್ಪಗಳ ಉಪಟಳಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕು ಮರುಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿರುವ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಕಲ್ಲನ್ನಾದರೂ ಕರಗಿಸದೆ ಬಿಡುವುದೇ ? ಇಂದಲ್ಲ-ನಾಳೆ ! ಎಂತೂ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಕಾರ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದಿದ್ದರೆ ವಿಧಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿದ್ದವರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿರುವ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ನೋಡಿ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ದಿವಾಂಧರು ಎದುರಿಗೇ ಇರುವ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ ?

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ-ಧರ್ಮಮಾರ್ಗ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಧೃವ್ಯವು ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲವೆ; ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರಲ್ಲರೂ ಪರರ ಮನೆಯನ್ನು ಮುಳುಗಿಸಿಯೇ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದವರೇ-ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಬಹುದು ! ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ನಾವೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಐಶ್ವರ್ಯವು ಕೆಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ. ಅದನ್ನು

ಗಲಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಪಾತಕವಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ಲೋಭ ಮೋಹಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗದಿದ್ದರೆ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ - ಸ್ವಧರ್ಮಾನುವರ್ತನೆಯಿಂದಲೇ ದ್ರವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಆದರೆ, ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿ, ಪರರಿಗೆ ಅಸಹನೀಯ ಕಿರುಕುಳಗಳನ್ನು ತಂದಿತ್ತು ಗಲಿಸುವ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಮಾತ್ರ ಬಂಧಕಾರಿಯಾಗದಿರಲಾರದು. ಬರುವಾಗ ಪರರಿಗೆ ಅದು ಎಷ್ಟು ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ದಶಾಧಿಕ ದುಃಖ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲದೆ ಹೊರಹೊರಡದು. ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಯಿತೋ ಅದೇ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ನಾಶವಾಗುವುದೆಂಬುದೂ ಸಿದ್ಧ. ಯಾವ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಗಲಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ ಅದೇ ಉಪಾಯಗಳಿಂದಲೇ ವ್ಯಯಗೊಳ್ಳುವುದಾದರೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಇದು ವೃಥಾಲಾಪವೆನ್ನಲಾಗದು. ಕ್ರಿಯೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ. ಧ್ವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ. ಅಷ್ಟೇ !

ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಲಾಭವಾಯಿತಷ್ಟೆ ! ಆದರೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತೇನು ? ಅಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಜಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಭಯವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು. ದಖಿನಿನ ಸುಬೇದಾರನಾದ ಸಲಬತ್‌ಜಂಗನು ರಾಜ್ಯಲಾಭಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಸೀರೈವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಘಾಜಿನೋಡನೆ ಬಂದನು. ಸೀರೈವು ಆಗ ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದಿತು. ಹಾಗೆ ಬಂದ ಸಲಬತ್‌ಜಂಗನ ದಂಡಿನಿಂದ ತನ್ನ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಅಪಾಯ ಸಂಭವಿಸಿತೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿ, ಹೈದರನು ಪೂರ್ವಾಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದನು. ಜಂಗನ ಸೈನ್ಯವು ಆ ವೇಳೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ, ಸೀರೈದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೊಸಕೋಟೆಗೆ ಸಾಗಿರಲು, ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಸಂಧಿಗಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಸ್ನೇಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಸಲಬತ್‌ನು ಹೈದರನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಆತನಿಗೆ ಸೀರೈದ ನವಾಬ್‌ಗಿರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಧೊರೆಗಳು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ 'ನವಾಬ್ ಹೈದರಲ್ಲಿ ಖಾನ್ ಬಹದ್ದೂರ್' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದನು. ಸೀರೈದ ನವಾಬ್‌ಗಿರಿಯನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ಜಂಗನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಹೈದರನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಸಮಯದಲ್ಲಿ

ಅನುಕೂಲಿಸ ಬಹುದೆಂದು ಮಂತ್ರ ಚತುರನಾದ ಆತನು ಅದನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ತರುವಾಯ ಅವನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೊಸ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡನು. ಅನಂತರ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣುಬಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೈದರನಿಗೂ ಆತನ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಅಣ್ಣನಿಗೂ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಅಬ್ಬಾಸ್‌ಕುಲಿಯಾನನಿದ್ದನಲ್ಲವೆ! ಅವನು ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಬರುತ್ತಾನೆಂಬ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಬೆದರಿ ಆರ್ಕಾಟಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನು. ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರವೂ ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ತರುವಾಯ ಆ ವರೆಗೆ ಸೀರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಮಮಾತ್ರ ನವಾಬನಾಗಿದ್ದ ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಆವೂರನ್ನು ೧೭೬೨ ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜಯಿಸಿ, ಸ್ವಾಧೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹಾಗೆಯೇ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರದ ಪಾಳೆಯ ಗಾರನನ್ನು ನಂದೀದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿ ಜಯಿಸಿ, ಆಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಸೀರೈದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ರಾಯದುರ್ಗ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಪಾಳೆಯಗಾರರಿಂದ ಪೊಗದಿಯ ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಂದನು.

೧೭೬೩ ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ನವಾಬ ಹೈದರಲ್ಲಿಗೆ ಬಿದನೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಬಿದ್ದಿತು. ಬಿದನೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಶಿವಪ್ಪನಾಯಕನೆಂಬ ಮಹಾಶಕ್ತನಾದ ಧೊರೆಯೊಬ್ಬನು ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ವಂಶದಲ್ಲೇ ಜನಿಸಿ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ ಬಸವಪ್ಪನಾಯಕನೆಂಬುವನು ೧೭೫೫ ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮೃತನಾಗುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಚನ್ನಬಸಪ್ಪನಾಯಕನೆಂಬಾತನನ್ನು ದತ್ತುತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ದತ್ತು ಮಗನು ಅವನ ರಾಣಿಯಾದ ವೀರಮ್ಮಾಜಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಅವಳು ದುರ್ವಾಢ್ಯ ಪೂರಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ನಂಜಯ್ಯನೆಂಬೊಬ್ಬನನ್ನು ಸ್ನೇಹಿಸಿ ಚನ್ನಬಸಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೊತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಜಟ್ಟಿಗೆ ಲಂಚಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಮುರಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ತಾನೇ ಚನ್ನಬಸಪ್ಪನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, ತನಗೆ ರಾಜ್ಯಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೈದರನ ಮರೆಹೊಕ್ಕನು. ಮಹಾ ಮಂತ್ರದಕ್ಷನಾದ ಹೈದರನು ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ

ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಮದಕರಿನಾಯಕನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬಿದನೂರು ರಾಜ್ಯದಮೇಲೆ ಧಾಳಿಯಿಟ್ಟನು.

ಈ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲೇ ಆತನಿಗೆ ತಿವವೊಗ್ಗೆಯೂ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದುಲಕ್ಷ ವರಹಗಳ ಭಂಡಾರವು ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. ಕುಂಸಿಯ ಬಳಿ ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ ಹಿಂದೆ ಬಸಪ್ಪನಾಯಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿದನೂರಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಲಿಂಗಣ್ಣಯ್ಯನೆಂಬವನು ಬಂದು ನವಾಬನನ್ನು ಕಂಡು, ತಾನು ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳ್ಳದಾರಿಯಿಂದ ಬಿದನೂರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸುಲಭ ರೀತಿಯಿಂದ ಆ ಊರನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಗೊಳಿಸುವನೆಂದು ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಹೈದರನು ಆ ಸಹಾಯವೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದೀತೆಂದು ಅವನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದರಿಸಿದನು. ನವಾಬನ ಪ್ರಚಂಡಸೈನ್ಯವು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಮೇಲೆ ದಂಡತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದೆಯೆಂಬವಾರ್ತೆಯು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ರಾಣಿವೀರಮ್ಮಾಜಿಯು ನಡನಡುಗಿ, ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಗೋಜಿಗೆ ಬಾರದೆ ಹಿಂದಿರುಗ ಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಆ ಮಾತು ಹೈದರನಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಡನೆ ವೀರಮ್ಮಾಜಿಯು ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಾಸಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಿಂಕೀ ಹಾಕಿಸಿ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಷ್ಟನ್ನು ದೋಚಿಕೊಂಡು ತನ್ನಪ್ರಿಯನಾದ ನಂಜಯ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಬಳ್ಳಾಳರಾಯನ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋದಳು. ಇತ್ತ ನವಾಬನು ಲಿಂಗಣ್ಣಯ್ಯನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ದುರ್ಗ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ, ಜನಗಳಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಖಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಊರನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡಿಸಲು ಬಿದನೂರು ರಾಜಧಾನಿ ಯೊಂದರಲ್ಲೇ ಹನ್ನೆರಡು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಷ್ಟು ನಗದುಹಣವೂ ವಸ್ತು ಒಡವೆಗಳೂ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳೂ ದೊರೆತುವು. ನಂತರ ಹೈದರನು ಮಂಗಳೂರು ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸೈನ್ಯದ ತುಕಡಿಯೊಂದನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಆ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ವೀರಮ್ಮಾಜಿಯನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಸಿ ಅವಳನ್ನೂ, ಮೋಸಗಾರನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದ ಚನ್ನಬಸಪ್ಪನನ್ನೂ ಮಧುಗಿರಿಯ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಡಿಸಿದನು.

ಬಿದನೂರು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನವಾದಮೇಲೆ, ಅದರ ಪೂರ್ವದ ಹೆಸರನ್ನು

ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೈದರನಗರವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ಅಲ್ಲೊಂದು
 ಟುಕವಾಲೆವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅನೇಗೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಇಕ್ಕೇರಿ ವರಹ
 ದುರ್ಗೀ ವರಹಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೈದು ಅಥವಾ ಬಹದ್ದೂರಿ ವರಹಗಳೆಂಬ
 ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವೆಂ ಜಲಾಂಶಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಏರ್ಪ
 ಡಿಸಿದನು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಹೈದರನು ಅಲ್ಲೇ ನೆಲೆಯಾಗಿ
 ನಿಂತುದು ಲಿಂಗಣ್ಣಯ್ಯನೇ ಮುಂತಾದ ಅಭಿನಾವಿಗಳಿಗೆಗೈಸಹಸೆಯಾಗವಿ
 ರಲು, ಅವನು ಆ ಪ್ರಾಂತ ದೊಡ್ಡದುಗೆಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ ಹೈದರನನ್ನು ಕೊಂದು
 ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಈ ಚಳವಳಿಯು
 ವೃತ್ತಾಂತವು ಸ್ವಭಾವ ಮೆಕಪ್ರಭೃತ ಮೂಲಕ ಹೈದರನಿಗೆ ತಿಳಿದುಪೋ
 ಯಿತು. ಆತನು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈರಸಿಂಹಿತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಉಪಾಯ
 ವಾದ ಕೈದಿನಗಳು ಕಾಲಹರಣಮಾಡಿ, ತರುವಾಯ ದರಬಾರಿಗೆ ಬಂದು
 ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ವಿಚಾರಣೆಮಾಡಿ, ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರನ್ನು ಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಾಕಿ
 ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು, ಗುಮಾಸ್ತರೊಳಿಬಂದ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತಾರು ಜನರನ್ನು ಓಡಿ
 ಸಿ, ಉರುಜಾಗಿಲು ರಸ್ತೆ ಸಾಲುವಾರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೇಣುಹಾ
 ಕಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಜನಗಳಿಗೆ ಹೈದರನನ್ನು ಭಯಪಟ್ಟಲು ದೊಂಬಿ
 ಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಆಧಿಕಾರವು ಸ್ಥಿರವಾದಂತೆ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತ ಮರಾಠೆಯವರು ತನಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಸೀರೈವನನ್ನು
 ಅದಕ್ಕೆ ವಳಿತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ ಹೈದರನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿದು,
 ಅವನವೊಲೆ ದ್ವೇಷಗೊಂಡರು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಹೈದರನು
 ಸಂಧಿಗಾಗಿ, ಮಹಮ್ಮದಲ್ಲೀಖಾನನೊಬ್ಬನನ್ನು ಪುನಃಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.
 ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮನ್ನಣೆಯೂ, ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ
 ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಹೈದರನು ಮರಾಠೆಯವರ
 ಸಾಮಾನ್ಯವೇ ದಂಡೆತ್ತಿದನು. ಕಡಪೆ ಕರ್ನೂಲುಗಳ ನವಾಬರು ಅವ
 ನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಮರಾಠೆಯವರ ಅತ್ರಿತನಾದ
 ಸಹಜೂರು ನವಾಬನು ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆತನ
 ಧಾಳಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಧಾರವಾಡವೂ ಸ್ವಾಧೀನ
 ವಾಯಿತು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಪೆಶ್ವೆಯು ಕೋಪಗೊಂಡು

೧೭೬೪ರಲ್ಲಿ ಬಿದನೂರುಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿದನು. ಆಗ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿಯೂ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸವಣೂರು ನವಾಬನನ್ನು ತೊಂದರೆಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ೧೭೬೬ರಲ್ಲಿ ಮಲೆಯಾಳ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳು ಹೈದರನ ಸ್ವಾಧೀನವಾದುವು. ನಾಯವಾರರ ಪ್ರಭುವಾದ ಕಲ್ಲೀಕೋಟಿಯ ಮಾನವಿಕ್ರಮನೆಂಬಾತನು ನವಾಬನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹಣವು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಹೈದರನ ತಗಾದೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಅವನು ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೇ ಬಿಂಕಿ ಹಜ್ಜಿಸಿ ಕ.ಟುಂಬಸಮೇತ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮವಾಗಿಹೋದನು. ನವಾಬನಿಂದ ಕಲ್ಲೀಕೋಟಿಯೂ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ವರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಅಲ್ಲಿಯ ನಾಯವಾರ ಜನರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗದಿರಲು, ಮಳೆಗಾಲವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ನವಾಬನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹೈದರನು ಆ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಹುಮಂದಿ ನಾಯವಾರ ಜನರನ್ನು ಹಿಡಿಸಿ ಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಾಕಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಹದಿನೈದು ಸಹಸ್ರ ಜನರನ್ನು ಹಿಡಿಸಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸದಿಂದಲೂ, ವಾಯುಗುಣವು ಬಗ್ಗದಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಸತ್ತು, ಇನ್ನೂರು ಜನರು ಮಾತ್ರವೇ ಬಂದು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತ ಧೋರಗಲಾಗಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಮೃತರಾದರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ತಲುಪಿತು. ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಆವರ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ನಂಜರಾಜನೆಂಬಾತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುವಂತೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ ೧೭೬೭ನೆಯ ಸಂ||ದಲ್ಲಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ, ನಂಜರಾಜನು ತನಗೆ ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ನಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಬಂದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ರಾಜರಿಗಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮೂರು ಲಕ್ಷದ ಗಡಿಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೈಮೇಲೆ ದ್ವಂದ್ವರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟು, ಮಿಕ್ಕ ಜಿಲೆಬಾಳುವ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಬಾಚಿಕೊಂಡು, ಅರಮನೆಯ ಹಿಂದೂ ಸೇವಕರನ್ನೂ ಸಹಾಯವರನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿ ಆ ಉದ್ಯೋಗ

ಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಜನಗಳನ್ನೇ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ರಾಜ್ಯವು ವಿವಿಧ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಸಂಪಾದನೆಯ ಮಾರ್ಗವು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗದೆ, ಸಂಪಾದಿತವಾದಮೇಲೆ ಕಾಣುವ ಐಶ್ವರ್ಯದ-ಆಡಂಬರದ ಹೊಳವು ಮಾತ್ರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ, ಅದು ವೋಹಕವಾಗದೆ ಇದ್ದೀತೆ ? ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಡಬೇಕಾದ ಕಷ್ಟವೂ-ಮನಃಕ್ಲೇಶವೂ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಸುಖಪಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಆಸೆಯುಂಟಾಗದೆ ಇದ್ದೀತು ?

ಆಧ್ಯಾಯ ೫.

“ಯುದ್ಧಜೀವನ”

ನವಾಬ್ ಹೈದರಲ್ಲಿ ಟಾನನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿದನಷ್ಟೆ ! ಹೀಗೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಆತನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವೂ ರಾಜ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಗಳೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆತನ ಶತ್ರುವರ್ಗವಾದರೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆತನು ಸೀರೈವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡುದಕ್ಕಾಗಿ ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಯಿತು. ಆತನು ತಮ್ಮ ದ್ವೇಷಿಗಳಾದ ಫ್ರೆಂಚರೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿಸಿದನೆಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷರು ಕೋಪಗೊಂಡರು. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಸುಬೇದಾರಿಯು ತನಗಾಗದೆ ಸುಬತ್ ಜಂಗನಿಗಾದುದರಿಂದ ನಿಜಾಮಲ್ಲಿಗೂ ಹೈದರನಮೇಲೆ ರೋಷವುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಒಡನೆ ಮೂವರೂ ಒಂದಾಗಿ ಆತನ ಮೇಲೆ ದೀಳಲು ಹೊರಟರು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದ ಒಡನೆಯೇ ಹೈದರನು, ಮರಾಟೆಯವರ ಸೈನ್ಯವು ಬರುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೇವು ನೀರುಗಳೂ ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಸಿಕ್ಕದಂತೆ, ಗ್ರಾಮಸ್ಥರೆಲ್ಲ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಮರಾಟೆಸೈನ್ಯವು ಸೀರೈದಳು ಬಂದಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯಕಿಲ್ಲೇದಾರನಾಗಿದ್ದ ಮಿರ್ ಸಾಬನೆಂಬುವನು ಅದನ್ನು ಅವರ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿ ತನ್ನ ಜಹಗೀರಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಸೀರೈವು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಯಿತೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಹೈದರನಿಗೆ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ, ಹೈದ

ರನು, ಮರಾಟೆಯವರ ದಂಡು, ನಿಜಾಮನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ, ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ೩೫ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲೊಪ್ಪಿ ಮರಾಟೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿಕೊಡನು.

ಹೀಗೆ ದಾನೋಪಾಯದಿಂದ ಮರಾಟೆಯವರನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ, ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಭೇದೋಪಾಯವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ, ನಿಜಾಮನನ್ನು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆ ಉಪಾಯವೂ ಸಿದ್ಧಿಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಿಜಾಮರ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಚಂಗಮಾವಾ, ತಿರುವಣ್ಣಾ ಮಲೆ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದುವು. ಆದರೆ ಎರಡು ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲೂ ಜಯಲಭ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಆ ವೇಳೆಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಬೊಂಬಾಯಿ ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸೈನ್ಯವು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದೊದಗುತ್ತಿದೆಯೆಂಬ ವರ್ತಮಾನ ಬಂತು. ಈ ವಾರ್ತೆ ನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿಜಾಮನು ಚಿದರಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷರೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೀಮೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಇತ್ತ ಬೊಂಬಾಯಿ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ದಂಡು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ, ಮಂಗಳೂರು ಹೊನ್ನಾವರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ವರ್ತಮಾನವು ಬಂದೊಡನೆಯೇ ನವಾಬನು ಆ ಪ್ರಾಂತ ಹೊರಟು ಕೈ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಆ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಕಡೆಯ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ದಂಡು ಕೋಲಾರ ಮುಳಬಾಗಿಲು ಹೊಸೂರು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿತೆಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಒಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬೆಂಗಳೂರನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವೆಂದು, ಹತ್ತುಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ದೇಶದ ಗಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗಿ ಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯು ಗರ್ವದಿಂದ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಒಡನೆ ಹೈದರನು ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ಮುಳಬಾಗಿಲು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಸತ್ಯ

ಮಂಗಳ ಕರೂರು ಈಶೋಡು ಕೊಯುಮುತ್ತೂರು ಮಧುರೆ ತಂಜಾವೂರು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ತಂಜಾವೂರಿನ ಧೊರೆಯು ೪ ಲಕ್ಷ ವರಹಗಳನ್ನು ಹೈದರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ತನ್ನ ದೇಶವನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆದನು. ಹೈದರನು, ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಮೇಲಿನ ರೋಷದಿಂದ ೬೦೦೦ ಕುದುರೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಏಕಾಏಕಿ ಮದ್ರಾಸಿನ ಬಳಿ ಬಂದಿಳಿದನು. ಈ ವಿಚಾರವೇ ತಿಳಿಯದೆ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಮದರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರದವರು ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು, ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ತೆಗೆದರು. ೧೭೬೯ ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಕರಾರಿನಿಂದ, ಯುದ್ಧಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಇದ್ದಂತೆ, ಅವರವರ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅವರಿಗೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದು, ಹೊರಗಿನ ಶತ್ರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೆ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು, ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು.

ಮದರಾಸಿನಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ನವಾಬನು ಪುನಃ ಕಡಪೆ ಕರ್ನೂಲುಗಳ ಕಡೆಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಟು ಅಲ್ಲಿಯ ನವಾಬರಿಂದಲೂ, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಅನೇಕ ದುರ್ಗಗಳ ಪಾಳೆಯಗಾರರಿಂದಲೂ ಕಪ್ಪು ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬಳಾರಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಪಾಳೆಯಗಾರನು ತೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ರಾಣಿಯು, ತಾನು ಹೈದರನಿಗೆ ಬೆದರತಕ್ಕ ವಳಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಿ ಅರಸಿನ ಕುಂಕುಮಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಹೈದರನಿಗೆ ಅತಿಶಯ ರೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಒಡನೆ ಬಳಾರಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಅವಳ ಗರ್ವವನ್ನು ಅಣಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಅತಿ ಜರೂರಾದ ರಾಜಕಾರ್ಯ ಒದಗಿದುದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೈದರನು ರಾಜಧಾನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಹಿಂದೆ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದಾಗಲೂ, ಲಕ್ಷ ಲಕ್ಷವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯವು ದೊರೆತುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯಾಸೆಯು ಮರಾಟೆಯವರನ್ನು ಪುನಃ ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ರೂಪಾಯಿ ಬೆಳೆಗೆ ಮೈಸೂರು ದೇಶವು ಬಹು ಫಲವ

ತ್ತಾದ ಸೀಮೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಪೇಷ್ವೆ ಮಾಧವರಾಯನು, ಪುನಃ ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಳನೆ ಹೊರಟು ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಮೈಸೂರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಪ್ರಾಂತಗಳಮೇಲೆ ಧಾಳಿಮಾಡುತ್ತ ಚೌಧಾಯವನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡ ತೊಡಗಿದನು. ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೈದರಾಬಾದಿಯು ಈ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿದು ಒಡನೆ ಅಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಯುದ್ಧಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ೧೭೭೦ನೆಯ ಸಂ||ದ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಹಿಂದಿನವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತನಗೂ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷನವರಿಗೂ ನಡೆದ ಕರಾರಿನಂತೆ, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದನು. ಇಂಗ್ಲೀಷರು ತಮ್ಮ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ಮಾನ್ಯಮಾಡಿ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಮರಾಟೆಯವರ ಕಾಟವು ಬಲಪಾಯಿತು. ಹೈದರನು ಉಪಾಯರಹಿತನಾಗಿ ಪೇಷ್ವೆ ಮಾಧವರಾಯನಿಗೆ ಸಂಧಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆತನು ಒಂದು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ, ಆ ಸಾರಿ ಹಿಂದಿರುಗುವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಲು, ಹೈದರನು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದೇ ಲೇಸೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿದನು.

ಮರಾಟರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಹೈದರನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದ ಕ್ಕಾಗಿ ಸಾವನದುರ್ಗ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಲು, ಮಾಧವರಾಯನು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಮದಕರಿನಾಯಕನ ಸಹಾಯದಿಂದ ತ್ರೀಕುಟಪಟ್ಟಣದ ಕೋಟೆಗೆ ಹಲ್ಲಾಹತ್ತಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ತ್ರಿಬಂಕಮಾಮನೆಂಬ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ, ಪೂನಾಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಈ ಮರಾಟಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು, ಒಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಸಾವನದುರ್ಗದ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಹೈದರನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೊರಟನು. ಹೈದರನು ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ನೇರಲು ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಮರಾಟಾ ಸೈನ್ಯವು ಬಹು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂದ, ಹೈದರನು ಉಪಾಯ ತೋರದೆ ರಾತ್ರಿಯೇ ಹೊರಟು, ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿಹೋಗಲು, ಅವನ ಸೈನಿಕರು ಭ್ರಮಿಸಿ ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಿದರು. ಆ ಶಬ್ದವು, ಹೈದರನು ಪರಾರಿಯಾಗು

ತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮರಾಟರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆ ಆತನು, ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು, ಚಿನಕುರಳಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೈದರನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ ಎದುರಿಸಿದನು. ಒಡನೆ ಹೈದರನು ತಲೆಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಒಂದು ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ಮಗನಾದ ಟೀಪ್ಪುವು ಫಕೀರನವೇಷ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ರೂಪು ಮರೆಸಿ ತ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ತ್ರಿಯಂಬಕಮಾಮನ ಸೈನ್ಯವು ಒಡನೆ ಬಂದು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿತ್ತು. ಹೈದರನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ೧೭೭೨ ನೆಯ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ಲಕ್ಷ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಕರಾರುಮಾಡಿ ಕೊಂಡು, ಹಣ ಸಂದಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ ಕೋಲಾರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಭೋಗ್ಯಮಾಡಿ, ಎಂತೂ ಮರಾಟೆಯವರನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಸಾಗಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಹೈದರನ ರಾಜನೀತಿಯು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದಿತು. ತಾನು ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕರಾರಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನಡೆಯಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿಬಂಧನೆಯು ಆತನನ್ನು ಎಂದೂ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಶತ್ರುವು ಪ್ರಬಲನೆಂದು ತೋರಿದಾಗ ತನ್ನ ಸಂಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವನು. ಅವನು ದುರ್ಬಲನಾದನೆಂದು ತೋರಿದೊಡನೆಯೇ ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಸಂಧಿಯ ಕರಾರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುರಿದು ಸೀಮೆಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುವನು. ಪೂನೆಯಲ್ಲಿ ಮರಾಟೆಯವರ ಪೇಷ್ವೆ ಮಾಧವರಾಯನು ಮೃತನಾದನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಮರಾಟೆಯವರ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಕೋಲಾರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ, ಕೊಡಗು ದೇಶದ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿ ಬಿದ್ದಿತು, ತ್ರಿಯಾಂಬಕಮಾಮನು ತ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕೊಡಗುದೇಶದ ರಾಜನು ಹಿಂದಿನ ಕರಾರಿನಂತೆ ತನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ೧೭೭೩ ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಆ ದೇಶದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿದನು. ಕೊಡಗರು ಬೆದರಿ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ತಲೆ ಮರಸಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಕೊಡಗದ ತಲೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ೫ ರೂ. ನಂತೆ ಬಹುಮಾನ

ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ತನ್ನ ಸ್ವನಿಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಆ ಚಲ್ಲಾಟಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ೭೦೦ ಮಂದಿ ಕೊಡಗರು ಅಸುವನ್ನು ಸೇಗಿದರು. ತಮಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಕೋಲಾರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೈದರನು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಪೇಷ್ವೆ ರಘುನಾಥರಾಯನು ಪುನಃ ದಂಡೆ ತ್ರಿಬಂದನು. ಆಗ ಹೈದರನು ಆರು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಮಾತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿದನು.

ಹೈದರನು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದ ನಾದರೂ ರಾಜಮನೆತನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಾಮಮಾತ್ರ ರಾಜರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ನಿರಂಕುಶಾಧಿಪತ್ಯವೂ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ, ಅವರನ್ನು ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು, ಏಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಬ್ಬರು ಮೃತರಾದರೆಂದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಬ್ಬನು ಒಂದು ಬಗೆಯ ವಿನೋದ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ೭೫ ರಲ್ಲಿ ಜಿಟ್ಟಿದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಇಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಪತ್ನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನನ್ನು ದತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನವಾಬನು ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪದೆ, ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ರಾಜ ಒಂಥುಗಳಾದ ಹಲವು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕರೆಸಿ, ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಂದೂ ಸಭೆಯನ್ನು ನೆರೆಯಿಸಿ ಸಭಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಖಜೂರ ದ್ರಾಕ್ಷೆ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಗಳು, ಮಾವು ಹಲಸು ಮುಂತಾದ ರುಚಿಕರ ಫಲಗಳು, ದಿವ್ಯಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೂ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರಾಡುವ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕತ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಠಾರಿಯನ್ನೂ ಇಡಿಸಿದನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲರೂ ಸಭೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟರು. ಹಲವರು ತಮಗೆ ಬೇಕೆನ್ನಿಸಿದ ಹಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಆದರೆ, ಅರಿಕೊತಾರದ (ಈಗಿನ ಚಾಮರಾಜ

ನಗರದ) ದೇವರಾಜ ಅರಸಿನವರ ಮಗ ಮೂರುವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಚಾಸು ರಾಜನೆಂಬ ರಾಜಪುತ್ರನು ಕನ್ನಡಿಯನ್ನೂ ಕಠಾರಿಯನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಹೈದರನು ಆ ಮಗುವೇ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಆ ಮಗುವಿಗೇ ಸಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿದನು.

ಹಿಂದೆ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಪಾಳೆಯಗಾರನ ಹೆಂಡತಿಯು ಹೈದರನಿಗೆ ಬಳಿ ಮತ್ತು ಅರಸಿನ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ನಾಚಿಸಿದ್ದಳಲ್ಲವೆ! ಈಗ ಒಂದು ಸಮಯ ಒದಗಿತು. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಬಸಲತಾಜಂಗನು ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿದನು. ಆಗ ಆಕೆಯು ಉಸಾಯತೋರದೆ ಹೈದರನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಬೇಡಿದಳು. ಸಮಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೈದರನು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬಡಿದೋಡಿಸಿದನು. ಆದರೇನು-ತರುವಾಯ ಬಳ್ಳಾರಿಯನ್ನು ತಾನೇ ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಇಗ್ಗ ಗುತ್ತಿ ದುರ್ಗವನ್ನೂ ಮುತ್ತಿ, ಆ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿ ಮುರಾರಿರಾಯನು ಹೆನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವೆನೆಂದರೂ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ, ಆ ದುರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳ ಮೈಮೇಲಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಸುಲಿಗೆಮಾಡಿಸಿದನು. ಪುನಃ ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ಮಠಾಟಿಯವರ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಕಾರ್ಯವೇರ್ಪಟ್ಟು, ಹೈದರನಿಗೇ ಜಯವಾಯಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಹಿಂದಿನ ವಾಗ್ದಾನದಂತೆ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಮದಕರಿನಾಯಕನಮೇಲೆ ಹೊರಟು ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ನಾಯಕನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರೂಪಿಗಳು ಹೈದರನ ಲಂಚಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸ್ವಾಮಿ ದ್ರೋಹಗಳಾದುದರಿಂದ, ೧೭೭೯ನೆಯ ಸಂ||ದಲ್ಲಿ ಮದಕರಿನಾಯಕನು ಹೈದರನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾದನು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗವು ವೈಷೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಹೋಯಿತು. ಹೈದರನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಿಂದ ೨೦,೦೦೦ ಮಂದಿ ಬೇಡರನ್ನು ತ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮಹಮ್ಮದೀಯಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ, ಅವರದೇ ಒಂದು ಸೈನ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಕಡಪೆಯ ನವಾಬನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆತನ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಪಠಾಣರು ಕೆಲವರು ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೈದರನ ಡೇರೆಯೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಪಹರೆಯವರನ್ನು ಕೊಂದು, ಹೈದರನನ್ನು

ಪ್ರಜಾಪತಿ ಕೊಲ್ಲಬಯಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚತ್ತ ಹೈದರನು ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ತಾನು ಮಲಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ತಲೆದಿಂಬನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಲನ್ನು ಹೊದಿಸಿ ಬೇರೆಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ನಡೆದು, ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದನು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಡೇರೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಸೋಡುವಲ್ಲಿ, ಅವರು ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲಿದ್ದ ಆ ದಿಂಬನ್ನೇ ಹೈದರ ನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೈದರನು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಡಿಸಿ, ಕೆಲವರ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿಸಿ ಮರಳಲ್ಲಿ ಹೂಳಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಆನೆಯ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ತುಳಿಸಿ, ಚಿತ್ರ ಹಿಂಸೆಮಾಡಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ಕಡಪೆಯ ಸವಾಬನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಾಜಿತನಾಗಿ ಶರಣುಬೇಡಿದನು. ೧೭೬೯ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಕಡಪೆಯೂ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ವರ್ಷಕಾಲ ಹೈದರನು ಸಂವತ್ಸರದ ಮುನ್ನೂರರ ವತ್ತು ದಿನಸವೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಾ, ಕೇವಲ ಯುದ್ಧ ಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದು, ವಿಶಾಲವಾದ ರಾಜ್ಯ-ವಿಶ್ವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

“ಮೃತ್ಯು”

೧೭೬೯ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಹೈದರನಿಗೂ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೂ ಪರರಾಯ ರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಕಾಲವೊದಗಿದಾಗ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಾಯಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಕರಾರಾಗಿದ್ದಿತಲ್ಲವೆ! ೧೭೭೦ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಮರಾಠೆ ಸೈನ್ಯವು ಬಂದು ಮುತ್ತಿದಾಗ ಕಳೆದ ಸಂವತ್ಸರದ ಆ ಕರಾರಿನ ಮೇರೆಗೆ ತನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡೆಂದು ಮದ್ರಾಸ್ ಗೌರವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅವನು ಕಾರಣಾಂತರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಹಾಯಮಾಡದಿದ್ದು, ಹೈದರನನ್ನು ಕೋಪಗೊಳಿಸಿದ್ದಿತು. ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅನರ್ಹರಾದ ಅಮೃಂದ ತನಗೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಾರದೆಂದು ನಂಬಾಬನು, ಘೃಂಚಿನವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಪಡಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅವರಿಂದಲೇ ತರಪೇತು ಮಾಡಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಹೈದರನಂತೆಯೇ, ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮನಿಗೂ ಮರಾಟಾ ಪೆಂಸೈಗಳಿಗೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷರಮೇಲೆ ದ್ವೇಷಭಾವವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸ್ನೇಹಿಸಿ, ಅವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷರನ್ನು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಿಂದಲೇ ಓಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಅವಕಾಶವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕಷ್ಟಾದ ಯುದ್ಧಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಒಂದು ಕಾರಣವೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ೧೭೭೯ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೂ ಫ್ರೆಂಚರಿಗೂ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದರಿಂದ, ಇಂಗ್ಲೀಷರು ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಹಿ ಎಂಬ ರೇವುಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಹೈದರನು ಮಾಹಿಯು ತನಗೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಅವರು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ ಅನುಮತಿ ಖುಲ್ಲದೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಆತನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕಡವೆಯು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ತಮ್ಮಮೇಲೆ ಹೈದರನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿದೊಡನೆಯೇ ಸ್ವಾರ್ಥ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಜರ್ಮನ್ ವಾದ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಧಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಹೈದರನು, ಆತನೆದುರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ನಂಬಿಕೆದ್ರೋಹಗುಣವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ತನಗೆ ಅವರ ಸ್ನೇಹವು ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

೧೭೮೦ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲವು ತೀರಿದೊಡನೆಯೇ ಹೈದರನು ಕಣಿವೆಕೆಳಗೆ ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದನು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಊರುಗಳು ಕೊಳ್ಳೆಯಾದುವು, ಪೈರು ನಾಶವಾಯಿತು. ದನಕರುಗಳು ಸತ್ತವು. ಹಲವು ಜನರು ನಿಷ್ಕಾರಣ ಮರಣಕ್ಕೀಡಾದರು. ಪುಲಿಕಾಡಿ ನಿಂದ ಪುದುಚೇರಿಯವರೆಗಿನ ಐವತ್ತುಮೈಲು ಪ್ರದೇಶವು ನಿರ್ಜನಾರಣ್ಯದಂತಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲೀಷರು ಭಯಪಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಸರ್ ಹೆಕ್ಟರ್ ಮನ್ರೋ ಎಂಬವನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಬಂದ ಒಂದು ಸೈನ್ಯವು, ಕರ್ನಲ್ ಬೇಯ್ಲಿಯು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇನ್ನೊಂದು ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಹೈದರನು ವಾಲಿಲೂರ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬೇಯ್ಲಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸೈನ್ಯ

ವನ್ನೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಲಿಸಿದನು. ಬೇಯ್ಲಿಯೇ ಮುಂತಾಗಿ ಮುನ್ನೂರುಮಂದಿ ಹೈದರನಿಗೆ ಸೆರೆಯಾದರು. ಕಂಚಿಯಬಳಿಯಿದ್ದ ಮನೋವು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೀತನಾಗಿ ಯುದ್ಧಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ, ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನು. ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಈ ಅಪಜಯವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕಲ್ಕತ್ತಾದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಸಾಹೇಬನು ಕೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸರ್ ಐರ್‌ಕೂಟ್ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಸೇನಾಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ದಂಡನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ೧೭೮೧ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಹೈದರನ ಸೇನೆಗೂ ಬಂಗಾಳದಿಂದ ಬಂದ ಈ ಹೊಸ ಸೇನೆಗೂ ಫೋರ್ಟೋನೋವೋ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕದನ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೈದರನು ತಲೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಪುನಃ ಪಾಲಿಲೂರಿನ ಬಳಿ ಎರಡನೆಯಾವರ್ತಿಯೂ ಯುದ್ಧವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಅಪಜಯವೇ ಆಯಿತು. ತರುವಾಯ ಷೋಲಿಂಘರ್ ಎಂಬ ಊರಿನ ಬಳಿ ನಡೆದ ಲಡಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಜಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲೇ ಗೌರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಸಾಹೇಬನು, ಉಪಾಯಮಾಡಿ ಮರಾಠೆಯವರನ್ನೂ ನಿಜಾಮನನ್ನೂ ಹೈದರನ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಬೇರೆಮಾಡಿದನು. ಹೈದರನಿಗೆ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಫ್ರೆಂಚಿನವರ ಸಹಾಯವು ಒದಗದೆ, ಇತ್ತ ಎರಡುಮೂರು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಜಯವೂ ಆಗಲು ಅವನಿಗೆ ದಿಕ್ಕು ತೋರದಂತೆ ಆಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚರು ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಕಡಲೂರನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಬಂತು. ಒಡನೆ ಹೊರಟ ಹೈದರನು, ಪರಮಕೋವಿಲ್ ಎಂಬ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡನಾದರೂ ಆರಣೆ ಬಳಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ, ಅಪಜಯ ಹೊಂದಿದನು. ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಮತ್ತೊಂದು ಸೈನ್ಯವು ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನ ತಲಜೇರಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿತೆಂದು ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನನ್ನು ದಂಡಿನೊಡನೆ ಆ ಪ್ರಾಂತ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಪಾಣಿಯಾಣಿ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉಭಯಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೂ ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪಜಯವಾಯಿತು.

ಅರಣಿಯ ಯುದ್ಧವಾದಮೇಲೆ ಹೈದರನು ಅರ್ಕಾಡಿನ ಬಳಿ ಬರಲೆಂದು ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನಲ್ಲ ನವೆಯುಂಟಾಗಿ ಅದೇ ಬೆನ್ನುಫಣಿ ಜಾಡ್ಯವಾಗಿ ಸಡಿಲವಿಸಿತು. ಬೇಷಧೋಪ ಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿರರ್ಥಕವಾದುವು. ಕೊನೆಗೆ ಅದೇ ಜಾಡ್ಯವೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಹೈದರರಲ್ಲಿ ನವಾಬನು ೧೭೮೨ನೆಯ ದಿನಂಟರು ೭ನೆಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುವಶನಾದನು.

ಉ ಪ ಸ ಂ ಹಾ ರ

ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದ್ದರಿಂದ, ಆ ಸಾರ್ತೆಯು ಬಹಿರಂಗವಾಡರೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಸೈನ್ಯದ ಕಟ್ಟು ಒಡೆದು, ಜನರು ದಂಗೆ ಎಳೆ ಬಹುದೆಂದು ಶಂಕಿಸಿ, ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು, ಮಾರ್ಸಾಧಕ್, ಅಬ್ಬಾ ಮನ ಮದ್ ಮಿದ್, ತೋಪೀಖಾನೆ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು, ಅಂತ್ ಶಾಮಯ್ಯ ಮುಂತಾದ ಮುಖ್ಯಾಂಶಕಾರಿಗಳು, ಆರು ವಾರಗಳಪರಗೆ ಹೈದರನು ಮೃತಪಟ್ಟ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಹು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಎಂದಿನಂತೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಆತನ ಗೂಡಾರದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು, ವರದಿ ಹೇಳಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆಯುವುದು ಮುಂತಾದ ನಟನೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮೃತನಾದ ಒಡನೆಯೇ ಶವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆಯಿಸಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಡಿಸಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ದುರ್ವಾಸನೆ ಬರದಂತೆ ಸಜ್ಜೆ ಕರ್ಪೂರ, ಗಂಧ, ಪುನಗು, ಕಸೂರಿ ಮುಂತಾದ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ. ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕೋಲಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಇತ್ತ ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನ ಬಳಿಗೂ ದೂತರು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆತನು ಪಾಣಿಯಾಣಿಯಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಹೊರಟುಬಂದು, ಆ ಶವದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಮತಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಉಧ್ಧ್ವದೈಹಿಕಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ವಿಶೇಷ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳು ಮಹಾಪಂಡಿತರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಈ ಸಂಚಾರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರೆವುವು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ವಲೋಕಾಧಾರಣಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿದವರಿರುವರು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಂತೆ ಶುದ್ಧನಿರಕ್ಷರರಾಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದ ಪ್ರಭುಗಳ ಉದಾಹರಣೆಯು ಅತ್ಯಪೂರ್ವ. ಹೈದರನು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಕನ್ನಡಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದನಾದರೂ ಯಾವ ಭಾಷೆಯ ಒಂದಕ್ಕಿಂತೊಂದಕ್ಕೆ ಆತನಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಗುರುತೇ ಆತನ ಹೆಸರಿನ ಮೊದಲಕ್ಷರದ ಹಿಂದೆಮುಂದು ರೂಪು; ಅದನ್ನೇ ಆತನು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾಗದಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರವನ್ನಾಗಿ ಗುರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೂ, ಈ ಲೋಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಂತೆ, ಭಗವಂತನು ಆತನಿಗೆ ಅತಿಶಯ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಕೇಳಿದ್ದ ಮಾತನ್ನಾಗಲೀ, ನೋಡಿದ್ದ ಜನಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಆತನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅಕ್ಷರಶತ್ರುವಾಗಿದ್ದ ಆತನು ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಯವಾಗಿದ್ದ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳು, ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ, ಲೌಕಿಕಾನುಭವ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಸಕಲ ವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರತೀಕಾರಮಾಡುತ್ತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೇರಿದನು. ಒಂದಾನೊಂದುಸಾರಿ, ಅಯಾಜ್ ಎಂಬಾತನನ್ನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದಾಗ ಅವನು, ತನಗೆ ಓದುಬರಹಗಳು ಬಾರವೆಂದು ಹೇಳಲು-‘ಓದುವುದನ್ನೂ ಬರೆಯುವುದನ್ನೂ ಮುತ್ಸದ್ವಿಯಿಗೂ ಮುನಷಿಗಳಿಗೂ ಬಿಡು. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡು. ಓದು ಬರಹವಿಲ್ಲದೆಯೇ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊರಡೆಯೂ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಇದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸವೂ ಸಾಗುವುದು’ ಎಂದು ನುಡಿದನಂತೆ !

ಅವನಿಗೆ ದ್ರವ್ಯಾಸೆಯು ಅತಿಶಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಉಪಕಾರಮಾಡಿದ ಆಪ್ತ ಸ್ನೇಹಿತರು ಬಂಧುಗಳು ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಹ ಗಮನಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಹೊನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಅವನ ಆಸೆಗೆ ಅಂತ್ಯಪಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ರೂಪವತಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹಿಡಿತರಿಸಿ ತನ್ನ ಜನಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು

ಸಾಯುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಜನಾನಾದಲ್ಲಿ ನಾನಾಚಾತಿಯ ಆರುನೂರು ಮರಳಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದ್ದರಂತೆ! ಇನ್ನು ಪಂಚು ಎಂದರೆ ಭೂಮಿಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸೆಯಂತೂ ಪೂರ್ಣವಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಪಂಚು ಹೊನ್ನು ಮಣ್ಣುಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಸತ್ಯಾಧರ್ಮವೆಂಬುವುಗಳ ವಿಚಾರವೇ ಆತನ ಬಳಿ ಸುಳಿದುದಿಲ್ಲ. ತಾನು ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಮಗ ಟಿಪ್ಪುವು ತನ್ನ ಧೂತಗತನಿಂದ ಕಳೆದುಬಿಡುತ್ತಾನೆಂದು ಅಗಾಗ ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದು ಕೊನೆಗೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು.

ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದುರ್ಗುಣಗಳೇ ಅಲ್ಲ-ಆತನಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸದ್ಗುಣಗಳೂ ಇದ್ದುವು. ಹೈದರನಿಗೆ ಮತವೈರವಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಮಹಮ್ಮದೀಯ, ಜೈನ, ಅಂಗಾಯಿತ, ಕ್ರೈಸ್ತ ಮೂರತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಮತದ ವರನ್ನೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತ, ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಹಜವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಚಾರ್ತರ್ಯ, ಸಿರಾಲಸ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ, ದರ್ಪ, ಧೈರ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮೂಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯುನ್ನತಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದು ಚರಿತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

ಹೀಗೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವು ಕಾಲಕರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಹಿಂದೂ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎರಡು ಮತಗಳವರೂ ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಪತ್ಯ ಮಾಡಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಸುಮನಸ್ಕತೆಯಿಂದ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರದೆ ಬಡಿದಾಡುವುದು ಸರ್ವಥಾಯುಕ್ತವಲ್ಲ: ಅಲ್ಲವೇ! ಭಗವಾನನು, ಅವರವರಲ್ಲಿ ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದಾದ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ಸ್ನೇಹ ಪ್ರೀತಿಗಳನ್ನು ದಿವದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ, ಸಂಸ್ಥಾನದ ಜನತೆಯು ಶಾಂತತೆ ಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದ ಏಕವಾಗಿ ಸುಖ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ

ಸು ಬೋಧ ಕು ಸು ಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

(ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸ ಪುಸ್ತಕಾವಳಿ)

ಮುನ್ನುಡಿ:—

ಕ್ರಿ. ಶ. ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದೇಶದ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಜಾಬ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಧರ್ಮ ನೀತಿ ನ್ಯಾಯ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಸದ್ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ-ಎಕದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯನಾದ ಮಹಾತ್ಮನು ನಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತ ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಗುರು ನಾನಕ್ ಎಂಬವನು. ಈತನ ಬೋಧನೆಗೊಳಪಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಪದ್ಧತಿ ಆಚಾರವ್ಯವಹಾರಗಳು ಭಗವದಾರಾಧನಕ್ರಮ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಬದಲುಪಡಿಸಿಕೊಂಡವರು, ಆತನ ಶಿಷ್ಯರು ಅಥವಾ ಸಿಖ್ಖರು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರು. ಆತನ ನಿಯಾಣಾನಂತರ ಆ ಶಿಷ್ಯರದೇ ಒಂದು ಗುಂಪಾಗಿ ಅದು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಹಾಗೆ ಬೆಳೆದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾದ ಆ ಪಂಗಡವು, ಈಗ ಸಿಕ್ ಮತವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಜನಾಂಗವಾಗಿ, ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಪರಾಕ್ರಮ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೆ ನೆಲೆವೀಡನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಭಾರತೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪರಕೀಯಜನಾಂಗದವರ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಿಕ್ ಮತದ ಪ್ರಾರಂಭಪ್ರಚಾರ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ, ಈ ಮತದ ಆದಿಗುರು ನಾನಕನ ತರುವಾಯ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಬಂದ ಧರ್ಮಗುರುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಆಂಗ್ಲೀಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಆರ್ಥರ್ ಮೆಕಾಲಿಫ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಆರು ಬೃಹದ್ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವಾದರೂ ಗುರುನಾನಕನ ಜೀವಿತವೂ ಸಿಕ್ ಮತದ ಆತಿ ಮುಖ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸಲ್ಪಡುವುವು.

ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಸ್ವಮತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನಲ್ಲದೆ, ಇತರ ಮತವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಅನಾಯಾಕಾರಿಯೆಂದು ಹೇಳುವವರು ಕೆಲವರುಂಟು. ಹಾಗೆ ಓದುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮತದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವ ಧರ್ಮದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆಯು ತಪ್ಪಿ ಅವನು ದೀಕ್ಷಾ ವಿಹೀನನಾಗುವನು ಎಂಬುದು ಅವರ ಭಾವನೆ. 'ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಮತಗಳೂ ಒಂದೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸತ್ಯವೇ ಇವೆ ; ಅವೂ ಒಂದು ಅಂತಸ್ತಿನ ಜನಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಧರ್ಮಬೋಧಕವೇ ಆಗಿವೆ' ಎಂದು ಹೇಳತೊಡಗುವುದರಿಂದ-ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮತದಲ್ಲೂ ಮತಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ಥಿರನಂಬಿಕೆಯಾಗಲೀ ಮತಾಚಾರ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದೆ, ಅವನು ಧರ್ಮಬಾಹ್ಯನಾಗುವನು-ಎಂದು ಅವರು ಯೋಚಿಸುವರು. ಅವರ ಈ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಯಪಡಬೇಕಾದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಪರಧರ್ಮಗಳವರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅವ ಲೋಕಿಸುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಮತಕ್ಕೂ, ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ವಾಸಿಸುವ ಇತರರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಯಾವಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ-ಯಾವವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಮ್ಮಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ, ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದು, ತನ್ನೊಲಕ ಅವರ ಮತಧರ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಸಂಶಯ ದ್ವೇಷ ಭಾವಗಳು ದೂರವಾಗಿ-ನಾಶವಾಗಿ, ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಸೌಹಾರ್ದ ಭಾವಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಧರ್ಮಗಳ ಆಚಾರ್ಯರು ಏರ್ಪಡಿಸಿರುವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಿಚಾರಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮತ ಧರ್ಮವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ-ದೂಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆಯೇ?-ಸದ್ಯಕ್ಕಾಲದ ಲೋಕಸ್ಥಿತಿಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮತಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲೂ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ನಾವು ಉಂಟಾಗಿರಬೇಕಾದುದು ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಆದರೂ, ಹೊರಗೆ ಲೋಕವು ಯಾವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಸಹವಾಸಿಗಳಾದ ಇತರ ಧರ್ಮಗಳವರೊಂದಿಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ

నడೆಯలు సాధ్యవిల్ల. ప్రేమ సౌహార్దములు ధర్మమూలముగా
పరపర, ఆగ ఆవు స్థిరముగా నిలువవలెద, కేవల తిండి తీర్థము
మూలములకు కనక కమినియర మూలములకు పరపర స్నేహము బహు
కాల లుళియలారదు. కాలము సంయోగమున వివిధ ధర్మము
లవలె పుకత, మెసిసియే తీరబేరముగ వ పరస్థితియు నమ్మ దేశ
దల్లి ఈగ ప్రాప్తముగాదే. ఇంతకు సందర్భముల కలపన మండలము
దంత నావు ప్రత్యేక జీవించుచు సాధ్యవిల్ల. లోకము యాత్ర
యల్లి వత్తు జనరమునకి హేచ్చియిట్లు సాగబేరముగ ఈ కాలము
నావు పుకాంగిగళాగి నిలువచుదరల శక్యవిల్ల.

హిందూ మతమున, నిన్న మత ధర్మమునకు ఆచార విచార
గలము తృప్తి ఇందలందు నాళియందరంత మతములను అనుసరిం
తా నడయబేరము హేళిదంతాగలిగవచ్చే! అధర్మ అపర్య వేరె
కలపన దంభ అన్యాయ ముంతాదువు ఎందల యావ మత కర్త
గల ధ్యేయముగళాగిద్దు దిల్లవచుదరంద, వివిధ రుచిగలముంటాగిద్దు
లొకద జన సముదాయము కే సత్యమున వివిధ మార్గముల దిల్ల
ధిసించు వలవు మంచి సాధుసంతర మత్తు మతాచార్యుల ఆశయ
గలము తిళియించు యావనగల బాధకముగలరదు. పరర విచార
లవు తిళిదమతమునదలీ నమ్మ మతము విషయముల నమగి నంబిళియ
తప్పువందెదర, అంతకు క్షుద్రనంబిళియ ఇరువదక్కింతల ఇల్లది
రువుదే మేలల్లవే? పరపురుషున దర్శనమునదలీ తన్న సతి
ధర్మము కే హేళియముంటువాదికొళువవళ పాతిప్రత్యవు ఎప్పుడు
వచుదేన్నబహుదు? తిళిదమతములలో లుదరియేగువంతకు ముగ
ఎప్పుడు ముందమేలదు బాళబల్లుదు! హాగల్ల-అనంబిళిపడబే
కాదుదిల్ల. భారతదేశము ధర్మబాధ్యదేశము. ఇల్లియ అస్తికతగి
ఎందల కుండుంటాదుదిల్ల. రావణ కీళక ముంతాదు దురు
ళర నిర్బంధముల సక్తిదరల తమ్మ పాతిప్రత్యయము కాయుకొండ
తకు దాధ్యముంటాగిద్దు మహాపాతిప్రత్యయము జన్మించ దేశవిదు.

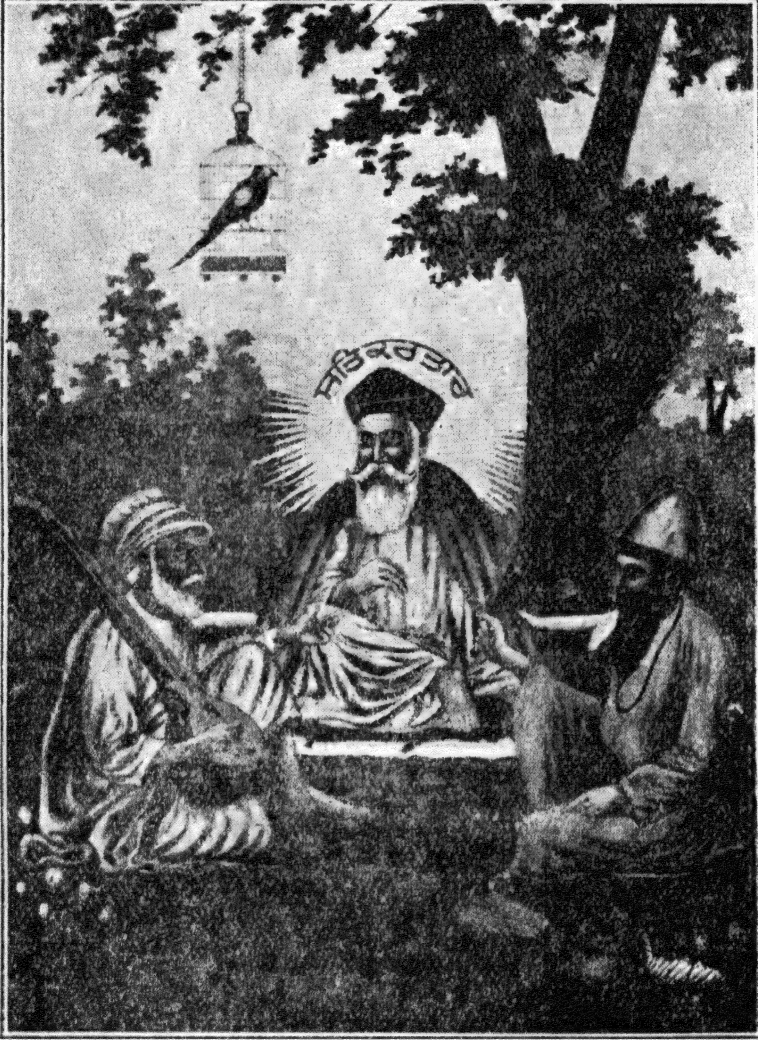
ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ-ತ್ರಿಮತಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತ
ನಾಗಿರುವ ಧರ್ಮವು 'ಉಘ' ಎಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗುವಂತಹುದಲ್ಲ.
ಆದುದರಿಂದ ಅತ್ತಿತ್ತ ತಿರುಗಿನೋಡಿದಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ
ಕುಂದುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಯಾರೂ ಬೆದರಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ಲೌಕಿಕದ
ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಮಸೌಹಾರ್ದಭಾವಗಳು ದೃಢಪಟ್ಟು, ಲೋಕಯಾತ್ರೆಯು
ಸುಪಥದಲ್ಲಿ ನಾಗಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ನೆರೆಯ
ಹಲವರ ಧರ್ಮವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅಸಕ್ಯವೆನ್ನಿಸಲಾರದು.
ಮೇಲೂ ಕಮಲಪುಷ್ಪವು ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ
ವೇನು ? ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ನೀತಿನ್ಯಾಯಗಳು ಎಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ
ದ್ದರೂ ಸಂಗ್ರಹಾರ್ಹವಲ್ಲವೆ ? ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನು ಎಂದು ಯಾರು ಹೇಳಿ
ದ್ದರೂ ಕೇಳಿ-ಅದರಂತೆ ನಾವು ಇಂದು ನಡೆಯಬಾರದೇಕೆ ?—

ಈ ಧೈಯವನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸುಬೋಧ ಕುಸು
ಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯು, ವಿವಿಧಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಪಸಂಗ್ರಹಣ
ಮಾಡಿ ಕರ್ಣಾಟಕಮಾತೃವಿನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ
ಸುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಈ ಸೇವಾಕಾರ್ಯವು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕರ್ಣಾಟಕ
ಭಾಷಾಬಾಂಧವರು ಸ್ವಹಸ್ತ ಪರಹಸ್ತ ಸಹಕರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು
ತ್ತೇವೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು,)
ತಾ|| ೨೬-೫-೨೯.)

ಇತಿ ಸುಜನ ವಿಧೇಯ,
ಯಂ. ರಾಮರಾವ್.

ಸುಬೋಧ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

ಮಹಾತ್ಮಾ ಗುರು ನಾನಕ್

ಶ್ರೀರಾಮಸಹಾಯಂ

ಸಿಕ್ ಮತಸ್ಥಾವಕ-ಮಹಾತ್ಮಾ

ಗುರು ನಾ ನ ಕ್

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

“ಶಿಶುಜನನ”

ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಭಾರತದೇಶವನ್ನು ಅಖಿಳ ಧರ್ಮಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಬಿದ್ದ ಮಳೆಯ ನೀರು ವಿವಿಧ ನಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪೃಥ್ವಿಯ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳೂ-ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದರೂ - ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ತತ್ವ ರತ್ನಾಕರವೆಂಬಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ವೇದ ಧರ್ಮವನ್ನು, ಅರ್ಥಾತ್ ಸನಾತನ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಸೇರದಿದ್ದರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ಕೇವಲ ಅಭಿಮಾನವಶರಾಗಿ ನಾವು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಆತ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪರ ಉದ್ಗಾರವೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಹಿಂದೂ ಮತದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿಯ ಸಕಲ ಮತಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ತತ್ವಗಳೂ ಬೀಜರೂಪದಿಂದ ನೆಲೆಸಿವೆ. ಸಗುಣೋಪಾಸನೆ, ನಿರ್ಗುಣೋಪಾಸನೆ, ಏಕದೇವತಾರಾಧನೆ, ಬಹುದೇವತಾರಾಧನೆ. ಶಿವಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ, ವಿಷ್ಣು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ, ಗಣಪತಿ, ಶಕ್ತಿ, ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ದೇವತಾ ಆರಾಧನೆ, ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮರ ಐಕ್ಯತೆ-ಭಿನ್ನತೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ತತ್ವಪೂಜೆ, ಯಜ್ಞಾಚರಣೆ, ಅಹಿಂಸಾಧರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಧರ್ಮಗಳ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ಮತಗಳ ಆದಿಮೂಲತತ್ವಗಳೂ ಈ ಮತತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸಕದೇಶವಾದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಯಾವುದೊಂದು ಮತವನ್ನೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಇದು ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ-

ದ್ವೇಷಿಸದೆ ತನ್ನಲ್ಲೇ ಐಕ್ಯಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳುದಾಗಿ. ವಿಶಾಲವಾದ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವುಳ್ಳದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿಯ ಯಾವ ದೇಶದ ಯಾವ ಧರ್ಮವಾದರೂ ಆಶ್ರಯಗೊಳ್ಳಲು ಶಂಕಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ತೋರಿಕೆಗೆ ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧಗಳೆಂಬಂತಿರುವ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಹಲವು ಧರ್ಮಗಳು, ನಿಯಮನಿಬಂಧನೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಏಕತ್ರ ಬೆರೆದು ಹಿಂದೂಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಹುಳಿ ಉಪ್ಪು ಕಾರ ಒಗರು ಕಹಿ ಸಿಹಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ರುಚಿಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಬೆರೆದ ಸದಾರ್ಥದಂತೆ-ಅದೊಂದು ವಿಜಾತೀಯಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಹಲವರಿಗೆ ಬರಬಹುದು ; ಅಥವಾ ಬತ್ತ ಮೊಸರುಗಳನ್ನು ಕಲೆಸಿದಂತೆ-ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆ ಸಕಲಬಗೆಯ ಹೊಲಸೂ ಏಕತ್ರ ಬೆರೆದು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಭಾವವುಳ್ಳುದಾಗಿದೆ, ಎಂದಾದರೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ತೋರದಿರದು. ಏಕದೇವತಾರಾಧನೆಯೂ ಸರಿ, ಬಹುದೇವತಾರಾಧನೆಯೂ ಸರಿ ; ಜೀವಪರಮಾತ್ಮರ ಐಕ್ಯತೆಯೂ ಸರಿ-ಭಿನ್ನತೆಯೂ ಸರಿ ; ತಿವನೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮದೇವತೆ-ವಿಷ್ಣುವೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮದೇವತೆ ; ಹೀಗೆ ಅದೂ ಸರಿ-ಇದೂ ಸರಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಯಾವುದನ್ನು ನಂಬುವುದು ? ಯಾವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ? ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಲ್ಲದ ವಿವಿಧಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಗತಿಮುಟ್ಟುವುದೆಂದಿಗೆ ? ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಬರುವುದಾದರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ! ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ಯಾವನಿಗಾದರೂ ಇದು ಶುದ್ಧ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರುಹೆಂದು ತೋರದಿರಲಾರದು. ಆದರೆ ಹಾಗಲ್ಲ. ಈ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಿದೆ. ಹಿಂದೂಧರ್ಮವು ಆದಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಕೃತಿಸಿಯಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬುದೇ ಲೋಕವಿರುದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಲೋಕದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅರ್ಥಾತ್ ಜನತಾಸ್ವಭಾವವು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಏಕಮುಖವಾಗಿದ್ದುದಿಲ್ಲ.—ಇರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೂ ಅಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಎರಡು ಕಣ್ಣು ಎರಡು ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯರೇ ಆದರೂ ಎಲ್ಲರ ಆತ್ಮಿಕ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯೂ ಒಂದೇ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿರಲಾರದು. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮತಧರ್ಮಾಭಿವ್ಯಾಸ, ಅಸ್ತಿಕತೆ, ಶ್ರದ್ಧಾ ಮುಂತಾದುವು ಅವನ ಆತ್ಮಿಕ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಗೆ

ಯನ್ನು ಕುರಿತುದಲ್ಲದೆ, ಸಮಾನವರ್ಣದ ರಕ್ತವನ್ನಾಗಲೀ, ದೇಹವುಷ್ಟಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಅಂಗವೌಷ್ಟವದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಲೀ ಕುರಿತು ಏರ್ಪಟ್ಟುವಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ ಸಿಹಿಯನ್ನೊಂದನ್ನೇ ಆಗಲಿ, ಹುಳಿಯನ್ನೊಂದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಕಾರವನ್ನೊಂದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿರುದ್ಧಸಿಯಮವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧರುಚಿಗಳೂ ವಿವಿಧಭಾವನೆಗಳೂ ಇರತಕ್ಕದಾದರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಒಂದೇ ಒಂದು ನಿಯಮವನ್ನಿಟ್ಟು 'ಎಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು' ಎಂದರೆ-ಕೆಲವರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಅದು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಅವರು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ತಪ್ಪದು. ಇದರಿಂದ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನತೆಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಹೋಗುವುದು-ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟು ಒಡೆಯುವುದು. ಅನೈಕಮತ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಿ ಜನಾಂಗದ ಶಕ್ತಿಹರಣ ಮಾಡುವುದು. ಧರ್ಮದ್ವೇಷವು ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯಕ್ತಿದ್ವೇಷ ಸಮಾಜದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿ ಪೋಷಿಸುವುದು.

ಹಿಂಗಾಗದಂತೆ, ವಿವಿಧ ಭಾವಗಳನ್ನುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದರೂ, ಒಬ್ಬನೇ ತಂದೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ-ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಂತೆ, ಧರ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ವಿವಿಧ ರುಚಿ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಸಕಲರೂ ಏಕತ್ರ ವಾಸಿಸಲು ಅನುಕೂಲಿಸಲೆಂಬ ಮಹೋದ್ದೇಶದಿಂದ, ಮಹಾಮಹಿಮುರಾದ ಆರ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಧರ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋಣಗಳಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಆಯಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಧೈಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆಳೆಸಿ, ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಈ ಹಿಂದೂಧರ್ಮ ವೃಕ್ಷದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳ ಸಮ್ಮಿಳಿತವಾಗಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವೆಂಬುದೊಂದು ಬೃಹದ್ಧರ್ಮ ಗೃಹವಾಗಿದೆ. ಸಗುಣಾರಾಧಕನೂ ನಿರ್ಗುಣಾರಾಧಕನೂ, ಏಕದೇವತಾರಾಧಕನೂ, ಬಹುದೇವತಾರಾಧಕನೂ, ಯಜ್ಞ ಪಕ್ಷಿಪಾತಿಯೂ, -ಅಹಿಂಸಾ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಯೂ, ಶ್ರೀವನೂ, ವೈಷ್ಣವನೂ, ಶಾಕ್ತೀಯನೂ, ಅಗ್ನೈರಾಧಕನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ಗೃಹಸ್ಥ, ಸನ್ಯಾಸಿ, ಅವಧೂತರೂ ತಮತಮಗೆ ಇಷ್ಟವೆನ್ನಿಸುವ ಧರ್ಮವನ್ನು

ಅವಲಂಬಿಸಿದರೂ, ಈ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಒಂದೇ ಜಗದಾದಿ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಇರಲು ಅವಕಾಶವುಂಟಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೂಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸುವವರು, ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣಗಳಿಂದ ಅದು ಜನಾಂಗದ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಅಧಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾ ಬಂದದೆಯೆಂಬ ಅಂತರ್ಯ ತತ್ವದ ನಿಶ್ಚಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಒಂದೊಂದು ಶಾಖೆಯನ್ನೇ ನೋಡಿ, ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಮತ್ತೊಂದರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಮರ್ಶಿಸತೊಡಗಬಾರದು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಾದರೂ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಈ ಬೃಹದ್ಧರ್ಮವೃಕ್ಷದ ಪಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ - ಬೇರಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಯಬೇಕಲ್ಲದೆ ಎಲೆಗಳ-ಸುಳಿಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುರಿಯತೊಡಗಬಾರದು. ಗಿಡವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಲು ಬುಡಕ್ಕಲ್ಲದೆ-ಸುಳಿಗೆ ಯಾವನಾದರೂ ನೀರನ್ನು ಹೊಯ್ಯುವನೇ ? ಹೀಗೆ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕ ರೀತಿಯ ಆಚರಣೆಯಿಂದ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಮತ - ಧರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ದೊರೆಯಬೇಕಾದ ಪ್ರತಿಫಲವು ಹೀಗೆ ದೊರೆತಿತು ?

ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಉದಾರಭಾವವಿದ್ದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದಾದರೆ, ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳಾಗಿರುವ ದ್ವೈತ ಅದ್ವೈತ ವಿಸಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಗಳೂ, ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಶಾಕ್ತೀಯ ಗಾಣಾಪತ್ಯ ಸೌರ ಕಾಪಾಲಿ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಗಳೂ ವೀರ ಶೈವ-ಲಿಂಗವಂತ ಧರ್ಮವೂ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸಿಕ್, ಕಬೀರ್ ಪಂಥಿ, ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯಮತ ಮುಂತಾದುವೂ, ಈಚೆಗಿನ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜ ಆರ್ಯಸಮಾಜ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಒಂದೊಂದೂ ತನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಳಿಸಿ ಬಡಿದಾಡಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣವಿದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಹಲವು ಕೋಟಿಮಾನವರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಬ್ಬರ ಮೂಗುಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಸರ್ವರ ಮುಖಗಳೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಕಾರಗಳನ್ನುಂಟಾಗಿರುವೆಂಬುದೂ ಸರ್ವವಿಧಿತ ವಿಷಯವಲ್ಲವೇ ? ಈ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಹುಟ್ಟುವ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳೂ

ವಿವಿಧನಾಮರೂಪಗಳಿಂದ ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿಯೂ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿಯೂ ಜೀವಿತಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಹವಣಿಸತಕ್ಕದ್ದಾದರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮೂಲತತ್ವಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ದೃಷ್ಟಿಭೇದದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದಂತೆ ತೋರಿಕೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಭೇದಗಳನ್ನುಂಟಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಸಮಸ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಧರ್ಮರಹಸ್ಯಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಆಕಾಶವಾತಾಳಗಳಷ್ಟಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಗೋಚರವಾಗದಿರಲಾರದು. ಮತವಿಚಾರವೆಂಬುದೊಂದು ಅಗಾಧವಿಷಯವು. ರತ್ನಲಾಭಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ರತ್ನಾಕರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸತಕ್ಕವನು ತಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವವರೆಗೂ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗಿ ಏಕಮನಸ್ಕತೆಯಿಂದ ಮುಳುಗಿದರಲ್ಲಿವೆ ರತ್ನಮಾಣಿಕ್ಯಾದಿಗಳು ದೊರೆಯುವುವು ? ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ರತ್ನಾಕರ (ಸಮುದ್ರ)ದ ಮೇಲೆಮೇಲೆಯೇ ತೇಲಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಒಂದೆರಡು ಕಪ್ಪೆಗಳೂ ಎಡಿಗಳೂ ಮೀನುಗಳೂ-ಶಂಖುಕಪ್ಪೆಯಚಿವ್ವುಗಳೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ದೊರೆತಾವು ! ಹಾಗೆಯೇ ಧರ್ಮವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ವಿಚಾರ ನಡೆಸಿ-ಈ ಧರ್ಮರತ್ನಾಕರದ ಆಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶಾಂತತೆ ಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನೂ ಆದಿಮೂಲತತ್ವಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನುಂಟಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಅಡಗಿರುವ ತತ್ವರತ್ನಗಳು ದೊರೆವುವಲ್ಲದೆ, ಕೋಪತಾಪಗಳನ್ನುಂಟಾಗಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುವ ನಾಮರೂಪ ಚಚಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಗಮನಿಸಿಕೊಂಡು ಒಡಿದಾಡುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳೂ ಭೇದಭಾವಗಳೂ ಅನೈಕಮತ್ಯವೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಲಾರವು.

ಮಳೆಗಾಲ ಚಳಿಗಾಲ ಬೇಸಗೆಯ ಕಾಲಗಳ ಋತುಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ದೇಹಧರ್ಮವನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಭಗವಾನನು ಮಾನುಷದೇಹಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆಯೇ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯುಗಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತಿರುವ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ಹೆಚ್ಚು ಕುಂದುಗಳನ್ನು ಸರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಹಲವು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಆ ದೇವೇಶನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಧರ್ಮವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ಲೋಕವು ತಲ್ಲಣಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿದಾಗ ಭಗವದಾಶಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ

ಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಬ್ಬರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ, ಹಾಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಲಭಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಒಂದು ಸ್ಥಿಮಿತ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತೀಕರಿಸಿ ನಿತ್ಯದ ಆಚರಣೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು ಆದಿಯಿಂದಲೂ ನಡೆದುಬರುತ್ತಿರುವ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪-೧೫ ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವಿಚಾರವು ವಿಶೇಷ ಅಂದೋಲನವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಹಿಂದೆ ಎರಡು ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಅರಬ್ಬೀ ಸಾರ್ಥಿಕ ತುರ್ಕಿದೇಶಗಳಿಂದ ಮಹಮ್ಮದೀಯರು ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಈ ದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕತ್ತಿಯ ಮೊನೆಯನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಮಾಡಿ ಹಿಂದೂಮತ ಧರ್ಮದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಬಲ್ಲ ಏಕಮಾತ್ರ ಪ್ರಭುವಿನ ಅಭಾವದಿಂದ ತಳಮಳವು ಎಶೇಷವಾಗಿದ್ದಿತು. ಧರ್ಮಬದ್ಧ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಸೂರೆಗೊಟ್ಟು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಬಿಡಲೂ ಈ ದೇಶೀಯರನೇಕರು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಮತವಿಚಾರದ ಬಂಧನ, ಶೂಲಾರೋಹಣ ಅಂಗವಿಚ್ಛೇಧನ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು ನಿತ್ಯಕೃತ್ಯಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದುವು. ಪ್ರಜೆಗಳಾದರೋ ಒಂದುಕಡೆ ತಮ್ಮ ಆರ್ಷೇಯ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ - ಮತ್ತೊಂದುಕಡೆ ಬಹು ಭಯಂಕರವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಪರಕೀಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಲಾರದೆ, ತಮ್ಮ ಮನಬಂದ ಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಜೀವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ಮಾರ್ಗವು ಗೋಚರಿಸದೆ ಅಸಹ್ಯವೇದನೆ ಗೊಳಗಾದರು. ಆ ದುರಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಉಭಯಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವಂತಹ ಒಂದು ಧರ್ಮಪಂಥವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಕಬೀರ, ನಾನಕ್ ಮುಂತಾದ ಭಗದ್ಭಕ್ತ ಶಿರೋಮಣಿಗಳು ಜನ್ಮಿಸಿ, ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ರಹಸ್ಯಧರ್ಮಗಳಿಂಥವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಧರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಏಕತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ- ಧರ್ಮಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಜನಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸಿ

ಧರ್ಮಲುಬ್ಧತೆಗೆ ಈಡಾಗಿ ವೃಥಾ ಪ್ರಾಣಕೊಡದಂತೆ ಹಲವರನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ನೂತನವಾಗಿ ಹಿಂದೂದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕಾಲಕರ್ಮಸಂಯೋಗದಿಂದ ಇಲ್ಲೇ ಲೂಠಿಮೂಲವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಮಹಮ್ಮದೀಯಮತವು ಅರ್ಷೇಯ ಹಿಂದೂಮತವನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಡದಂತೆಯೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದರು. ಎರಡು ಮತಗಳಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ನಾವು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತಹ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಐಕ್ಯತಾಸಾಧಕಸ್ವಭಾವವು ನೂತನವಾಗಿ ಬಂದ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಅಕರ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಹಿಂದೂಧರ್ಮಕ್ಕೂ ತನ್ನೂಲಕ ಭಾರತದೇಶಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಕಥಾನುಸರಣಿಯಿಂದ ವಾಚಕಮಹಾಶಯರು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಅಂತಹ ಸಂಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿ, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ, ಹಿಂದೂ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಉಭಯಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಐಕಮತ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಭಗವತ್ಪಾರ್ಥಸಾಧಕನು ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಗುರು ನಾನಕನು. ಆತನ ಈ ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ವರ್ಷದ ವಾಚಕವೃಂದಕ್ಕೆ ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಲಿ !

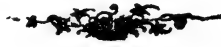
ಸಂಜನದಿಗಳ ಪಾವನಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಫಲವಂತವಾದ ಸಂಜಾಬು ದೇಶದ ರಾಜಧಾನಿ ಲಾಹೋರ್ ನಗರದ ನೈರುತ್ಯದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮೂವತ್ತುಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಗುಜರಾತ್‌ವಾಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ ತಾಳ್ಮೆ ಎಂಬೊಂದು ಊರಿದೆ. ಇದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ವಿಶೇಷ ಗಿಡಗಂಟೆಗಳು ಬೆಳೆದು, ಅದು ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಲೋರುತ್ತದೆ. ಕಾಡು ಜಿಂಕೆ ಮೊಲ ಮುಂತಾದ ಸಾಧುವ್ರಾಣಿಗಳ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅದು ಆಶ್ರಮಪ್ರದೇಶವೋ ಎಂಬಂತಹ ಶಾಂತತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸಾದಿಸುತ್ತದೆ.

ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತಿವರಾವನೆಂಬೊಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನು ತನ್ನ ಗೃಹಿಣಿಯಾದ ಸಾಧ್ವಿ ಬನಾರಸಿ ಎಂಬಾಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಸಾರಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಯುಕ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಳು ಲಾಲು ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಬುದ್ಧನಾದ ಕಾಳು ಎಂಬಾತನಿಗೆ, ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಲಾಲು ಮತ್ತು

ಬೀಯಾಸ ನದಿಗಳ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶವಾದ ಮಂಜಾನ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಕುಲಸ್ಥ ರಾಮನೆಂಬಾತನ ಮಗಳು ತೃಪ್ತಾ ಎಂಬಾಕೆಯನ್ನು ತಂದು ಲಗ್ನ ಮಾಡಿದನು. ಈ ದಂಪತಿಗಳೇ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳು.

ಸಾಧ್ಯವೆ ಕೃಷ್ಣಿಯ ಗರ್ಭಸುಧಾಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಕಿ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯೂ, ನಾನಕ್ ಎಂಬ ಪುತ್ರನೂ ಜನಿಸಿದರು. ನಾನಕನ ಜನನಕಾಲ ವಿಚಾರವನ್ನು ವಿಚಿತ್ರೀಕರಿಸಿ ಎವರಿಸುವ ಒಂದು ಕಥೆಯುಂಟು. ಕಾಳು ವಿನ ಭಾರ್ಯೆಗೆ ಪ್ರಸವವೇದನೆಯೆತ್ತಿದೊಡನೆಯೇ ದೌಲತಾನ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯು ಒಂದು ಸೇವೆಗೆ ನಿಂತು, ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ಹರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿದಳು. (ವೈಕಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುದಿನ, - ಏಪ್ರಿಲ್-ಮೇ ತಿಂಗಳು, ೧೪೬೯ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರ) ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಶಿಶುವಿನ ಜಾತಕವನ್ನು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಕಾಳುವು ಹರಿದಯಾಳನೆಂಬ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯನನ್ನು ಕರೆತರಲು, ಆತನು ಶಿಶುಜನನವಾದಾಗ ಅದು ಯಾವ ಬಗೆಯ ಶಬ್ದಮಾಡಿ ಅತ್ತಿತು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು. ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯು ಶಿಶುವಿನ ಪ್ರಥಮ ಧ್ವನಿಯು-ದೊಡ್ಡ ದೊಂದು ಸಭೆಯನ್ನು ನೆರೆಯಿಸಿ, ನೆರೆದ ಜನಗಳಿಗೆ ಆನಂದೋದ್ರೇಕವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಸಂಗಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ಒಬ್ಬ ಸುತಿತ್ತಿ ಗೃಹಸ್ಥನು ಸಂತೋಷಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುವ ನಗುವಿನಂತೆ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ತಾನು ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದನು. ಆದರೆ ಆಗ ಹವೆಯು ಬಲು ಚಳಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಗುವಿಗೆ ತೀತವಾಗಬಹುದೆಂದು ಅದನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ತಾಯಿಯು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯನು ತಾನು ಶಿಶುವನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದುದರಿಂದ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯು, ತುಂಬಾ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದಿಸಿಕೊಂಡು, ಶಿಶುವನ್ನು ತಂದು ತೋರಿಸಿದಳು. ಸಕಲ ಸ್ವಲ್ಪಕ್ಷಣಗಳಿಂದಲೂ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿದ್ದ ಆ ತೇಜಸ್ವಿ ಶಿಶುವನ್ನು ಕಂಡು ಹರಿದಯಾಳನು ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು, ಈತನು ಜನಾಂಗದ ಭಕ್ತಿಗೌರವಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರನಾಗಿ, ಮಹಾತ್ಮನೆನ್ನಿಸಿ ಶ್ವೇತಚ್ಚತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಪ್ರ

ಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ವಿಶೇಷ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವನು. ಕೇವಲ ಹಿಂದೂಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಮಹಮ್ಮದೀಯರೂ ಈತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವರು. ಈತನು ಸಮೋತ್ತಮನೂ ಪರಮಪುರುಷನೂ ಆದ ಜಗಜ್ಜನಕನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ನಂಬಿ ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರನೆನ್ನಿಸಿ ಜನಾಂಗದ ಉದ್ಧಾರಕನಾಗುವನು ಎಂದು ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿದನು. ಕಾಳುವು ತನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕನಾಗಲಿರುವ ಅಂತಹ ದಿವ್ಯತೆಶುವು ಜನನವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅತಿಶಯ ಆನಂದೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದಲೂ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದಲೂ ಜಾತಕರ್ಮ ನಾಮಕರಣಾದಿ ಮಹೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ, ಬಂಧು ವರ್ಗವನ್ನೂ ಕುಲಸ್ಥರನ್ನೂ ದೀನಾನಾಥರನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

“ಯಜ್ಞೋಪವೀತ”

ಮಕ್ಕಳ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳಿಂದ ಮಹಮಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾನಕನು ಐದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಬಹು ಗಹನವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವನು. ಏನೋ ಬಾಯಿಗೆಬಂದಂತೆ ಬಾಲ್ಯ ಚಾಪಲ್ಯ ದಿಂದ ಹರಟುವುದಲ್ಲ-ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ, ಆದ್ಯಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ತಪ್ಪದಂತೆ ಸಮಂಜಸ ಭಾಷಣಮಾಡುವನು. ಮಗುವಿನ ಈ ಅದ್ಭುತ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಅಲೌಕಿಕ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ತಂದೆತಾಯಿಗಳೂ ಬಾಂಧವರೂ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನರಾದರು. ನಾನಕನು ತನ್ನ ಈ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಯಸ್ಸಿನ ಬಾಲಕರೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ದೈವಿಕ ಸಂಬಂಧ ಅಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಸವಿತ್ರ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಾಣುವರು. ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾನಕನು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಅಟವಾಟಗಳಿಂದಲೂ, ದೊಡ್ಡವನಾದ ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಏಕಾಂತ ಧ್ಯಾನನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲೂ, ದಿನದ ವಿಶೇಷ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನೋ ಆ ಸವಿತ್ರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಯ್ ಬೂಲಾರ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಆಸ್ತಿಕನು, ಗುರುವಿನ ಕೀರ್ತಿಯೂ

ಬೋಧನೆಯೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಡಿದಮೇಲೆ, ಗುರುಸ್ವರಣೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಕೊಳವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ, ಲಾಹೋರನ ಮಹಮ್ಮದಿಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯ ಮುಖ್ಯಮಾತೃನಾಗಿದ್ದ ಕೌರಾಮಲ ಎಂಬಾತನು ಆ ಕೊಳವನ್ನೂ-ತೋಸನ್ನೂ ಬಹುವಟ್ಟಿಗೆ ವಿಪ್ರರಿಸಿದನು. ಸಿಕ್ ಮತಸ್ಥರು ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಈಗಲೂ ಸವಿತ್ರ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾ, ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ನಾನಕನಿಗೆ ಏಳನೆಯ 'ವರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಕಾಳೂವು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ಒಂದೊಂದೇ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಬರೆದು, ಅದನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವಂತೆ ನಾನಕನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿರಲು, ಆ ಬಾಲಕನು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೊದಲೇ ಕಲಿತಿದ್ದನೋ ಎಂಬಂತೆ, ಆಯಾ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಭಗವಂತನ ಗುಣಮಾಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಬಾಲಕನು ಮಾಡಿದ ಅಪೂರ್ವ ಭಾಷಣವು ಈ ಅರ್ಥವನ್ನುಂಟಾಗಿದ್ದಿತು.

'ಜಗತ್ಕರ್ತನಾದ ಲೋಕಪಿತನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು-ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನು. ಭಗವತ್ಸೇವೆಗಾಗಿಯೇ ಯಾರ ಹೃದಯವು ತಲ್ಲಣಗೊಂಡು ಕಾತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದೋ ಅಂಥವರ ಜನ್ಮವೇ ಸಾರ್ಥಕವಾದುದು - ಧನ್ಯವಾದುದು.

ಎಲೋ ಮಂದಮತಿಯೆ, ಭಗವಂತನಾದ ಆತನನ್ನು ಮರತೆಯೇಕೆ ?

ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕಲಿತರೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ನಿನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಭಗವತ್ಸೇವೆಗೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ನೀನು ವಿದ್ಯಾವಂತನೆಂದು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ.

ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆದಿಮೂಲ ದೈವವಾರೋ - ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪಿಯು. '

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪಾಠಶಾಲೆಗೇನೋ ತಪ್ಪದೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಪಾಠಗಳು ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಒಂದೊಂದುವೇಳೆ ಮೌನವಾಗಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಡುವನು. ಒಂದು ದಿನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು, — 'ನಾನಕ್,

ಎಕೆ ಪಾಠ ಓದುವುದಿಲ್ಲ. ಓದು' ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಧ್ಯಾನಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿ ಆಗತಾನೇ ಬಹಿರ್ಮುಖನಾದ ನಾನಕನು—'ಗುರುಗಳೇ ನೀವು ನನಗೆ ಬೋಧಿಸುವಷ್ಟು ಕಲಿತಿರುವಿರಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ಬಾಲಕನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಸ್ಮತಿಭನಾದ ಗುರುವು—'ಎನೆಂದೆ? ನಾನು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನಿಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದೇನೆ. ಇದೇನೋ ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತೀಯೆ? ನಿನಗೆ ಕಲಿಸಲು ನನಗೆ ಬಾರದೆ?' ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ಬಾಲಕನು—'ಗುರುಗಳೇ ನಿಮಗೆ ಏನೇ ಬರುತ್ತಿರಲಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವತ್ಸಂಬಂಧವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ - ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಲಾರವು' ಎಂದು ನುಡಿದು ಪುನಃ ಧ್ಯಾನಾರೂಢನಾದಂತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ, —'ಸುಡುಸುಡು ನಿನ್ನ ಲೌಕಿಕ ಜ್ಞಾನವ, ಎಲೋ ಮರುಳೆ ಮಾನವ, ಲೌಕಿಕ ಪ್ರೇಮವ ಸುಟ್ಟು ಆದರ ಬೂದಿಯನ್ನು ಮಸಿಯಮಾಡು, ವಿಚಾರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಾಗದವನ್ನಾಗಿಸು ;

ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯು ಲೇಖನಿಯಾಗಿರಲು ಹೃದಯದಿಂದ ಬರೆಯತೊಡಗು ;
ಗುರುವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ-ಅತನ ಬೋಧನೆಗಳ ಬರೆ;

ಬರೆ-ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಾನವ. ಲಿಖಿಸು, ಆ ಜಗತ್ಪಿತನು ಆದ್ಯಂತರಹಿತನೆಂದು. ಲಿಖಿಸು. ಅದರಿಂದ ಮಹದಾನಂದವ ಹೊಂದಿ ಸುಖಿಸುವೆ.'

ನಾನಕ ಬಾಲಕನ ಈ ಅದ್ಭುತಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನೂ, ಸ್ಫೂರ್ತಿವಿಕೇಷವನ್ನೂ ಕಂಡ ಆ ಗುರುವು ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಮುಗ್ಧನಾಗಿ, ಅತನು ಜಗದ್ಗುರಕನಾದ ಮಹಾವಿರುಪನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ವಂದಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ನಾನಕನು ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನಬಂದಂತೆ ಇರಲು ಯಾರ ಅಭ್ಯಂತರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾನಕನು ತರುವಾಯ ಬಹು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಓದುವರಹಗಳನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದ ಅವನು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಧಾರ್ಮಿಕಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಲೂ, ಧ್ಯಾನಮುಗ್ಧನಾಗುತ್ತಲೂ, ಮಲಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಎದ್ದಿದ್ದಾಗಲೂ ಕೇವಲ ಭಗವದ್ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೇ ಮಾತುಕಥೆಗಳನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಲೂ-ಹೀಗೆ ಸದಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥದ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸದೆ-ಬಹು ಗಹನವಾದ ಮತಧರ್ಮವಿಚಾರಗಳು ಹೇಗೆ ಅಭ್ಯವಾದಾವು ಎಂಬೊಂದು ಸಂಶಯವು ನಮಗುಂಟಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಬಗೆಯ ಧರ್ಮಬೋಧಕರು, ಕೇವಲ ಭಗವತ್ತೇರಿತರೋ ಎಂಬಂತೆ ಆತ್ಮಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವತ್ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸತೊಡಗುವರಲ್ಲದೆ ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಧಿಮೆಯಿಂದಲಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾಸಕನು, ತಾಳ್ಮಂದಿಗ್ರಾಮದ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ನಡೆದು ಅಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಪರನಾಗಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು, ಅನೇಕ ಗಂಟೆಗಳವರೆಗೆ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಕುಳಿತುಬಿಡುವನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ತಂಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವು ಮಂದಿ ಜೋಗಿಗಳು ಬೈರಾಗಿಗಳೊಂದಿಗೆ ದೇವರು ಮತ ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ನ್ಯಾಯಗಳು ಮುಂತಾದ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವನು. ಭಗವಂತನು ಜೇತನಾಜೇತನವಾದ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಆಧಾರಕನು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳುವಾಗಿತು.

‘ಯೋಗಿಗಳು ಯೋಗಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ-ತಿಂದಿವೋತರು ಒಡಲು ಬಿರಿ
ವಂತೆ ತಿಂದುಕೊಳ್ಳಲಿ

ತಪೋನಿರತರು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ-ಯಾತ್ರೆ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ
ಏಳಲಿ

ಆದರೆ ದೇವಾ, ನಾನು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಪವಿತ್ರ ಸಾವೋಚ್ಚಾರಣೆಯ ಕೇಳಿ
ಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

ನಿನ್ನ ಸಾಮಾನ್ಯಗಳ ಪಾಡುವ ಭಕ್ತರ ದಿವ್ಯವಾಣಿಗೆ ನನ್ನ ಕಿವಿಯು
ಸರ್ವದಾ ಎರವಾಗಿರಲಿ.’

ಈ ಬಗೆಯ ಅನುಭವದಿಂದ ನಾಸಕಬಾಲಕನು, ಸದಾ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಆತ್ಮತತ್ವಚಿಂತನೆಯಿಂದ, ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಶ್ರವಣಮಾಡಿ ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಅಧಿಕಾಧಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಭಕ್ತಿಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡಿತು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಾಮಾನ್ಯನದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ದೃಢಪಟ್ಟಿತು. ಆತ್ಮಚಿಂತನಾಭ್ಯಾಸವು ಬಲಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ

ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಹಾಸೆಯು ರೂಢಿಗೆ ಬಿದ್ದು -ವೈರಾಗ್ಯ ಪರಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ಘನೀಭೂತವಾಯಿತು. ಜೀಸಗೆಯ ಚಂಡಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳ ತಾಪವಾಗಲಿ, ಚಳಿಗಾಲದ ಕೊರೆದುಹೋಗುವಂತಹ ಚಳಿಯಾಗಲಿ, ಮಳೆಯಾಗಲಿ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಂಚಲಗೊಳಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನಕನು ಲೋಕೇಶ್ವರನ ಪವಿತ್ರನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ಭಜನೆಮಾಡುತ್ತ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತನಂತೆ ಸಂಚರಿಸುವನು. ಆಗಿನ ಆತನ ಭಾವನೆಯು 'ಮಾನವನು ಬಿತ್ತಿದಂತೆ ಬೆಳೆಯುವನು-ಗಳಿಸಿದಂತೆ ಉಣ್ಣುವನು ಭಗವದ್ಭಜಕರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಚರ್ಚೆಯನ್ನೂ ನಡೆಸಬೇಡ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬಾಂವುಟವ ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವರು. ಮಾನವನ ಕೃತಿಯಿಂದಲಿಲ್ಲವೆ ಅವನ ಗಣನೆಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಭಗವಾನನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಟ್ಟು ಒಂದೊಂದು ನಿಶ್ವಾಸವೂ ವೈರವಾದುದು; ಉಚ್ಛ್ವಾಸವೂ ನಿರರ್ಥಕವಾದುದು. ಕೊಳ್ಳುವವರು ದೊರೆತರೆ ಈ ದೇಹವನ್ನು ವಿಕ್ರಯಿಸಬಲ್ಲೆ ಜಗತ್ತಿನ ದಿವ್ಯನಾಮದಿಂದ ಪುತವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಜಡದೇಹದಿಂದೇನು ಫಲ ?'

ಮಗನ ಈ ಚರ್ಯೆಗಳು ಕಾಳುವಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜೋಗಿ ವಿರಾಗಿಗಳ ಸಹವಾಸದಿಂದ ತನ್ನ ಮಗನು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ರಾಯ್ ಬೂಲಾರನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಪರ್ಷಿಯಾ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಈಗಿನ ಹಿಂದೂಗಳು ಜೀವನ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಯಾದರೂ ಹೇಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿನ ಹಿಂದೂಗಳು ಪರ್ಷಿಯಾ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನಕನು ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ಪ್ರಥಮ ವಿದ್ಯಾ ಗುರುವನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಿಸಿದ್ದನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈಗ ಈ ಪರ್ಷಿಯಾ ವಿದ್ಯಾ ಗುರುವನ್ನೂ ತನ್ನ ಅಲೌಕಿಕ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಹು ಗಹನವೂ ಭಗವತ್ಸಂಬಂಧವೂ ಆದ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನಿಗೂ ನಾನಕನಲ್ಲಿ ಗೌರವಭಾವವುಂಟಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಕಾಲ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸನಡೆ

ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ತರುವಾಯ ಆತನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥ ಸಾಹೇಬ್ ಎಂಬ ಸಿಕ್ಕರ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಪದಗಳು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷಾಭಾಷ್ಯವೂ ಆತನನ್ನು ಲೌಕಿಕವಾದ ಯಾವುದೊಂದು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಾಳುವು ತನ್ನ ಮಗನು ಮೂಢನೆಂದೂ ಮರುಳನೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಅನುಪಯೋಗಿಯಾದಾ ಮಗನು ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನಾದರೂ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬರಲೆಂದು ಮಾರನೆಯ ದಿನದಿಂದ ಸಮಾಪದ ಅಡವಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆ ಒಂದು ದಿನ ಎಮ್ಮೆ ಕಾಯುವ ಕೆಲಸವು ಸುರಕ್ಷಿತ ನಡೆಯಿತು. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ನಾನಕನು ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಬಂಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಬಿಡಲು, ಆ ಪಶುಗಳು ಪಕ್ಕದ ಹೊಲಗದೆಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದುವು. ಹೊಲದ ಯಜಮಾನನು, ಕೂಗಿ ಜೊಬ್ಬಿಯಿಟ್ಟು ಮನಬಂದಂತೆ ದೂಷಿಸತೊಡಗಲು, ನಾನಕನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ —‘ಅಣ್ಣಾ ಇಲ್ಲ ವೃಥೆಪಡಬೇಡ, ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವಾಗುವುದು’ ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಆದರೆ ಆ ಮಾತು ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗದಿರಲು, ಅವನು ತನ್ನ ನಷ್ಟವನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಯ್ ಬೂಲಾರನೊಂದಿಗೆ ದೂರಿಕೊಂಡನು. ಆತನು ನಾನಕನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಸಂಗತಿಯೇನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಲು,—‘ಇಲ್ಲ, ಪೈರಿಗೆ ಏನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗಿಲ್ಲ’ ವೆಂದು ಆತನು ಹೇಳಿದನು. ಬೂಲಾರನು ತನ್ನ ಜನಗಳನ್ನು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು - ಒಂದೇ ಒಂದು ಹುಲ್ಲಿನ ಕೊನೆಯಾದರೂ ಮುರಿಯದೆ, ಕಳಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪೈರನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನರಾದರು.

ನಾನಕನಿಗೆ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಾಳುವು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದ ತಮ್ಮ ಕುಲಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರತಾರ, ಅವನಿಗೆ ಉಪನಯನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದನು. ಬಂಧು ಬಾಂಧವರು ನೆರೆದರು. ಇಷ್ಟವಿತ್ತರು ಕೂಡಿದರು. ಒಬ್ಬ ತಾಳಮೇಳಗಳೂ, ಉತ್ಸವ ವೈಭವಗಳೂ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ನಡೆದುವು. ಪ್ರಾರಂಭದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದು, ಪುರೋಹಿತನು, ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಾನಕನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಲು ಯತ್ನಿಸುವವೇಳಿಗೆ ಅವನು—‘ಇದೇನು ?

ಈ ದಾರವನ್ನು ನನ್ನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಎಂದು ನುಡಿದು - ಅವೇಶಗೊಂಡವನಂತೆ, ಈ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುವ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದನು.

“ದಯೆಯು ದೂಡಿ (ಅರಳಿ) - ತೃಪ್ತಿಯು ದಾರವಾಗಿರಲು, ಸಂಯಮವು ಗ್ರಂಥಿಯಾಗಿರಲು, ಸತ್ಯವೆಂಬ ಹುರಿಗೂಡಿಸೈ!

ಅಂತಹ ದಾರವೊಂದಲ್ಲವೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಉಪವಿತವಾದೀತು ? ಅದು ಧರಿಸೈ ಹಾರುವಾ!

ಅದು ಹರಿವುದಲ್ಲ, ಕೊಳೆಯಾಹುದಲ್ಲ, ಹುಳಿವುದಲ್ಲ, ಬೇವುದಲ್ಲ. ಅಂತಹ ದಾರವನೊಂದ ಧರಿಸಿ ಮೆರೆವ ಹಾರುವನಲ್ಲವೆ ಧನ್ಯನು!

ನಾಲ್ಕು ದಮ್ಮಡಿಗೊಂದು ದಾರವ ಕೊಳುವೆ; ಅದನ್ನು ಕೊರಳೊಳಗಿಡುವೆ. ಅದರಿಂದಲುಂಟಾದ ಲಾಭವೇನೈ!

ಮೂರಳೆಯ ದಾರದ ಹಾರುವನು - ಜನಾಂಗದ ಗುರುವಾಗಬಲ್ಲನೆ ?

ದೇಹವಳಿವುದು, ದಾರಹರಿವುದು, ಆತ್ಮ ದುರ್ಗತಿಗಿಳಿವುದು! ಇದರಿಂದ ಬಂದುದೇನಯ್ಯ!”

ನಾನಕನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ರೇಗಿದರು. ಪುರೋಹಿತಸಿಗಾದರೋ ಕೋಪವು ನೆತ್ತಿಗೆರಿತು.—“ಎನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆಯೋ ಪೂರಾ! ನಿನಗಿಂತ ನಾಲ್ಕುರಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾಗಿರುವ ನಮಗಿಂತಲೂ ನಿನಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದೋ? ಸುಮ್ಮನೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳು. ವೇದವಿಧಿಯಾದ ಈ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಧಾರಣೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ನೀನು ವ್ಯಿಜನೆಂತಾಗುವೆ?” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದನು. ಆಗ ನಾನಕನು,

“ಎಲೈ ಹಲವು ಕಳವುಮಾಡುವರು, ವ್ಯಭಿಚಾರಮಾಡುವರು, ಅಸಂಖ್ಯ ಅನೈತಮಾಡುವರು, ಕೇಳಲಾಗದ ದೂಷಣೆಗಳ ನುಡಿವರು, ಸಹಜೀವಿಗಳ ಪರಿವರಿಯಿಂದ ಕಿರುಕುಳ ಪಡಿಸುವರು, ಹಿಂಸಿಸುವರು, ಕೊಲ್ಲುವರು.

ಈ ದಾರವು, ಆ ಪಾಪಗಳಿಂದಲವರ ಉದ್ಧರಿಸುವುದೇನೈ ! ಕೊಳೆಯಾಯಿತೆಂದದ ನೊಗೆಯುವೆ - ಹಳೆಯದಾಯಿತೆಂದದ ಕಳೆಯುವೆ, ಇದರಿಂದ ಲೆಂತೈ ಪಾಪ ಪಂಕವಳವುದು ?

ಸರ್ವೋತ್ತಮನ ಪಾವನನಾಮವ ನೆನೆಯೆ-ಮರವೆಗೊಳಗಾಗದೆ ನೆನೆಯೆ,
ಹಾರುವಾ ನಾಪೇಳ್ ದಾರವದು ದೊರೆವುದು.

ಅದ ಧರಿಸು.—ಧರಿಸಿ, ಕಳೆ ಜನುಮಜನುಮದ ದುರಿತಗಳ-ಜನನ ಮರಣಗಳ
ಮಲವ.”

ಉಚ್ಚ್ರಂಖಲರೀತಿಯಿಂದ ದೊಡ್ಡವರೆಂದು ಗಮನಿಸದೆ, ವೇದವಿಧಿ
ಯೆಂದು ಗೌರವಿಸದೆ ನಾನಕನು ಹೇಳತೊಡಗಿದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕೇಳಿ
ಕೋಪಾಕ್ರಾಂತನಾದ ಪುರೋಹಿತನು ನಾನಕನನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ದೂಷಿ
ಸತೊಡಗಿದನು. ಪೂರ್ವಾಚಾರಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ವ್ರಾತೈಕನೆಂದನು
ಅವಿವೇಕಿಯೆಂದನು. ಹಟವಾರಿಯೆಂದು ಹಳಿದನು. ನಾಸ್ತಿಕನೆಂದು
ನಿಂದಿಸಿದನು. ಆಗ ನಾನಕನು ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದಲೇ !—

‘ಅಲ್ಲೆಲ್ಲೆ ಉಚ್ಚ್ರಂಖಲತೆಯಿಂದ ನಡೆಸುಲೆಳಸುವ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ
*ದಾರವಿಲ್ಲ-ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಾಪೋಹಕ್ಕೆ ದಾರವಿಲ್ಲ.

ಬಾಯಿಂದ ನುಡಿಯಲಾಗದ - ಮನದಿಂದ ಯೋಚಿಸಲಾಗದ ದುರ್ವೃತ್ತಿಗಳ
ಆಚರಣೆಗೆ ದಾರವಿಲ್ಲ;

ದುರ್ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಪಾದಗಳಿಗೆ ದಾರವಿಲ್ಲ-ಕಳುವ ಕೈಗಳಿಗಿಲ್ಲ;
ನುಡಿಯಬಾರದುದ ನುಡಿದ ನಾಲಿಗೆಗಿಲ್ಲ-ನೋಡಬಾರದುದ ನೋಡುವ
ಕಣ್ಣಿಗಿಲ್ಲ ದಾರ—

ಇಂತಹ ದಾರಗಳ ಧರಿಸದೆ ಅಲೆವ ಹಾರುವಾ-ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮೂರೇಳೆಯ
ಹಾಕಿದರೆ ಅದರಿಂದಲಾಗುವುದೇನೆ ?’ ತಡೆಯಿಲ್ಲ.

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ನುಡಿದನು. ಪುರೋಹಿತನೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಇತ
ರರೂ ಆತನ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಇಂತು
ನಾನಕನ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಧಾರಣೆಯು ಬಾಹ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯದೆ-
ಭೌತಿಕ ಮೂರೇಳೆಯ ದಾರವು ಕೊರಳೊಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವ ಒದಲು, ಆ ಬಾಲ
ಕನು ತಾನು ಹೇಳಿದ ದಯೆ ಧರ್ಮ ಧೈರ್ಯ ಸಂಯಮ ಸತ್ಯ ಕಾಂತತೆ
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಗಳೆಂಬ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹರಿಗೊಡಿದ ಅಮೌಲ್ಯಯಜ್ಞೋಪವೀತ
ವನ್ನು ಧರಿಸಿ-ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯತೇಜದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

“ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ”

ಮಗನ ಈ ಬಗೆಯ ಜರ್ಯೆಯು, ತಂದೆಯಾದ ಕಾಳುವಿನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ವ್ಯಥೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಕೈಗೆ ಬಂದ ಮಗನು, ಯಾವುದೊಂದು ಲೌಕಿಕವೃತ್ತಿಗೂ ಸಿದ್ಧನಾಗದೆ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಉಪನಯನ ಕರ್ಮಕ್ಕೂ ಆಸ್ಪದಕೊಡದೆ, ಹೀಗೆ ಮೂರ್ಖನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುದರಿಂದ, ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ತೋರದೆ, ಆತನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದನು. ಆಗ ಕೆಲಮಂದಿ ಆಪ್ತರು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು - ‘ನಾನಕನಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿದರೆ, ವಿಷಯಸುಖಾಭಿಲಾಷೆಯು ಅವನನ್ನು ಜಾಧಿಸತೊಡಗುವುದರಿಂದ ಆಗ ಅವನು ಕಾರ್ಯತತ್ಪರನಾದರೂ ಆಗಬಹುದು’ ಎಂದು ಸಲಹೆಯಿತ್ತರು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ನಾನಕನ ತಂಗಿಯಾದ ನಾನಕಿಯನ್ನು ‘ಅವಿರಾಜ ಜಯರಾಮ’ ಎಂಬಾತನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಆಕೆಯು ಸುಲ್ತಾನಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಪತಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕಾಳುವು, ಮೇಲ್ಕಂಡ ಹಿತಚಿಂತಕರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿದರೆ, ಪ್ರಾಸಂಜಿಕವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಉದಾಸೀನಭಾವದಿಂದಿರುವ ಅವನ ಮನಸ್ಥಿತಿಯೂ ಉತ್ತಮವಾಗುವುದರಿಂದಿಗೆ, ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ಸಹಾಯವೂ ಒದಗಿದಂತಾಗುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಕನ್ಯಾನ್ನೇಷಣೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಫಲವಾಗಿ ಗುರುದಾಸಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಟಾಲಾ ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಮೂಲಾ ಎಂಬಾತನ ಮಗಳು ಸೂಲಖಾನಿ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯು ದೊರೆತಳು. ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಶ್ಚಯತಾಂಬೂಲಾದಿ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಡೆದುವು ಬಟಾಲಾಕ್ಕೂ ನಾನಖಾನಾ ಊರಿಗೂ ಬಹು ದೂರವಿದ್ದುದರಿಂದ ಪದೇ ಪದೇ ಬಂದುಹೋಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು, ಕನ್ಯಾ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವವೂ ನಡೆದುಹೋಯಿತು. ವಿವಾಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನಕನಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಆಗಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ವಿನಾಹವಾದ ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು, ಕಾಳುವು ನಾನಕನಿಗೆ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ನಾನಕನು ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಮೇಯಬಿಟ್ಟು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಅಲ್ಲೇ ಒಂದು ಮರದಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಕೆಲಸದಮೇಲೆ ಆ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಯ್ ಬೂಲಾರನು ಮಲಗಿದ್ದ ನಾನಕನನ್ನು ಕಂಡು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವ ನೇನೋ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನಿಂತುನೋಡಿದನು. ನಾನಕನು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.—ಬೂಲಾರನು - ನಾನಕನಮೇಲೆ ಬಿಸಿಲುಬೀಳದಂತೆ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ಮರದ ಸೆರಳು, ಇತರ ಮರಗಳ ನೆರಳಿನಂತೆ ಹೊತ್ತುಹೋದಂತೆಲ್ಲಾ ಸೂರ್ಯನ ಗಮನದೊಂದಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದದೆ, ಚಲಿಸದೆ ಒಂದೇಸಮನಾಗಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೌತುಕಗೊಂಡನು. ಮತ್ತೊಂದು ವೇಳೆ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ನಾನಕನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ನಾಗಸರ್ಪವು, ತನ್ನ ಪಡೆಯನ್ನಗಲಿಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದುದನ್ನು ಈ ಬೂಲಾರನು ನೋಡಿದ್ದನು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಭಾವದ ಆ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನು, ಈ ಅದ್ಭುತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡುದರಿಂದ ನಾನಕನು ನೋಟಕ್ಕೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಕಾಳುವನ್ನು ಕುರಿತು—“ಅಯ್ಯಾ ನಿನ್ನಿ ಮಗನು, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಕಾರ್ಯಕಲಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಅತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ಆತನು ಮಹಾತ್ಮನು. ಅಂತಹ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನೀನು ಬಹಳ ಸುಕೃತಮಾಡಿದ್ದೆ. ಆತನಿಂದ ನಿನ್ನ ವಂಶವೇ ಪಾವನವಾಗುವುದು” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಕೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನಾನಕನಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ ವಿಲಕ್ಷಣ ರೀತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸಿದ್ದ ಮರವು ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ ಸಿಕ್ಕರು ಅದನ್ನು ಈಗಲೂ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಕಂಡು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಸಾಧ್ಯ ತೃಪ್ತಿಯು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ನೆರೆಹೊರೆಯ ಜನರು ಹುಚ್ಚನೆಂದೂ, ಉದ್ಯೋಗ ವ್ಯವಹಾರಗಳೆಲ್ಲದ ಉಂಡಾಡಿಗನೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾ

ಅಪಹಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಮಗನನ್ನು ಕೂರಿತು—
 “ಅಪ್ಪಾ ನೀನು ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಲ್ಲ. ಎಳೆಯ ಕೂಸಲ್ಲ! ನಿನಗೂ ಮದುವೆ
 ಯಾಗಿ ಹೆಂಡತಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ನಿನ್ನದೇ ಒಂದು ಸಂಸಾರವು
 ಸಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹತ್ತುಮಂದಿಯಂತೆ ನೀನೂ ಏನಾದರೊಂದು ಉದ್ಯೋಗ
 ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು. ಇನ್ನು ಈ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಾದ ಆಕಾಶ ಪುರಾಣ
 ಗಳನ್ನು ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗು” ಎಂದು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ
 ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದಳು. ಅದರಿಂದ ನಾನಕನ ಮನಸ್ಸಿನವೇಲೆ ಯಾವಬಗೆಯ
 ಪರಿಣಾಮವೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಆಗಲೂ ಅನೇಕ
 ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಮಾರ್ಗ
 ವನ್ನು ಬಿರೆ ಬದಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆ ವೇಳೆಗೆ, ಆತನ ತಂದೆಗೆ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳ
 ವ್ಯವಸಾಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಳಿನ ಸಹಾಯದ ಅವಶ್ಯಕವಿದ್ದುದರಿಂದ
 ಕಾಳುವು ಮಗನನ್ನು ಕೂರಿತು, —“ಅಪ್ಪಾ ನಾನಕ! ಹೋಗಲಿ, ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೂ
 ಹೋಗಬೇಡ. ನಡೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ. ಹದ ಆರುವು
 ದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಉಳಬೇಕು, ಕಳೆ ತೆಗೆಯಬೇಕು, ಕಾಳುಬಿತ್ತಬೇಕು.
 ನೀರು ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಬಹು ಕೆಲಸಗಳಿವೆ. ಏಳು” ಎಂದನು.
 ಆಗಲೂ ನಾನಕನು,

“ಅಪ್ಪಾ ವ್ಯವಸಾಯವೆಂದರೇನೆಂದು ತಿಳಿದೆ ? ಅಮೌಲ್ಯವಾದ
 ಕಾಲವ ವೃಥಾಗೊಳಿಸಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನುತ್ತು ಎರಡು ಕಾಳು ಧಾನ್ಯವ ಬೆಳೆ
 ದರೆ ಅದು ವ್ಯವಸಾಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡೀತೇ !—

ನಿನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇ ಹೊಲವನಾಗಿಸು. ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳೆಂಬ ಕಳೆ
 ಗಳೆನಾರಿಸು. ಮದಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳೆಂಬ ಹೆಂಡೆಗಳನ್ನೊಡೆ. ಭಗವನ್ನಾಮ
 ವೆಂಬ ಬಿತ್ತವನದರಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತು. ಸತ್ಯಶೌಚಗಳೆಂಬ ಗೊಬ್ಬರಗೊಂಡು
 ಗಳನ್ನೊದಗಿಸು. ಶಾಂತಿಸಮಾಧಾನಗಳೆಂಬ ಧಾನ್ಯವ ಸಂಗ್ರಹಿಸು. ಇದ
 ಲ್ಲವೇ ಶಾಶ್ವತಫಲದಾಯಕವಾದ ವ್ಯವಸಾಯವು’ ಎಂದನು.

ಕಾಳುವು ಮಗನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿರಾಶಾಜನಕದೃಷ್ಟಿ
 ಯಿಂದ ‘ನಾನಕ, ನಿನಗೆ ಇನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಲ್ಲ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.
 ನೀನು ನಿನ್ನ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬರಲಾರೆ. ಇದರಿಂದಲೆಲ್ಲ

ಸಂಸಾರಿಗಳಾದ ನಮಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬದು. ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡು. ಹತ್ತು ಜನಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆದು ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೋ' ಎಂದು ಅನೇಕ ಬಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಯಾವ ಬೋಧನೆಯೂ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾನಕನು, ತನ್ನ ಸಾಮಭಜನೆಯನ್ನೂ, ಧ್ಯಾನವನ್ನೂ, ಭಗವದ್ವಿಷಯಚಿಂತನೆಯನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಪೇಳಿ, ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಅನ್ನಾದ್ಯಾಹಾರಗಳಾಗಲೀ, ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಆಗಲಿ ಇಲ್ಲದೆ, ಆತನು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳದಿದ್ದನು. ತರುವಾಯ ಎಚ್ಚತ್ತು ಅವನಿಗೆ, ಹುಚ್ಚಿ ನೊಂದಿಗೆಮೂರ್ಛರೋಗವೂ ಬಂತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಕಾಳೂತ್ಯಪ್ತೆಯರೂ, ನೆರೆಹೊರೆಯ ಜನಗಳೂ ಬಹು ವಿಚಾರ ಸಟ್ಟು ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯನನ್ನಾದರೂ ಕರೆತಂದು ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ವೈದ್ಯನು ಬಂದು ನಾನಕನ ಮುಖನೋಡಿ, ನಾಡೀ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಲು ಕೈಹಿಡಿದನು. ಆಗ ನಾನಕನು, ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದ ವೈದ್ಯನ ಮುಖ ನೋಡಿ:—

ಷ:—ಬಿಡುಬಿಡು ವೈದ್ಯನೆ | ಹಿಡಿಯನು ನಾಡಿಯೊ

ಳಡಗಿಲ್ಲವೊ ನನ್ನಯ ರೋಗ ||

ಬಿಡದಿಹುದಾದು ಮನ | ದೆಡೆಯೊಳು ನೀನದ

ನುಡುಗಿಸಲಾರೆಯೊ ಹೋಗೀಗ ||

ನನ್ನಯ ದುಃಖವ | ನಿನ್ನ ತಿಳಿಯ ನೀ

ನಿನ್ನೇನೌಷಧವೀಯುವೆಯೋ ||

ಬಿನ್ನಣವೇಂ ನೋ | ವನ್ನಿತ್ತವನೇ

ಎನ್ನಯ ಕಷ್ಟವ ಬಿಡಿಸುವನೊ ||

ದೇವನ ಕಾಣದ | ನೋವೆನಗಾಗಿಹು

ದೀವಿಧದಳಲನು ಕಳೆಯುವೆಯ ||

ಸಾವಿಗೆ ಹೆದರದೆ | ಜೀವಿಯು ಸುಖಿಸಲು

ದೇವನೆ ಗತಿಯಲ್ಲವೆ ವೈದ್ಯ ||

‘ಭರತಖಂಡದ ಜೀವಜ್ಯೋತಿಗಳು’ ಪುಟ ೧೧೨.

‘ವೈದ್ಯನೆ ನನಗಿರುವ ರೋಗವಿದು ನಿನ್ನ ಮಾತ್ರ ಮೂಲಿಕೆಗಳಿಂದ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಈ ಮಾನುಷದೇಹವು ವೈದ್ಯನಾಶವಾಗುವುದಲ್ಲ ಎಂಬ ನೋವು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿಹುದು. ಅಮೌಲ್ಯವಾದೀ ಜೀವಿತವು ಲೋಕ ಪಿತನ ತಿಳಿಯದೆ ಮರಣಕ್ಕೀಡಾಗುವುದಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಯವು ನನ್ನನ್ನು ಬೆದರಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ನೋವನ್ನೂ ಭಯವನ್ನೂ ಸರಿಹರಿಸಬಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ವಿಯೋಗಬಾಧೆಯು ಈ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂಕಟಪಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ನೀನು ಔಷಧಕೊಡಲಾಪೆಯ? ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಲಾಪೆಯ? ಇದು ನಿನ್ನಿಂದಾಗದ ಕಾರ್ಯ! ಈ ರೋಗವು ಯಾರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೋ, ಅವನೇ ಇದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.” ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ವೈದ್ಯನು ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಭ್ರಾಂತನಂತಾಗಿ, ನಾನಕನ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯವರನ್ನು ಕುರಿತು— “ಈತನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ ಮಹಾತ್ಮನು. ಈತನಿಗೆ ದೈವೀಹುಚ್ಚುಹಿಡಿ ದಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಔಷಧಾದಿಗಳು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರವು. ನಿಮ್ಮ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನು ಜನ್ಮಿಸಿರುವುದು ನಿಮ್ಮ ಸುಕೃತವಿಶೇಷವೇ ಸರಿ” ಎಂದು ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ತಮ್ಮ ಮಗನ ಅಲೌಕಿಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇತರರು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೆನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಗೃಹಕೃತ್ಯತಾಪತ್ರಯಗಳು, ನೆರೆಹೊರೆಯ ಜನಗಳು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೀಯಾಳಿಕೆಯ ಮಾತುಕಥೆಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಆ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ಆಗಾಗ ಬೇಸರಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸಮಾಡುವಂತೆ ಪುನಃಪುನಃ ಬಲವಂತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಳು ಷಾ ತೃಪ್ತಾದೇವಿಯೂ ಹಾಗೆ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ದ್ರವ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಆತನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರಾದರೂ, ಅವಿವಾಳ ಜಯರಾಮನು ನಾನಕನ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ವೈರಾಗ್ಯಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯ ಆತನಿಗೆ ಆಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ದ್ರವ್ಯ ಸಂಪಾದನಾ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಲವಂತವು ನಡೆಯು

ತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವೂ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ನಾನಕನನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆತನು, ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತು ನಾನಕನಿಗೆ ಹಿಂದೀ ಪರ್ಮಿಯು ಭಾಷೆಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಪರಿಶ್ರಮವುಂಟೆಂದು, ತನ್ನ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯಾದ ದೌಲತ್‌ಖಾನನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಆಗಿನ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದನು. ಆತನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ತಮ್ಮ ಮಗನು ನಿರುದ್ಯೋಗಿ - ಉಂಡಾಡಿಗ ಎಂಬ ದುರ್ನಾಮಗಳು ತಪ್ಪಿ, ಹತ್ತುಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ತಾವು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ತಿರುಗುವಂತಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ಹರ್ಷಿತರಾದರು. ಆವರೆಗೆ ತಾಳ್ಮೆಂದಿಯಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾನಕನ ಪತ್ನಿಯೂ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೂ ಒಂದು ಈಗ ಆತನೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

“ದೇಶ ಸಂಚಾರ”

ನಾನಕನು ಶ್ರೀಚಂದ್ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀದಾಸ್ ಎಂಬ ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೂ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೂ, ಸುಲ್ತಾನಪುರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಕಾಲ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆತನು ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಉಗ್ರಾಣದ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಉದ್ಯೋಗವು ಆತನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಗ್ಗಿಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ನಾನಕನು ಬಹು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪರನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ, ಗೌರವನೀಯವಾದ ಉಡುಪೂ, ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಿಂದ ಒದಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ನಾನಕನ ಸಾಧುಸ್ವಭಾವ, ಮೃದುಭಾಷಣ, ದಯಾ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿಗಳು, ಸತ್ಯಪ್ರಿಯತೆ, ಋಜುವರ್ತನ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಸದ್ಗುಣಗಳು, ಆತನನ್ನು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನನ್ನಾಗಿಸಿದುವು. ಆತನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ನೌಕರರೂ, ನೆರೆಹೊರೆಯವರೂ ಗುಣಲುಬ್ಬರಾಗಿ

ಆತನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗೌರವಭಾವದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯ ಜಲಾವಣಿಯು ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿದ್ದು - ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ವೇತನವು ದವಸರೂಪವಾಗಿಯೇ ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ನಾನಕನು ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದವಸಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗೃಹಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಿ ಮಿಕ್ಕುದನ್ನು, ಮಾರಿ ದ್ರವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣಮಾಡದೆ - ಬಡ ಬಗ್ಗರಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಹಂಚಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಆತನ, ಈ ಉದಾರ ಭಾವವೂ, ಪರರ ಕಷ್ಟವೆಂದರೆ ಒಡನೆ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ಸೌಜನ್ಯ ನಿರ್ವಾರ್ಥತೆಗಳೂ ಆತನನ್ನು ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಸಿದ್ಧವು. ತಮ್ಮ ಮಗನು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹತ್ತುಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆದು, ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ತನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಾನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನಲ್ಲಾ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆತನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡರು.

ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು, ಉದ್ಯೋಗ, ಸಂಪಾದನೆ, ಮಿತ್ರಬಾಂಧವರು, ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಗೌರವ ಮುಂತಾದುವುಗಳು, ನಾನಕನನ್ನು ಆತನ ಮೈರಾಗ್ಯಪರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತಿರುಗಿಸಲಾರದೆ ಹೋದುವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ—

*ವಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲವನೊಲ್ಲೆ ನೆಲ್ಲವೋಗರ ನೊಲ್ಲೆ
ಎಲ್ಲಾನುಬಲ್ಲೆ ಮೊಸರೊಲ್ಲೆ - ಏಕೊಲ್ಲೆ?

ಇಲ್ಲದಕೆ ಬಲ್ಲೆ ಸರ್ವಜ್ಞ

*ವಸ್ತ್ರ

ಎಂಬ ಸರ್ವಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯ ವಚನದಂತೆ, ಮದುವೆಯೊಲ್ಲೆ, ಮಕ್ಕಳನೊಲ್ಲೆ, ಧನಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನೊಲ್ಲೆ. ನನಗೆ ಯಾವುದರಮೇಲೂ ಮಮತೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕವರು ಬಹು ಜನಗಳುಂಟು! ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅಭಾವವಿರುವಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಲ್ಲೆನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ವಿರಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಗೊಳ್ಳಲಾರದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾರಿಗೆ ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಆಂತರ್ಯಮೋಹಾದಿಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದಿರುವುದೋ, ಅವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೋಭವೂ-ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳೂ ಹುಟ್ಟದಿರುವುದೋ, ಯಾರು ಅವಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಂಟಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ನಿಷ್ಪ್ರಹತೆಯಿಂದ ಇರುವರೋ ಅವರೇ ನಿಜವಾದ ಮೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ನಾನಕನು 'ಇಲ್ಲದಕೆ

ఒట్లే' ఎಂಬ తరగతిగి సేరిద విరాగియల్లవేంబుదు ఈవరేగీ గొత్తా గిదేయల్లవే ? ఆతన హిందిన ఏకాంతవాస, భగవత్పరధ్యాన-నామస్మరణేగళొ, తత్వవిషయక వ్యవసాయవూ యావభాగదల్లొ కడమేయా గిరలిల్ల. ఆగ ఆతన మనోభావవు హేగిత్తేంబుదన్ను ఏవరిసువ ఒందు సంగతియుంటు. యుగ్యాణద పదార్థగళన్ను రాజాజ్ఞేయంతే ఇతరంగి అళిదు కేడబీకాద సందర్భదల్లి. ఆతను అళిదు అధవ తొకమాది ఏక, దోక, త్రిక ఎందు బార ఎందరే హస్నేర డరవరేగొ ఎణిసి, తరువాయ హదిమొరు ఎంబుదక్కే 'తేరా' ఎందు హేళిదొడనేయే అళివుదన్నొ తొకమాడువుదన్నొ నిల్లిసి, నాల్కారుసారి 'తేరా-తేరా' ఎందు నుడిదు, మనస్సినల్లి దిఃఫువాగి ఆదర అర్థచింతనేమాడి, ముందక్కే అళిదు ఎణిసిహాకుత్తిద్దనంతే ! హిందొస్థాని భాషేయల్లి 'తేరా' ఎంబ పదక్కే హదిమొరు ఎంబు దొందే అర్థవల్ల. 'తేరా' ఎందరే 'నిన్నదు' ఎంబధ్వూ యుంటు. నానకనిగి ఆదర ఎణికేయ సంఖ్యేయ భావనేగింతలొ, 'నిన్నదు' ఎంబ అర్థవే మేలిమేలి హేజ్జాగి బరుత్తిద్దితు. ఒందొందు వేళియొ, 'దేవా-ఇదెల్లవూ నన్నదల్ల. ఈ యద్యోగ, హండిరుమక్కళు, సుఖ సంపదగళు ముంతాద ఈ ఒందొందొ నిన్నదు' ఎందు ప్రతియొంద న్నొ, ఆ పదద అర్థక్కే అనుసంధానమాడి, ముందే పునః అళియతొడ వను. తాళ్వందియింద ఒందు, ఆతన సేవకనొ స్నేహితనొ ఆగి సంతిద్ద మదననొ, ఇతర హలవు మంది స్నేహితరొ ఆతన ఈ చిత్త వృత్తియన్ను ఒహమట్టిగి మేజ్జి క్కొండిద్దరు ! ప్రతిదినవూ సాయం కాల రాజసేవా యద్యోగద అవధికాలవు తిరిదొడనేయే ఎల్లరొ సమీపదల్లే ఇద్ద ఒందు నిజనస్థళక్కే హొగి, అల్లి నామభజనే, ధ్యాన, ప్రార్థనగళ్లొ భగవత్పర సంభాషణేయల్లొ కాలకళియ వరు.

ఏకాంతవాస ధ్యానప్రార్థనాదిగళొ, తత్వవిచారచింతనేయొ హేజ్జు త్తా హొదంతెల్ల, నానకనిగి, యద్యోగదల్లిద్దు-అదే జీవన

ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ತ್ಯಜಿಸಿಹೊಂದಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಂತಹ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ಲೋಪವಾಗತೊಡಗಿತು. ಮುಂದೆ ಒಂದುದಿನ ಆತನು ತನ್ನ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ಆವರೆಗಿನ ಸಂಪಾದನೆಯಿಂದ ಶೇಖರವಾಗಿದ್ದ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಬಡಜನಗಳಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ, ಘಟೀರನಾಗಿ ಸಂತನು. ತರುವಾಯ ಆತನು, ಅನೇಕ ವೈರಾಗ್ಯಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ದಿನವೂ ಬಹುಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಮೌನದಿಂದ ಇದ್ದುಬಿಡುವನು. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ನಡೆದ ತರುವಾಯ, ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಒಂದುಬಗೆಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುಂಟಾದಂತಾಗಿ, ಆತನ ಬಾಯಿಂದ ಅನೇಕ ಅಮೌಲ್ಯ ವಾಕ್ಯರತ್ನಗಳು ಕವಿತಾರೂಪದಿಂದ ಹೊರಡಸಾಗಿದುವು. ಸರ್ವದಾ ತಿಷ್ಠ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಗುರುವಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಮರ್ದನನು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆದಿಟ್ಟು, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸಾಯಂಕಾಲ ಎಲ್ಲರೂ ನೆರೆದಿದ್ದಾಗ, ಸಾರಂಗವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸುಸ್ವರದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಮನರಂಜನೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವನು. ಹಾಗೆ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಗುರುನಾನಕನ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುಕ್ತ ಕವಿತೆಗಳೇ 'ಆದಿಗ್ರಂಥ'ವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಸಿಕ್ ಮತೀಯರ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಅವರ ಸಮಸ್ತವಿಧ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೂ ಮೂಲ ಆಧಾರಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ.

ತನ್ನ ಉಗ್ರಾಣದ ಅಧಿಕಾರಿಯೂ ಮಿತ್ರನೂ ಆದ ನಾನಕನು ಏಕಾ ಏಕಿ ಉದ್ಯೋಗನಿವೃತ್ತನಾದುದು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮನೋವಿಕಲ್ಪವನ್ನಂಟುಮಾಡಿತು. ಆತನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಈ ಬಗೆಯ ವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನ ಖಾಜಿಯು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಬಳಿಗೆ ನಾನಕನಮೇಲೆ ಒಂದು ಫರ್ಯಾದನ್ನು ತಂದನು. ನಾನಕನು ಎಂದಿನಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುಕ್ತ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ, - 'ಇಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದುವೂ ಇಲ್ಲ-ಮಹಮ್ಮದೀಯನೂ ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ಒಂದು ಬಾರಿಹೇಳಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಖಾಜಿಯು ಕೋಪೋದ್ರೇಕದಿಂದ, ನಾನಕನು ತಮ್ಮ ಮತವನ್ನು ಅಗೌರವಪಡಿಸಿದನೆಂದೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅಧಿಕಾರಿಯು ನಾನಕನನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಸಂಗತಿಯೇನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಲು, ಆತನು ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದ-

—‘ಮುಸಲ್ಮಾನನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇನು ಸುಲಭವಲ್ಲವಯ್ಯ - ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಬೀವನ-ಮರಣಗಳ ವಿಷಯದ ಮಮತೆಯ ತೊರೆದು, ಜಗತ್ಕರ್ತನ ಸಂಕಲ್ಪವೆಂದು ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವವನಾರೋ-ಜಗಜ್ಜನಕನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ದಯಾ ಮಮತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸುವವನಾರೋ, ಅವನೇ ನಿಜವಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನನು’

ಇನ್ನೂ ಕೇಳು—ಎಂದು ಗುರುನಾನಕನು ಅರ್ಧ ನಿವಾಲಿತನೇತ್ರನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಸಮಾಧಿಮಗ್ನನಾದಂತೆ ಅಂತರ್ಮುಖನಾಗಿ,

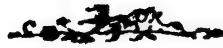
—‘ಎಲವೋ ಫಕೀರಾ, ದಯೆಯು ನಿನ್ನ ಮಸೀದಿಯಾಗಿರಲಿ, ಶ್ರದ್ಧೆಯು ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಪೀಠವಾದ ಜಮಖಾನೆಯಾಗಿರಲಿ, ನ್ಯಾಯ-ಸತ್ಯಾಚರಣೆಗಳೇ ನಿನ್ನ ಖುರಾನಗ್ರಂಥವಾಗಿರಲಿ, ನಯನೀತಿಗಳು ನಿನ್ನ ಯಾತ್ರೆಯಾಗಿರಲಿ, ಪರಕೀಯರಲ್ಲಿ ಗೌರವಯುಕ್ತವಾದ ನಡೆವಳಿಕೆಯು ನಿನ್ನ ಉಪವಾಸವ್ರತವಾಗಿರಲಿ, ಅಪ್ಯಭಿಚಾರಜೀವನವು ನಿನ್ನ *ಕಾಜಾ ವಾಗಿರಲಿ, ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳು ನಿನ್ನ ಮತಧರ್ಮವೂ †ನಮಾಜೂ ಆಗಿರಲಿ. ಎಲೈ ಫಕೀರಾ, ದೇವರ ಸಂಕಲ್ಪವೆಂಬುದೇ ನಿನ್ನ ಜಪಮಣಿಯಾಗಿರಲಿ, ಇಂತು ನಡೆದೆಯಾದರೆ ನೀನು ನಿಜವಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ!’ (* ಮಕ್ಕಾದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಕಂಭ. † ಷುಹಮ್ಮದೀಯ ದೈವಪ್ರಾರ್ಥನೆ-ಸಂಧ್ಯಾ.)

ಎಂದು ನುಡಿದನು. ನಾನಕನ ಈ ಮಾತುಗಳು ಸರ್ವಸಮ್ಮತವೆಂದು ತೋರು ದುವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವ.ಧ್ಯಾಹ್ನದ ನಮಾಜಿನ ವೇಳೆಯು ಪ್ರಾರ್ಥನಾವಾದು ದರಿಂದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯು ನಾನಕನೊಂದಿಗೆದ್ದು ಎಲ್ಲರೂ ಮಸೀದಿಗೆ ನಡೆ ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಖಾಜಿಯು ನಮಾಜಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಒಡನೆ ನಾನಕನು ಅವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಸಿನಗುವನ್ನು ನಕ್ಕನು. ನಮಾಜು ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ, ಅಧಿಕಾರಿಯು, ಹಾಗೆ ಅಪಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಕ್ಕುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವೇನೆಂದು ಕೇಳಲು, ನಾನಕನು-‘ನಿಮ್ಮ ಈ ಖಾಜಿಯು ಮಾಡಿದ ನಮಾಜು ಅಲ್ಲಾನಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡಲಾರದು. ಇವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಕುದುರೆಯು ಮರಿಯುಂಟು. ನಮಾಜಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ

ದೊಡನೆಯೇ, ಈ ಖಾಜಿಯು ಆ ಕುದುರೆಮಾರಿಯು ಮನೆಯಹತ್ತಿರವಿರುವ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ ಸಾಯುವುದೋ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು' ಎಂದು ನುಡಿದು-ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಕೂತು-'ನೀನು ಮಾತ್ರವಿನ್ನೇನು ? ನಮಾಜಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗಿನಿಂದಲೂ, ಕಾಬೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲ ! ಇಂತಹ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆಲ್ಲ ದೇವರು ಒಲಿಯುವನೆ ?' ಎಂದನು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯೂ ಖಾಜಿಯೂ ತಮ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಗಳು ನಿಜವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ವರೂ ನಾನಕನ ಮಹಿಮೆಗಾಗಿ ಅದ್ಭುತಪಟ್ಟುಹೋದರು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯು ಆತನನ್ನು ಬಹು ಗೌರವಭಾವದಿಂದ ಕಂಡು, ಅನೇಕ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ನಾನಕನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನೇ ನಾನಕನ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಸರ್ವರೂ ಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಮೇಲೆ ಆತನು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಉಗ್ರಾಣದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆಗಳಿದ್ದು ವೆಂಬ ತರಲೆಯೊಂದು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯ ಬಳಿ ಬಂತಿತು. ಆದರೆ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕವು ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ರಾಜ್ಯಾಂಗದಿಂದ ನಾನಕನಿಗೇ ಸ್ವಲ್ಪ ದ್ರವ್ಯವು ಸೇರತಕ್ಕದ್ದಿರುವುದೆಂಬುದು ತೇಲಿತು. ಆದರೆ ನಾನಕನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಡ ಜನಗಳಿಗೆ ದಾನನಾತಕ್ಕಾಗುವೆಂದು ಹೇಳಿವಿಟ್ಟನು.

ತರುವಾಯ, ನಾನಕನು ಆ ಊರಿನಿಂದ ಹೊರಟು ದೇಶಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ, ತನಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಭಗವತ್ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದನು. ಆತನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಿಸ್ಯಮರ್ದನನೂ ಹೊರಟನು. ಅವರು ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಈಗ ಅವಿನಾಶಬಾದ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಸಯ್ಯದ್‌ಪುರ್ ಎಂಬ ಊರಿಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನಕನು ಲಾಲೂ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಬಡಗಿಯವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಳಿದು, ಅಲ್ಲೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಧ್ಯಾನಬೋಧನೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಊರಿನ ಕೊಠ್ಠಾಲನಾಗಿದ್ದ ಮಾಲಿಕ್ ಭಾಗೋ ಎಂಬುವನು, ಅವರಿಗೆ ಗುರುವಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೂತು ಕೇಳಿದ್ದನಾದ್ದು

ರಿಂದ, ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಜೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಗುರುವು ಅದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಪಡದಿರಲು, ಆಹ್ವಾನವು ಬಲವಂತಕ್ಕಿಟ್ಟಿತು. ಕೊನೆಗೆ ನಾನಕನು ಅವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಲಾಲೂನ ಮನೆಯ ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನೂ, ಭಾಗೋನ ಮನೆಯ ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂದೊಂದನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎರಡನ್ನೂ ಹಿಂದಿದನು. ಒಡನೆ ಲಾಲೂನ ರೊಟ್ಟಿಯಿಂದ ಹಾಲೂ, ಭಾಗೋನ ರೊಟ್ಟಿಯಿಂದ ರಕ್ತವೂ ತೊಟ್ಟಿಡತೊಡಗಿತು! ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನರಾದರು. ಆಗ ಗುರುವು — “ನೋಡಿದಿರಾ, ಲಾಲೂನ ರೊಟ್ಟಿಯು ಕಷ್ಟಾರ್ಜಿತವಾದುದು. ಅದು ದರಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದು. ಆತ್ಮಸಾಧಕವಾದುದು. ಭಾಗೋನ ರೊಟ್ಟಿಯು, ಪರಪೀಡನೆಯಿಂದಲೂ, ಅನ್ಯಾಯ ಅಸತ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಪಾದಿತವಾದುದು. ಅದುದರಿಂದ ಅದು ಅಶುದ್ಧವಾದುದು. ಆತ್ಮನಾಶಕವಾದುದು” ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಈ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಂಡು ಭಾಗೋವು ತನ್ನ ಜೀವನದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಸತ್ಯವಂತನಾದನು. ಇದಾದನಂತರ ನಾನಕನೂ ಮರ್ದನನೂ ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಟು ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

“ತತ್ತ್ವಬೋಧೆ”

ಸುರಿಯೋದಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇ ಅರುಣೋದಯವಾಗುವಂತೆಯೂ, ಪುಷ್ಪಕ್ಕೆ ಮುಂಜೆಯೇ ಅದರ ಸುಗಂಧವು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವಂತೆಯೂ ಮಹನೀಯರಾದ ಸಾಧುಸಜ್ಜನರ ಕೀರ್ತಿಯು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವುದು. ಗುರು ನಾನಕನು ಪಾಮರಜನೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು

ಒಡನೆ ಜನಜನಿತವಾಗಿ, ಎಲ್ಲ ಉರುಗಳವರೂ ಆತನ ದರ್ಶನಮಾಡಲೂ ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಗೌರವಿಸಲೂ ತವಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆತನು ಯಾವ ಉರಿಗೆ ಹೋದರೂ ಆ ಉರವರು ಎಶೇಷ ವೈಭವದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಫಲವುಪ್ಪಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಆತನ ಆಮೃತಮಯ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಚಿತ್ತಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಗುರು ನಾನಕನೂ-ಆತನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಮರ್ದನನೂ ದೇಶಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ಗೆ, ನಡೆದ ಹಲವು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ವಿಚಾರಗಳು ಕಥೆಗಳಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

ಸಯ್ಯದ್‌ಪುರದಿಂದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಅವರು ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಅಲ್ಲಿ ಷೇಕ್ ಸಜ್ಜ್ ಎಂಬ ಸಾಹುಕಾರನು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಆದರಿಸಿದನು. ಆತನು ಹಿಂದೂಗಳಿಗೊಂದು ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನೂ, ತನ್ನ ಮತಸ್ಥರೇ ಆದ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಗೊಂದು ಮಸೀದಿಯನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಲೇಖನಾತ್ರವೂ ಸಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಎರಡು ಮತಗಳವರನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆತನ ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪಾದನಾವಾರ್ಗವಾದರೋ ಒಂದು ಭಯಂಕರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಒಂದು ಉದಾರಿಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಅವನ ಮನೆಗೆ ಒಂದು, ಉಟವಾಡಿ ಆಯಾಸಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಸ್ಥಳೀಕರನ್ನು, ಅವನು ತನ್ನ ನೇವಕರಿಂದ, ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಆಗಾಧವಾದ ಒಂದು ಬಾವಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಹಾಕಿಸಿ, ಅವರ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಹಣಕಾಸುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಪಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಗುರುನಾನಕನ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡೊಳನೆಯೇ, ಆತನನ್ನೂ-ಆನೇಕರಿಂದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಇತರಸಾಧುಗಳಂತೆಯೇ ಹಣಗಾರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಷೇಕನು ತನ್ನ ಘನಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದನು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಬಹುದೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ತಾನು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡಲು ಅನುವಾದನು. ಆಗ ನಾನಕನು-‘ಆಯ್ಯಾ ನಾನು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಂಚೆ ಮಾಡುವ ಭಗವತ್ಪಾರ್ಥನೆಯೊಂದುಂಟು. ಅದನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಲಗುತ್ತೇನೆ. ನೀನೂ ಅದನ್ನು ಕೇಳು’ ಎಂದು ನುಡಿದು,

‘ಕಂಚು ನೋಟಕ್ಕೆ ಬಿಳುಪಾಗಿ ಧಳಧಳನೆ ಹೊಳೆವುದು. ಅದರೇನು ತಿಕ್ಕಿ ದರಲ್ಲವೆ ಅದರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣವು ಹೊರಬೀಳುವುದು. ಅದನ್ನು ನೂರುಬಾರಿ ತೊಳೆದರೇನು ! ಅದು ಬಿಳುಪಾಗಬಲ್ಲದೆ ! ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ-ಹೊರಕ್ಕೆ ಪರಮಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಒಳ ಹೊಕ್ಕರಲ್ಲವೆ, ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಎಂತಹ ಅಂಧ ಕೂಸವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ತಿಳಿವುದು.

ಹೊರಕ್ಕೆ ನೋಡಲು ಬೂರುಗದ ಮರವು ಘನವಾದ ವೃಕ್ಷ. ಅಂದವಾದ ನೋಟ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಫಲಗಳೂ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಆದರೇನು ಹೆಣ್ಣು ಪಕ್ಷಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಲಾರದು. ಹತ್ತಿ ನೂಲಾಗಲಾರದು. ಮರವು ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಾರದು. ಬಾಹ್ಯದ ನೋಟಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ಪಕ್ಷಿಗಳೇನೋ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಕೇವಲ ನಿರಾಸೆಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವಕ್ಕೆ ಮತ್ತೇನು ದೊರೆತೀತು?’

ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆ ಷೇಕ್ ಸಪ್ಲನನ ಹೃದಯವು ತಳದಿಂದ ಕಲಕಿದಂತಾಯಿತು. ಸ್ವಹೃದಯಪರಿಶೋಧನೆಯಿಂದ ಬಹು ಪಕ್ಷಾತ್ತಾಪಯುಕ್ತನಾದ ಆತನು ಗುರುವಿನ ಆ ಬೋಧನೆಯು ತನ್ನ ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಒಡನೆ ಎದ್ದು ಗುರುವಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಸರ್ವಾಪರಾಧಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಗ ನಾನಕನು-‘ಷೇಕ್ ಸಪ್ಲನ್, ದಯಾನಿಧಿಯಾದ ಭಗವಾನನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ, ಕ್ಷಮಾಪಣೆಯು ದೊರೆಯಲಾರದು. ಛಾತಾಜ್ಞಾತವಾಗಿ ಎಂದರೆ ತಿಳಿದೋ ಅಥವಾ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳ ಎಷ್ಟಯವಾಗಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಡುವ ಪಕ್ಷಾತ್ತಾಪವೊಂದು. ಅಲ್ಲದೆ, ಮಾಡಿದ ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ, ಮುಂದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದೊಂದು’ ಎಂದು ನುಡಿದು-ನೀನು ಈವರೆಗೆ ಮಾಡಿ ರಬಹುದಾದ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ವಂಚನೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಗುರುವಿನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅವನು, ತಾನು ಮಾಡಿದ ಅಸಂಖ್ಯ ನರಹತ್ಯಗಳು, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕತೆಗಳು, ಸುಳ್ಳು ಕಳ್ಳತನವೋಸ ಮುಂತಾದ ಹಲವು

ದುರಿತಗಳು, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸತ್ಯಾತ್ಮಪೂರ್ವಕ ಅತ್ಯವಂಜನೆಯಿ
ಲ್ಲದೆ ನಿವೇದಿಸಿದನು. ನಾನಕನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ-‘ಹಾಗಾದರೆ, ಇಷ್ಟು
ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಳಿಸಿರುವ ಈ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡಬಗ್ಗಿಗೆ
ದಾನಮಾಡಿ, ಮುಂದೆ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರು’ ಎಂದು
ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆಗಲಾ ಸಾಹುಕಾರನು, ನಿಶ್ಯಂಕೆಯಿಂದ ಒಡನೆ ಗುರು
ವಿನ ಚರಣಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಾಶನಮಾಡಿ ತನ್ನ
ಅಸಂಖ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಲೇಶವೂ ಲೋಭವಿಲ್ಲದೆ ದಾನಮಾಡಿ, ಕೃತಕೃತ್ಯ
ನಾದೆನೆಂದುಕೊಂಡನು. ಸಿಕ್ಕರ ಪ್ರಥಮದೇವಾಲಯವು, ಈತನ ದ್ರವ್ಯ
ದಿಂದಲೇ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟದೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯುಂಟು.

ಗುರುವು ಮುಂದೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ
ರನ್ನು ತನ್ನ ಬೋಧನೆಗಳಿಂದ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ
ಹೊರಡುವಾಗ-‘ಎಲೈ ಸನ್ಮಿತ್ರರೆ ಭಗವಂತನ ಪವಿತ್ರನಾಮವನ್ನು ಮರೆಯಾ
ದಿರಿ ಜಗತ್ಕರ್ತನಾದ ಆತನನ್ನು ಭಜಿಸುವುದರಿಂದಿಗೆ ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು
ಸನ್ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಸ್ವವಾಸವನು ಭವಬಂಧನದಿಂದ
ಉತ್ತೀರ್ಣನಾಗಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯದು ಸಜ್ಜನಸಹವಾಸ,
ಎರಡನೆಯದು ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ, ಮೂರನೆಯದು ತೃಪ್ತಿ, ನಾಲ್ಕನೆಯದು
ಇಂಪ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದನ್ನಾದರೂ
ಅನುಸರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು-ಅವನು ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿರಲಿ, ಯತಿಯಾಗಿರಲಿ-ದೇವ
ರನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಈ ನಾಲ್ಕನ್ನೂ
ಅನುಪ್ರಿಸುವ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದೇನೆ’
ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹೊರಟ ಗುರುವು ಮರ್ದನನೆಂದಿಗೆ ಹರಿದ್ವಾ
ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆನಿ
ಸಿದ ಹರಿದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರಾರುಮಂದಿ ಯಾತ್ರಿಕರು ನೆರೆದು, ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ
ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪಿತೃತರ್ಪಣಾದಿ ತಮ್ಮ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿ
ತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನಕನಾದರೋ ಬಾಹ್ಯವೇಷ-ಬಾಹ್ಯಾಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇವ
ಲ ಆಂತರ್ಯಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಗಮನಿಸತಕ್ಕ ವನಾದುದರಿಂದ, ಅವ

ರಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಜನರು, ಸಾಮಾನ್ಯ ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ನಾಮಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಹೃದಯವು ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಸಕಲವಿಧ ವಾಪಸುಕವಿಂದಲೂ ಕಲುಷಿತವಾಗಿಯೇ ಇದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ಒಡನೆ ತಾನೂ ನದಿಯಲ್ಲಿಳಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಪಿತೃಪಿತಾಮಾ ಹಾದಿಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ನೀರನ್ನೆರಚುತ್ತಿರಲು, ನಾನಕನು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಆ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಎರಚತೊಡಗಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು-‘ಎಲೈ ಅದೇಕೆ ವೃಥಾ ಹಾಗೆ ನೀರೆರಚುತ್ತಿರುವೆ?’ ಎನ್ನಲು, ನಾನಕನು-‘ನೀವೇಕೆ ಎರಚುತ್ತಿರುವಿ?’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು-‘ನಾವು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ಪಿತೃಗಳ ದಾಹಶಾಂತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಈ ನೀರನ್ನು ಎರಚುತ್ತಿದ್ದೇವೆ’ ಎಂದರು. ಆಗ ನಾನಕನು-‘ನನ್ನ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನದೊಂದು ಹೊಲವಿದೆ. ನಾನು ಹೊರಟುಬರುವಾಗ್ಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೈಟೈ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಅದು ಈಗ ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ನೀರೆನ್ನೆರಚಿ ಅದಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಒವಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ!’ ಎಂದು ನುಡಿದನು. -‘ಅಲ್ಲೆಲೈ ಎಲ್ಲೋ ಇರುವ ನಿನ್ನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ನೀರೆರಚುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೋಗಿ ಸೇರೀತೆ? ನೀನೆಲ್ಲೋ ಹುಚ್ಚನಾಗಿರಬೇಕು’ ಎಂದು ಅವರು ಅಸಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಕ್ಕರು. ಆಗ ನಾನಕನು-‘ಹಾಗಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಪಿತೃಗಳು ಎಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ?’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು—‘ಅವರು ಕೋಟ್ಯಂತರ ಮೈಲುಗಳ ದೂರ ಪಿತೃಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು. -‘ನೀವು ಪಿತೃಗಳಿಗೆಂದು ಕೊಡುವ ನೀರು ಕೋಟ್ಯಂತರ ಮೈಲುಗಳ ದೂರವಿರುವ ಅವರಿಗೆ ಸೇರಿ ಅವರ ದಾಹಶಾಂತಿ ಮಾಡಬಹುದಾದರೆ, ನಾನು ಕೊಡುವ ನೀರು-ಇಲ್ಲೇ ಇನ್ನೂರು ಮೈಲುಗಳ ದೂರವಿರುವ ನನ್ನ ಹೊಲಕ್ಕೇತಕ್ಕೇ ತಲುಪಿ ಅಲ್ಲಿ ತುಪನ್ನಂಟುವಾಡಬಾರದು? ನೀವು ಮರುಳರೋ-ನಾನು ಮರುಳನೋ ಯೋಚಿಸು!’ ಎಂದನು. ಆತನ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಯಾರೂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕೊಡಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲದೆ, ನಾನಕನು, ಭಕ್ತಿಶೂನ್ಯರೂ, ಚಾಂಚಲ್ಯಮನಸ್ಕರೂ, ಅತ್ಯವಂಚಕರೂ ಆಗಿ ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಪಹೋಮಧ್ಯಾನಾದಿಗಳಿಂದ

ಲೂ, ಲೋಭತನವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಪರವಂಚನೆಯಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ನುಡಿದು—‘ಎಲೈ ಆತ್ಮವಂಚನೆಯನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಹೃದಯದಿಂದ, ಜಗಜ್ಜನಕನಾದ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಭಗವಾನನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ದೈವವೆಂದು ನಂಬಿ ನೋತೃಮಾಡಿರಿ. ಸಹಜೀವಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಪರೋಪಕಾರಿಗಳಾಗಿರಿ. ಸತ್ಸಹವಾಸಮಾಡಿರಿ. ಸತ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮಾರಿ ನಡೆಯಬೇಡಿ’ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಪಾಣಿಪಟ್ ಎಂಬ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಷೇಕ್ ಸರಾಫನೆಂಬೊಬ್ಬ ಖಾಜೆಯು ನಾನಕನನ್ನು ಕಂಡು, ‘ಗುರುವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ನೀನು - ತಲೆಯನ್ನು ಬೋಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕಾವಿ ಬಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ - ಜಪಮಾಲೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದರೆ, ನೀನಂತಹ ಗುರುವೆನ್ನಬೇಕು!’ ಎಂದನು.

ಆಗ ನಾನಕ ಸಾಧುವು:—

“ಎಲೈ ಮನವ ಬೋಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಲೆಯ ಮಾತ್ರ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಫಲವೇನು? ಮನವ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡಲ್ಲದೆ - (ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳ ತ್ಯಜಿಸಿದಲ್ಲದೆ) ಬಲಿಯ ತಿರೋಮುಂಡನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಬಂದ ಲಾಭವೇನೈ?

ನಿನ್ನ ತಲೆಯ ಕತ್ತರಿಸಿ ಗುರುವಿನೆದುರಿಗಿಡು - ಆಗ ನೀನು ಗುರುವಿನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವೆ!

“ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವ ತ್ಯಜಿಸಿ, ನಮ್ಮತೆಯಿಂದ ನೀನೂ ಸಾಧುಗಳ ಚರಣರೇಣುವಾದಂದಿಗೆ ಕೂದಲನ್ನು ಬಿಳಿಸಿದ್ದರೇನು? ಮುಂಡನ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಆಗುವುದು. ಗೆಳೆಯ, ನಾನಕನಾದರೆ ಕಾಮಕ್ರೋಧ ಲೋಭವೋಹಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ - ಮದಮತ್ಸರಾದಿಗಳನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿ, ಗುರುವಿನ ಚರಣ ಕಮಲಗಳನ್ನೇ ನಂಬಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನು ತಿರೋಮುಂಡನವಿಂದೇನು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನುತರವಿತ್ತನು.

ತರುವಾಯ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ತುರುಷ್ಕ ಧೊರೆಯಾಗಿದ್ದ ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಲೋಡಿಯ ಪಟ್ಟದಾನೆಯು ಮೃತವಾಗಿರಲು

ಅದನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ, ತಾನು ನಂಬಿದ್ದ ದೇವಾದಿ ದೇವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ನಂತರ ಬೃಂದಾವನವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವು ಲಜ್ಜಾಕರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸಿ - ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಭಗವತ್ಪೂಜಾ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ಮುಂದೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ತ್ರೀ ಕಾಶೀ ನಗರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ, ಏಕದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನೂ, ನೀತಿಯುಕ್ತಜೀವಿತದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆತನಿಗೂ ಹಲವುಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆಯಿತು. ಚತುರದಾಸನೆಂಬೊಬ್ಬ ಪಂಡಿತನು. ನಾನಕನ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ತಲೆದೂಗಿ, ಅಚರಣೆಗೆ ಬಾರದ ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರವಚನಗಳ ಗಿಳಿ ಪಾಠದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಆತನ ತಿಷ್ಠವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ನಾನಕನು ಪ್ರಯಾಗ ಪುರಿ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಹಾಗೆಯೇ, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಸಿಂಹಳ ದ್ವೀಪದವರೆಗೂ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಬೋಧನೆಗಳಿಂದ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಸುಧದ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತುತ್ತಾ, ಹಿಂದಿರುಗಿ ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ನಾನಕನು ತಾನು ಹೊರಟ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಸ್ವಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು.

ನಾನಕನ ತಾಯಿ ತೃಪ್ತಾದೇವಿಯು, ಬಹುಕಾಲಗಳಿಂದ ಕಾಣದಿದ್ದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನನ್ನು ಕಂಡು ಸರಮಸಂತೋಷಪಟ್ಟು—‘ಮಗನೇ ಇನ್ನು ಮುಂದಾದರೂ ನಿನ್ನೀ ದೇಶಾಟನೆಯನ್ನು ಸಾಕುವಾಡಿ ಊರಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲು, ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಬಹು ಬಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅನೇಕ ನವೀನ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳನ್ನೂ ರುಚಿಕರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಕಾಳುವು ತಾನು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, - ಮಗೂ ನಾನಕ, ನಾವು ವೃದ್ಧರಾದೆವು. ಇದೋ ನಿನಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರು. ಈ ಹೆಂಡತಿಯು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಿ ತೋರದಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥಳೂ ಸುಂದರಿಯೂ ಆದ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳನ್ನು

ತಂದು ಮದುವೆಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿ ಆ ಉಪಾಯ ಗಳಿಂದ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಬಹುದೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ನಾನಕನು, ತನ್ನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಸಂಕೋಚ ದೃಷ್ಟಿಪಥವನ್ನು ಕೂರಿತು ವಿಚಾರಪಟ್ಟು, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾದ ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಡದಂತೆ ಕರುಣಿಸೆಂದು ಲೋಕಪಿತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಇದಾದಮೇಲೆ ನಾನಕನು, ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ಇತರ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಜನಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿ ಹಲವರನ್ನು ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡನು. ತರುವಾಯ ಆತನಿಗೆ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಗೆ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳವೆನಿಸಿದ ಮಕ್ಕಾಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ಒಡನೆ ಗುರುವಾ, ಪ್ರಿಯತಮ್ಯ ಮರ್ದನನೂ ಹೊರಟರು. ಅವರು ಅಸಹ್ಯ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದ ಆ ದೇಶದ ಮಗಳು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅವರ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಸೆರವಾಗಿ ನೆರಳುಜೀಳುವಂತೆ ಮೇಘಬಂಡವೊಂದು ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅನೇಕರು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರಂತೆ ! ಹೀಗೆ ಬಹುದಿನಗಳು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಮಕ್ಕಾ ನಗರವನ್ನು ಸೇರಿದ ತರುವಾಯ, ಗುರುವು ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಗೆ ಪರಮಪವಿತ್ರವೆನ್ನಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ಮಸೀದಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಬಹು ಆಯಾಸವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನೀಳವಾಗಿ ಕಾಲು ಚಾಚಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಆತನ ಕಾಲುಗಳು, ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ‘ಕಾಬಾ’ ಎಂಬೊಂದು ಕರಿಯಕಲ್ಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಆಗಿದ್ದು ಆತನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಯು ಬಂದು -‘ಇವನಾವನು ನೀಚನು, ದೇವರಕಡೆಗೆ ಕಾಲುಮಾಡಿ ಮಲಗಿದ್ದಾನೆ’ ಎಂದು ನಾನಕನನ್ನು ಒದೆದು ಎಳೆದು ಗಡಿಸಿದನು. ಆದರೆ ನಾನಕನು ಮೇಲಕ್ಕೆಳೆದೆಯೇ ಆತನನ್ನು ಕೂರಿತು-‘ಅಪ್ಪಾ, ವೃದ್ಧನಾದ ನಾನು ಮಾರ್ಗಾ ಷಾಸದಿಂದ ಬಹು ಬಳಲಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಈಜೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ದಯಮಾಡಿ ನೀನೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಎಳೆದು, ದೇವರು ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಬಿಡಪ್ಪ’ ಎಂದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಮಹಾರೋಷದಿಂದ ಆ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಯು, ನಾನಕನ ಕಾಲು

ಹಿಡಿದು, ಕಾಬಾಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದ ಗೋಡೆಯಕಡೆಗೆ ಎಳೆದನು ! ಆದರೇನು ? ನಾನಕನ ಕಾಲು ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಕಾಬಾಪೂ ಆ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸುತ್ತಿಬಂದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಬೇರೊಂದೆಡೆಗೆ ಎಳೆದನು. ಕಾಬಾವು ಆ ಕಡೆಗೂ ತಿರುಗಿಬಂದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಒಡನೆ ಆ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಯು, ಈತನು ಮಹಾತ್ಮನೆಂದೇತು, ತನ್ನ ಅಪರಂಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ತರುವಾಯ ನಾನಕನು ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೂರಿತು, ನಮಾಜೆಂದರೇನು, ಉಪವಾಸವೆಂದರೇನು, ಮತಧರ್ಮವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಬಹುದು, ಮಹಮ್ಮದ್ ಪೈಗಂಬರನ ಬೋಧನೆಗಳ ಆಂತರ್ಯರಹಸ್ಯವೇನು ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ವಿಶೇಷ ಗೌರವಭಾವದಿಂದ ಕಂಡು ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ನಾನಕನು ಹೀಗೆ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಮತದ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಮೌಲ್ಯ ತತ್ವಬೋಧನೆಯಿಂದ ಸಕಲರ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೭

“ಪುಸ್ತರಾಸಿ”

ನಾನಕನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಾದಿಂದ ಹೊರಟು, ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿಕೊಂಡು, ಪುನಃ ಸೈಯದ್‌ಪುರವನ್ನು ಬಂದುಸೇರಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಬಾಬರನು ಭಯಂಕರ ಅಪಘಾತ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹಿಂದೂದೇಶದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಗುರುವು ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಮುಂಜಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತನುಸಾರ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಗುವ ಸ.ಖ.ದ.ಃ.ಖ.ಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ತಲೆಗೊಡಬೇಕಾದುದು ತಪ್ಪದೆಂಬ ತತ್ವವು ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಆತನಿಗೆ

ಹೃದ್ಗತವಾಗಿದ್ದು ದರಿಂದಲೂ ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾತರನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮರ್ದನನು, ಮೊಗಲ್ ಸೈನ್ಯದ ಭೀಕರ ಕೃತ್ಯಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದ್ವನಾದುದರಿಂದ ಮುಂದೇನುಗತಿಯೆಂದು ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಬಂದು ಹಂಬಲಿಸತೊಡಗಿದನು. ನಾನಕನು ಬೆದರಬೇಡವೆಂದೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ದಯೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಸಾಗುವುದೆಂದೂ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದ್ದನು. ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಮೇಲೆ, ಬಾಬರನು ಡೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದ ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಲೋಡಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಈ ದೇಶೀಯರನೇಕರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಬಂಧನದಲ್ಲಿಡಿಸಿದನು. ಸೆರೆಬಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ನಾನಕನೂ ಮರ್ದನನೂ ಸೇರಿದ್ದರು. ಈ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮಾರ್ಖಾ ಎಂಬ ವನ ವತದಲ್ಲಿದ್ದು ರಾಗಿ ಬೀಸುವುದು ಕಲ್ಲೊಡೆಯುವುದು ನೀರು ಸೇರುವುದು ಮುಂತಾದ ಕಠಿಣಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ನಾನಕನೂ ಮರ್ದನನೂ ಇಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹಲವುಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು, ಸೈನಿಕರು ಒಂಧಿಸಿ ಒಳೆದು ಕೊಂಡುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ನೋಡಿದರು. ಅವರ ಚೇತ್ಕಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಂತಾಪಗೊಂಡ ಮರ್ದನನು ಗುರುವನ್ನು ಕುರಿತು, ಸು ಕುಮಾರಿಯರೂ ಸುಖಜೀವಿಗಳೂ ಆದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದುರ್ಗತಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲು, ಗುರುವು—

‘ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಕೇಶರಾಸಿಯು ಒಗೆಬಗೆಯ ಸುವಾಸನಾತ್ಮಕವು ಬಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದಿತೋ, ಅದು ಇಂದು ಕತ್ತರಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ. ತಲೆಯಮೇಲೆ ಮಣ್ಣು ಸುರಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ. ಯಾರು ಸೂರ್ಯನೂ ದರ್ಶಿಸಲಾಗದಂತಹ ಮಹಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ ಹಂಸ-ತೂಲಿಕಾತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಭೋಗಪಟ್ಟರೋ ಅವರಿಗೆ ಇಂದು ಬಹಿರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪೀಠ ಸಿಕ್ಕುವುದೂ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ.

ದೇವಾ. ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಪಥವು ಅಜ್ಞಾತವಾದುದು, ಅಚಿಂತ್ಯವಾದುದು.’
 ‘ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕುಳಿತಾಗ ನಿಂತಾಗ ನೂರಾರುಮಂದಿ ಸೇವಕರು ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ

ಇಂದು ಅವರು ಸಕರ ಗುಲಾಮರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕತ್ತಿನವೇಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರಗಳಿಗೆ ಸ್ತುತಿಯಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಪಳಿಗಳಿವೆ.

ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಧನಕನಕಾದಿಗಳೇ ಇಂದು ಬಂಧಕರವಾಗಿಯೂ ಇವೆ.

ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಾನಪ್ರಾಣಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸಿಪಾಯಿಗಳೇ ಇಂದು, ಅವರನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆಳೆದು ಮಾನಭಂಗ ಪಡಿಸಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಭಗವಾನನು ಕೃಪೆಮಾಡಿದರೆ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಘನತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ಇಷ್ಟವಟ್ಟರೆ ಅಸಹನೀಯ ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸುತ್ತವೆ.'

'ಅವರು ಅಂದು ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಿದ್ದರೆ, ಇಂದು ಅವರಿಗೆ ಈ ತಿಕ್ಕೆಯೇಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು ? ಇಲ್ಲ, ಅವರು ಅಂದು ಸುಖಸಂತೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಅಂಧರಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಮರೆತರು. ಇಂದು ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇನಿದೆ ? *ನಾನಕ*-ಭಗವದ್ವಿಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಯೋ ಅದು ಆಗಿಯೇ ತೀರುವುದು. ಅದನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಪಡಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಮಾನವನೇಷ್ಟರವನು ?'

ನಾನಕನು ಸೆರೆಬಿದ್ದ ತರುವಾಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ, ಆತ ನಿಗೂ ವೊಗಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೂ ದರ್ಶನಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ನಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವೊದಗಿತು. ನಾನಕನ ಜೋಧನೆಯು, ಬಾಬರನ ನಿಕ್ಯದ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನೂ, ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕಥೆಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

*ಸರ್ವಜ್ಞ, ವೇಮನ ಮುಂತಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಲೋಕವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ನೀತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮನ್ನೇ ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆಯೇ, ಇಲ್ಲಿ ನಾನಕನೂ ತನ್ನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಬಾಬರನು ಅಮೀನಾಬಾದ್ ನಗರವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನರಹತ್ಯೆ, ಲೂಟಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಮಾನಹಾನಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಅಸಹನೀಯದುಃಖಗಳ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನಕನು ಬಾಬರನನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಆದರೆ ಈವರೆಗೇ ಬಾಬರನು ನಾನಕನ ಸಾಧುಸ್ವಭಾವ ವಿನಯ ಶೀಲತೆ ಭಗವದ್ಭರತೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸ್ವತಃ ಸಂದರ್ಶಿಸಲಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ನಡೆದುಬಂದನು. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ನೋಡಿದಾಗ್ಗೆ, ನಾನಕನು ರಾಗಿ ಜೀಸಲು ನಿಯಮಿತನಾಗಿ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನೆದುರಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆದರೆ, ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆತನ ಎದುರಿದ್ದ ಕಲ್ಲು ತಾನೇ ತಿರುಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಬಾಬರನು, ಅಂತಹ ಸಾಧು-ಪುರುಷರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಊರನ್ನು ತೊಂದರೆಪಡಿಸಿದ್ದು ಸಮನ್ವಯವೆಂದುಕೊಂಡು-ನಾನಕನಿಗೆ ವಿನೀತಭಾವದಿಂದ ನಮಿಸಿ, ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ-ತನ್ನಿಂದ ಏನಾದರೊಂದು ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆದರೆ, ಮಹಾ ದಯಾಳುವಾದ ನಾನಕನು ತನಗಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಅಮೀನಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂಧನಿವೃತ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಬಾಬರನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಡ-ಗಡೆ ಮಾಡಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಲೂಟಿಕಾರಾದಿದ್ದ ಅವರವರ ಆಸ್ತಿ ವಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಅವರಿಗೇ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಅಷ್ಟಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ನಾನಕನಮೇಲೆ ಬಾಬರನ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋದುವು. ಗುರುವು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ನಾನಕನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನಮಾತ್ರ ಆತನೊಂದಿಗಿರುವಂತೆ ಒಪ್ಪಿದನು. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಇರಲು ಒಪ್ಪಿದನು. ಆ ಮೂರು ದಿನಗಳೂ, ಗುರುವು ಬಹು ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಇದ್ದಂತೆ ಬಾಬರನಿಗೆ ಬೋಧವಾಗಿ-‘ನಾನು ಏನುಮಾಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು?’ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು

ಕೇಳಿ, ಗುರುವು ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಕೆಲಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ - ಪರವಶನಾಗಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಬರಿಯಾದ ಬಾಬರನು ಎದ್ದುನಿಂತು ಕೈಮುಗಿದು ಕೊಂಡು ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಬಹುಮುಖವಾದ ಗುರುವು—“ಓ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ಭಗವಾನ ನಿಂದ ನೀನು ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬಯಸುವೆಯಾದರೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನೆರೆವಿರ್ದಿರುವವರ ನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಚಿರಕಾಲ ಉಳಿ ವುದು” ಎಂದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಾಬರನು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಡು ಗಡೆಮಾಡುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ - ಗುರುವಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆ ಬಂಧಮುಕ್ತರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನೂತನ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಗುರುವು—“ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ, ನ್ಯಾಯವಾದ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಂತನಾಗಬೇಡ. ಸಾಧುಸಂತರನ್ನು ಗೌರವಿಸು, ಮಧ್ಯ ಸೇವನೆಯನ್ನೂ ದ್ರೂತವನ್ನೂ ಶಪಥಪೂರ್ವಕ ತ್ಯಜಿಸು, ಈ ದುರ್ವ್ಯಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ರಾಜನು ಇಹದಲ್ಲೇ ತಪ್ಪದೆ ದುರ್ಗತಿಗಿಳಿಯುವನು. ಸೋತವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಯಾಳುವಾಗಿರು. ಭಗ ವಾನನನ್ನು ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು.”

ಖಡ್ಗಹಸ್ತನಾಗಿ ಶತ್ರುದಮನಮಾಡಿ ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುತ್ವಮಾಡು ತಿದ್ದ ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪಿಯಾದ ಆ ಯುವನಾಧಿಪನ ಮನಮೆಚ್ಚಿಸಿ ತನ್ನ ದೇಶೀ ಯರನ್ನು ದಯಾಪ್ರೇಮಗಳಿಂದ ನೋಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದುದು ಅಲ್ಪ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧು ನಾನಕನು ಅಗಾಧ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಹಾಪಾತ್ರಯವಿಧಿತಾ ದರೂ ಆತನು ಎಷ್ಟು ಸ್ವಾರ್ಥ-ತ್ಯಾಗಿರಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ಆಗ ನಡೆದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಬಾಬರನು ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ, ಗುರು ವಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸಬಹುದೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ್ಗೆ, ನಾನಕನು— ‘ನಾನು ಲೋಕೈಕಪ್ರಭು ಭಗವಾನನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು.

ಆತನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಸಾದಿಸಿರುವ ಅನಂತ ವರವಾನಗಳನ್ನೇ ಎಲ್ಲರೂ ಹಂಚಿ

ಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಮಾನವನ ಬೆಂಬಲ - ಆಶ್ರಯಗಳಿಗಾಗಿ ಇಚ್ಛಿಸುವನು, ಇಹ ಪರಗಳೆರಡನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

ಲೋಕದಾತ್ಮನು ಆತನೊಬ್ಬನೇ-ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಆತನ ಬಳಿ ಭಿಕ್ಷು ಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾರು ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು - ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವರೋ ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ಗೌರವವನ್ನೂ ನೀಗಿಕೊಂಡು ನಾಶವಾಗುವರು.

ರಾಜರೂ ರಾಜಾಧಿರಾಜರೂ ಆತನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೇ !

‘ನಾನಕನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳು-ಬಾಬರ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾಚಿಸುವವನು-ಅಧಮನು ಬುದ್ಧಿಹೀನನು.’

ನಿಸ್ಪ್ರಹಿಯಲ್ಲದಿದ್ದವನು - ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆ !

ವೃದ್ಧನಾದ ನಾನಕನು ತನ್ನ ಜೀವಿತದ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆವರೆಗೆ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಫಕೀರನ ಉಡುಪನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದೊಂದಿಗೆ ಖರತ್ಪುರ್ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡನು. ಮರ್ದನನೂ ತಾಳ್ಮೆಂದಿಮಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದು ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸಲು ನಿಂತನಾದರೂ, ಮುಂದೆ ಬಹು ದಿನಗಳು ಜೀವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮರ್ದನನ ಮರಣಾನಂತರ ಆತನ ಮಗನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಸಾರಂಗಿಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಲೂ ಹಾಡುತ್ತಲೂ ಭಕ್ತಿಯುತನಾಗಿ ಸೇವೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ಗುರು ನಾನಕನು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೈವಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಹತ್ತಿರದ ದೂರದ ನೂರಾರು ಜನರು ನೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನಕನು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ, ತನ್ನ ನವೀನ ಮತದ ತತ್ವವನ್ನು ಬೋಧನೆಮಿಂದಲೂ ಆಚರಣೆಯಿಂದಲೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಗುರು ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಅವರು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧನವನ್ನೂ ಧಾನ್ಯವನ್ನೂ; ಅನಾಥ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೂ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೂ ಹಂಚಿವಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಹಸ್ರಾರು ಜನರು ನೆರೆದು ತನ್ನನ್ನು ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನನ್ನು ಗರ್ವ-ಅಹಂಭಾವಗಳು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಸೋಂ

ಕದೆ ಆತನು, - 'ನಾನೂ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಂತೆಯೇ ಒಬ್ಬನು. ನನಗೂ ನಿಮ್ಮಗಳಂತೆಯೇ ಪಾಪಾಚರಣೆಗೆ ಅವಕಾಶವುಂಟು. ನನಗೂ ದೇಹ ಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳೂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಉಂಟು. ನಾನೂ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಿ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಪಾಪಮಾಡಿಬಿಡಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾವು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಮಾನ್, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯನಾದ ಜಗದೀಶ್ವರನನ್ನು ನಂಬಿ ಭಜಿಸೋಣ, ಸೇವಿಸೋಣ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೋಣ. ಈ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ನಾನಕನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೂ ಆತನಿಗೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಆತನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಷ್ಟು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳವರೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಗುರುವು ತನ್ನ ಅಂತ್ಯಕಾಲವು ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ ದಕ್ಷನೂ ಆಗಿದ್ದ ಅಂಗದನೆಂಬಾತನನ್ನು ತನ್ನ ತರುವಾಯ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಆತನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೂ, ಬಂದು ನಮ್ಮ ಗತಿಯೇನೆಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. - ನೀವು ಸತ್ಯ ಸಂಧರಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಮರೆಯದೆ ಇದ್ದಿರಾದರೆ ನಿಮಗೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಉಂಟಾಗದು-ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದನು. ಆಜನ್ಮ ನಿಷ್ಪ್ರಹ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದ ಆತನು ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲೂ, ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥರಾದ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೂ, ಯೋಗ್ಯನಾದ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬನನ್ನು ತನ್ನ ಪೀಠಕ್ಕೆ ತಂದು, ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಕಳಂಕ ರೀತಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡನು.

ನಾನಕನು, ಹಿಂದೂಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೇಮ ಸೌಹಾರ್ದಭಾವಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಅವರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನನ್ನು ಹಿಂದೂಗಳು ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರೋ ಮಹಮ್ಮದೀಯರೂ ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನ ಮರಣಾನಂತರ ಆತನ ದೇಹವು ತಮಗೆ ನೇರಬೇಕು; ತಮಗೆ

ಸೇರಬೇಕು ಎಂದು ಉಭಯರೂ ವಿವಾದಿಸತೊಡಗಿದರು. ಆ ವಿವಾದವು ಅತ್ಯರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ, ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತನಾಗಿದ್ದ ನಾನಕನಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಯಿತು. ಆಗಲಾತನು, - ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ದೇವದ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗದಮೇಲೆ ಹೂವುಗಳನ್ನು ತಂದು ಇಟ್ಟಿರಿ. ನಾಳೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಯಾರ ಭಾಗದ ಹೂವು ಬಾಡದೆ ಕಳಕಳಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ ಅವರಿಗೆ ದೇಹವು ಸೇರತಕ್ಕದ್ದು. ಅವರು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಮತಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲಿ! ' ಎಂದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಎರಡು ಪಂಗಡದವರೂ ಹೂವುಗಳನ್ನು ತಂದು ಆತನ ಎಡಬಲ ಭಾಗಗಳ ಮೇಲೂ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ ಮೇಲೊಂದು ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹೊದಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಎಲ್ಲರೂ ನೆರೆದು ಗುರುವಿನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಹೊದಿಸಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯಲು, ಅಲ್ಲಿ ರಕ್ತಮಾಂಸ ಮಯವಾದ ಭೌತಿಕ ದೇಹವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಒಂದು ಪುಷ್ಪರಾಸಿ ಮಾತ್ರ ಎತ್ತು. ಪ್ರೀಕ್ಷಕರು, ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಭರಿತರಾಗಿ ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಹಸ್ರ ಮುಖಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತ, ಆಗತಾನೆ ಗಿಡದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದು ಮೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಳಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಭಾಗದ ಆ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಹಿಂದೂಗಳೂ ಮಹಮ್ಮದೀಯರೂ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ರಾವೀ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವೃಂದಾವನವನ್ನೂ - ಗೋರಿಯನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಗುರುನಾನಕ ಮಹಾತ್ಮನು ತನ್ನ ೬೯ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೫೨) ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೇ ವಿಚಿತ್ರವೆನ್ನಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭೌತಿಕ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಪುಷ್ಪರಾಸಿಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ದಿವ್ಯ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಗಮಿಸಿದನು.

ಉ ಪ ಸ ಂ ಹಾ ರ

ನಾನಕನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಿಕ್ ಮತವು ಹೆಚ್ಚು ತೊಡಕುಗಳಿಂದಲೂ ಹಲವು ವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಬಂಧಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ! ಆತನಿಗೆ ಸಹಾಯಕರೂ ಪರಿವಾರದವರೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಆತನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು. ಸರ್ವಶಕ್ತನು. ಆತನು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಶಿವ ಶಂಕರ ಮುಂತಾದ

ಮುಂತಾದ ಯಾವ ನಾಮವೂ ಇಲ್ಲ. ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಹೆಚ್ಚು, ಒಬ್ಬನು ಕಡಮೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಸಕಲರೂ, ತಂದೆಯ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿರುವಂತೆ, ಆತನ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನರು. ಯಾತ್ರೆಯ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳ ಗೊಂದಲವು ವ್ಯರ್ಥ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇವು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು. ಏಕೆಂದರೆ, ಒಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವುದೆಂದರೆ, ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದಂತಾಯಿತಲ್ಲವೇ? ಎಂಬುದು ಆಧರ್ಮಾರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಮೃತರಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗಲೀ ಅವರ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಾಗಲೀ ಅನುಪೋಗವೆಂಬುದು ಗುರುನಾನಕನ ಭಾವನೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಕೃತಿ ವಿರೋಧವಲ್ಲದ, ಲೋಕವಿರೋಧವಲ್ಲದ, ನೀತಿವಿರೋಧವಲ್ಲದ ನಡೆನುಡಿಗಳಿಂದ ನಡೆಯುವುದೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವೆಂಬುದು ಆತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇಂತಹ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸುವ ಗುರುಗಳು ಮಾತ್ರ ಪೂಜನೀಯರು ಎಂದು ಆತನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಗುರು ನಾನಕನ ತರುವಾಯ ಗುರು ಅಂಗದ, ಗುರು ಅಮರದಾಸ, ಗುರು ರಾಮದಾಸ, ಗುರು ಅರ್ಜುನ, ಗುರು ಹರಗೋವಿಂದ, ಗುರು ಹರರಾಯ, ಗುರು ಹರಕಿಷನ್, ಗುರು ತೇಗ್‌ಬಹದ್ದೂರ್, ಗುರು ಗೋವಿಂದ್‌ಸಿಂಗ್ ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಗುರುಗಳು ಪೀಠಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಿಕ್‌ಮತವನ್ನು ಅತಿಶಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದರು. ಕೊನೆಯ ಗುರುಗೋವಿಂದಸಿಂಗನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಖರು ವೀರಶ್ವಾತ್ರಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ರಣಧೀರರಾದರು. ಅವರು ಹಾಗೆ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಜನಾಂಗವೇ ಒಂದುದೇಹವೋ ಎಂಬಂತೆ ಒಂದಾಗಲು, ಗುರುನಾನಕನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳ ನೀತಿಯುತ ಮತವೇ ಮೂಲಾಧಾರ ಪೀಠವು. ಇಂತಹ ತೇಜಸ್ವಿ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ, ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಆದರ್ಶಭೂತನಾದ ಮಹಾತ್ಮಾ ನಾನಕನ ನಿಸ್ಸುಹತೆಯೂ, ಉದಾರಭಾವವೂ, ಚಿತ್ತೇಂದ್ರಿಯತ್ವವೂ, ದೈವಭಕ್ತಿಯೂ ಸರ್ವರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಗಳಾಗಿದ್ದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗಿರಲಿ.

ತಥಾಸ್ತು.

ಶ್ರೀರಾಮ ಸಹಾಯಂ

ಸು ಬೋಧ ಕು ಸು ಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ
(ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸ ಪುಸ್ತಕಾವಳಿ)

ಮುನ್ನುಡಿ :—

ಸೂರ್ಯವಂಶಶ್ರೇಷ್ಠನೆನ್ನಿಸಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಂತೆಯೂ, ಚಂದ್ರವಂಶತಲಕನೆನ್ನಿಸಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಂತೆಯೂ, ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಎರಡನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಚಾಲುಕ್ಯವಂಶವಿಧೂನಿತನಾಗಿ, ಬಾದಾಮಿನಗರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆನ್ನಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು. ಭಿಕ್ಷುಕನಾದ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು, ತನ್ನ ಹಿರಿಯರು ಲಕ್ಷಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅರ್ಹವಲ್ಲದ ಮಾತಾಗಿ ತೋರುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸದ್ಯುಕಾಲದ ಕರ್ಣಾಟಕರು, ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು, ಅಖಂಡಪ್ರತಾಪಿಗಳಾಗಿ ದೇಶವಿದೇಶಗಳ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದಮನಮಾಡಿದರು, ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಕೀರ್ತಿಪ್ರದಗಳಾದ ಶಾಶ್ವತಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು, ಖಂಡಾಂತರಗಳವರ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳಿಗೂ ವಾತ್ಸರಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಅದೂ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದುದೆಂದು ತೋರದಿರಬಹುದು. ನಾಯಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಅರವೆಯಂತೆ, ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಪರರಾಯರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟುದರಿಂದ ಭಿದ್ರ ಭಿದ್ರವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಕರ್ಣಾಟಕವು ಹಿಂದೊಂದುವೇಳೆ ಅಖಂಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿ, ಅದ್ವಿತೀಯವೀರರೂ ಅಸಹಾಯಶೂರರೂ ಆದ ಸರ್ವ

ಭೌಮರಿಂದ ವಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಅದನ್ನು ಇಂದು ಯಾರಾ ದರೂ ನಂಬುವರೆ? ಈಗಿರುವ ಅವನತಸ್ಥಿತಿಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣುವುದ ರಿಂದ ಅನುಗಾಲವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದೇ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಯೋಚಿಸು ವರು. ಆದರೆ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತೋರು ವಂತೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಾನುಭವವು ಹೇಳುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ ?

ಕರ್ಣಾಟಕವು ಬಡನಾಡಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರು ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಪರರಿಗೆ ದಾಸಾನುದಾಸರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು ಬಾಳ್ವೆ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಪೂರ್ವಚರಿತ್ರೆಯು ವೈಭವಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಕರ್ಣಾಟಕದೇಶವು ಅಖಂಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆನ್ನಿಸಿ ಪುಷ್ಟಿಯ ಹಲವು ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಹೆಸ ರೆತ್ತಿದುದು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ಣಾಟಕರಾದರೂ ಸ್ವತಂತ್ರರೂ, ಶೂರರೂ, ಆತ್ಮಗೌರವಶೀಲರೂ ಆಗಿದ್ದವರು. ಇಂದಿನ ಕರ್ಣಾಟಕರು ತಮ್ಮ ಆ ಪೂರ್ವಜರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಗೌರವವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲ-ಅಲ್ಲ,-ದೊರೆಯದು ; ಅವರ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದಿನವರು ಉತ್ತೇಜನಗೊಂಡು, ತಮ್ಮ ದೀರ್ಘಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚ ತ್ತು, ಕೊಡಹಿಕೊಂಡೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ ; ಅವರ ಕಾರ್ಯಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, 'ಭಲೆ ನಮ್ಮ ಸಮಾನರಾರು !' ಎಂದು ತಮ್ಮ ಬೆನ್ನನ್ನು ತಾವೇ ತಟ್ಟಿ ಕೊಂಡರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ;—ತಾವೂ ದೈರ್ಯಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಬೇ ಕಾಗಿದೆ. ಅವರ ದಾನಧರ್ಮ ಪರೋಪಕಾರಾದಿ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ ವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾವೂ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವರ ದೇಶ ಭಕ್ತಿ ಭಾಷಾಪ್ರೇಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವರಂತೆಯೇ ತಾವೂ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕೇಳಿ-ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿ ಮಾತೃಭಾಷೆಯೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ಅಸಹ ನಿಯ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಶತ್ರು ವಿನ ಬಿಡು ಕತ್ತಿಗಾದರೂ ಎದೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿ, ಹೃದಯದ ಬಿಸಿರಕ್ತವನ್ನಾ ದರೂ ಬಸಿದು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾ ಡಲು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಲಸಿಕೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಅಖಂಡಪಂಶ್ರಮ ಮಾಡಬೇ

ಕಾಗಿದೆ. ಪರಿಶ್ರಮಮಾಡಿ-‘ವಾಸ್ತವ, ಇವರು ಅವರ ಯೋಗ್ಯಸಂತಾನರು’ ಎಂದು ಲೋಕದ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಪಂಚಚರಿತ್ರೆಯು ಪರಿವರ್ತನಧರ್ಮವನ್ನುಳ್ಳುದು ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯು ನಿರ್ವಹದ ವಿಚಾರವಷ್ಟೆ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಪ್ರಾಣಿಗೂ ಜನನ ಬಾಲ್ಯ ಯೌವನ ಕೌಮಾರ ವಾರ್ಧಿಕ್ಯ ಮುಪ್ಪು ಮೃತ್ಯು ಎಂಬ ಅವಸ್ಥೆಗಳುಂಟಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೋ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾದರೂ ಜನನ ಬಾಳ್ವೆ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ನಾಶಗಳೆಂಬುವು ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಗಳು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿತತ್ವವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಲೋಕದ ಸಕಲಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಡೆವುವಾದುದರಿಂದ, ಕರ್ಣಾಟಕರಾದ ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಆ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಯಾರೂ ನಿರುತ್ಸಾಹಿತರಾಗಬೇಕಾದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹಿಂದಿನ ಆ ವೈಭವಸ್ಥಿತಿಯು ಏನೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ ;—ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದೇಶಪುತ್ರನ ದೇಶಪುತ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಭಾರವಾಗಿದೆ.

ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಬೆಳೆಸಿ-ಆ ಅಭಿಮಾನವು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕಿಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿಸುವಲ್ಲಿ ದೇಶಚರಿತ್ರೆಯೇ ಸಮಾನವಾದ ಸಾಧನವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಜನಾಂಗದ ಭಾವೀಸಂತಾನದ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಈ ದೇಶಚರಿತ್ರೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಸಹಜಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಅಕ್ಷರಸ್ಥನ ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯವು. ಕರ್ಣಾಟಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಅಕ್ಷರಸ್ಥನೂ ತಾನು ಮೊದಲು ಮಾತೃಭಾಷಾ ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡು, ತರುವಾಯ ವೈಭವದ ಉಜ್ಜ್ವಲವಿರವನ್ನಡರಿ ವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಪ್ರಾಚೀನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿ, ಅದರ ಸಾರವನ್ನು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾದ ಇತರ ಹಲವರಿಗೆ ಪುರಾಣವಾಗಿ ಹೇಳಿ ತನ್ನೊಲಕ ಇಂದು ದೇಶಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಹಿಂದಿನ ವೈಭವವು ಎಂತಹ ಉನ್ನತಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏರಿದ್ದಿತೆಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆಯು ಬಾರದೆ, ಮುಂದಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನವು ದೊರೆಯಲಾ

ರದು. ಅದುದರಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಡಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಡೆವಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸದ ಪಠನ ಪಾಠನವು ವೊದಲನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯೆಂಬುದು ಶತಶಃ ನಿಶ್ಚಯವಿದೆ.

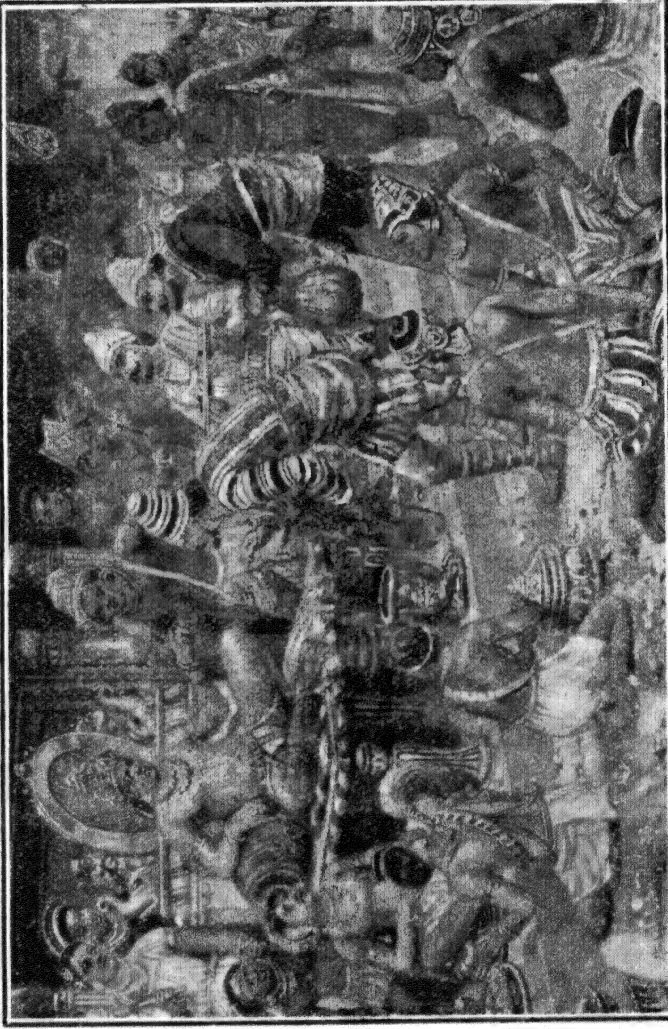
ಪ್ರಕೃತ, ದುದೈವ್ಯವದಿಂದ ಹಲವು ಛಿದ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಒಂದ ರೊಡನೆೊಂದು ಸೇರಲು ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ತಪಿಸು ತ್ತಿರುವ ಕರ್ಣಾಟಕವು, ಸ್ವಾರಂಭಕ್ಕೆ ಭಾಷಾವಿಕೀಕರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿವಿಕೀ ಕರಣಗಳನ್ನಾದರೂ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಅದು ದೇಶೀಯ ವಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆಯಾಗದಿರದು. ಅಂತಹ ಭಾಷಾ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ವಿಕೀಕರಣ ವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಅವಶ್ಯಕವಾದುದು, ಅವೋಘವಾದುದು, ಅನಿವಾರ್ಯವಾದುದು. ಆ ಧೈಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಚಿಕ್ಕಪುಸ್ತಕವು ಎಷ್ಟು ಅಲ್ಪರೀತಿಯಿಂದ ಸಹಾಯಕವಾದರೂ ನಮ್ಮ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲವು ದೊರೆಯಿತೆಂದು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವೆವು. ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಮಹಾಜನರು, ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾತೃಭಾಷಾಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನೊದಗಿಸಿ, ಈ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕತೆಯ ನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು
ಜೂನ್ ೧೯೨೯

ಇತಿ ಸುಜನ ವಿಧೇಯ,
ಯಂ. ರಾಮರಾವ್.

ಸುಬೋಧ ಕೆ. ಸುಮಾಂಜಲಿ ಸ್ತಂಭಮಾಲಾ

ಎರಡನೆಯ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಪುಲಿಕೇಶಿ

ಶ್ರೀರಾಮಕಾಯಂ

ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ವೀರಶಿರೋಮುಣಿ

ಎ ರ ಡ ನೆ ಯ

ಸಾರ್ವಭೌಮ ಪುಲಿಕೇಶಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

“ಕಿಂಚತ್ಸೂರ್ವಕಥಾ”

‘ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಭರತಖಂಡವು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅಂಗ ವಂಗಕಳಿಂಗಾದಿ ಭೃಪ್ಪನ್ ಎಂದರೆ ಐವತ್ತಾರು ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟು ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ರಾಜರಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಿತು’ ಎಂಬುದು ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲ ! ಈ ಐವತ್ತಾರು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕದ ನಾನು ಧೇಯವೂ ಒಂದಾದುದರಿಂದ, ಇತರ ಹಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಂತೆಯೇ ಕರ್ಣಾಟಕ ವಾದರೂ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾದ ಮಾತು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಚೀನವೂ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಪೂರ್ಣವೂ ಆದ ಈ ದೇಶದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಈಗಿನವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನಂಬಿಕೆಗರ್ಹವನ್ನೀಸುತ್ತಿರುವ ದೇಶಚರಿತ್ರೆಯ ಆಧಾರವು ದೊರೆಯುತ್ತಿಲ್ಲವಾಗಿ ಅದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆ, ವೈಭವ, ಅದನ್ನಾಳಿದ ರಾಜಾಧಿರಾ ಜರ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಸಾಹಸಗಳು, ಅದಕ್ಕಲ್ಲ ಜನಿಸಿದ ಕವಿಗಳು ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಪತಿವ್ರತೆಯರು ಯೋಧರು ಮುಂತಾದವರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಹೇಳುವವಂಗತಿಗಳು ಮುಂತಾದುವು ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳೋ ಎಂದು ತೋ ರಬಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲ.-ನಾವು ಪರರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಾವದಾಸ್ಯಕ್ಕೀ ಡಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲವೂ ನಿಜವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತಲೆಹಾಕುವು

ದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಯೋಜನೆ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸುವುದು ಉಚಿತ. 'ನಮ್ಮ ದೇಶ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಪರರು ಹೇಳಿದೊಡನೆಯೇ, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ-‘ಅಕ್ಕಟಾ, ಏನಿದು ನಮ್ಮ ದುರ್ವಿಧಿಯು. ತಮ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡದ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಎಂತಹ ಬುದ್ಧಿಹೀನರು, ಎಂತಹ ಅದೂರ ದರ್ಶಿಗಳು’ ಎಂದು ಹಳಿದು ಹತಾಶರಾಗುವ ಮೊದಲು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರಮಾಡುವೆವಾದರೆ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು, ಎಂತಹ ಶಾಶ್ವತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಇಟ್ಟಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆವು. ಅವರು ದೀರ್ಘಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ನಮಗಾಗಿ ಗಳಿಸಿಟ್ಟ ಅನಿಧಿಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆವಾದರೆ, ಅದರಿಂದ ಎಂತಹ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಬರುವುದು.

ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಇಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಆಸಂಖ್ಯವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಬರೆದಿಟ್ಟರೆ ಅದು ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನಿಸಿಕೊಂಡೀತೆ? ಅಥವಾ ಬರೆದಿಟ್ಟರೂ ಇನ್ನು ಸಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಾದಮೇಲೆ ಅದರಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಾದೀತು ? ಇನ್ನು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾದಮೇಲೆ, ಬರೀ ಕಸವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಸುಡಲು ನಾವೇ ಸಿದ್ಧರಾಗುವೆವಲ್ಲವೆ ? ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಅವಿರಳವಾಗಿ ನಡೆದುಬರುತ್ತಿರುವ ಲೋಕಸ್ತವಾಹದ ಅನಂತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡುವುದಾಗಲೀ, ಅವುಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸುವುದಾಗಲೀ, ರಕ್ಷಿಸುವುದಾಗಲೀ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?—ಒಂದುವೇಳೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇನು ? ಹಾಗೆ ಲೆಕ್ಕ ಮಿತಿಮೀರಿದೆ ಬರೆದಿಡುವ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲಾ ಇತಿಹಾಸವಾಗಬಲ್ಲುವೆ ? ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಅತಿಮುಖ್ಯವಿಚಾರಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಇಂದು ಹೇಗೆ ಗ್ರಂಥಸ್ಥವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಅರ್ಹವಾಗಿರುವುವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಅತಿ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಗಣ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟರು. ಈಗಿನಂತೆ ಆಗ ಜಗತ್ತಿನ ದೇಶಗಳು ಜನಾಂಗ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೊಂದು

ಸ್ಥಳವೂ ತನ್ನತನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆಯಾ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಆಯಾ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲೇ ಕಲ್ಪಿಸಿಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಈಗಿನ ನಮಗೆ ಸಾರ್ವದೇಶಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಸಾಧನಗಳಿಂದಲೇ ಶೋಧಿಸಿ ತೆಗೆದು ದೇಶಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟುವಾತ್ರ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಆ ಬಗೆಯಿಂದ ಸಾಧನಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿಟ್ಟ ಪೂರ್ವಿಕರ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕಾಗಲೀ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಭಾವದಿಂದ ವಿಮರ್ಶಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆವೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಪಡುವ ನಮ್ಮ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗಾಗಲಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಾದಂತಾಯಿತು ?

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಇತಿಹಾಸರಚನೆಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಎಂತಹ ಸಾಧನಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಅಮೌಲ್ಯಭಂಡಾರವನ್ನು ಪೂರ್ವಿಕರು ಯಾವ ಗಿರಿಗುಹಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿಟ್ಟಿರುವರೋ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ವಾಚಕಮಹಾಶಯರು ಕೃತೂಹಲಗೊಂಡಿರಬಹುದು. ಅವು ಎಲ್ಲೂ ಹುದುಗಿಸಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ; ಮೇಲೆಯೇ ಇವೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನದೇವಾಲಯಗಳುಂಟಲ್ಲವೆ ? ಅವುಗಳ ಬಳಿ ತಿಲಾಶಾಸನಗಳು ತಪ್ಪದೆ ಇರುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಪ್ರಭುವಿನ ಹೆಸರು, ವಂಶ, ಕಾಲ, ಆತನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರ, ಆತನ ಕಾಲದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕಸಂಗತಿಗಳು ಮುಂತಾದುವು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಡುವವು. ನಮ್ಮ ಸರಕಾರದವರು ದೇಶದ ವಿವಿಧಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಂತಹ ಸುಮಾರು ಎಂಟುಸಾವಿರ ತಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ಅಧಿಕದ್ರವ್ಯವ್ಯಯದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಛಾಪಿಸಿ ಗ್ರಂಥರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರೆವಂತೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಚ್ಛಿಸುವ ದೇಶಾಭಿವಾಧಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯು ಒದಗಲಾರದೆ ! ರಾಜರು, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗಾಗಲೀ, ವಿದ್ಯಾಂಸಂಗಾಗಲೀ, ಧಾರ್ಮಿಕಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗಾಗಲೀ ಭೂದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ, ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದಪ್ಪದ ತಾಮ್ರದ ತಗಡುಗಳಮೇಲೆ ಬರೆಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿಯಿದ್ದಿತು. ಅವುಗಳಮೇಲೂ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ-ಬರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಂತಹ ದಾಸಶಾಸನಗಳು ದೇಶದ ನಾನಾಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೊರೆತು 'ಶಾಸನ ಇಲಾಖೆ'ಯವರಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶದ ನಾನಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವು ಮಂದಿ ರಾಜಪುತ್ರರು, ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಂದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ, ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಪುರಾತನ ನಾಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಯವು ದೊರೆವುದರಿಂದ ವಿಮರ್ಶಕಬುದ್ಧಿಯ ಐತಿಹಾಸಿಕನು ಅವುಗಳಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಚರಿತ್ರಾಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಬೇಲೂರು ಹಳೇಬೀಡು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಚೀನಶಿಲ್ಪಿಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅದ್ಭುತ ಶೋಧಿಸಿ ಬರೆದಿರುವ ಡಾಕ್ಟರ್ ಫರ್ಗ್ಯೂಸನ್. ಡಾ|| ಆನಂದಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಮುಂತಾದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರ ವಿಮರ್ಶಕಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಲೂ ದೇಶಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಇವ್ಯಾವಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ವಿವಿಧಕಾಲದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚನೆಮಾಡಿರುವ ಕವಿತೇಪುರರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಓದುತ್ತಾ ವಿಷಯಸಂಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಚಾರಿತ್ರಿಕಾಂಶಗಳನ್ನು ದೊರೆಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಅಶೋಕ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪುರುಷರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಪರದೇಶೀ ಪ್ರವಾಸಿಗಳು ಈ ದೇಶದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ತಾವು ಕಂಡುಕೇಳಿದ ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅಂತಹ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗ್ರಂಥರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸತೊಡಗುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ದೇಶಚರಿತ್ರೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನೇಕಾಂಶಗಳ ಸಂಗತಿಗಳು ಅವುಗಳಿಂದಲೂ ದೊರೆಯದಿರಲಾರವು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುರುಷರನೇಕರು ಜನ್ಮಿಸಿ ತಮ್ಮ ಜೀವಿತಧೈಯಗಳಾದ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆ-ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ದೇಶದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದಾಗ ನಡೆಸಿದ ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಸ್ಥಳಪುರಾಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೆಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ

ವೀರಗಲ್ಲು-ಮಹಾಸತಿ ಕಲ್ಲು ಎಂಬುವು ಆಯಾ ಸ್ಥಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯುದ್ಧ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯಿಗಳಾದ ವೀರರು, ಅಥವಾ ಸಹಗಮನವಾಡಿದ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ವಿಚಾರ ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಲು ಸಾಧಕಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ.

ಪ್ರಿಯವಾಚಕ ಮಹಾಶಯರೇ ! ಸುಮ್ಮನೆ ಒಣದಂಭಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತಲ್ಲದೆ, ಜನ್ಮಭೂಮಿಯ ಪ್ರಾಚೀನವೈಭವದ ಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕೆಂದು ಹೃದಯವೊಡನೆಗೊಂಡು ಕಾತುರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಯಾವ ನಾದರೂ, ಇಷ್ಟು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ದೇಶಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆ ? 'History' ಇತಿಹಾಸ-ಚರಿತ್ರೆಯ ಭಾಗವನ್ನೇ ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಟ್ಟಸರಿಕ್ಟುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಹಲವುಮಂದಿ ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಇಂದೇನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರುವರು ? ತಾವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಾಮದ, ತಾಲ್ಲೂಕಿನ, ಪ್ರಾಂತದ ಪೂರ್ವಚರಿತ್ರೆ ಅದರ ಪ್ರಾಚೀನ ವೈಭವ ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ತೆಗೆದು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಲಾಗದೆ ? ಕಲಿತವಿದ್ಯೆಗೆ ಕೂಳಿನ ಹವಣಿಕೆಯೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ವಿದ್ಯಾಧೀಶರಾದವರೇ ಭಾವಿಸಿ ತಟಸ್ಥರಾಗುವುದಾದರೆ, ಇನ್ನು ದೇಶವಿಚಾರವನ್ನೇನು ಕುರಿಮೇಕೆಗಳೂ, ಕಾಗೆಕೋಳಿಗಳೂ ಗಮನಿಸಬಲ್ಲವೆ ? 'ನನ್ನ ಜೀವಿತವನ್ನು ದೇಶಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕರವಾದ ಈಡೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸಲಾಗಿಟ್ಟು ಪರಮಾವಧಿ ಸಂಶ್ರಮ ಮಾಡುವೆನು' ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ದೇಶಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುವ ತರುಣವೀರನೊಬ್ಬನು- ಒಬ್ಬನು, ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲೇ ಇರಲಾರನೆ ? ಇದೇನು, ಇಂತಹ ದುರ್ದೈವಿಯೇ ಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕೆ ? ಅಕ್ಕಟಾ !

ಸ್ವಾಭಿಮಾನವಾಗಿ, ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯುಡಗಿ, ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆಗೆ ಬಲಿಬಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ಕರ್ಣಾಟಕ ತರುಣರಲ್ಲಿ-ಹುಟ್ಟಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೊಂದು ಮುಷ್ಟಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಿಕೆಯೇ ಪರಮಾವಧಿ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಭಾವನೆಯಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮೇಲ್ಕಂಡಂತಹ ಮಹತ್ವದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ದುರ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅರ್ಥವಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ್‌ವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ

ತಾಟಪರ್ಯಭಾವವೂ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೀರುವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆಯು ನಮಗೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಅದರ ನಿವಾರಣೋಪಾಯವು ಸ್ಫುರಿಸಲಾರದು; ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾರದು. ಚಿಕ್ಕಿತ್ತೆಯಾದರೂ ರೋಗದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಎರ್ಪಡಬೇಕಲ್ಲವೆ? ದೂರತೆರೋಗಗಳು ಮಾತ್ರ ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ ಗಂಧಾಷಧಿಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಲಾರವು. ಅಪಕತೆಯು ನೀಗಿ, ಸದ್ವ್ಯವಗಳು ಬೆಳೆದು, ಕರ್ಣಾಟಕರೂ ಜಗದ ಜವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನುಷ್ಯರೆಂದು ಸುಗಣಿತವಾಗಬೇಕಾದರೆ, ರೋಗಗ್ರಸ್ತವಾದ ಅಶಕ್ತದೇಹದಿಂದ ಮುಂದರಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ತಾಪದಾಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಶಸ್ತ್ರಚಿಕ್ಕಿತ್ತೆಗಳಾದರೂ ಒಡಂಬಟ್ಟು ರೋಗವನ್ನು ಸರಿಮುಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಕರ್ತವ್ಯವು. ಸದ್ವ್ಯವದಿಂದ ಹೊಳ್ಳುಡುವ ಈ ಮಾತುಗಳು, ಕಿವಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಟುವೆಂದು ತೋರಬಹುದು. ಆದರೂ ಸದುದ್ದೇಶಪೂರಿತಗಳಾದುದರಿಂದ ಕ್ಷಮಾರ್ಹವೆನ್ನಲು ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವಲ್ಲವೆ?

ಪ್ರಕೃತ ಈವರೆಗೆ ದೊರೆತು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಚರಿತ್ರಾಂಶಗಳಿಂದಲೇ ಕರ್ಣಾಟಕವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಹು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಿತೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕುಮೇರಿಮೂಲ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಗೋದಾವರಿಯೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರಗಳೂ ಮೇರೆಗಳಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಅತಿಶಯ ವೈಭವಸಂಪನ್ನತೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತೆಂಬುದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದಲೂ ಕರ್ಣಾಟಕದ ವಿವಿಧಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಜವಂಶಗಳಲ್ಲಿ, ಕದಂಬರು, ಗುಗರವರು, ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಕಾಲಚೂರ್ಯರು, ಯಾದವರು, ಹೊಯ್ಸಳರು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಇವರೇ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಈ ಒಂದೊಂದು ವಂಶದಲ್ಲೂ ಹಲವುಮಂದಿ ಧೈರ್ಯ ನೀರ್ಯ ಔದಾರ್ಯಗುಣವಿಶಿಷ್ಟರಾದ ಮಹಿಧನರು ಪ್ರಭುತ್ವ ಮಾಡಿರುವರು. ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು, ಬಾದಾಮಿನಗರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದ ಚಾಲುಕ್ಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಥವಿಸಿದವನಾದುದರಿಂದ ಆ ಮಹಾಪುರುಷನ ವಂಶವರ್ಣನೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವಿಷಯಗಳನ್ನು ಈ ಸಣ್ಣ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಿಳಿಸಿದ್ದೇವೆ. ವಾಚಕಮಹಾಶಯರು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಮುಂದರಿಸಬೇಕು.

ಕ್ರಿ.ಪ್ರ.ಶಕ ಆರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕದಂಬರು ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲೂ, ಪ್ಲವರು ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲೂ, ಗಂಗರಸರು ಈಗಿನ ಮೈಸೂರು ದೇಶದ ಕೋಲಾರ ತುಳುಕಾಡು ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜ್ಯ ವಾಳುತ್ತ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಸದಾ ಪರಸ್ಪರ ಬಡಿದಾಡುತ್ತ ಇದ್ದರು. ಈ ಮೂರು ರಾಜವಂಶಗಳಲ್ಲಿ, ಕದಂಬರ ಬಳಿ, ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ದೇವನೆಂಬೊಬ್ಬ ವೀರನು ದಂಡನಾಯಕಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸರೀಕರಾದ ನೆರೆಯ ಸ್ಲವ ಗಂಗರಸರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ನಿರಂತರಯುದ್ಧದಿಂದ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಜನಧನಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ಕದಂಬವಂಶದ ಕೊನೆಕೊನೆಯ ಅರಸರು ಬಲಹೀನರಾಗುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದರು. ರಾಜನು ಸತ್ಯಹೀನನಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗವು ಮನುಷ್ಯದಂತೆ ನಡೆಯತೊಡಗಿ, ಸ್ವಾಧಿಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಷ್ಟೆ! ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದಂಡಾಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದ್ದ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯನ ಮಗ, - ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಾದ ಜಯ ಸಿಂಹ-ರಣರಾಗರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭುರಾಗುತ್ತ ಬಂದರು. ಮುಂದೆ ರಣರಾಗನ ಮಗ ಬಂದನೆಯ ಪುರಿಕೇಶಿಯು ಕದಂಬವಂಶದವರನ್ನು ತನ್ನ ಶಾರ್ಙ್ಗವೃತ್ತಾವಳಿಗಳಿಂದ ಮಾರಿಸಿ ತಾನೇ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಮೇಲೆ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೦) ಪ್ರಥಮಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಜಿರುದಾವಳಿಗಳೂ ವಂಶಗೋತ್ರಶಾಖೆಗಳೂ ಇತರ ಹಲವು ವೈಭವಗಳೂ ಅವಶ್ಯಕವೆನ್ನಿಸುತ್ತವೆಯಷ್ಟೆ! ಚಾಲುಕ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ವಂಶಕರ್ತನಾದುದರಿಂದ ಈತನ ಕಾಲದಿಂದ ಮುಂದೆ ಈ ವಂಶದವರ ಗೋತ್ರದ ಜರಿತ್ರೆಯು ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವಾಗಿದೆ. ಈ ಚಾಲುಕ್ಯ ಅರಸರು ತಮ್ಮದು ಮಾನವ್ಯಗೋತ್ರವೆಂದೂ, ಹಾರೀತವಂಶವೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಂಶದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಬಂಕಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಒಂದು ಶಾಸನದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಅಪ್ರಕೃತವೆನ್ನಿಸಲಾರದು. ಸ್ವಾಯಂಭೂ ಮನುವಿನ ಮಗನು, ಹರಿತನೆಂತಲೂ, ಆತನ

ಮಗ ಸಂಚರಿಸಿ ಹಾರೀತನೆಂತಲೂ, ಈ ಹಾರೀತನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅಘ್ನೈವನ್ನು ಬಿಡುವಾಗ, ಆತನ ಜಾಲಾಕ ಅಧವ ಬೊಗಸೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ವರ್ಧನ-ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನೆಂಬ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದೂ, ಅದುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಹಾರೀತಪುತ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತೆಂದೂ ಆ ಶಾಸನದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರು ಕಾರ್ತಿಕೇಯನ ಉಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮಾಹೇಶ್ವರೀ ಕುಮಾರೀ ವೈಷ್ಣವೀ ವಾರಾಹೀ ಇಂದ್ರಾಣೀ ಚಾಮುಂಡಾ ಎಂಬ ಸಪ್ತಮಾತೃಕೆಗಳನ್ನು, ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಕದೇವತೆಗಳೆಂದು ನಂಬಿ ಇವರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಮತೀಕರಿಗೆ ವರಾಹವೇ ಲಾಂಛನವು. ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ರಾಜರಾದ ವಿನಯಾದಿತ್ಯ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯರೆಂಬವರು, ಉತ್ತರಾಸಧದ ರಾಜಕನ್ನು ಗೆದ್ದು ಪಾಲಿಧ್ವಜವನ್ನೂ, ಗಂಗಾಯಮುನಾ ನದಿಗಳ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಇವರ ಕುಲದೇವರು ವಿಷ್ಣುವೇ ಆದರೂ, ಇವರ ಆಸ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರೂ, ಶೈವರೂ, ಜೈನರೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು.

ಚಾಲುಕ್ಯವಂಶದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಸೆಯ ಶತಮಾನದ ಒಂದು ಶಿಲಾಶೇಖರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜವಂಶರು ಚಂದ್ರವಂಶದವರೆಂದು ಉತ್ಪತ್ತಿವಿದೆ. “ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಅತ್ರಿಮಹರ್ಷಿಯೂ, ಅವರಿಂದ ಚಂದ್ರನೂ, ಅನಂದಿದ ಬುಧನೂ, ತರುವಾಯ ಪುರೂರವ ಆಯು ಆಯುಷ ಮುಂತಾದ ೫೯ ಮಂದಿ ರಾಜರಣಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಳಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವನೇ ಶತಾರೀಕನ ಪುತ್ರ ಉದಾಯನನೆಂಬುವನು. ಈ ಮತದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನೆಂಬಾತನು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನರ್ಮದೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ದಕ್ಷಿಣದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆತನಿಗೂ ಶ್ರೀರೋಷವಲ್ಲವನೆಂಬ ರಾಜನಿಗೂ ಯುದ್ಧವಾಗಿ ವಿಜಯಾಕ್ರಮ ಆ ರಣವಶ್ಲೇಷ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ್ಗೆ ಗರ್ಭಿನಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನ ರಾಣಿಯು ತನ್ನ ಕೆಲಮಂದಿ ಸಂವಾರದೊಂದಿಗೆ, ಶತ್ರುಗಳ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಪಲಾಯನವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಭಟ್ಟ ನೋಮಯಾಜಿ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನೆಹೊಕ್ಕಳು. ಮಹಾಸಾಧುಪ್ರಕೃ

ತಿಯು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಸಾಧಳಾದ ಆಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಮರುಗಿ, ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾಪಾಡಿದನು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸುದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜಸತ್ತಿಯು ಪುರುಷತನುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಆ ತಿಶುವಿನ ಸುಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಅದಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನೆಂಬ ನಾಮಧೇಯವನ್ನಿಟ್ಟು ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆ ತಾಯಿಮಕ್ಕಳೆಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಾಪಾಡುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯವಯಸ್ಸು ನಾದ ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ನೋಮಯಾಜಿ ನು ವೇದತಾಪ್ತಾದಿ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯಯೋಗ್ಯನಾದ ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿ ರಾಜಸದವಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ತರುವಾಯ ಬಾಲಕನು ವಿಷ್ಣುಭಟ್ಟನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಚಾಲುಕ್ಯಗಿರಿ ಎಂಬ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲೆ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಗೌರಿದೇವಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ, ಆ ದೇವತೆಯ ಅನುಗ್ರಹಬಲದಿಂದ ಕದಂಬರು ಗುಗರು ಮುಂತಾದ ರಾಜರನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದೇಶಕ್ಕೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದನು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ-ರಾಮಸೇತುಗಳಿಂದ ಶುತ್ತರಕ್ಕೆ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯವರೆಗೂ ಆತನ ರಾಜ್ಯಭಾರವು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಿತು. ಪರರಾಯರಮೇಲೆ ಜಯಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು, ಶ್ವೇತ ಛತ್ರ, ಶಂಖ, ಪಂಚಮಹಾಶಬ್ದ, ಪಾಲಿಧ್ವಜ, ವರಾಹಲಾಂಛನ, ಜೋಡು ನಗಾರಿ, ಸಿಂಹಾಸನ, ಮಕರತೋರಣ ಇವುಗಳನ್ನೂ ಗಂಗಾ ಯುಮುನಾ ನದಿಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಶೋಭಿಸಿದನು. ಈ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಮಗನೇ ಎರಡನೆಯ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನು. ಈತನ ಮಗನೇ ಒಂದನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು" ಎಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ಪುಲಿಕೇಶಿ ರಾಜನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಸಂಗವು ನಡೆಯಿತೆಂದು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ದಂತಕಥೆಯುಂಟು. ಯುದ್ಧಜೀವಿಯಾದ ಈತನ ತಂದೆ ರಣರಾಗನು, ಒಂದುವೇಳೆ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತನಾಗಿ, ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕುಟುಂಬ ಪರಿವಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ ! ಆಗ ಬಾದಾಮಿಪ್ರಾಂತದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ, ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಆತನ ರಾಣಿಯು ಒಂದು ಪುರುಷ ತಿಶುವನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳಂತೆ ! ಕೇವಲ ಅಸಹಾಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರು ತಿಶುವನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು

ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ಆಯುಸ್ಸಿದ್ದರೆ ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು, ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿದರಂತೆ ! ಆಗ--“ಅರಕ್ಷಿತಂ ತಿಸ್ತತಿ ದೈವರಕ್ಷಿತಂ | ಬೇವತ್ಯನಾಥೋಪಿ ವನೇವರ್ಜಿತಃ” ಎಂಬೀ ಆಯೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಲೋ ಎಂಬಂತೆ, ಆ ಪ್ರಾಂತ ಆಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತ ಬಂದ ಬಂದು ಹೆಣ್ಣು ಹುಲಿಯು, ಆ ತಿರುವನ್ನು ಕಂಡು ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರೇಮಭಾವವು ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಉಕ್ಕಿಬಂದು ತನ್ನ ಮೊಲೆಹಾಲನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಕಾಪಾಡಿತೆಂದೂ ಈ ದಂತಕಥೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈಡೆಗೆ ಮೊನ್ನೆಮೊನ್ನೆ, ತೋಳಗಳಿಂದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಕಾಲ ಸಂರಕ್ಷಿತವಾಗಿ, ಈಗ ಬೇಟೆಗಾರರಿಗೆ ದೊರೆತಿರುವುದೆಂದು ಒಂದು ಹುಡುಗಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದಾದುದರಿಂದ, ಮೇಲಿನ ದಂತಕಥಾ ವಿಚಾರವಾದರೂ ಪ್ರಸಂಜದ ಹಲವು ವಿಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಂಬಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಸ್ವಶರ್ಯಾದಿಂದ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಪಲ್ಲವ ಅರಸರ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾತಾಪಿ ಅಥವಾ ಬಾದಾಮಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಕೋಟೆಕೊತ್ತಲು, ರಾಜವಾರ್ಗಗಳು, ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸುವ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿ ನಗರವೆನ್ನಿಸಿ ರಾಜಾವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ತರುವಾಯ ಮಹಾಪ್ರತಾಪಿಯೂ ಕೆಚ್ಚೆ ದೆಯ ವೀರನೂ ಆದ ಆತನು ದಂಡೆತ್ತಿಹೊರಟು, ಗಂಗ ಪಲ್ಲವ ಕುಲಗಳ ಅರಸರನ್ನು ಹಲವು ರಣರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸಿ, ತನಗೆ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತನ್ನರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿದನು. ಈತನಿಗೆ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ರಣವಿಕ್ರಮ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದವು. ಈತನನ್ನು ತ್ರಿಃ ಪೃಥ್ವೀವಲ್ಲಭ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಎಂದೂ ಒಂದಾನೊಂದು ತಿಲಾಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ತರುವಾಯ ಆ ರಾಜವರೇಣ್ಯನು ಬಹು ದಕ್ಷಿಣಾಕವಾದ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮುಂದೆ ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷಕಾಲ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡಿ, ಕ್ರಿ.ಶ. ೫೬೩ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿತೇಜನಾದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಿರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಈಗಿನ ಗೋವೆಯ ಬಳಿ ಇದ್ದ ರೇವತೀ ದ್ವೀಪದ ಬಟ್ಟೂರ ಮನೆತನದ ರಾಜನ ಮಗಳು. ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ, ಮಂಗಳೇಶ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಆತನಿಗೆ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು. ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪಟ್ಟದರಾಣಿ ಬಟ್ಟೂರುವಂಶದ ದುರ್ಲಭಾ ದೇವಿಯ ಉದರ ಸಂಭೂತನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯನಂತರ ಈ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನೇ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು. ಇವನೂ ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ರಣಸುಡಿತನೂ ಆಗಿದ್ದು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗತೊಡಗಿದ್ದ ಮಂಡಲಾಧಿಪ ರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದು ತನಗೆ ಅಧೀನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಈತನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಅನ್ವರ್ಥಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಈತನನ್ನು 'ರಣಪರಾಕ್ರಮ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ' ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯದಿಂದ ಅಂಗ್ಲಜರಿತ್ರಕಾರರು ಸಂಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತರುವಾಯ ಆತನು ನೆರೆಯ ಕೊಂಕಣದೇಶದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಅದನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕಡೆಯವನಾದ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಭ್ರಮಾಜ ಇಂದುವರ್ಮನೆಂಬಾತನನ್ನು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಈಗಿನ ಬಳ್ಳಾರಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ರಾಜರೂ ಈತನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಲಿದು ಮಂಡಲಿಕರಾದರು. ಈತನಾದರೂ ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಸನಾತನ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಹು ದಕ್ಷಿಣಾಯುಕ್ತವಾದ ಅಗ್ನಿಷೋಮಾದಿ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಹಾ ಯಶಸ್ವಿಯಾದನು. ಬದಾಮಿಯ ಬಳಿ ವಿಷ್ಣು ಗವಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾರಸಿಂಹ ವಿಗ್ರಹವು ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ, ಕೊರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ಈ ದೇವರ ಪೂಜಾ ಸ್ತೆವೆದ್ದು ಉತ್ಸವಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ, ಲಾಜೇಶ್ವರವೆಂಬೊಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನೇ ಉಂಬಳಿಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಂದು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಸನವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈತನು ಅನೇಕಮಂದಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತೃನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ, ಈತನ ತಂದೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಮಹಾಸಾತಕಾಲೆಯು ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯವು ಅತ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ ಚರಿತ್ರೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲ

ಧರ್ಮದಿಂದ ನಡೆಸಿ, ಕೀರ್ತಿವರ್ಮರಾಜನು ಕ್ರಿ.ಶ.೫೯೭ರಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತನಾದನು. ಈ ಕಿಂಚತ್ಪೂರ್ವಕಥೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ಪಂಚರಾಜಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಾವು ಇನ್ನು ಮುಂದರಿಸಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

“ಮಂಗಳೇಶ”

ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನು ಕೀರ್ತಿಶೇಷನಾದ ತರುವಾಯ, ಪುಲಿಕೇಶಿ, ಕುಬ್ಜ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ, ಜಯಸಿಂಹವರ್ಮ ಎಂಬ ಆತನ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅವನು ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಪವಯಸ್ಸಿನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ಪರವಾಗಿ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನ ಒಲತಮ್ಮನೂ ರಾಜಪುತ್ರರ ಚಿಕ್ಕತಂದೆಯೂ ಆದ ಮಂಗಳೇಶನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಡೆಯಿಸತೊಡಗಿದನು.

ರಾಜಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ನಿಜವಾಗಿ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಪಾಲಕನಾಗಿ ತಾನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದನಾದರೂ, ಮಂಗಳೇಶನಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಸ್ಥಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದೊಡನೆಯೇ ಬುದ್ಧಿ ಭ್ರಮಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಣಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿತನಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯಧ್ರುವರಾಜ ಇಂದುವರ್ಮನನ್ನು ಬಾಡಾಮಿಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ತರಬೇತುಂಟುಂಟು ಅವನ ಆಶಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯೂ ಅವನ ಇಬ್ಬರು ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಮಂಗಳೇಶನ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನಸ್ವರೂಪರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ! ಅವರನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಪ್ರಬುದ್ಧರಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಶೋಮುಖ ಒಲವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಹಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಡಾಮಿಯ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಗುಹೆಯನ್ನು ಕೊರೆಯಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ನೈಸಿಂಹವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿ

ಪ್ರಿಸಿದುದೂ, ಮಹಾಕೂಟವೆಂಬಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಜಯಸ್ತಂಭವೊಂದನ್ನು
ನೆಡಿಸಿದುದೂ, ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾನು ಧಾರ್ಮಿಕಪ್ರಭುವೆಂಬ ಕೀರ್ತಿ
ಯನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಧಾ
ರ್ಮಿಕಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರಜಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳು
ವುದರಿಂದಿಗೆ, ಪರಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಒಯಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೇನಾಬಲವನ್ನು
ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದೂ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೇನೇ, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ
ಸ್ಯಾಯವಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ತನ್ನ ಸೋದರನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮೂಲೆ
ಗೊತ್ತಿ, ಚಾಲುಕ್ಯಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ತನ್ನೂ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊ
ಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೆಂದೂ ಯೋಚಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಬಲಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ
ಎಲ್ಲಾದರೂ ಮಾರ್ಗ ದೊರೆಯುವುದೇ ಎಂದು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡತೊಡಗಿ
ದನು. ನೆರೆಯವರೊಡನೆ ಒಳಗೆ ತೆಗೆಯಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ
ಕಾರಣ ದೊರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವೇ? ಎಲ್ಲಾದರೂ ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟು,
ರಾಜ್ಯಕೋಶಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಂಗಳೇಶನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ
ವೆಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಅನುಕೂಲಸಂದರ್ಭವು ದೊರೆಯಿತು.

ಚಾಲುಕ್ಯವಂಶದ ಮಂಗಳೇಶನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮ
ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಕಟಚೂರಿ ಅಥವಾ ಕಲಚೂರಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಶಂಕರಗಣನ ಮಗ
ನಾದ ಬುದ್ಧರಾಜನೆಂಬುವನು ಕಲ್ಯಾಣ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಧಿಪತ್ಯಮಾಡು
ತ್ತಿದ್ದನು. ಮಂಗಳೇಶನು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸುತ್ತ
ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಬುದ್ಧರಾಜನು
ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ, ಅವನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಹೊ
ಡಿ, ಆದರಲ್ಲಿ ಅವನ ಮದವನ್ನು ಇಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಮಯ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳಿಲ್ಲ
ದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಣದಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಡೆಯ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿ
ಯಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿರಾಜನೆಂಬುವನ ಸಹಾಯವು ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯಿತು.
ಸ್ವಾಮಿರಾಜನು, ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಬಿದರದೆ, ಬುದ್ಧರಾಜನ ಒಳಸಂಜೆಗೆ
ಒಡಂಬಟ್ಟು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು.
ಒಡನೆ ಆ ಇಬ್ಬರೂ ದಂಡೆತ್ತಿಹೊರಟು, ವೆಂಗುರ್ಲೆಯಿಂದ ಎಂಟು ಮೈಲು
ದೂರದಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ರೇವತಿ ಎಂಬ ದ್ವೀಪವನ್ನು

ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಒಡನೆ ಬೇಹಿನವರ ಮೂಲಕ ಮಂಗಳೇಶನಿಗೆ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಯಾಕೆಂದಿಗಾದರೂ ಯುದ್ಧ ಭೋಜನವು ದೊರೆತೀತೇ ಎಂದು ಬೆಚ್ಚದಷ್ಟು ಆಸೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎದುರುನೋಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಂಗಳೇಶನು ಈ ಸುಸಂಧಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನೆ ! ಒಡನೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ, ಶತ್ರುರಾಜನಿಂದ ಆಕ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದ ರೇವತಿ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ವೀಪದ ಈಶರು ದಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ದಂಡು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿರಲು, ಅದು ವರುಣದೇವನ ಸೈನ್ಯವು ಮಂಗಳೇಶನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಬಂತೆಂದೋ ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತೆಂದು ಐಹೊಳೆಯ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಉಭಯ ಸೈನ್ಯಗಳಿಗೂ ಯುದ್ಧವು ಕೈಗಟ್ಟಿತು. ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಯುದ್ಧದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಮಾದ ಮಂಗಳೇಶನ ಅಗಾಧ ಸೈನ್ಯದ ಹೊಡೆತವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ, ಬುದ್ಧರಾಜನ ಸೈನ್ಯವು ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಪಲಾಯನವಾಗಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಮಂಗಳೇಶನು ಒಡಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ನಾಲ್ಕಾರುಕಡೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ನೋಲಿಸಿ, ಕಿಮ್ಮನದಿಯ ವರೆಗೂ, ಮುಂದೆ ಮಹೀನದಿಯವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದ ಅವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಕೈತಪ್ಪಿಹೋಗಿದ್ದ ಕೊಂಕಣ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಜಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೂ ಬೇರೆೊಬ್ಬ ಮಂಡಲಾಧೀಶನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಶತ್ರುಗಳಾದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿರಾಜನು, ಮಂಗಳೇಶನ ಎದುರಿಗೆ ತರಲ್ಪಟ್ಟನು. ಧೂರ್ತನೂ ಚಂಡಶಾಸನನೂ ಆದ ಆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯು ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಿಯಾದ ಅವನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು ಮಾಡುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಜಯಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸುತ್ತ ಹಿಂದಿರುಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ನೇರಿದನು. ಈ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯು ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೦೧ರಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು.

ಶತ್ರುವಾದ ಬುದ್ಧರಾಜನೇಲೆ ತಾನು ಕೈಕೊಂಡ ಮೊದಲನೆಯ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆ ಜಯಲಭ್ಯವಾದುದು, ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಯೂ ಆಡಂಬರಪ್ರಿಯನೂ ಆದ ಮಂಗಳೇಶನನ್ನು ಉಜ್ಜಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ತಾನು

ಅಸಹಾಯಶೂರನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯೂ, ತನಗೆ ಈಡಾಗುವ ವೀರನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವೂ ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡುವು. ಆಗ ಅವನು ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಂದಿವಾಗಧರಿಂದ 'ಉರುರಣವಿಕ್ರಾಂತ' ಎಂಬ ಬಿರುದಿನಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ರಣವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಭಾರತವೀರ ರಾದ ಕರ್ಣಾರ್ಜುನರಿಗೆ ಸರಿಸಾಟಿಯಾದವನೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಗೇ ಮುಂದರಿಸಿ ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿ ಚಂದ್ರತಾರೆಯು ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಗೀರಥಿಯ ದಂಡೆಯಮೇಲೂ ಒಂದು ಜಯಸ್ತಂಭವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಬರಬೇಕೆಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಇದು ಕಾರ್ಯತಃ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಘರರಾಜ್ಯವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಹೆಸರು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರೂಢಮೂಲಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಸ್ವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜಾ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಯವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರಿತು. ಒಡನೆ ಉತ್ತರದೇಶದ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿದನು.

ಮಂಗಳೇಶನು, ತಾನು ರಣಧೀರನೆಂದೂ, ತನ್ನ ಸಮಾನ ಬಲಶಾಲಿಗಳೇ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರೂ, ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ತಾನೇ ಅಸಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊಂಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಮಹತ್ವದ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವನ ನಿರಂಕುಶಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಂದುಬಗೆಯಿಂದ ತಡೆಯೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೦೨ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೨ರಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಸಂ|| ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ೧೫ ರಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಹಾಕೂಟವೆಂಬಲ್ಲಿ ನೆಡಿಸಿರುವ ಜಯಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿ, ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಅವನು, ತನ್ನ ಬಲತಾಯಿಯ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿಯೇ ಮಹತ್ವದ ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧರಾಜನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದ ತರುವಾಯ ಅವನು, ತನ್ನ ಬಲತಾಯಿಯಾದ ದುರ್ಲಭಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡು—'ನಾನು ಕಲಾಚೂರಿ ಮನೆತನದ ಬುದ್ಧ ರಾಜನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಗೆದ್ದು ತಂದ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವೂ, ರಾಜ್ಯದ

ಹಲವು ಕೆಲಸಗಳಿಗಾಗಿ ಖರ್ಚಾಗಿಹೋಯಿತು. ಪೂಜ್ಯರಾದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯೂ ಅಣ್ಣನೂ ಶ್ರೀ ಮಹಾಬೇತ್ಸರನಾಥನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರುವ ಉಂಬಳಿಯು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಖರ್ಚಿಗೆ ಸುಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರಿಯಂಬಾಕ, ಕಿಸುಮೊಳಲ, ವ್ರಿಹಿಮುಖಗ್ರಾಮ, ಕೆಂದೋರಮಾನ್ಯ ನಂದಿಗ್ರಾಮ ಮುಂತಾದ ಹತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಆ ದೇವರಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ ಆಮೇಲೆಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಆ ಜಯಸ್ತಂಭದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವರಿಗಾಗಿ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮಾನ್ಯದ ಸ್ಥಿರೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೆಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಧರ್ಮಜಯಸ್ತಂಭವು-ಮಂಗಳೇಶನು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಜನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜಪುತ್ರ ಪುಲಿಕೇಶಿಗಾಗಿ, ಆತನ ಪಾಲಕಳಾದ ರಾಜಮಾತೃ ದುರ್ಲಭಾದೇವಿಯ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು-ಎಂಬ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ತಾನು ಸ್ವತಃ ಮಹಾಬಾಹಿಷಿಕ್ತನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ತಾನು ರಣವೀರನೆಂದೂ ಹತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳ ದಾನ ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ಧರ್ಮವೀರನೆಂದೂ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೇಶನಿಗೆ ಅಸಹ್ಯತೋರಲಿಲ್ಲ. ಎಂದು ಧರ್ಮಜಯಸ್ತಂಭವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅವನು ಇನ್ನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದೆನೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿದನೋ ಅಂದೇ ಅವನ ವಿವಾಹಕ್ಕೂ ಬೀಜಾವಾಸನೆಯಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ರಾಜಮಾತೃನಿಗೆ ಹತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳ ದಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದುದು ನಾಮಮಾತ್ರ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವೂ ಅನ್ನದಾದುದರಿಂದ ನಿಜವಾಗಿ ದಾನಕೊಟ್ಟವನೂ, ಕೊಡಲು ಅಧಿಕಾರಿಯೂ ತಾನೇ ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿದುವು. ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಗೊಳಿಸತಕ್ಕವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢಪಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನು ಸಾವಕಾಶಮಾಡದೆ ತರುಣ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪಕ್ಷದವರ ಬಲವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟೂ ಕುಂದಿಸಿ, ತನ್ನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನವು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆಯು ಸಾಗಿತು. ಅವನ ಮತ್ತು ಅವನ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದ ಅವನ ಪಕ್ಷದವರ ದುರ್ಭದರ್ಪಗಳಿಗೆ ಮೇರೆಯಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬಾಲರಾಜನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪಕ್ಷದವರಿಗೆ ಈ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯ ಕಡೆಯವರಿಂದ

ನಡೆಯತೊಡಗಿದ ಕಿರುಕುಳಗಳಿಗೂ ತಡೆಬಡೆಗಳಿಲ್ಲವಾದುವು. ಪ್ರಜಾ ಸಮೂಹವು ಬಾಲರಾಜನ ಪಕ್ಷ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯ ಪಕ್ಷ, ಬಾಲರಾಜನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದ ರೂ ಮಂಗಳೇಶನಿಗೆ ಎರಡುವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಹೆದರಿದ ಭೀರುಗಳ ಪಕ್ಷ, ಯಾವ ಪಕ್ಷವನ್ನೂ ವಹಿಸದೆ, ರಾಜ್ಯವಿಚಾರವನ್ನೇ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಟಸ್ಥರಾಗಿದ್ದವರ ಪಕ್ಷ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪಕ್ಷಗಳಾದುವು.

ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತರುಣನಾಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು ಎಂತಹ ಬುದ್ಧಿಕಾಲಿಯೂ ಉಪಾಯಚತುರನೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂಬುದರ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯು ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಯಿತು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಕೇವಲ ರಾಜ್ಯಭೋಗ-ಅಧಿಕಾರತ್ಯಷ್ಟೆಗಳಿಂದ ಅಂಧನಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ಬಲಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಎದುರಿಸುವುದು-ಅಪಾಯಕಾರಿಯೆಂದೂ, ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಪ್ರಜಾ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದೆಂದೂ ಯೋಚಿಸಿ ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಚಿಸಿದನು. 'ನನಗೆ ರಾಜ್ಯಭೋಗವೂ ಈ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ ಅಧಿಕಾರವೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮರಣಾವಧಿ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲೂ ದೇವತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲೂ ಕಾಲಕಳೆದು ಈ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಸಿದನು, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಧನಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೊರಟನು. ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನಧಿಕಾರಿಯೂ ಅನರ್ಹನೂ ಆದ ದುರುಳ ಮಂಗಳೇಶನು ಊರಲ್ಲೇ ನಿಂತು, ತರುಣನೂ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯನೂ ಅರ್ಹನೂ ಪ್ರಜಾನುರಾಗಿಯೂ ಆದ ತಮ್ಮ ರಾಜಪುತ್ರನು ಪರದೇಶಿಯಂತೆ ತೀರ್ಥಾಟನೆಗೈದು ದೇಶಾಂತರ ಗತನಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜಧಾನಿಯ ಪ್ರಜಾವರ್ಗವು ಗೋಳಿಟ್ಟಿತು. ಅಂದು ಆ ರಾಜಧಾನಿಯ ದೃಶ್ಯವು, ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ಆರಣ್ಯವನ್ನು ಕೂರಿತು ಹೊರಟ ದಿನದ ಜ್ಞಾಪಕವನ್ನು ತರುವಂತಿದ್ದಿತು. ಮಂಗಳೇಶನು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಆ ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ತೀರ್ಥಾಟನಾ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ನಿವಾರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದನಾದರೂ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದೊಂ

ದು ಕಂಟಕವು ಹೀಗೆ ಸುವಾರವಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯು ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ.

ರಾಜಪುತ್ರನು ತನ್ನ ಮಿತಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಕೆಲವು ಕ್ರೋಶಗಳಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ರಾಜಧಾನಿಯ ಕೆಲಮಂದಿ ಪುಮುಖ ಪ್ರಜೆಗಳೂ, ಮಂತ್ರಿ ಮುಖ್ಯರೂ ಬಹು ಆತುರದಿಂದ ಬಂದು, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಮಂಗಳೇಶನು ಮೃತನಾದನೆಂದೂ ನೀವು ಬಂದು ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆತಂಕವೂ ಉಂಟಾಯಿತಾದರೂ, ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಅರಾಜಕವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಯುಕ್ತವೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಸಂಗಡಗಳಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಜಾವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಬೆಳೆದು ಪ್ರಜಾ ಕ್ಷೋಭೆಗೆ ಅವಕಾಶವುಂಟಾಗಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಒಡನೆ, ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದು ಕ್ಷುಬ್ಧವಾತಾವರಣವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದನು. ಮಂಗಳೇಶನ ಮರಣ ಕಾರಣವು ಇಂಥದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮರಣದಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇತಿಯ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊರಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ರಾಜಪುತ್ರನು ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತರುಣರಾಜನ ಪಂಗಡದವನೊಬ್ಬನು ಆ ದುರುಳನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಘಾತಿಸಿ ಕೊಂದಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಅವನು ವಿರೋಧಿ ಪಕ್ಷದವರ ವಿಷಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಮೃತನಾಗಿರಬಹುದು. ಎಂತೂ ತನ್ನ ಸೋದರನ ಮಗನಿಗೆ ದ್ರೋಹಮಾಡಿಯಾದರೂ ಧೂರ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನಾಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನೆಂದು ಮಕುಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಲೆಣಿಸಿದ್ದ ಮಂಗಳೇಶನು, ದುರ್ಮರಣದಿಂದ ಅಸುವನ್ನು ನೀಗಿ, ಅಪಕೀರ್ತಿಯ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡು 'ಏನಕೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ' ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುರುಷನೇ ಆದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

“ದಿಗ್ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ”

ಶ್ರೀ. ಶ. ೬೦೮ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೇಶನು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಲು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯೇ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಒಡಕುಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಗತಿಯು ಮಂಗಳೇಶನ ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಹಬ್ಬಿದ್ದುದರಿಂದ, ರಾಜ್ಯಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದ ಹಲವರು ರಾಜರು, ಬಾದಾಮಿಯ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಹಾರೈಸಿ ಸಮಯ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ, ಮಂಗಳೇಶನೇ ತನ್ನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಅನೇಕಮಂದಿ ರಾಜರಿಗೆ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸರ್ವಸಿದ್ಧತೆಯಿಂದ ಇದ್ದು ತಾನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಒಡನೆಯೇ, ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಗುಪ್ತ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದನು. ಅನೇಕಮಂದಿ, ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಆತನ ಹಿತಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಬೆಂಬಲರಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಯೋಚಿಸಿದ್ದವರಲ್ಲಿ, ಭೀಮಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಧಿಪತ್ಯವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಪ್ಯಾಯಿಕ ಮತ್ತು ಗೋವಿಂದ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಮಾಂಡಲಿಕರು ಮುಖ್ಯರು. ಅವರು, ಬಹುದುಡುಕು ಸ್ವಭಾವದವರೂ ಮದಮಾತ್ಸರ್ಯ ಪೂರಿತರೂ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಬಲನೂ ಬಾದಾಮಿಯ ಅರಸನೂ ಆದ ಮಂಗಳೇಶನೇ ತಮ್ಮ ಸಹಾಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವು ಅವರ ತಲೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಕಾಮಿಗಳಾಗಿ ಮಂಗಳೇಶನಿಂದ ಕರೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ, ದಿಗ್ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸರ್ವಸನ್ನಾಹದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಕುಳಿತು ಒಂಟಿಗಾಲಿನಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಮಂಗಳೇಶನು ಮೃತನಾದನು ಎಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ತಿಡಿಲಿನಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರನಾದ ಅವನನ್ನು ಕೊಲೆ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ತಿಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದ್ದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಬಗೆದರು. ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಯದ ಆ ಪುಂಡಮಾಂಡಲಿಕರು, ಸ್ವಶಕ್ತಿ ಪರಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೂರಿತು ಸಹ ವಿಚಾರಮಾಡುವಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ಎಲ್ಲದೆ ಏಕಾಏಕಿ ಬಾದಾಮಿ ರಾಜಧಾನಿಯಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಟರು. ರಾಜತಂತ್ರಕುಶಲನೂ ವೀರನೂ ಆದ ತರುಣ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು, ರಾಜಕಾರ್ಯವು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಸರರಾಜರು ತಪ್ಪದೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಿ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗೋವಿಂದನೆಂಬುವನನ್ನು ಸಾಮುದಾನೋಪಾಯಗಳಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ತರುವಾಯ ಆಪ್ಞಾಯಿಕನ ದಂಡು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿ ದೊಡನೆಯೇ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಬಲದೊಂದಿಗೂ ಅವನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಡಿದೋಡಿಸಿದನು. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸರಾಜಿತನಾದ ಆ ಪುಂಡ್ರಮಾಂಡಲಿಕನು ಪುನಃ ಬಾದಾಮಿಯಕಡೆ ತಿರುಗಿನೋಡದಂತೆ-ದಿಕ್ಕು ದೆಸೆಗಳನ್ನರಿಯದೆ ಓಡಿಹೋದನು.

ಈ ಜಯದಿಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸಂತುಷ್ಟನಾದರೂ ಮುಂದೆ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾರ್ಥಿಯಾದ ಮಂಗಳೇಶನ ಆವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಆಡಳಿತದಿಂದ, ದೇಶದ ಆನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರದ ಜಿಗಿ ತಪ್ಪಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಆವ್ಯವಸ್ಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಆದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜವಂಶವನ್ನು ನಿರ್ನಾಮವಾಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊಂಚಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಾಂಡಲಿಕರು ಇನ್ನೂ ಹಲವರಿದ್ದರು. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಆಪ್ಞಾಯಿಕ ಗೋವಿಂದರ ಸರಾಭವವಾರ್ತೆಯು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಹಬ್ಬಲು, ಹಾಗೆ ಯೋಚಿಸಿದ್ದ ತಾವು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ದಂಡೆತ್ತಿಬರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎಲ್ಲರೂ ಏಕವಾಗಿ ವಿಶೇಷಬಲದೊಂದಿಗೆ ಬಾದಾಮಿಯಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಆ ಇಬ್ಬರು ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನು ಸರಾಭವಗೊಳಿಸಿದ ನಂತರ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾತಿಸಿ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನಾದರೆ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಬಲವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನೂ ಅವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ನಿರ್ನಾಮವನ್ನಾಗಿಸುವುದು ಅತಿಶಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ನಮ್ಮ ತರುಣವೀರನು ದೇಶಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ, ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಲಸನಾದರೆ, ಶತ್ರುಗಳು ಪ್ರಬಲಿಸುವರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅರಿತವನಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯಂತಿರುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಳ್ಳ

ಲಿಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಒಗೆದು, ನಿದ್ರಾಹಾರಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಕಷ್ಟಸಷ್ಟಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ, ಕದಂಬರಾಜ್ಯದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿದನು. ತಮ್ಮ ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಂದದಂತೆ, ಮಾಂಡಲಿಕರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಎಣಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ಬಾಹ್ಯಮಿಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪ್ರಬಲದಂಡು ಬನವಾಸಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸವಿಸ್ತರಿಸಿ ರಾಜನಗರಿಯ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿತು.

ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಕಡೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ತನ್ನ ಮಿತ್ರಮಂಡಲಿಯವರ ದಂಡೆಂದು ತಿಳಿದು ಮೈನುರೆತು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕದಂಬ ಅರಸನು, ತಾನು ಯಾರಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಬೇಕೆಂದು ಹಣೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೋ, ಆ ಚಾಲುಕ್ಯ ವೀರಪುಲಿಕೇಶಿಯೇ ಪ್ರಬಲಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಗಾಬರಿಯಾದನು. ಆತನ ಧೈರ್ಯಜಲದ ಒರೆತೆಯು ಬತ್ತಿಹೋಯಿತು. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಕುಳಿತನು. ಶತ್ರುಸೇನೆಯು ರಾಜಧಾನಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಂತೆ ಹೊರಗಿನ ಯಾವ ಸಹಾಯವೂ ಒದಗಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಉರೋಳಗೆ ಇದ್ದ ತನ್ನ ಸ್ವಂತಸೈನ್ಯವು ಬಹು ಪ್ರಬಲಸಂಖ್ಯೆಯ ಚಾಲುಕ್ಯಸೈನ್ಯವನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೂ ಮುಂದೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ಇದ್ದುದರಲ್ಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಗರರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕಾದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಎದುರಾದನು. ಆ ನಗರವಾಸಿಗಳೂ ಆಗ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಭದ್ರವಾಗಿರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಬೆಂಬಲರಾಗಿ ಹಗೆಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲು ನಡುಕಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆದರೂ ಸುಶಿಕ್ಷಿತವಾದ ಪ್ರಬಲ ಚಾಲುಕ್ಯಸೈನ್ಯದ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆದುನಿಲ್ಲುವುದು ಬನವಾಸಿಯ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎರಡುಮೂರು ಕಾಳಗಗಳಲ್ಲೇ ಕದಂಬ ಅರಸನ ಸೈನ್ಯವು ಹಣ್ಣಾಯಿತು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ, ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಆಹಾರಸಾಮಗ್ರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಗಿನಿಂದಲೂ ಏನೂ ಸಹಾಯವು ದಗಲ ವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ, ಹೀಗೆ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒಂದು ಶೋಚನೀಯವಾಯಿತು. ಶತ್ರುಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಸಾಯುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂ

ತಲೂ, ಕೂಳಿಲ್ಲದೆ ಕೊರಗಿ ಸಾಯುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಕದಂಬರಾಜನ ಕರುಣನ್ನು ಮರುಗಿಸಿತು, ಹೃದಯವನ್ನು ಕರಗಿಸಿತು. ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಆ ರಾಜನು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆಟ್ಟು, ವೀರಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿ ರಾಜನಿಗೆ ತರಣಾಗತನಾದನು. ಉಸಾರಹೃದಯದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯಾದರೂ ಅವನನ್ನು ಆದರಿಸಿ ಜೀವದೊಂದಿಗೆ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಬನವಾಸಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲ ಬೃಂದಲಾಧಿಪನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದನು. ವಿಜಯಿಯಾದ ಚಾಲುಕ್ಯಸೈನ್ಯವು, ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಲೆ ಸುಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿರಾಜನ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ವಿಜಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜಶೇಖರನು, ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳು ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಹೊಂದಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು.

ತರುಣವೀರ ಪುಲಿಕೇಶಿರಾಜನು, ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ನಿಂತನೆಂದರೆ ಯುದ್ಧಗಳಿಂದ ಆಯಾಸಹೊಂದಿ ಮುಂದೆ ಆ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ನಿಮುಖನಾಗಿ ಕುಳಿತನೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ! ಗಂಗರಸರು ಕದಂಬರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಬರಲು ಎಣಿಸಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಹಣೆದು ಹಿಂದಕ್ಕೆಟ್ಟದಿದ್ದರೆ ಕದಂಬರ ಮೇಲೆ ಆದ ವಿಜಯವೂ ನಿರರ್ಥಕವೇ ಆಗುವಂತಿದ್ದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಕೇವಲ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳು ಮಾತ್ರ, ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದು, ಒಡನೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಗಂಗರಾಜರಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಕೂರಬೆನು.

ಮಂಗಳೇಶನ ತರುವಾಯ, ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಅಕ್ಕಪ್ಪ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಹಲವು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯವೇಯಿಲ್ಲದೆ ಜಯಿಸಿ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ವೀರಶಿರೋಮಣಿಯು ಪ್ರತಾಪಭೀರಿಯು. ಈವರೆಗೇ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಕಲ ದಿಗ್ವಿಜಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೊಳಗತೊಡಗಿದ್ದಿತು. ರಣ ಭೀಮನಾದ ಆತನನ್ನು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿ ಪ್ರಾಣದೊಂದಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಮಾತು ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿದ್ದಿತು. ಚಾಲುಕ್ಯವೀರನ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪರಾಕ್ರಮ ವಿಚಾರವೂ ಆ ಅಸಹಾಯಶೂರನ ಯುದ್ಧ ವಿದ್ಯಾಚಾತುರ್ಯವೂ ಗಂಗರಾಜನ

ಕೀವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು. ವಿವೇಕಿಯೂ ಸಮಯಜ್ಞನೂ ಆದ ಆತನು ಈ ಸ್ಥಿತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೋರಲೆತ್ತಿಸುವುದು ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿ ತನ
ವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಆತನೊಡನೆ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ವಿಶೇಷ
ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಹಾಗೆ
ಆನವೇಕ್ಷಿತವಾಗಿಯೂ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿರಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಜಯಲಾಭ
ವನ್ನು ಎಂತಹ ಅವಿನೇಕಿಯಾದರೂ ಕಾಲಿಲೊದ್ದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಾಲುಕೆದ
ರುವನೇ? ಪುಲಿಕೇಶಿಯು, ಬಹು ಆದರದಿಂದ ಆ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಬರ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆದರಿಸಿ, ಆತನೇ ಮನವೊಪ್ಪಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ನಿಬಂಧ
ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಗಂಗರಾಜನನ್ನು ಮಿಶ್ರನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ
ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ, ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಕಳುಹಿ
ಸಿದನು. ಸ್ವಪ್ರತಿಸ್ಥೆಯಿಂದ ಉಬ್ಬಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸದೆ,
ವಿಧೇಯರಾಗಿ ಶರಣು ಬಂದವರನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವಲ್ಲಿ, ಪುಲಿಕೇಶಿ ರಾಜನಲ್ಲಿದ್ದ
ದಯಾಸ್ವಭಾವದ ಪುತ್ರಾಂತವಾದರೂ ಒಡನೆ ಹಬ್ಬಿತು. ಗಂಗರಸನು
ಶರಣುಬಂದ ನಂತರ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಬನವಾಸಿಯ ಈಶಾನ್ಯದ
ಲ್ಲಿದ್ದ ಇಡುಹೊಳೆಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಕುಲದ ಅಲೂಪ ಆರಸನೊ ಪುಲಿ
ಕೇಶಿರಾಜನ ಸಾಮಂತನಾಗಿರಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಆತನ ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ
ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಚಾಲುಕ್ಯ ವೀರನು ಆತನನ್ನೂ ಉಚಿ
ತವಚನಗಳಿಂದ ಆದರಿಸಿ, ಅಲೂಪರಾಜನಿಗೆ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಮಂಡಲಾಧಿ
ಪತ್ಯವನ್ನೇ ಪುನಃ ವಹಿಸಿ, ತನಗೆ ಸಾಮಂತನಾಗಿ ಆಳಿಕೊಂಡು ಬರಲು
ನಿಯಮಿಸಿದನು.

ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಣ ಪ್ರಾಂತವು ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು
ಚಾಲುಕ್ಯ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿದ್ದಿತಲ್ಲವೆ? ಈಡೆಗೈಮಂಗಳೇಶನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ
ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರದ ಬಿಗಿ
ತಪ್ಪಿದುದರಿಂದ ಅದೇ ಸುಸಮಯವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಕೊಂಕಣ ಪ್ರಾಂತದ
ಮಂಡಲಾಧಿಪನು ತಾನೊ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಲಿಚ್ಛಿಸಿ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯಮೇಲೆ
ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದನು. ಅರಿವೀರನ ವಿನಯ ವಿಧೇಯತೆಗಳಿಗೆ, ಬೆಣ್ಣೆಯಂತೆ
ಕರಗಿ ವಶವಾಗಿ ದಯಾಮೃತ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಸುರಿಸುವ ವೀರ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ

ಹೃದಯವು, ದಂಭದರ್ಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಎದುರಿಸುವಲ್ಲಿ ವಜ್ರಮಯ ಗುರಾಣಿಯಂತೆ ಕಾಠಿಣ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ತನಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಡೆದ ಆ ಮೌರ್ಯರಾಜನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಹಣೆದು ಹಣ್ಣು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಕುಂದು ಬರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪತ್ರವರ್ಗವು ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶವಾಗುವುದೆಂದಾದರೂ ಆ ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಯೋಚಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಗುಡ್ಡಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದ, ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಮೇಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳ ಸೈನ್ಯಸಹಾಯವು ಉಪಯೋಗಪಡಲಾರದೆಂದೂ ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯು ಸರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಬಲ್ಲದೆಂದೂ ಎಣಿಸಿ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ವೈಮರೆತಿದ್ದ ಆ ಮೌರ್ಯನನ್ನು ಜಯಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ನಿರಸಂಕಲ್ಪವಾಡಿ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹಡಗುಪಡೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ, ಅವನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ 'ಪು' ಎಂಬ ಸಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಮೌರ್ಯ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸೈನ್ಯಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧವು ಕೈಗಟ್ಟಿ, ಉಭಯದಳಗಳಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಸೈನಿಕರು ಲಯವಾದರು. ಕೊನೆಗೆ ಗರ್ವಿಯಾದ ಆ ಮೌರ್ಯರಾಜನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ತನೋ ಅಥವಾನೋತನೋ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೂ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಎಂತೂ ವಿಜಯಿಯಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು, ಕೊಂಕಣಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಬೇರೊಬ್ಬ ಮಂಡಲಾಧೀಶನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸಿದನು.

ಈವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ವಿರತಿರೋಮಣಿಯಿಂದ ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚಾಲುಕ್ಯ ಅಧೀನಕ್ಕೆ, ಇಂದ್ರ-ಹಿಂದೆ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮರಾಜನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅಧೀನವಾಗಿದ್ದವು. ಈಡೆಗೆ ಕೈತಪ್ಪಿಹೋಗಿದ್ದ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಜಯಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡಲ್ಲದೆ ಹೊಸ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಜಯಿಸತಕ್ಕುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದೆನಿಸಿ ಪುಲಿಕೇಶಿರಾಜನು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಕೊಂಕಣಾದಿ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಆಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದನು. ಆದರೆ, ಅಷ್ಟು ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದುದರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯವಿರುವಲ್ಲಿ ಹೊಸಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಏಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಾರದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆವೇಳಿಗೆ

ಒಂದು ಸುಸಂದರ್ಭವೂ ದೊರೆಯಿತು. ಕೊಂಕಣದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತನಾದ ಮೌರ್ಯರಾಜನು, ಲಾಟರನನ್ನೂ ಮಾಳವ ಗುರ್ಜರರಾಜರನ್ನೂ ಅಶ್ರಯಿಸಿ, ಅವರ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಪಡೆದು ಚಾಲುಕ್ಯವಿಕ್ರಮಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯಮೇಲೆ ಪುನಃ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆ ಬಂತು. ಒಡನೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಸಾವಕಾಶವೂಡದೆ ಎದ್ದು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹೊರಟು ಅವರ ರಾಜ್ಯಗಳಮೇಲೆ ಏರಿಹೋದನು. ಅವರೂ ಸೈನ್ಯಸಹಾಯದಿಂದ ಯಥಾ ಶಕ್ತಿ ಕಾದಿದರಾದರೂ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಪ್ರಬಲಬಲವನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾರದೆ, ಶರಣುಬಿದ್ದು, ಕಪ್ಪುಕಾಡೆಕೆಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ಚಾಲುಕ್ಯರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಮಂತರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಿ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಬಾದಾಮಿಯ ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ರಾಜರನ್ನೇ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟು ದಿಗ್ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಜಯಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಹಳೆ ತುತ್ತೂರಿಗಳು ತನ್ನ ವಿಜಯವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೊಳಗಿಸುತ್ತಿರಲು, ಭದ್ರಗಜವನ್ನೇರಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

“ಸಾರ್ವಭೌಮಪದ”

ಲಾಟ ಮಾಳವ ಗುರ್ಜರಾಧಿಪರನ್ನು ನೋಲಿಸಿ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ ತರುವಾಯವಾದರೂ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಕುಳ್ಳಿರಲು ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ಸಮಯ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ರಾಜರು ಈಗಿನ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿರುವ ಕನೋಜ್ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಉತ್ತರಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಪ್ರಬಲತಮ ರಾಜನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನೆಂಬ ರಾಜನ ಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವರನ್ನು ನೋಲಿಸಿದುದು ತನ್ನನ್ನೇ ನೋಲಿಸಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿ, ಬಾದಾಮಿಯ ಈ ಕರ್ಣಾಟ

ವೀರನನ್ನು ದಂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದನು. ಉತ್ತರಭಾರತದ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ತನ್ನಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬರುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಪುಲಿಕೇತಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಪುಲಿಕೇತಿಯಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ-ಮಹಾ ಬಲಾಘ್ನ ನರಪತಿ ಎಂಬ ಪರ್ವಮಾನವು ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಭಯ ರೂ ಸೈನ್ಯಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಉತ್ತರಭಾರತದ ಆತನ ಸಾಮಂತರಾಜರೆಲ್ಲರೂ, ವಿಶೇಷ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಹಸ್ತುತ್ಪರಥಪದಾತಿಗಳೆಂಬ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯವೂ ಒಂದೊಂದು ರಾಜ್ಯದಿಂದಲೂ ಸಾವಿರಸಾವಿರವಾಗಿ ನಡೆದುಬಂದು ಕನೋಜು ರಾಜಧಾನಿಯ ಬಳಿ ಸೇರತೊಡಗಿತು. ಉತ್ತರಭಾರತದವರು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಮರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮೊದಲು. ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಬಲಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅದು ಸಂಧಿಕಾಲವೋ ಎಂಬಂತೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸೈನಿಕನೂ ಆತ್ಯಧಿಕ ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮುಂಬರಿದ್ದನು. ಹಾಗೆ ಮಹೋತ್ಸಾಹೀ ಯೋಧರಿಂದ ಕೂಡಿ ತತ್ಪ್ರಭೀಕರವೆನ್ನಿಸುವಂತಿದ್ದ ಆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹರ್ಷವರ್ಧನರಾಜನು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರದ ದಂಡೆಯನ್ನು ಸವಾಸಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟನು. ಆದರೆ, ಆ ಮೊದಲೇ ಆ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅಗಾಧಸೈನ್ಯಸಾಗರವು ಯಾರದಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂಶಯವು ಶ್ರೀಹರ್ಷರಾಜನಿಗುಂಟಾಯಿತು. ಬೇಹಿನವರು ವಿಚಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅದು ಕರ್ಣಾಟಕ ವೀರಾಗ್ರಣಿ ಪುಲಿಕೇತಿಯದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಹೊರಪಟ್ಟಿತು. ಇತ್ತ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬರಲಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ, -ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಒಂಟಿಗಾಲಿನಿಂದ ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದ ಪುಲಿಕೇತಿಯು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಸಾವಕಾಶಮಾಡದೆ, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳಿಂದಲೂ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಗಾಧದೊಡೊಡನೆ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ನರ್ಮದೆಯ ತೆಂಕು ದಂಡೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ತನಗಿಂತಲೂ ಸಾಲ್ಕುದಿನ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧನಾಗಿಬಂದು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ಪ್ರತಿವೀರನ ರಣೋತ್ಸಾಹವೂ ಧೈರ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳೂ

ಎಷ್ಟಿರಬಹುದೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ವಿಚಾರವುಂಟಾಗದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳು ಯಾರೂ ಮುಂದರಿಯದೆ ಶಟಸ್ಥರಾಗಿ ಸಮಯಾನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಉತ್ತರಭಾರತಕ್ಕೆ ಏಕಚ್ಛತ್ರಾಧಿಪತಿಯಾದ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನಗೆ ಬಂದು ಶರಣಾಗತನಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಮದ್ಗಾಂಭೀರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಾಂತವೆಲ್ಲಾ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಹರ್ಷನು ಒಡಂಬಡಬೇಕು ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಆತನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಯುದ್ಧಮುಖವಿಂದಲ್ಲದೆ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಸಮಾಧಾನವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಆಪ್ತನೆಯಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಸಾಮಂತರಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದುದೇಕೆಂದು ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಕೇಳಿದನು. ರಾಯಭಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕೆಲವಿನಗಳು ಈ ವಾಗ್ಯುದ್ಧವು ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಇನ್ನು ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಒರೆಗಳಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ತೆಗೆಯದೆ ಮುಂದೆ ಪಥ ಸಾಗದೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಗೋದಾವರಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಶತ್ರುಸೇನೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ತನ್ನ ದಂಡಿಗೆ ಆಪ್ತನೇ ಮಾಡಿದನು. ಅವರು ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಲು ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ, ವೀರಕರ್ಣಾಟಕ ದಂಡಾಳುಗಳು ಅವರಿಗೆ ಅವಕಾಶಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕನೋಜಿನವರ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರು ಮುಂದರಿಸಿದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಡನೆ ನಮ್ಮ ವೀರಾಗ್ರಣಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಸೇನೆಯವರಿಗೆ ಒತ್ತಾಸೆಕೊಟ್ಟು ಅರಿಸ್ಟಿನಿಕರನ್ನು ಹೊಡೆದಟ್ಟಿಸಿದನು. ಉಭಯಸ್ತನಿಕರೂ ನಿತಿತಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದರು. ಉಭಯ ದಳದಲ್ಲೂ ಅನೇಕರು ಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದು ನದಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಹೋದರು. ನದಿಯ ನೀರೆಲ್ಲಾ ರಕ್ತಮಯವಾಯಿತು. ಬಾಣಗಳ ಎಸುಗೆಯಿಂದ ದಂಡೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದವರನೇಕರು ಮೃತರಾಗಿ ಹೊಗಳು ದಿಕ್ಕುಪಾಲಾಗಿ ಬಿದ್ದುವು. ಕನೋಜ ಸ್ತನಿಕರು ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೊಡೆತವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದರಿಯಲು ಸಾ

ಭೃವಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೋಡಿದರು. ಆ ಸಮಯವನ್ನೇ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ವೀರಪುಲಿಕೇತಿಯು ತನ್ನ ಸರ್ವಬಲದೊಂದಿಗೆ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ಎರಿಹೋಗಿ ಶ್ರೀಹರ್ಷನ ಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಉಭಯಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಪುನಃ ಕೈ ಕೈ ಕಲಿತು ಘೋರಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಕತ್ತಿಭರ್ಜಿಗಳ ಹೊಡೆತ, ಬಾಣಗಳ ಎಸುಗೆ, ಭರ್ಜಿಗಳ ತಿವಿತ ಇವುಗಳಿಂದ ತತ್ತರಿಸ್ತುನಿಕರ ದೇಹಗಳು ಝುಝು ರಿತವಾದುವು. ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳು ಹರಿದು, ಕೈಕಾಲುಗಳು ಮುರಿದು, ಕಂಠವು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಹೀಗೆ ಸೈನಿಕರ ದೇಹಗಳು ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯಿಂದ ಛೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಶವಗಳು ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಸಿ ರಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುವು. ರಕ್ತವು ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿನ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಹರಿವ ನೀರಿನಂತೆ ನೊರೆಗಟ್ಟಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಭರದಿಂದ ನಾಲ್ಕಾರು ಗಂಟೆಗಳಕಾಲ ಯುದ್ಧವು ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಕನೋಜಿನವರ ಬಲವು ಕುಂದಿಸಾಗಿದಂತೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಭುಜಬಲವಾದರೂ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಏರಿತೊಡಗಿತು. ಹರ್ಷ ವರ್ಧನನ ಸೈನಿಕರು, ರಣರಂಗದಿಂದ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಓಡಲನುವಾದರು. ರಾಜನೂ ಅವನ ದಳವಾಯಿಗಳೂ ಹೇಗೋ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ಸರಿದುಹೋದರು. - ಪುಲಿಕೇತಿಯ ಕೊರಳಿಗೆ ರಣಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಿಜಯಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದಳು. ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದವರು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಅಪಾರದ್ರವ್ಯವೂ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿಗಳೂ, ಯುದ್ಧಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾದುವು. ಪುಲಿಕೇತಿಯು ಆ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಹೇರಿಸಿಕೊಂಡು ರಣಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸುತ್ತ, ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ತೆಂಕುದೆಸೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಪಾಳೆಯವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಕನ್ನಡಿಗರು ತಮ್ಮ ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೊಡನೊಬ್ಬರು ಹೊಡೆದಾಡಿಕೊಂಡು ಈವರೆಗೆ ಬಲಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಅಲ್ಲದೆ, ಈಗ ಪರಕೀಯರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ಅವರ ನಿಜವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಯಿತು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದೇಶೀಯರೆಂದರೆ ನಾಗರಿಕವನ್ನರಿಯದ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಈವರೆಗೆ ಇದ್ದಿತ್ತು. ಈ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಆ ಭಾವನೆಯು ಹಾರಿತು. ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಪಾರಾದಿ ಲೌಕಿಕವ್ಯವಹಾರಗಳ

ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಭಯರಲ್ಲೂ ಪರಸ್ಪರ ಒಳಕೆಯು ಹೆಚ್ಚು ತೊಡಗಿತು. ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳೂ ನೆಲೆಸತೊಡಗಿದುವು. ತನ್ನೊಲಕ ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ಗೌರವಾಭಿವಾನಗಳೂ ಉಂಟಾದುವು. ದಕ್ಷಿಣದೇಶವೂ ಸುಖವಾಸಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದ ದೇಶವೆಂದು ತೋರಿ ಉತ್ತರಭಾರತದ ಹಲವುಮಂದಿ ಎದ್ದಾಂಸರೂ, ಯೋಧರೂ, ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೂ ದಕ್ಷಿಣದೇಶದ ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಈ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನಾಗಲೀ ಮತ್ತಾರೇ ಆಗಲೀ ಒಪ್ಪಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಚಾಲುಕ್ಯರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರದ ಮೇರೆಯು ಗೋದಾವರಿಯ ದಕ್ಷಿಣದ ದಂಡೆಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು.

ಈ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಉಂಟು. ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನದೆಂಬುದರ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಕರ್ಣಾಟಕ ಸೈನಿಕರೂ ಅವರ ರಾಜನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯೂ ಈ ಜಯದಿಂದ ಬಹುಸಂತೋಷವಟ್ಟು ಉಬ್ಬಿದರು. ಸೈನ್ಯದ ಜಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿಜಯೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದರು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋಗಿ, ಆತನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಕಷ್ಟವೆನ್ನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಆತನು ತನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಪೂರ್ವರಾಜ್ಯಗಳಮೇಲೆ ತಿರುಗಿಸಿದನು. ಪೂರ್ವಭಾಗದ ರಾಜರುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಕನೂಜ ದರ್ಬಾರಿಗೆ ಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಅಂಕಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ನರ್ಮದೆಯ ತೆಂಕಣ ದಂಡೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಕೋಸಲದೇಶದ ರಾಜನು ಕರ್ಣಾಟಕರಾಜನ ಆ ದೊಡ್ಡ ದಂಡನ್ನು ಕಂಡು ಭೀತನಾಗಿ, ವಿಶೇಷವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ಪುರಪ್ರಮುಖರನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ, ಆತನ ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಿರಲು ಒಪ್ಪಿದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯಾದರೂ, ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಆತನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನು. ರಾಜ್ಯತೃಷ್ಣೆಯು ಅಲ್ಲಿಗೂ ಆಡಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಬರಿದನು. ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಕಳಿಂಗರಾಜ್ಯದಮೇಲೂ ಆತನ

ದೃಷ್ಟಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಕಳಿಂಗರಾಜ್ಯವು ಪೂರ್ವಸಮುದ್ರದ ಕರೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ
 ಎತ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಫಲವತ್ತಾಗಿಯೂ ಜನಭರಿತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿತು.
 ಶ್ರೀ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ನೋಲಿಸಿ ಅಟ್ಟಿದ ಎರವುಲಿಕೇತಿಯು ತಮ್ಮ
 ರಾಜ್ಯದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ
 ತು. ಆ ಎರಕರ್ಣಾಟಕರಾಜನ ಕಾರ್ಯವೀರ್ಯಗಳ ಕೀರ್ತಿಯು ಈ
 ಮೊದಲೇ ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಜನಜನಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಳಿಂಗದೇಶದ ರಾಜ
 ನಾದರೂ ವಿಷಸಂಸ್ಥೆಗಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಕೋಸಲದೇಶಾಧೀಶನಂತೆಯೇ
 ವಿಧೇಯನಾಗಿ, ಬಾಧಾಮಿಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಸಾಮಂತನಾಗಿರಲು ಒಪ್ಪಿ
 ಕೊಂಡು ಕಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಗೌರವದಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನು. ಈ
 ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಅರಸರ ಸ್ವಾಮ್ಯವು, ಈಗಿನ ಮದ್ರಾಸ್
 ಇಲಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ ಗುಂಟೂರು ಕೃಷ್ಣಾ ಗೋದಾವರೀ ಎಕಾಖಪಟ್ಟಣ
 ಮತ್ತು ಗಂಜಾಂ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿರುವ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಅವರ
 ಕೀರ್ತಿಜಂಡ್ರಿಕೆಯಾದರೋ ಅದ್ಭುತ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲೇ ಉಜ್ವಲರೀತಿ
 ಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು.

ಆವೇಳಿಗೆ ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೨೦ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರಕ್ಕೆ,
 ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾಲ್ಕೈದುವರ್ಷಗಳ ಕಾಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಪುಲಿ
 ಕೇಶಿರಾಜನು ಮುಂದೆ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಿ ರಾಜಧಾನಿಯ
 ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದನು. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶ್ರೀ ಹರ್ಷರಾಜನನ್ನೂ, ಕೋಸಲಕಳಿಂ
 ಗಾದಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನೂ ನೋಲಿಸಿ, ಕರ್ಣಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು
 ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಮೆರೆಯುವಂತೆ ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸಿದ ತಮ್ಮ ಎರವರೇಣ್ಯನನ್ನು
 ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಎದುರುಗೊಂಡು ಗೌರವಿಸಲು, ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತೇ
 ಷವಾದ ಹಲವು ಏರ್ಪಾಟುಗಳು ನಡೆದುವು. ರಾಜನಗರಿಯನ್ನು ಬಗೆಬಗೆ
 ಯಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿದರು. ರಾಜಬೀದಿಗಳನ್ನು ಮಂಟಪ ತೋರಣ ಮೇಲ್ಕು
 ಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸುಣ್ಣ ಕಾರಣಿಗಳನ್ನು ಬಳಿದು,
 ತೋರಣಪತಾಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅಂದಗೊಳಿಸಿದರು. ಬಾಧಾಮಿ ನಗರವು,
 ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದು ಬಹುಕಾಲದಮೇಲೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣ
 ವಲ್ಲಭನನ್ನು-ವಸ್ತ್ರಾಪರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವ

ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಮಹಿಳೆಯಂತೆ ಸುಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪುಲಿಕೇಶಿರಾಜನು ಭದ್ರಗಜವನ್ನೇರಿ ವಂದಿವಾಗಧರ ಹೊಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸುತ್ತ, ಪುರಪ್ರಮುಖರೂ, ಪಂಡಿತರೂ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಪೂರ್ಣಕುಂಭ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಲಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ, ಉಪ್ಪಿನಿಯಮೇಲೆ ನಿಂತು ಪುರನಾರಿಯರು ತನ್ನಮೇಲೆ ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯ ಸೊಡುಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತ, - 'ವಿಜಯವಾಗಲಿ ನಮ್ಮ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ; ಅಬಂಡ ವಿಜಯವಾಗಲಿ ನಮ್ಮ ವೀರನರಪತಿಗೆ,' ಎಂದು ಜಯಗರ್ಜನೆ ಮಾಡುವ ಅಸಂಖ್ಯಬಾಲಕರ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನು ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿಸುತ್ತ, ಕೈಯೆತ್ತಿ ಮುಗಿವ ರಾಜಭಕ್ತಿಯುತರಾದ ಪ್ರಜಾಸಮೂಹಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕ ಪ್ರತಿವಂದನೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತ, ಸಕಲರ ಕಣ್ಮನಗಳಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಆ ರಾಜಚಂದ್ರಮನು, ತನಗಾಗಿ ಕಾದು ಕಾತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಹೆಂಗಳೆಯರ ಮನಃಚಕೋರಗಳ ಆಶಯವನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದನು.

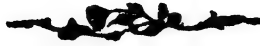
ವಾತಾಪಿ (ಬಾದಾಮಿ) ನಗರರಮಣೀರಮಣನಾದ ವೀರ ನರಪತಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಯಾವಾಗ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದನು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆತನ ಅಧ್ಯಂತ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿರುವ ಡಾಕ್ಟರ್ ಫ್ಲೀಟ್, ಜಿ. ಜಿ. ಡುಬ್ರಿಲ್, ಡಾಕ್ಟರ್ ಭಂಡಾರಕರ್ ಮುಂತಾದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಐತಿಹಾಸಿಕರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಏಕವಾಕ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ-ಒಬ್ಬರು, - 'ಕ್ರೀತಿವರ್ಮನು ಮೃತನಾದ ಒಡನೆಯೇ, ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಮಂಗಳೇಶನೇ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾದುದರಿಂದ ಅದು ಆಗ ಹೆಸರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ'ವೆಂದೂ ; ಇನ್ನೊಬ್ಬರು, 'ಹಾಗಲ್ಲ-ಕ್ರೀತಿವರ್ಮನು ಮೃತನಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಅವನ ಪುತ್ರರು ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕ ರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆಗ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಸಮಾರಂಭದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಹುಟ್ಟದೆ, ಮೃತರಾಜನ ತಮ್ಮ ಮಂಗಳೇಶನು ಆಡಳಿತವು ಆರಾಜಕವಾಗ ದಂತೆ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕೇವಲ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ'ನೆಂದೂ, ಬೇರೊಬ್ಬರು, - 'ಹಾಗೂ

ಅಲ್ಲ; ಕೋಸಲ ಕಳಿಂಗಾದಿ ಸಕಲ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಕನೋಜದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ರಣವೀರನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ತರುವಾಯ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂದು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ದೇಶ ವಿದೇಶದ ಸಾಮಂತ ಪ್ರಭುಗಳಿಂದ ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಹತ್ವದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಐತಿಹಾಸಿಕರು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೀಗೆ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಫ್ಲೀಟರು ಆತನ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವು, ಸಂವತ್‌ಶಕೇ ೫೩೨ನೆಯ ಭಾದ್ರಪದ ಶು. ಪ್ರತಿಪದೆಯಿಂದ ಶಕ. ೫೩೩ನೆಯ ಭಾದ್ರಪದ ಕೃ. ೩೦, (ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೦೮-೬೦೯) ರೊಳಗೆ ನಡೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಸಂದೇಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆತನು, ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ನೋಲಿಸಿ ಓಡಿಸಿದ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಬಳಿಯ ಕಾಳಗ ನಡೆದುದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೦೫ರಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕೋಸಲ ಕಳಿಂಗರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಮಂತ ರಾಜ್ಯ ವಾಲನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿದುದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೦೭-೬೦೮ರಲ್ಲಿ ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗಳಾದ ಈ ಐತಿಹಾಸಿಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಗೊತ್ತಾದ-ವರ್ಷ ಮಾಸ ತಿಥಿ ವಾರ ಮುಹೂರ್ತ-ಗಳನ್ನು ಈಗ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೂ, ನಾವು ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಊಹಿಸಲು ಅನುವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಚರಿತ್ರಕಾರರೂ ತಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಊಹೆಗಳನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಸಮ್ಮ ಊಹೆಯನ್ನಾದರೂ ನಾವು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಾರದೇಕೆ! - ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನು ಮೃತನಾದ ಒಡನೆಯೇ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ-ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯವಾದ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥನೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮಾರ್ಗದೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಕಾರ್ಯವು ಆಗ ನಡೆದಿರಬಹುದು. ತರುವಾಯ, ಮೂಗಲೇಶನು ಪ್ರಬಲನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಮೃತನಾದ ತರುವಾಯ, ಅವ್ಯವಸ್ಥ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಶಕಟವನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ-ಅಂತೆಯೇ ಹಲವು ಮಂದಿ ರಾಜರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊ

ಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಲು ಆತನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೇ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ, ಲಾಟ ಮಾಳ ಗುರ್ಜರ ಕೊಂಕಣ ದೇಶಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡು, ತನ್ನಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಓಡಿಸಿ, ತರುವಾಯ ಕೋಸಲಕಳಿಂಗ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿಮಾಡಿ, ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಧ್ವಜವನ್ನು ನೆಟ್ಟು, ವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹದ್ವೈಭವದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಸಂತೋಷಕರಸಮಯದಲ್ಲೇ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರದಿಕ್ಕುಗಳ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪರು ಸಾಮಂತರಾಗಿ ಸೊಂಟಕಟ್ಟಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವಾಗ್ಗೆ, ವಂಧಿನಾಗಧರು—“ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಶ್ರೀ ಪೃಥ್ವೀವಲ್ಲಭ, ಪರಮಭಟ್ಟಾರಕ, ಪರಮಮಹೇಶ್ವರ, ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ, *ಮೂರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಾರ್ವಭೌಮ” ಎಂದು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ—‘ಹರ್ಷವಿಜ್ಞೇದ ಹೇತುಃ’—“ಸಮರಸಂಸಕ್ತಃ -ಸಕಲೋತ್ತರಾಪಥೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಹರ್ಷವರ್ಧನವರಾಜಯೋಸಲಬ್ಧ ಪರಮೇಶ್ವರಾಪರನಾಮಧೇಯಃ, ಸತ್ಯಾಶ್ರಯಃ ಶ್ರೀವಲ್ಲಭೋ ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜಃ” ಎಂದು ದಿಗಂತಧ್ವನಿತವಾಗುವಂತೆ ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ಸಾರ್ವಭೌಮಪದವ್ರಾಪ್ತಿ ಸೂಚಕವಾದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವು ಮಹದ್ವೈಭವದಿಂದ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಏನು ದೋಷವಿದೆ ? ಹೀಗೆ ಪುಲಿಕೇಶಿರಾಜವರೇಣ್ಯನು ಬೃಹತ್ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ ಚರಿತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಾತಾಪಿನಗರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆ ಪರಿವಾರ ಪತ್ನೀಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿ, ಶರಣಿಗೆ ಶರಣುನಾಗಿ, ಭೀತರಿಗೆ ಅಭಯದಾತನಾಗಿ, ಆರ್ತರಿಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ, ಯಾಚಕ

*ಈಗಿನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಕೊಂಕಣಾದಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೊಂದು, ಗುಜರಾತು ರಾಷ್ಟ್ರವೊಂದು ಮತ್ತು ಕಳಿಂಗಕೋಸಲರಾಜ್ಯಗಳು ಸೇರಿದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೊಂದು ಇವು ಮೂರು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು.

ರಿಗೆ ಕೊಡುಗೈದಾತನಾಗಿ, ಸ್ವಕಾಮಿನಿಯರಿಗೆ ಮನ್ಮಥನಾಗಿ, ಅರಿವೀರರಿಗೆ ಪ್ರತಿವೀರನಾಗಿ-ರಣಭೀಮನಾಗಿ, ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾಗಿ, ಶ್ರೇತಚ್ಛ ತ್ರಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯರಮಾರಮಣನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

“ರಾಜ್ಯವೈಭವ”

ಉತ್ತರಭಾರತದ ವೀರನರಪತಿ ಶ್ರೀ ಹರ್ಷವರ್ಧನನಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವಿಜಯದಿಂದ ಆತನ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಸೇತು ಹಿಮಾಚಲವಾಗಿ ಏರಿತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಭಾರತದೇಶದ ಹೊರಗೆ ದೇಶಾಂತರಗಳಲ್ಲೂ ಹಬ್ಬಿತು. ಆತನು ರಣಭೀರನೂ, ಮಹಾ ಪ್ರಬಲರಾಜ್ಯಾಧಿಪನೂ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಆತನ ಸಹಾಯವನ್ನು ದೇಶಾಂತರಗಳ ವರೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ನಿರ್ದೋಷಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ತಿಲಾಚಿತ್ರವು ಅಜಂಟಾ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ, ಈಗಿನ ಪಾರ್ಥಿ (ಇರಾಕ್) ದೇಶಕ್ಕೆ ಆಗ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ ಎರಡನೆಯ ಖುಸ್ರು ಎಂಬ ವನ, ರಾಯಭಾರಿಯು ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಾಣಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ಒಡ್ಡೋಲಗದಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇರಾಕ್ ದೇಶದ ಖುಸ್ರುರಾಜನು, ತನಗೆ ರೋಮನ ರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿದ್ದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ಬಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ರಾಯಭಾರಿಯ ಮೂಲಕ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದೂ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೂ, ರಾಜಯೋಗ್ಯಬಹುಮಾನಗಳನ್ನೂ, ಆ ರಾಯಭಾರಿಯೊಂದಿಗೆ ಪುನಃ ಕಳುಹಿಸಿದನೆಂದೂ ಚರಿತ್ರೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪೂರ್ವಚರಿತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷಪ್ರಭೆ ಬೀಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವಲ್ಲವೆ ?

ಕೋಸಲಕಳಿಂಗಾದಿ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ನಂತರವೂ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ರಾಜ್ಯತೃಪ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಆತನಿಗೆ ವಿಸಯೋಪಭೋಗ, ಆಟನೋಟಗಳು, ಕಾಮನಿಯಾರ ವಿಲಾಸ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮೆಯಿರದೆ, ಕೇವಲ ಯುದ್ಧವಿಚಾರದಲ್ಲೇ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯಿದ್ದುದರಿಂದ ಜಯಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಹ ಹೆಚ್ಚು ನಿಯಮನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಸದಾ ಒಂದಾದಮೇಲೊಂದರಂತೆ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಮೇಲೆ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಹೊರಟ ಆತನಿಗೆ ಈಗಿನ ಗೋದಾವರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಸುಲ್ಲುರುವ ಪಿಠಾಪುರಂ ಎಂಬ ಪಿಷ್ಟಪುರದ ಕೋಟೆಯೇ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಯಿತು. ಅದು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಕೋಟೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಭದ್ರವಾದುದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಆರೇಳು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಮುತ್ತಿ, ಕೊನೆಗೂ ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಒಡನೆಯೇ, ಗೋದಾವರೀ ನದಿಯಿಂದ ಪೆನ್ನಾರ್ ನದಿಯವರೆಗೆ ಸಮುದ್ರದಂಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದು ಈ ಹೊಸ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ತನ್ನ ತಮ್ಮ ಕುಬ್ಜವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನು ಮಂಡಲಾಧೀಶನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಆತನು ಗೋದಾವರೀ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವೆಂಗಿ ಎಂಬ ಊರನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯವಾಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಮೂಲಪುರುಷನಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪೂರ್ವಚಾಲುಕ್ಯರ ಮನೆತನವು ಮುಂದೆ ಐನೂರು ವರ್ಷಕಾಲ ಘನತೆಯಿಂದ ಅಧಿಪತ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಿತೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಎಂತಹ ವೀರನೋ ಅಂತಹ ದಯಾಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಎಂತಹ ತೀಕ್ಷ್ಣಪ್ರಕೃತಿಯವನೋ, ಅಂತಹ ಭ್ರಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯ-ಬಂಧುಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ವೆಂಗಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿಕೊಂಡಿರಲು ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಿ ನಿಯಮಿತನಾಗಿದ್ದ ಕುಬ್ಜವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು, ಕೆಲವು ಕಾಲದ ತರುವಾಯ, ಬಾದಾಮಿಯ ಸಾರ್ವಭೌಮಪ್ರಭುತ್ವದ ಆಘ್ವಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುತ್ತಿ

ದ್ವಾನೆಂಬ ವರ್ತಮಾನ ಬಂತು. ಅದರ ನಿಜತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತಮ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿಳಿದು ವಿಧೇಯನಾಗಿರಲು ಒಪ್ಪಿದ ಅವನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಮುಂದೆ ವಿವೇಕದಿಂದ ನಡೆಯುವಂತೆ ಬುದ್ಧಿಹೇಳಿದನು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಆ ದೇಶವನ್ನು ಆತನೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆಳಿಕೊಂಡುಬರಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ತನ್ನ ಭ್ರಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಸೌಹಾರ್ದಭಾವಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಶತ್ರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಕೊನೆಯದೊಂದು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಅಸಜಯವಾಯಿತೆಂದು ಒಂದೆಡೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪಿಷ್ಟಪುರವು ಕೈತಪ್ಪಿಹೋದ ಬಳಿಕ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವ ಅರಸರು ದಂಡುಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾದಾಮಿಯ ರಾಜ್ಯದೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಲು ಹವಣಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿಯಿತು. ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವೆಂದಿರುವ ಓಡುವ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು, ತಾನಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾದ ಈ ಸುಸಂಧಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸುವನೇ! ಒಡನೆ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ನಡೆದು, ಅವರನ್ನು ತುಮುಲಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಡಿದೊಡಿಸಿ, ಅವರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಂಚಿಯ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಪುಳ್ಳಲೂರು ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯವರೆಗೆ ತರುಮಿಕೊಂಡುಹೋದನು. ಹಾಗೆ ಅವರು ಸ್ವಸ್ಥಾನದವರೆಗೆ ಹೋದಾಗಲೇ ಅವರ ಸ್ಥಾನಬಲೀಯದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆಟ್ಟಿದರೆಂದು ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಡಾ. ಫ್ಲೀಟ್ ಮುಂತಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕರ ಬರಹದಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಯು ದೊರೆಯುತ್ತಲಿಲ್ಲ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೦೯ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಈವರೆಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡುಬಂದಂತೆ, ಅಖಂಡ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಪೂರ್ವದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರ ದಿಕ್ಕುಗಳ ಶತ್ರುರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ರಣವಿಕ್ರಮನೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಾರ್ವಭೌಮಪದವಿಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ೬೩೫ನೆಯ ಸಂ|| ದ ವೇಳೆಗೆ, ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ-ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ನರಸತಿಯೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದನು. ಮುಂದೆ, ೬೫೦ ರ ವರೆಗೆ ಆತನು ಏನು ಮಾಡಿದನು, ಎಲ್ಲಿದ್ದನು, ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸದ್ಭಾವದೊರೆತಿರುವ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯೂ ಹೊರಪಡು

ತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಆತನು, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ-ರಾಜ್ಯದ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾ-ಪರಕೀಯರು ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದು ಇದ್ದುದನ್ನು ಅವಹರಿಸದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿಕೊಂಡು ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಎಂದು ಉಹಿಸಿ, ಆ ನಮ್ಮ ಉಹೆಯೇ ನಿಶ್ಚಯವೆರಬೇಕೆಂದು ನಂಬಿ, ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪುಲಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚೀನಾ ದೇಶದ ಯಾತ್ರಿಕನಾದ ಹುವೆನತ್ಸಾಂಗನೆಂಬ ಬೌದ್ಧಮತೀಯನು ಹಿಂದೂ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಆಗ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ವೆಂದು ಹೆಸರೊಂಡ ಹಲವು ರಾಜಧಾನಿಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ನೈತಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದ ಆನೇಕ ಚಾರಿತ್ರಿಕಾಂಶಗಳು ದೊರಕುವಂತಾಗಿದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆತನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲೇಬಹುದು. —‘ಪುಲಕೇಶಿಯ ರಾಜ್ಯವು ೫೦೦೦ ಲೀ ಎಂದರೆ ೮೫೫ ಮೈಲು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಅವನ ರಾಜಧಾನಿಯು ಒಂದಾನೊಂದು ನದಿಯ (ಮಲ ಪ್ರಭಾ) ದಡದಲ್ಲಿ ೫೦ ಲೀ ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ೫ ಮೈಲು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಆತನ ರಾಜ್ಯವು (ಕರ್ಣಾಟಕ) ಫಲವತ್ತಾದ ನಾಡು. ಹವೆ ಉಷ್ಣ. ಜನರು ನಿರ್ಗರ್ವಗಳೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ದೀರ್ಘದೇಹಿಗಳೂ ಆಚಾನುಬಾಹುಗಳೂ ಆಗಿ ಶೂರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಉಪಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಪರವೋಪಕಾರಿಗಳು. ಹಗೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕರುಣಿಗಳು. ಅವರು ಅವಮಾನವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಸಹಿಸಲಾರದಂತಹ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು. ಶತ್ರುವನ್ನೊದರೂ ಮೋಸದಿಂದ ಕೊಲ್ಲುವಂತಹ ನೀಚಭಾವವು ಅವರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನೋತುಬಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸೀರೆಯುಡಿಸಿ ಬಳೆತೊಡಿಸಿ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿ, ಅವನಲ್ಲಿ ನವಸ್ಥೂರ್ತಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಅವರಲ್ಲಿ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಗಳು; ವಿದ್ಯಾ ಕಾಂಕ್ಷಿಗಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಸೂಯೆಯಿಲ್ಲ. ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಕಲರೂ ಓದಿ ರಸಗ್ರಹಣಮಾಡುವಂತಹ ರಸಿಕತೆಯು ಅವರಲ್ಲುಂಟು. ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ

೧೦೦ ಸಂಗ್ರಹಾರಾಮಗಳೂ, ೫೦೦೦ ಮಂದಿ ಉಪದೇಶಕರೂ, ೧೦೦ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳೂ ಇವೆ. ಹಲವು ಮತಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನರು ಪರಸ್ಪರ ವೈತ್ರಿಭಾವವಿಂದ ಎಕತ್ರ ವಾಙ್ಘೃತರಿದ್ದಾರೆ. ಅಶೋಕಮಹಾರಾಜನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೆಡಿಸಿದ ಸ್ತೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆ.” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಆತನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೊಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ಕರ್ಣಾಟಕರಾಜ್ಯವು ನಾವು ಹಿಂದೆ ಬುದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕಂಚಿಸುವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಪೂರ್ವಪಶ್ಚಿಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರಗಳೇ ಮೇರೆಗಳಾಗಿರಲು ವೈಭವಪೂರ್ಣಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಅಂದಿನ ಕನ್ನಡಿಗರು, ತಮ್ಮ ಧೈರ್ಯ ಕೌರ್ಯ ಸಾಹಸ ಬುದ್ಧಿ ಕುಶಲತೆಗಳಿಂದ ದೇಶದೇಶಾಂತರಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದರು. ಕಳಿಂಗ ಕೋಸಲ ಜೋಳ ಪಾಂಡ್ಯ ದೇಶಗಳ ರಾಜರೂ ಗಂಗರಸರೂ ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಸಾಮಂತರೂ ಆಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ವೆಂಗಿನಾಡಿನ ಕುಬ್ಜ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಸಕಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ಆತನಿಗೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ಅನುಕೂಲನಾಗಿದ್ದನು. ಗುಜರಾತು, ಮಧ್ಯ ಪ್ರಾಂತ, ಮಾಳವ, ಲಾಟ, ಮೌಡ, ಖಾಂಡೇಶ, ನಾಸಿಕ್, ಹೈದರಾಬಾದ್, ಕುಂತಳ, ಸಾಮಂತವಾಡಿ, ಕೊಂಕಣ, ಬನವಾಸಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಪ್ರಾಂತಗಳ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಸಿರಸಾ ಧಾರಣಮಾಡಲು ಸರ್ವದಾ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದರು. ಸಹಸ್ರಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಆನೆ ಕುದುರೆ ರಥ ಕಾಲಾಳುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಸೈನ್ಯವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ಶತ್ರುರಾಜರು ಕರ್ಣಾಟಕದ ಕಡೆ ಇಣಕಿನೋಡದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡುಬಂದಿತು. ರಾಜಾಸ್ಥಾನವು ರಾಜನೀತಿ ವಿಶಾರದರೂ, ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಜ್ಞರೂ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನಂತ ಪ್ರಾಜ್ಞರೂ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಕ್ಷರೂ, ರಣಧೀರರೂ ಆದ ಬಹುವಿಧ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಜನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈವಸಾಯ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಶಿಲ್ಪ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರೂ ಹಸ್ತಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ವಿವಿಧ ಕಲಾಕುಶಲಿಗಳೂ ಇದ್ದು ರಾಜ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು

ಹೆಚ್ಚಿ ಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯುತರೂ, ಪಾಪಭೀತರೂ, ನಿಸ್ಪ್ರಹರೂ ಆದ ಸಹಸ್ರಾರುಮಂದಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ವಾಸಿಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಧನ ಮಾನ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ ಅಪಾಯವುಂಟಾಗದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುವೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ನಿರ್ಭೀತಿಯ ಬಾಳ್ವೆಯಿಂದಲೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಪ್ರಜೆ ಪರಿವಾರಗಳಿಂದ ಅಂದಿನ ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಭಾರವು ಅತಿಶಯ ಮಹತ್ವಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ತನ್ನ ೪೨ ವರ್ಷದ ಆಳ್ವಿಕೆಯ (೩೦ ವರ್ಷ ?) ಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕದ ರಾಜ್ಯವೈಭವವನ್ನು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮಹಾ ರಾಜ್ಯಭಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆನಿಸುವಂತಹ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೆ ತುದುಮುಟ್ಟಿಸಿ, ತನ್ನ ಯಶಶ್ಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಬೆಳೆಗಿಸಿದನು.

ಉ ಪ ಸ ಂ ಹಾ ರ

ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ವೈಭವಪೂರ್ಣವಾದ ಬಾಳ್ವೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವೀರಮರಣವು ಆತನಿಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದೊಂದು ಶೋಚನೀಯ ವಿಚಾರವು. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಜನು, ಶತ್ರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾದಾಡಿ ಆಯುಧದ ಮೊನೆಯಿಂದ ಹತನಾದರೆ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅವನಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ನಮ್ಮ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ಆ ಬಗೆಯ ಮರಣಸೌಭಾಗ್ಯವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೩೯ ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಹುವೆನತ್ತಾಂಗನಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಚಾಲುಕ್ಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ವೈಭವದ ಪರಮಾವಧಿ ಮೇರೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆ ತರುವಾಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯಗೋಚರನಾಗುತ್ತಲಿಲ್ಲ. ೬೩೯ ರಿಂದ ೬೫೦ ರವರೆಗಿನ ಈ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನು ಕ್ಷಯರೋಗವೀಡಿತನಾಗಿ ಹಸಿಗಿಹಿದಿದ್ದನೆಂದೋ ಅಥವಾ ಪಾರ್ಶ್ವವಾಯುವ್ಯಾಧಿವೀಡಿತನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ತನಾಗಿದ್ದನೆಂದೋ ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಮನಬಂದಂತೆ ಊಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಎಂತಹ ಲೋಕೈಕವೀರನೇ ಅದರೂ ಮಾನವನು ಕರ್ಮಾಧಿದೇವತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನಡೆಯಬೇಕಾದ ವಿಧಿಯು ತಪ್ಪವಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದುರಂತವ್ಯಾಧಿಗೆ ವಶನಾಗಿ ತನ್ನ ಕೊನೆಗಾಲವನ್ನು ಕಳೆದಿರಬಹುದು.

ಡಾ. ಫ್ಲೇಟರ ಹೇಳಿಕೆಯಮೇರೆಗೆ ಪುಲಿಕೇಶಿರಾಜನಿಗೆ, ಅದಿತ್ಯವರ್ಮ, ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜಯಸಿಂಹವರ್ಮ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯವರ್ಮನು ಈಗಿನ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಒಕ್ಕರ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತಗಳಿರುವ ನಾಡನ್ನೂ, ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನು ಸಾವಂತವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ ಉತ್ತರ ಕೊಂಕಣ ಪ್ರಾಂತವನ್ನೂ, ಜಯಸಿಂಹವರ್ಮನು ಗುಜರಾತು ಪ್ರಾಂತವನ್ನೂ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾಗಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೂರನೆಯವನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತಂದೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಸಾತ್ರನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಾಡಾಮಿಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ವಳಿತವಾಗಿದ್ದ ನಾಡನ್ನೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅದ್ವಿತೀಯ ವೀರನೆನಿಸಿ, ಅಖಂಡಿತಪ್ರತಾಪಿಯೆನಿಸಿ, ಕರ್ಣಾಟಕರ ಸಾರ್ವಭೌಮಾಧಿಪತ್ಯಿಯ ಯಶೋಮಹಿಮೆಯನ್ನು ದಿಗ್ವಿಜಯಗಳಲ್ಲೂ ಬೆಳಗಿಸಿ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂಬ ಅದ್ವಿತೀಯಪದವಿಗೆ ಏಕಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ, ಪರಮಭಟ್ಟಾರಕ, ಪರಮಮಹೇಶ್ವರ, ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಶ್ರೀ ಪುಲಿಕೇಶಿ ನರವರೇಣ್ಯನ ಕೀರ್ತಿಪ್ರಭೆಯು ಅಖಿಳಕರ್ಣಾಟಕ ನಿವಾಸಿಗಳ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲ್ಲೂ ಸರ್ವದಾ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರಲಿ ! ಶ್ರೀವರನು, ಈ ಜ್ಯೋತಿಯ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಅವರ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅವರಲ್ಲಿ ಮನೆವಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಪ್ಪತೆ ಅಸೂಯತೆ ಅನೈಕಮತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ ಉದಾರತೆ, ವಿಶಾಲಭಾವ, ಏಕಮತ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನೂ, ಹೇದಿತನ ಕ್ಷುದ್ರತನಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಧೈರ್ಯ ಶೌರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಭಾವೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ಇವುಗಳ ಏಕಮತ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ನಿರಂತರ ಪರಿಶ್ರಮ ಮುಂತಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠಗುಣಗಳನ್ನೂ ದಯೆಗೈದು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ತಥಾಸ್ತು.

ಶ್ರೀರಾಮ ಸಹಾಯಂ

ಸು ಬೋಧ ಕು ಸು ಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ
(ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸ ಪುಸ್ತಕಾವಳಿ)

ಮುನ್ನುಡಿ : —

ಇಂದು ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಗೊಂಡು ಜನಾಂಗದ ನಿತ್ಯವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಗೀತವಿದ್ಯಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರಾದ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಭೌಮರೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ಯಾವುದೊಂದು ದೇವಸ್ಥಾನ - ಧರ್ಮಸ್ಥಳವನ್ನಾಗಲೀ, ಮದುವೆ ಮುಂಜಿ ಮುಂತಾದ ಶುಭ ಕಾರ್ಯ ನಡೆವ ಗೃಹವನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಕ್ಕಲ್ಲಿ, ಸುಶಿಕ್ಷಿತನಾದ ಮೇಳದವನು 'ತ್ಯಾಗರಾಜ' ಮುದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಸಮನೋಹರವಾದ ವಾದ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಸಿ ಶ್ರೋತೃವನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವನು. ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಸುಶಿಕ್ಷಿತಳಾದ ನವವಧುವು ತ್ಯಾಗರಾಜ ಕೃತಿಯನ್ನೇ ವೀಣಾ - ವೇಣು 'ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ' ಮುಂತಾದ ಗಾಯನ ಸಾಧನಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಾಡಿ ಮನರಂಜನೆ ಮಾಡುವಳು. ಯಾವುದೊಂದು ಭಜನ ಮಂದಿರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಭಾಗವತರು, ಪರವಶರಾದವರೋ ಎಂಬಂತೆ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ದಿವ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೇ ಹಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿ - ಹೊಂದಿಸುವರು. ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟರೆ ಜೊತೆಯ ಪ್ರಯಾಣಿಕನು ಗೋಣಗುತ್ತಿರುವ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಖಂಡ ಚರಣವು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳದಿರದು. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಯಾಚಿ ಸುವ ತಿರುಪೆಗಾರನಿಗೂ ಅದೇ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಕೀರ್ತನವೇ ಜೀವನಾಧಾರವಾಗಿರುವುದು. — ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ರಾಜಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜಮಂದಿರಗಳಲ್ಲೂ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲಾಪ್ರವೀಣರು, ಆ ಗಾನ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಕೃತಿರತ್ನ ಕಂಠಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಜ್ಯೋತಿಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರಾಥಮ್ಯದಿಂದ ದರ್ಶಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಶ್ರೋತೃ ವರ್ಗ

ವನ್ನು ಆನಂದಾಮೃತ ಶರಧಿಯಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿಸುವರು. ರಾಜಕನ್ಯೆಯರೂ ನಾಗರಿಕ ಕುಲಕನ್ಯೆಯರೂ ವಿಣಾ ವೇಣಾ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹಾಯ ಗೊಂಡು ಆ ತ್ಯಾಗರಾಜ ರಚಿತವಾದ ದಿವ್ಯ ನಾಮಾವಳಿಗಳನ್ನೇ ಕೀರ್ತಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು. ಹೀಗೆ ಪಾಮರ ಪಂಡಿತ, ಭಿಕ್ಷುಕ ಲಕ್ಷಾಧಿಪ, ಬಾಲಕ ವೃದ್ಧ, ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ, ರಾಗಿ ವಿರಾಗಿ, ರಸಿಕ ಭಾಗವತ, ಲೌಕಿಕ ತಾತ್ವಿಕ ಮುಂತಾದ ಜನಾಂಗದ ಕೇವಲ ಕೀಳುದೇಸೆಯಲ್ಲಿರುವವರಿಂದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ದೇಸೆಯಲ್ಲಿರುವವನವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಭುಕ್ತಿ - ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವೆನ್ನಿಸುವಂತಹ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಗಾನ ಪ್ರಸಾಜದಲ್ಲಿ ಅಖಂಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮ ಭಕ್ತಾಗ್ರಣಿ - ತ್ಯಾಗರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಯವರನ್ನು ಸಂಗೀತ ವಿಷ್ಣು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮರೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೇನಿದೆ? —

ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪುರುಂದರ ದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಮುಂತಾದ ದಾಸವರ್ಯರ ಪುಣ್ಯ ನಾಮಗಳಂತೆಯೇ ತೆಲುಗು ತಮಿಳು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ದಿವ್ಯ ನಾಮವೂ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಈ ಮಾಹಾನುಭಾವರ ಅವತಾರ ಕಾಲದಿಂದ ಈವರೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಾವಿರಮಂದಿ - ಎಷ್ಟು ಲಕ್ಷಮಂದಿ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅವರ ದಿವ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಲೌಕಿಕ ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಭಗವತ್ಪರವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅವಳವು — ಮತ್ತೆಷ್ಟು ಕೋಟಿ ಮಂದಿ ಅವರ ಗಾನ ಸುಧಾರಸ ಪಾನಮಾಡಿ ಪರಮಾನಂದ ಸ್ನಾನಂತರಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ದುಸ್ತರ ತಾಪ ತ್ರಯಗಳನ್ನೂ, ಈಷಣತ್ರಯಗಳ ಹಂಬಲನ್ನೂ ಮರೆತು, ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಕಾಲವಾದರೂ ರಘುಕುಲ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ, ಶಾಂತತೆಯ ಸುಖಾನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವು. ಅವರು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಈ ದಿವ್ಯ ಸಾಧನದಿಂದ ಅಂದಿರುವ ಇಂದಿನವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಲಕ್ಷ ಮಂದಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಇಹಲೋಕ ಜೀವಿತವನ್ನೂ, ಮನ

ಶ್ಯಾಂತಿಯನ್ನೂ, ಪರಗತಿಯನ್ನೂ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರು,—ಗಳಿಸುತ್ತಲಿರುವರು ಎಂಬುದಕ್ಕಾದರೂ ಎಣಿಕೆಯುಂಟೆ? ಇಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರದೇ ಅಲ್ಲವೆ ನಿಜವಾದ ಸೌಭಾಗ್ಯವು? ಇಂತಹ ಮಹಾ ಪುರುಷರೇ ಅಲ್ಲವೆ ನಿಜವಾದ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕರು; ಇಂತಹ ಪುರುಷ ಪುಂಗವರೇ ಅಲ್ಲವೆ ಅನ್ವರ್ಥ ಸಾರ್ವಭೌಮರು!—

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಈ ಜರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಕೀಳ್ವೆನೆಯಿಂದ ಜೀವಿತದ ಉನ್ನತ ದರ್ಜೆಗೇರಿದ ಒಬ್ಬ ವ.ನ.ವ್ಯನ ಜರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತಹ ವಿಶೇಷ ಏರ್ಪಕ ಇತಿಗಳಾಗಲೀ, ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಲೀ ಹಲವು ಘಟನಾವಳಿಗಳಾಗಲೀ ಬಾರವು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವನ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದು - ಲೌಕಿಕ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅವರು ಶ್ರೀರಾಮಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಆತೀತವಾಗಿ ಗಳಿಸಿ ಅಂತರ್ಯಾಗಿ ತಾವು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಭಾಗ್ಯ ಸುಖಾನುಭವವನ್ನು ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಾದಿ ಸಾಧನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಕಲರ ಅನುಭವಕ್ಕೂ ತಂದು ಕೊಟ್ಟು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅನಿರಾಶಿಯಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಪರದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಈ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಯು ಕನ್ನಡಿಗ ಮಹಾಜನರಿಗೂ ಮನಃಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಆ ಮಹಾನುಭಾವರಲ್ಲೂ ತನ್ನೂಲಕ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲೂ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು, ಎಷ್ಟು ಅಲ್ಪ ರೀತಿಯಿಂದಲಾದರೂ ಉದಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾದರೆ ಅದೇ ನಮ್ಮ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಫಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥರಚನೆಗೆ ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ “ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಸ್ವಾಮಿ ಚರಿತ್ರಿರಮ್ ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವೂ, ‘ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಹೃದಯಮು’ ಎಂಬ ಅಂಧ್ರ ಗ್ರಂಥವೂ, ‘ Thyagaraja ’ ಎಂಬ ಅಂಗ್ಲ ಗ್ರಂಥವೂ ಸಹಾಯಕಗಳಾದುದರಿಂದ ಆಯಾ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕರ್ತರಿಗೆ ಈ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು
ತಾ|| ೨೫-೮-೧೯೨೯

ಇತಿ ಸುಜನ ವಿಧೇಯ,
ಯಂ. ರಾಮರಾವ್.

ಶುದ್ಧ ಸೀಮಂತಿನಿ - ಆದಿತಾಳೆ

- ಮ. ಜಾನಕೀರಮಣ ಭಕ್ತ ಸಾರಿ - ಜಾತ ಪಾಹಿ ಸಕಲಲೋಕಶರಣ ಜಾ.
ಲ. ಗಾನಲೋಲ ಘನತಮಾಲಿನೀಲ - ಕರುಣಾಲವಾಲ ಸುಗುಣತೀಲ ಜಾ.
ಚ. ರಕ್ತನಳನದಳನಯನ ನೈಪಾಲ - ರಮಣೀಯಾನನ ಮುಕುರಕನೋಲ ಜಾ.
ಭಕ್ತಿ ಹೀನಜನಮದಗಜಜಾಲ - ಪಂಚವದನ ತ್ಯಾಗರಾಜವಾಲ ಜಾ.

ಸುಬೋಧ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಸ್ವಾಮಿ

❧ ಶ್ರೀರಾಮ ಸಹಾಯಂ ❧

ಗಾನ ವಿದ್ಯಾ ವಿಶಾರದ - ಶ್ರೀರಾಮ ಭಕ್ತಾಗ್ರಣಿ

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಸ್ವಾಮಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

“ಜನನ-ಬಾಲ್ಯವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ”

ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ಹಲವು ಮಂದಿ ಭಕ್ತ ತಿರೋಮಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಲೋಕ ಸಂಗ್ರಾಹಕರಾಗಿ ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಪೌರಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದ ಧ್ರುವ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಾದಿಗಳಂತೆ ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನಾದಿ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಪಥಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಭಗವಾನನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಲೌಕಿಕ ಜೀವಿತದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಆತನ ಸೇವೆಯೆಂಬ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಆಚರಿಸಿ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶ ಭೂತರಾಗಿ ಮೆರೆದ ಮಹಾನುಭಾವರು ಕೆಲವರು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಭಗವದ್ಗುಣ ರಾಶಿಯನ್ನು ಮೃದಾಮಧುರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪಾಡಿ,-ಪಾಪಾಣ ಹೃದಯಗಳನ್ನಾದರೂ ಕರಗಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವವನ್ನು ಉತ್ಪಾದನ ಮಾಡುವ ಅಂತಹ ಕವಿತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಹಸ್ರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಾನವ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ, ವಿಷಯಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದ ಅವುಗಳನ್ನು ಭಗವತ್ಪರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕರಾದ ಮಹಾಮಹಿಮರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು.

ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಪಂಥದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀರಾಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಂಬೀ ಎರಡು ಭಗವದವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಅನಂತಾನಂತ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸಹಸ್ರ ಮುಖಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸಾದಿ ಮಹಾಮಹಿಮರಂತೆಯೇ ಶ್ರೀವರದನ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಗಳಿಂದ ಹಾಡಿ ಪಾಡಿ ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠರು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಹಲವರು ಉದಯಿಸಿದರು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗೋಸ್ವಾಮಿ ತುಲಸೀದಾಸ, ಮಾರಾಬಾಯಿ ಕಬೀರ, -ಚೈತನ್ಯ ದೇವ ಮುಂತಾದ ಭಕ್ತ ಶಿರೋಮಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲೂ ನಾಮದೇವ ಜಯದೇವ ತುಕಾರಾಮ ಮುಂತಾದ ಸಾಧು ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮುಂತಾದ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಜನ್ಮಿಸಿ ಮಾನವ ಕೋಟಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರು. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸಾದಿಗಳು ಪಂಡಿತಾವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಗೀರ್ವಾಣ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಮೇಲ್ಕಂಡ ಭಕ್ತವರ್ಯರು ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲದ ಪಾಮರ ಜನಸಮುದಾಯವೂ ಭಗವದ್ಗುಣ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಸರ್ವಸುಲಭವಾದ ನಿತ್ಯವ್ಯವಹಾರದ ದೇಶಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಮಹತ್ವದ ರಹಸ್ಯ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಪಾಡಿ ಲೋಕಸೇವೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿಲಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಜಗತ್ಪಾಲನೆಯ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ದೇವತೆಯಾಗಿ, ಜಗದ ಅನಂತ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯ ಕಷ್ಟತಾಪತ್ರಯಗಳಿಂದ ದೂರಮಾಡಿ ಕಾಪಾಡಲುಳ್ಳ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯು ಎಲ್ಲೋ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿ ಅನಂತಾಸನ, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ತನ್ನನ್ನಾರಾಧಿಸುವ ಭಕ್ತರ ಹೃದಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸಿ, ಸರ್ವದಾ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸಿ, ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಜಕರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದಿತ್ತು ಕಾಪಾಡಿದ, ಆ ಮಹಾಮಹಿಮರ ಮಹದುಪಕಾರವನ್ನು, ಜನಾಂಗವು ಯಾವ ಬಗೆಯ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರ ಮಾಡಿ ತೀರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವುದು ? —

ಮಾನವನು ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಿಕೃತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಸರಿಸುವ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪಂಥವು ಮಿಕ್ಕ ಎರಡು ಮಾರ್ಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸುಲಭವೂ ಸರ್ವರ ಅನುಸರಣೆಗೂ ಸಾಧ್ಯವೂ ಆಗಿರುವುದಕ್ಕೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಇತರ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ - ದುರ್ಬಲರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸುವಂತಹ ಸರ್ವ ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲವು ಸಾಧನಗಳೇ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುವು. ಈ ಭಕ್ತಿಪಂಥಕ್ಕೆ ಪುರಾಣ ಹರಿಕಥೆ ಭಜನೆ ಮುಂತಾದುವು ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಮುದಾಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ ಸಾಧನಗಳಾಗಿರುವುವು. ಈ ಹರಿಕಥಾ ಭಜನೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿರುವ ಸಂಗೀತವಾದರೋ ಜನಮನದ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉಪಕರಣವಾಗಿರುವುದು. - 'ಶಿಶುವೇತ್ತಿ ಪುಶುವೇತ್ತಿ ವೇತ್ತಿಗಾನ ರಸಂ ಫಣಿಃ' ಎಂಬ ಲೋಕೋಕ್ತಿಯಂತೆ, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಶಿಶು ಪಶುಗಳನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಬಲ್ಲ ಗಾನಮಹಿಮೆಯು ಜ್ಞಾನಪ್ರಧಾನರಾದ ಮಾನವರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು ಏನಗಾಧವು! ಇಂತಹ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉಪಕರಣವನ್ನು ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡೇ ಉತ್ತರದೇಶದ ತುಲಸೀದಾಸ ಕಬೀರ ಮಾರಾಬಾಯಿ ಪ್ರಭುತಿಗಳೂ, ಕರ್ಣಾಟಕದ ದಾಸವರ್ಯರೂ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಆಂಧ್ರ ದ್ರವಿಡ ದೇಶಗಳ ಭಕ್ತ ಶಿರೋಮಣಿಗಳೂ ಭಗವದ್ಗುಣಮಾಲೆಯನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಗಳಿಂದ ಕೀರ್ತಿಸಿ, ಮಾನವ ವರ್ಗದ ಪರಗತಿ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವರು.

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿ ತಮ್ಮ ಪರಮ ಸಾಧುಜೀವನ, ಋಷಿಸದೃಶವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ನಾರದಾದಿಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುವಂತಹ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತನೆ, ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನೇ ಸರ್ವಾಧಾರಕನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ದೇವಾದಿದೇವನು ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನ, ಅಮಾನುಷ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಥಮಿ, ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಎಂಭತ್ತಿಂಟು ವರ್ಷಕಾಲ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಗಿದ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರ ದಿವ್ಯ ಜೀವಿತವು ಪಠನೀಯವಾದುದು, ಅನುಕರಣೀಯವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ಪುಣ್ಯದಾಯಕವಾದ ಆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಂದರಿಸೋಣ!

ಈಗಿನ ಮದರಾಸು ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ತಂಜಾವೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಸಟ್ಟಣದ ಪಕ್ಷಿಮಕ್ಕೆ ಹದಿನೈದು ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ *ತಿರುವಳ್ಳೂರು ಎಂಬೊಂದು ಊರುಂಟು. ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಿರಿರಾಜ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಎಂಬ ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ತ್ರಿಲಿಂಗ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆತನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಯಾರಿಗೂ ಕಡಮೆಯನ್ನಿಸದಷ್ಟು ಪ್ರಾಧಿನಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದನು. ಆತನ ವೇದಾಂತಪರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಆಗ ತಂಜಾವೂರಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದ ಪಾಹಜಿ ಎಂಬ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರಾಜನ ಚಿತ್ತವನ್ನೂ ಆಕ

*ತಿರುವಳ್ಳೂರು ಎಂತಹ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಪೂರ್ವ ಯುಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಚಾರವೆಂದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯು, ಆ ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ರಾಕ್ಷಸರ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದು ತನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು 'ತ್ಯಾಗ ರಾಜ' ಎಂಬೊಂದು ಮೂತಿ-ಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಎಂದೂ ಬಿಟ್ಟು ಕಡೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಶ್ವರದ ಸೈನ್ಯ ಸಹಾಯಗಳಿಂದಲೇ ರಾಕ್ಷಸರೊಂದಿಗೆ ಮಾಡುವ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯ ಸಂಪಾದನೆಯಾಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಬೇರೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು, ಇತರ ಕೆಲವರು ದೈತ್ಯರನ್ನು ಅಡಗಿಸಲು ಮುಚುಕುಂದ ನೆಂಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋತ್ತಮನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ತ್ಯಾಗರಾಜ ವಿಗ್ರಹದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ತನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಮರೆತು, ಅದನ್ನು ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ದೈತ್ಯರಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತದೆ ಮುಚುಕುಂದರಾಜನು ಅವರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದ ತರುವಾಯ, ಈ ತಿರುವಳ್ಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ದೇವಾಲವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸ್ಥಿಸಿದನು. ಆ ರಾಜನೇನೋ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀಯಸ್ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದನಾದರೂ, ಇಂದ್ರನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ, ತನ್ನ ಮಹೋನ್ನತಸ್ಥಾನದಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗಿ ಚುಡಾಲನಾಗಿ ಜನಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅದರ ಗುರುತಿಗಾಗಿ ತಿರುವಳ್ಳೂರು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಮಸ್ತ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲೂ ಒಬ್ಬ ಚಂಡಾಲನು ಇಂದ್ರನ ಗುರುಕೂದ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಉತ್ಸವದ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದು, ಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ.

ಷಿಸಿದ್ದುವು. ಗಿರಿರಾಜ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾನೈಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತಲೆದೂಗಿದ್ದ ರಾಜನು, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನನ್ನು ಉಚಿತ ರೀತಿಯಿಂದ - ಉದಾರ ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಆತನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ವೋಷಕನಾಗಿದ್ದನು.

ರಾಜಾಶ್ರಯದಿಂದ ಉಪಜೀವಿತನಾಗಿ ಸಹವಾಸಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಗುಣನಡತೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನೂ, ವಿದ್ಯಾವೈದ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದ ಸಹಾಯಕನೂ ಆಗಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಯುಕ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹಿತನಾಗಿ, ಆಶ್ರಮಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಸಕಲರ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ದಂಪತಿಗಳ ಉದರದಲ್ಲಿ ಐದುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ವರ ವಿಚಾರವು ಎಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಐದನೆಯ ಮಗನಿಗೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ರಾಮಬ್ರಹ್ಮಂ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದನು. ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನಾದರೂ ತಂದೆಯಷ್ಟು ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸದಿದ್ದರೂ, ಸಂಸ್ಕೃತಾಂಧ್ರಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿನ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಸದ್ಗುಣ ಸನ್ನಡತೆಗಳಿಂದ ತಂದೆಗೆ ತಕ್ಕ ಮಗನು ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಅನ್ವರ್ಥ ನಾಮಧೇಯಗಳನ್ನಿಸಿದ್ದ ಶಾಂತಾ ಎಂಬ ಕಾಂತಾಮಣಿಯು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದಳು. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪಂಚಾಪಕೇಶ, ರಾಮನಾಥ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಉದಯಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ಕಾಲಾನಂತರ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭಾರ್ಯೆಯು ಪುನಃ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೫೯ ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಒಂದು ಶುಭ ದಿನದ ಶುಭ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಶಿಶುವನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು. *ಈ ಶಿಶುವಿನ ಜನನ ಮುಹೂರ್ತದ ಶುಭ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ, ಚಂದ್ರತಾರಾಯೋಗಗಳ ಉಚ್ಚ ದೇವತೆಯನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ

*ತ್ಯಾಗರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳು 'ಗಿರಿರಾಜ ಸುತಾತನಯ' ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಂಶ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ (ಗಿರಿರಾಜ ಕವಿಯ ಮಗಳ ಮಗ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ) ಅವರ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಗಿರಿರಾಜ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವರ ಮಾತಾಮಹನೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ 'ಬ್ರಹ್ಮಂ' ಎಂಬುದು ವಂಶನಾಮವಾದುದರಿಂದ ಅದು ಪಿತ ಪುತ್ರ ಪ್ರಪುತ್ರರಿಗೆ ಬರುವುದಲ್ಲದೆ, ಪುತ್ರ ಪ್ರಪುತ್ರಿಯರಿಗೆ ಬರಲಾರದು. ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕೀರ್ತನೆಯು, ಅವರ ವಂ

ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ *ಪುತ್ರನಿಗೆ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಧಿನಾಯಕನಾದ 'ತ್ಯಾಗರಾಜ' ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯವನ್ನೇ ಇಟ್ಟು, ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಗಿರಿರಾಜ ಕವಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಮಾರ್ಗದೆಯೂ, ತನ್ನೊಲಕ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಜೀವನವೂ ಮಗನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿದ್ದುವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಾದಿ ಕಲೆಗಳ ಸಹಾಯಗೊಂಡು, ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಣೆಯ ಪೂತಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ, ತನ್ನೊಲಕ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕನ ಕಾರ್ಯವು ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅರ್ಥವಾಯಕವಾದುದಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸರ್ವವಿವಿಧ ವಿಚಾರವಷ್ಟೆ! ಆದರೂ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಆ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೇ ಪರಮಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಯು ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಸ್ಥಿರನಂಬಿಕೆಯಿದ್ದಿತು. ಮಾನವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಉತ್ತಮ ಉಪಕರಣವಾಗಿ ದೇವರದೇವನು ತನ್ನನ್ನು ಕೈಕೊಂಡನಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಆತನಿಗೆ ಅತಿಶಯ ತೃಪ್ತಿಕಾರಕತೆಗಳನ್ನಂಟುಮಾಡಿದ್ದಿತು.

ಹೀಗೆ ದೇವರಿಗೂ ಮಾನವ ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ನಿಲ್ಲುವ ಭಾಗವತರ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಣಿಸಬಹುದು! ಅವರು ದೇವದೇವನಾದ ಶ್ರೀ ನಾಥನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನ ಸೇತ್ರಗಳಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿ, ಭಕ್ತಾಭಿಷ್ಠ ವರಪ್ರದನಾದ ಆ ಮಹಾ ಮಹಿಮನ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಮಾಲೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಅವ್ಯುತಮಯವಾಣಿಗಳಿಂದ ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನಮನವನ್ನು ಭಗವತ್ಪರವನ್ನಾಗಿಸುವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ

ಶವರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದುದೆಂಬುದೂ, ಗಿರಿರಾಜ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವರ ಮಾತಾಮಹನೆಂಬುದೂ ನಿರಾಧಾರ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿವೆ.

*ಆಂಗ್ಲೀಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ರಾಮ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಇಬ್ಬರೇ ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಆದರೆ 'ತ್ಯಾಗರಾಜ ಹೃದಯಮು' ಎಂಬ ಆಂಧ್ರ ಗ್ರಂಥವೂ, ತಮಿಳುಗ್ರಂಥವೂ ಆತನಿಗೆ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿವೆ.

ಸಂಸ್ಥಾಪನೆಯ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವು ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಂದಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು;— ನಡೆಯಲಿರುವುದು ಎಂದೂ ಯಾರಾದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದು ಒರೆಯ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳೂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೂ ಪ್ರಪಂಚ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧ ಅಪ್ರಯೋಜಕರೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಿದೆವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಯ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವು, ಸಾಧುಸಂತರು ಭಕ್ತಭಾಗವತರು ನಿಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕರು ಮುಂತಾದವರಿಂದ ನಡೆವುದರ ಶತಾಂಶದಲ್ಲಿ ಒಂದಂಶದಷ್ಟಾದರೂ ಮೇಲ್ಕಂಡ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಂದಲೂ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆಯಲಾರದು. ಆದರೆ ಅವರಿಂದಲೂ ಆಗತಕ್ಕ ಕೆಲಸವೊಂದುಂಟು. ಪ್ರಪಂಚದ ಅದ್ಭುತ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯವನ್ನೇ ಮುಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆವ ಒಂದು ಅಗಾಧ ಸೈನ್ಯ ಸಮೂಹವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದಾದರೆ, ಅಂತಹ ಆ ಸೈನ್ಯ ಸಮೂಹದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಭಕ್ತಭಾಗವತರು ಶಕ್ತರಾಗಬಲ್ಲರಲ್ಲದೆ, ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೂ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳೂ ಆಗಲಾರರು. ಈ ಇಬ್ಬರ ಉದ್ದೇಶವೂ ಧೈಯವೂ ಜನಗಳನ್ನು ನೀತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಆದರೂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಅಂತಹ ಸೈನ್ಯ ಸಮೂಹದ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾರ್ಗ ತಪ್ಪಿ ಹೋದ ಹಲಕೆಲವರನ್ನು ತಿಕ್ಷಿಸಬಹುದು ಅಷ್ಟೆ! ಆದರೆ ತಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬಲವಂತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಒಬ್ಬನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ನಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಾನೇ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಸುಲಭವೆಂದು ಪ್ರಪಂಚಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ನರಹಂತಕನಾದ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಹಿಡಿದು, ರಾಜ್ಯಾಂಗದವರು ಮರಣ ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ 'ಖೂನಿ'ಗಳು ಕಡಮೆಯಾಗಬಲ್ಲುವೆ? ಮರಣದಂಡನೆಯ ತಿಕ್ಷೆಯು ಭಯಂಕರವಾದುದೇ! ಆದರೆ ಪ್ರಾಣಭಯವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವನಿಗಲ್ಲವೆ ಮರಣದಂಡನೆಯ ತಿಕ್ಷಾಭಯ? ನರಹತ್ಯೆ, ಕಳ್ಳತನ, ದರೋಡೆ ಮುಂತಾದ ದುರಂತ ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವವರ ಹೃದಯ

ಗಳು ಸಕಲ ವಿಧವಾದ ದಯಾ ಭಾವಗಳನ್ನೂ ನೀರಿಕೊಂಡು ಪಾಪಾಣ
 ಮಯವಾಗಿರುವುವು. ಪ್ರೇಮ ಜಲವು ಅಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಒತ್ತಿಹೋಗಿರು
 ವುದು. ಅವುಗಳಮೇಲೆ ತಿಕ್ಷೆಯ ಭಯವು ಏನು ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ಉಂಟು
 ಮಾಡಲಾರದು. ಆದರೆ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಯೋಗ್ಯ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ
 ಕನು ನಿಂತು ತನ್ನ ಮೃದುಮಧುರವಾಣಿಯಿಂದ - ಪ್ರೇಮಮಯ ವಾಕ್ಯ
 ಗಳಿಂದ ಮಾನವ ನಯನೀತಿಗಳನ್ನೂ ಭಗವತ್ತತ್ವ - ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನೂ
 ವಿವರಿಸುವ ಅವ್ಯುತಮಯ ಬೋಧನೆಯ ವರ್ಷವನ್ನು ಸುರಿಸಲಿ ! ಆಗ
 ಆ ನರಹಂತಕನ-ಕಳ್ಳನ - ದರೋಡೆಗಾರನ ಹೃದಯವು ಕರಗಿ ತನ್ನ ದುರಿತ
 ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಅವನು ಮರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಲಾರದೇ ಎಂದು ನೋ
 ಡೋಣ ! ಆ ಹೃದಯವು ಹಾಗೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಕರಗಿ ಮರುಗಿತೆಂದರೆ
 ಸಾಕು. ಮುಂದೆ ಆ ಹಂತಕನು ತನ್ನ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ಅಂತಹ ದುರಿತ
 ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕನು. ಅವನ ಜೀವನ ಪಥವೇ ಬದಲಾಗಿ ಹೋಗುವುದು.
 ಮುಂದೆ ಅವನು ವಾಸಸಾಧಕವಾದ ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗಿ, ತನ್ನಂ
 ತೆಯೇ ಹಲವರನ್ನು ತಿದ್ದುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಬಿಸು
 ವುದು ತಪ್ಪದು. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಭಗವತ್ಪರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ
 ಯಿಂದ - ನಿಷ್ಕಾರ್ಥ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಲೋಕಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದ
 ಭಾಗವತರು ಬೇಕು. ಬೇಕೆಂಬುದು ನಿಜ. ದೈವಿಕವಾಗಿ ಲೋಕೋ
 ದ್ಧಾರಕ ಮಹಾತ್ಮಾರ್ಯಕ್ಕೊಂದೇ ಅವತರಿಸುವ ಅಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರು
 ಬೇಕೆಂದಾಗ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಾರರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಬದಲಿಗೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ
 ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕರಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಕೆಲಸ ನಡೆಸಿತು. ಪುಷ್ಪವೇತನದ ಹಲ
 ವುಮಂದಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಮತ್ತು ಸರ್ವಥಾ ಅಸಂತುಷ್ಟರಾದ ನ್ಯಾಯವಾದಿ
 ಗಳ ಅಸಂಖ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತಲೂ, ಅಲ್ಪ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಇಂತಹ ನೂರಾರು
 ಮಂದಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕರಿದ್ದರೆ ಅವರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋಮಟ್ಟಿನ
 ಶಾಂತಿ ಸುಖ ಸಮಾಧಾನಗಳು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುವು ! ನಿಜ, ಆದರೆ ಈ ವಿಚಾ
 ರವು ಆಡಂಬರಪ್ರಿಯ ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ
 ಮಾರ್ಗವೇನು ?

ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಪಂಚಾಪಕೇಶನು ಅಲ್ಪ

ಸ್ವಲ್ಪ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ಬಡತನದ ಗೃಹಕೃತ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಸಂಸಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಎರಡನೆಯವನಾದ ರಾಮನಾಥನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಇತರ ಬಾಲಕರಂತೆ ಬುದ್ಧಿ ಕುಶಲತೆಯಾಗಲೀ ಚಟುವಟಿಕೆ ಕಾರ್ಯೋತ್ಸಾಹಗಳಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಮಂಕುಬಡಿದಂತೆ ಎಲ್ಲಿ ನಿಂತರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೆ ಬಹು ಸಂತಾಪಕಾರಿಯಾದನು. ಮಠದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಅವನನ್ನು ಯಾವುದೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರಲು ಶಕ್ತವಾಗದಿರಲು, ಅದು ಕೇವಲ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮದ ದೋಷವೆಂದೂ ಅನುಭವಿಸದೆ ಕ್ಷಯಿಸಲಾರದೆಂದೂ ತಿಳಿದು ತಂದೆಯು ಒಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಇಬ್ಬರೂ ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಇಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗಾಗಲು ಮೂರನೆಯವನಾದ ತ್ಯಾಗರಾಜನಿಗಾದರೂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿ ಹಿರಿಯರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು, ಐದು ವಯಸ್ಸಿನ ಆ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಕೂಲಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದನು. ಅದರ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯೆಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಬಾಲಕರಿಗಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರವಾದ ಆಸನದಮೇಲೆ ಕೈಯಲೊಂದು ಬೆತ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಟಿಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಾಧ್ಯ ಮಹಾಶಯನೇ ! ಆತನಿಗಿದ್ದ ಕ್ರೋಧಲೋಭಗಳಿಗೆ ಮೇರೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರದಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಆ ದಿನದ ನಶ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣೆಯು ತಲುಪದಿದ್ದರೆ ಕಾಲರುದ್ರನಂತೆ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕರನ್ನು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾರಣಗಳಿಗೂ ಸಹ ಕೇವಲ ಪಶುಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಬೆತ್ತದಿಂದ ತಾಡಿಸುತ್ತ ಅವಾಚ್ಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬೈಯುತ್ತ ಹೀಗೆ ಆತನು ಮಹಾ ಉಪದ್ರವಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ದಕ್ಷಿಣೆ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಹೊರಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭ ಬಿದ್ದದಿನ, ಶಾಲೆಗೆ ದಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಹುಡುಗರು ಮನಬಂದಂತೆ ಚಿಮ್ಮಿ ಹಾರಿ ಕೂಗುತ್ತ ಬಡಿದಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ- 'ಗುರುವಿಲ್ಲದ ಮಠ' ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯನ ಎದುರಿಗೆ ನಯಭಯಗಳಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರೂ ಸಹ

ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಬಾಲಕರಿಗೆ ವೇತ್ರನೇವೆ (ಚಿತ್ತದ ಪಿಟು) ಯು ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂತೂ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಹುಬ್ಬನ್ನು ಗಂಟುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಬಾಲಕನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೀಗೆ ಸರ್ವದಾ ರೋಷಭೀಷಣನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ, ವದ್ಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನೋ ಎಂಬಂತೆ ಚಿಕ್ಕ ತ್ಯಾಗ ರಾಜನು ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಾಠ ಮಾಡದ ಅವಿಧೇಯರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದು ಸಹಜವೆಂದುಕೊಂಡರೂ, ಅಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆಗೂ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಲೀ ತಾರತಮ್ಯ ವಿಚಾರವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲವೆ? ಆತನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ದುಡ್ಡನ್ನಾಗಲೀ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನಾಗಲೀ ತಂದು ಒದಗಿಸದ ಬಾಲಕರು ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೂ ಕೋದಂಡಕ್ಕೇರಿಸಲ್ಪಡುವರು. ಹುರಿಯಿಂದ ಮೇಲಿನ ತೊಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾಲಕನು ಆ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಮೈಕೈಗಳನ್ನಾಡಿಸಿ ಕಟ್ಟನ್ನು ಸಡಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬಂತೆ ತೋರಿದರೆ ಒಡನೆ ಕೆಳಗೆ ಜೂಪಾದ ಮೊಳೆಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಆ ದುದೈವಿ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಐದು ವಯಸ್ಸಿನ ತ್ಯಾಗರಾಜನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ತಿಳಿಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಈ ಬಗೆಯ ದೃಶ್ಯವು ಎಂತಹ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು ! ಮಠದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಷ್ಟು ಹೊತ್ತೂ ಭಯದಿಂದ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಎಂದಾದರೊಂದುದಿನ, ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಗೆ ಮರಣ ಭೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೀಯುತ್ತ, ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುವುದನ್ನೇ ಎದುರುನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಮಠವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕೈದಿಯಂತೆ, ಒಂದು ದೀರ್ಘನಿಶ್ವಾಸಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಈ ವರ್ಣನೆಯು ಕೇವಲ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆಂದು ವಾಚಕರು ಭಾವಿಸುವರೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯು ಇದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಾಧಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೇಗೆ

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅವರ ಭಾವನೆ ಅಂತಃಕರಣಗಳು ಹೇಗಿರು
ವುವು. ನಿಷ್ಕುರ ವಾಕ್ಯಗಳೂ ದುಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ದುಶ್ಚರ್ಯೆಗಳೂ
ಅವರ ತಿಳಿವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಎಂತಹ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟು
ಮಾಡುವುವು, ಇದರಿಂದ ಅವರ ಆದ್ಯಂತ ಜೀವಿತವೇ ಹೇಗೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗು
ವುದು, ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಮಾನಸ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರಗಳ
ಪರಿಚಯಲೇಶವೂ ಮಿಲ್ಲದೆ. ಪವಿತ್ರವಾದ ಬೋಧಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರ
ವೃತ್ತಿಯೋ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಂಡು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತಹ ಕೂಲಿ ಮತ
ಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾಲಕ್ಷೇಪಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಮಂದಿ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳು
ಎಂತಹ ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ವಭಾವದ ಮಾನುಷ ವೃತ್ತಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ
ಸಂಗತಿಯು ಇನ್ನೂ ಹಲವರು ಕೆಲವರ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವದಲ್ಲಿವಿತ್ತು.
ಇಂತಹ ಬೋಧಕರ ಕೈಕೆಳಗಿದ್ದು ಬೆಳೆದು, ಏಟಿನ ಭಯದಿಂದ ಓಡುವ
ಕುದುರೆಯಂತೆ, ಗಿಳಿಪಾತದಂತೆ ಗ್ರಂಥಪಠಸೆಮಾಡಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ
ಕೆಲವರು ಇರುವುದಾದರೂ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಅವರು ಎದ್ದೆ ಕಲಿತವರು ನಿಜ.
ಹಲವು ನೂರು ಶಿಕ್ಷಣಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಬಾಯಿಪಾಠವಾಗಿರುವುದು ನಿಶ್ಚಯ.
ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥತೆ, ಪರರ ಉತ್ಕರ್ಷತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಹಿಸದ
ಆಸೂಯೆ, ಮುಂಗೋಪ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರಲ್ಲಿರುವ ಗುಣವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಿ
ಯದ ದೋಷೈಕದೃಷ್ಟಿ, ಕ್ಷುದ್ರಭಾವ, ಛಿದ್ರಾನ್ವೇಷಣೆ, ರಸಿಕತೆ ಎಂಬ
ಪದವಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ವಿಷಯಲೋಲಾಸತೆ, ನೀಚವಾಕ್ಯ ಮುಂತಾದ
ಹಲವು ದುರ್ಗುಣಗಳೂ - ಹಾಗೆ ಕಲಿತ ಆ ಪೌಠ ಎದ್ದೆಯೊಂದಿಗೇ ಪಾಠ
ವಾಗುವುದಾದರೂ ತಪ್ಪದು. ನಿಜವಾದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೆಂದರೆ, ಸಹವಾಸಿ
ಗಳೊಂದಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಕಲಿತುಮೆಲಿತು ಸ್ನೇಹಪ್ರೇಮಗಳಿಂದ ಹೊಂದಿ
ಕೊಂಡು, ಅವರ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎದೆಕರಗಿ ಸಹಾಯಕನಾಗು
ವಂತಹ ಬುದ್ಧಿಯ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯಲ್ಲದೆ, ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯ ಸಹಸ್ರ
ಗಳನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಸ್ವಾರ್ಥ
ಸಾಧನ ತತ್ಪರತೆ, ಶಾತ್ಯ ಕ್ರೀಮದ್ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿಂದ ಪರರೊಂದಿಗೆ ಮಾತ
ನಾಡುವುದೇ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅಗೌರವವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂತಹ ಲಕ್ಷಾಂತರ
ಮಂದಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟು

ದೀತು ! ಆದರೆ, ಪೂರ್ವ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಅಸೂಯಾಪರರೂ, ನಿಷ್ಕೂರಿಗಳೂ, ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳೂ ಆಗಿರುವ ರೆಂಬರ್ಥವು ಇದರಿಂದ ತೋರಬಹುದಾದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅನಂತ ಕ್ಷಮಾಪಣೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ಭಾವನೆಯಿದ್ದರೆ ಮಹಾಪರಾಧಿಗಳಾಗುವೆವೆಂದು ಬಲ್ಲೆವು ! ಅವರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರು ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣನಿಧಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸನ್ನಡತೆಗಳಿಂದ ಹಲವು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರಿರುವರು. ಅಂತಹ ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಮಹಾಮಹಿಮರಾದ ಬೋಧಕವರ್ಗಕ್ಕೆ ತಿರಸಾ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ, ತೋಟದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಪೈರಿನೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ - ಪೈರಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ವಿಘ್ನಕಾರಿಯಾದ ಕಳೆಯನ್ನು, ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದಲೂ ನಿಷ್ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದಲೂ ಕಿತ್ತು ಬಿಡಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಪೈರಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೋರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಅಲ್ಲವೆ ? —

ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು ತಿರುವಳ್ಳೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತಂಜಾವೂರಿನ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಆರು ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರೀ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ತಿರುವೈಯಾರು ಎಂಬ ಊರಿಗೆ ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ತಿರುವೈಯಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಗ್ರಾಮವಾದ ತಿರುವಳ್ಳೂರಿನಂತಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಯಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಸಮರ್ಥರಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದ್ದಿತು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನು ಆಗಲೇ ಸಂಪಾದನಾತತ್ಪರನೂ, ರಾಮನಾಥನು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ವಶದಿಂದ ವಿದ್ಯಾವಿಹೀನನೂ ಆದುದರಿಂದ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ತ್ಯಾಗರಾಜನಿಗಾದರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು, ತನ್ನ ಪಿತೃಪಿತಾಮಹರು ವಾಸಿಸಿದ್ದ ತಿರುವಳ್ಳೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಿರುವೈಯಾರನ್ನು ಸೇರಿದನು. ತಿರುವಳ್ಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಸಾಗಿದ್ದ ಬಾಲ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ತಿರುವೈಯಾರಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

“ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾ ಶಿಕ್ಷಣ ”

ತಿರುವೈಯ್ಯಾರ್ ಎಂಬ ಊರಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಂಜ ನದವೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿ. ಕೊಲ್ಲಡಂ, ಕಾವೇರಿ, ಕೊಡಮುರುತಿ, ವೆತ್ತಾರ್, ವೆನ್ನಾರ್ ಎಂಬ ಐದು ನದಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಸಮಾನಾಂತರ ರೇಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಸಂಜಾಬ್ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಊರಿನ ಪಾಪತ್ರೈತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಒಂದು ಗಾಥೆಯು ತಮಿಳಿನಲ್ಲುಂಟು. ‘ಕಾತಿಕ್ಕು ವೀಸೈ ಅಧಿಕಮ್ ತಿರುವೈಯ್ಯಾರ್’ ಎಂದರೆ, ‘ತಿರುವೈಯ್ಯಾರು ಕ್ಷೇತ್ರವು ಕಾತಿಗಿಂತಲೂ ಪಾಪತ್ರೈತೆಯಲ್ಲಿ ವೀಸ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚು’ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ದಂತ ಕಥೆಯೂ ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಒಂದಾನೊಂದು ವೇಳೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮೃತನಾದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕ ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯಾಣವಾಗಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಊರ ಒಳ ತಂಗಿರಲು, ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎದ್ದು ನೋಡುವ ವೇಳೆಗೆ, ಅವನು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಅಸ್ಥಿಗಳು ಶಿವಲಿಂಗಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವಂತೆ! ಈ ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವನ್ನು ಕಾವೇರಿಯಲ್ಲೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕಾತಿಯ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನಂತೆ! ಅಷ್ಟಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಸ್ಥಾನಂ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಏಳು ದೇವಾಲಯಗಳು, ಈ ತಿರುವೈಯ್ಯಾರಿನಿಂದ ಮೂರು ಮೈಲು ಸುತ್ತಳತೆಯೊಳಗೇ ಇದ್ದು ಈ ಸ್ಥಳವು ಮಹಾತೀರ್ಥ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಮಹಾ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇದು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯೆಗೆ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿ ಸರಸ್ವತೀ ಪೀಠವೋ ಎಂಬಂ ತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಿತು. ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ದ್ದುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ - ತಂಜಾವೂರಿನ ರಾಜರು ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಸ್ಥಳವು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿತು.

ಇಂತಹ ಪುಣ್ಯ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ, ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತ

ನಾಗಿ ಬಂದು, ತಿರುವಳ್ಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಶುದ್ಧವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಕೈಕೊಂಡು, ಯದೃಚ್ಛಾಲಾಭ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಬಾಲಕ ತ್ಯಾಗರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ವಿದ್ಯೆಯು ತಿರುವಳ್ಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪೂರೈಸದೆ, ಮಹಾ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಈ ತಿರುವೈಯಾನಿನ ಬಾಲ ಪಾಠಶಾಲೆಗೂ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ದುದೈವಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನೂ ಆ ಹಿಂದಿನ ಉಪಾಧ್ಯಯನಂತೆಯೇ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಹು ಕಠಿಣ ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಂತು. ಹಿಂದಿನ ಆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಕಠಿಣನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಆತನಿಗೆ ಉಪವೃತ್ತಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈತನಿಗೆ ಹಾಗಲ್ಲ. ಲೇವಾದೇವಿ, ವೈದ್ಯ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ವಾರೋಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಈತನು ದಿನವೂ ತನ್ನ ಕಾಲವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಾ, ಇಷ್ಟರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಪಾಠ ಕಲಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಸಮಯವನ್ನು ಹವಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಆತನು ಅಸಾಧ್ಯ 'ಇಸ್ಟೇಟ್' ಆಟಗಾರನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ ಅಷ್ಟು ಲೋಪಗಳಿದ್ದರೂ, ಆತನು ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಗರನ್ನು ಮಠದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೂ ಬಿಡದೆ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗಾದರೂ ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲೂ ಅಷ್ಟೇ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು.

ಇದನ್ನು ಕಂಡ ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು ಇನ್ನು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಓದು ಬರಹ ಲೆಕ್ಕ ಇವುಗಳನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಸಿದನು. ಈ ಬಗೆಯ ಅಕ್ಷರ ವಿದ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ನಯ ನೀತಿ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಹೆಚ್ಚು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿದ್ದನು. ಕುಶಲಮತಿಯಾಗಿದ್ದ ತ್ಯಾಗರಾಜನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸದ್ಗುಣ ಸನ್ನದತೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ತನ್ನ ನಡೆವಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಅವಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ವ್ಯವಹಾರ ಭಾಷೆ ಉಲ್ಲಿ ಓದುಬರಹಗಳು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಪಾಠವಾದ ತರುವಾಯ

ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ತಿರುವೈಯಾರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾ ಪಾಠ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆತನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶಾಂತಾದೇವಿಗಾದರೂ ತಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ಭಾಗವತನಾಗುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ತಂದೆಯು ತಮ್ಮ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ತಾಯಿಯು ಅವನನ್ನು ಪುರಂದರ ಕನಕಾದಿ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರಂತೆ ಜನಾಂಗದ ಬೋಧಕ ಪದವಿಗೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಸಾಧಕವಾದ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಆಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಆದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸು ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ವೇಳೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೊಂಡು ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಧಕಬಾಧಕಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಬಹು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಯೋ ಚಿಸಿ, ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತನಾಗತಕ್ಕುದು ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಪವೇ ಆದರೂ, ಸಂಗೀತದೊಂದಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಂಬಲವಿರತಕ್ಕುದೂ ಆವಶ್ಯಕ ವಾದುದರಿಂದ, ಕೆಲವುಕಾಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊಂದತಕ್ಕುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು. ತ್ಯಾಗ ರಾಜನು ಮಹಾ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು.

ತಿರುವೈಯಾರಿನ ಆ ಮಹಾ ಪಾಠಶಾಲೆಯು ಬಹು ಪುರಾತನವಾದುದೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದುದು. ಆದನ್ನು ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ, ಅಚ್ಯುತಪ್ಪ ನಾಯಕನ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿದ್ದ ಗೋವಿಂದ ದೀಕ್ಷಿತ ನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದನು. ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ಸಕಲ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ಪಾಠಪ್ರವ ಚನಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಆ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನ ಅಭಿಲಾಷೆಯಾಗಿದ್ದಿತಂತೆ! ತಕ್ಷಶಿಲೆಯ ಆಯುರ್ವೇದ, ನಳಂದದ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ, ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ, ವಿಕ್ರಮಶಿಲೆಯ ತಂತ್ರವಿದ್ಯೆ, ಕನ್ಹಜಿನ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಮತ್ತು ವಾರಣಾಸೀ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರ ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರೌಢ ಪಾಠಕ್ಕೂ ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಆದನ್ನು ಆತ್ಮೇತ್ರಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟುವಾತ್ರವಲ್ಲ - ಕುಶಲವಿದ್ಯೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿ

ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಆತನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಧರ್ಮಾತ್ಮನ ಈ ಬಗೆಯ ಹೃದಯೋದ್ದೇಶವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಒಂದು ಶತಮಾನಕಾಲ ನಡೆದು ಬಂದು, ತರುವಾಯ ತಂಜಾವೂರು ಆರ್ಕಾಟು ನವಾಬರ ವಶಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಈ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ದ್ರವ್ಯಾಶ್ರಯ ದೊರಕದೆ, ಇಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಸಗಳು ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದುವು. ತ್ಯಾಗರಾಜನು ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣಾದಿ ಪುರಾಣಗಳೂ, ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರ, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ, ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ, ವೇದಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಬಾಲಕ ತ್ಯಾಗರಾಜನು ಅತಿಶಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಕಾಲ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರೊಳಗಾಗಿ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಾಮಾಯಣ ಗ್ರಂಥವು ಆತನ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಪಠನೀಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದ್ದಿತು. ಶ್ರೀರಾಮ ಚೂಡ್ರೆಯ ಹಲವು ಘಟನೆಗಳು ಆತನಿಗೆ ನಿತ್ಯವ್ಯವಹಾರದ ಮಾತುಕಥೆಗಳಂತೆ ಬಳಕೆಯಾದುವು. ಜೊತೆಯ ಬಾಲಕನೊಬ್ಬನು—‘ಅಯ್ಯಾ ತ್ಯಾಗರಾಜಾ, ಈ ದಿನ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾದರೂ ವಿನೋದವಾಗಿ ವಿಹರಿಸಿಕೊಂಡಿರೋಣ ಬರುವೆಯಾ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ತ್ಯಾಗರಾಜನು—‘ಮಿತ್ರಾ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುವರ್ಣ ಮೃಗವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮೃಗಯಾ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ನಾನಾಗಲೇ ಆತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಬೇರಿನ್ನೆಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವುದು!’ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡುವನು. ಮುಂಗೋಪಿಯಾದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಲು ತವ್ವೊಂದಿಗೆ ನೇರೆಂದು ಜೊತೆಯ ಬಾಲಕರು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು—‘ಮಿತ್ರರೇ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗಿಂತಲೂ ಇನ್ನು ಮುಂಗೋಪಿಯೂ ಹಟಮಾರಿಯೂ ಆದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬನುಂಟೆ? ನೋಡಿ, ನಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಷ್ಟು ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದಲೂ ನಯಭಯಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಆತನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದನು!’ ಎನ್ನುವನು. ಅಷ್ಟು ಬೆಕ್ಕ ಮುಸುನಲ್ಲೇ ಆತನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಧರ್ಮಜಡಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಯ ಬಕ್ಕಲ

ಗಿತ್ತಿಯು ಶೃಂಗಾರ ಜೇಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ತನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವೆನು ಎಂದು ಪಿಂಡಿಸಲೆತ್ತಿಸಿದರೆ, ಆಗಲೂ ಆ ಗುಣನಿಧಿಯು,--‘ಎಲೆ! ಎನೆನ್ನುತ್ತಿರುವೆ? ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸಮಯಾಸಮಯಗಳ ಗಮನವಿಲ್ಲದೆ ಪಿಂಡಿಸಿದ ಶೂರ್ಪನಖಿಗೆ ಏನು ಗತಿಯಾಯಿತೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲವೋ, ಜೋಕೆ!’ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವನು.

ತಂದೆಯ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ಬಾಲಕ ತ್ಯಾಗರಾಜನು ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನಾದರೂ, ಆತನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ತರ್ಕವ್ಯಾಕರಣಾದಿ ನೀರಸ ಪಾಠಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಆಸೆ ಕೈಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಜನ್ಮ ಸುಖಾರವೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದುದಾದುದರಿಂದ, ಈಗ ಆತನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಠವೂ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಲೀ ಜನ್ಮ ಸಾಫಿ-ಕೃತ್ಯಾಗಲೀ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗಲಾರದ ಈ ತರ್ಕಗಳಿಗಾಗಿ ಸತತಕ್ಕೆ ಶ್ರಮೆಯೂ ಕಳೆಯತಕ್ಕ ಕಾಲವೂ ವೃಥಾವೆಂದೇ ಆತನ ಭಾವನೆಯಾಗಿದ್ದಿತು! ತರ್ಕವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗತಕ್ಕುದು ಅನುಸಂಯೋಗವಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಭಜಿಸೆಂದು ಆತನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೀಗೆಂದು ಬೋಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಕಲ್ಯಾಣಿ ರೂಪಕತಾಳ

- ಪ. ಭಜನ ಸೇಯವೇ ಮನಸಾ - ಪರಮ ಭಕ್ತಿತೋ ಭ.
- ಅ. ಅಜರುದ್ರಾದುಲಕು ಭೂ ಸು
ರಾದುಲಕರುದ್ರೇನ ರಾಮ ಭ.
- ಚ. ನಾದಪ್ರಣವ ಸಪ್ತಸ್ವರ - ವೇದವರ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾ
ಣಾದಿ ಚತುಷ್ಟಪ್ತಿಗಳಲ - ಭೇದಮು ಕಲಿಕೇ
ವೋದಕರ ಶರೀರಮೆತ್ತಿ - ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗಮುನು ತೆಲಿಯನಿ
ವಾದತರ್ಕಮೇಲ ಶ್ರೀ ಮ - ದಾದಿ ತ್ಯಾಗರಾಜನುತುನಿ ಭ.

ಇಂತಹ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಇದ್ದ ಆ ಬಾಲಕನು ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕುಳಿತು, ನೀರಸವೆಂದು ತೋರಿದ ಆ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿವ ಮಾರ್ಗವಾವುದು ? ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಗಾನವಿದ್ಯೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದ್ದ ಆತನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸಸಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಆಹಾರ ಪಾನೀಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ಬೆಳೆಯಲಿತ್ತು ಒಂದು ಸಾಧನವೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿತು. ತಿರುವೈಯಾರಿನಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜನ ಮನೆಯಿದ್ದ ಉತ್ತರದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಮಣದಾಸ ಅಥವಾ ಶೊಂಟಿ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ ಎಂಬೊಬ್ಬ ವೈಣಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ತಂದೆಯಾದ ಶೊಂಟಿ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನೆಂಬಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆ ಮನೆ ತನದವರು ತಂಜಾವೂರು ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವೈಣಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದರು. ಆತನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ; ಬಾಲಕ ತ್ಯಾಗರಾಜನು ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಮತ್ತು ಮನೆಯ ಹಲ ಕೆಲವು ಗೊಂದಲಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆಯನ್ನು ಮಿಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೋಗಿ ಕೇಳಿ ಪರಮಾನಂದಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಂಸ್ಕಾರ ಬಲದಿಂದ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿನಕವಾಗಿದ್ದ ಈ ಗಾನರಸವು ಸಂಜೇಂದ್ರಿಯ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಆತನು ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಜೀವಮಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗದಲ್ಲೇ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಗಾನವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಪ್ರತಿಭೆಯೂ ಇದ್ದ ವಿಚಾರವು ಏಕು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ತಂದೆಯಾದ ರಾಮ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಜೆಗೆ ತ್ಯಾಗರಾಜನು ಪಾಠಶಾಲೆಯ ವಿರಾಮ ವೇಳೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ವೈಣಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮನೆಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಚಾರವು ತಂದೆಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿತಾದರೂ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾಭಿಲಾಷೆಯು, ತನ್ನ ಮಗನ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮುಪ್ಪು ನ್ನೊಂಟುಮಾಡುವುದೆಂದು ಆತನು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂದು ತ್ಯಾಗರಾಜನು ಣಾನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತರ್ಕವ್ಯಾಕರಣಾದಿ ಶುಷ್ಕ ವಿಚಾರ

ಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತುಗಳೆಯಲಾರನೆಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನೋ, ಅಂದು ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ನುಡಿದಿದ್ದ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತೆಂದುಕೊಂಡನು. ಅವರಿಗೆ ತ್ಯಾಗರಾಜನಿಗೆ ಕಾವ್ಯ ನಾಟಕಾದಿಗಳ ವರೆಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಪಾಠನಡೆವಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಗ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ಅದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಕೆಡುಕಾಗಬಹುದೆಂದು ಚಿಂತಿಸಲು ಅವಕಾಶ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕಸಂಧಾಗ್ರಾಹಿಯೂ, ಸ್ವಯಂವಿಚಾರತೀಲನೂ ಆದ ಮಗನು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಅತ್ಯುತ್ತಾಹಿಯಾಗಿ ಆತುರ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಬೇರೊಂದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಲವಂತಪಡಿಸುವುದು ಯಾರಿಂದ ಸಾಧ್ಯ? ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಒಂದು ಶುಭದಿನದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತ ಶೊಂಟಿ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ಬಳಿ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನಿತ್ತು ಕೀರ್ತಿ ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ವಿದ್ವಾಂಸನೂ ಬಾಲಕನಿಂದ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ಕೇಳಿ ಬಹು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ಶಾಂತಾದೇವಿಯು ತಾನು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಿಂದ ಕಲಿತಿದ್ದ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಹಲಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಾಗರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. ತ್ಯಾಗರಾಜನು ಕೋಗಿಲೆಯಂತೆ ಮಧುರವಾದ, ಕರ್ಣಾನಂದಕರವಾದ, ಕಂಠಸ್ವರದಿಂದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಾಡಿದ ಕೀರ್ತನೆಯು ಆ ವೈನಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸನ ಚಿತ್ತಹರಣಮಾಡಿತು. ಬಾಲಕನು ಪ್ರತಿವಾತಿಲ್ಲದೆ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ದಿನಗಳು ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲ, ಕ್ರಮಪಾಠವಿಲ್ಲದೆ ಆತನು ಈವರೆಗೆ ಕಲಿತಿದ್ದ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿಸಿ ಕೇಳಿ, ಆ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಅವುಗಳನ್ನು -ಅಶುದ್ಧ ಪಾಠವೆಂದು ತೋರಿದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಿ, ನೂತನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನು. ತ್ಯಾಗರಾಜನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಏಕಸಂಧಾಗ್ರಾಹಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಗುರುವು ಒಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾ, ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು. ತ್ಯಾಗರಾಜನು ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯಂತೆ ತಾಳಲಯಗತಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ

ಆತನ ಮನೋಹರ ಕಂಠದಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ದಿವ್ಯ ಗೀತಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವರು ರೋಮಾಂಚಹೊಂದಿ ಪರಮಾನಂದಮಗ್ನರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಟ್ಟಣಂ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಐಯರೆಂಬೊಬ್ಬ ಗಾಯನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಾವು ರಚಿಸಿದ್ದ 'ಧನ್ಯುಡೆವಡು?' ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ — 'ಓ ದಾಶರಥಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ವರವರ್ಣಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನದಿಂದ, ಉತ್ತಮವಾದ ಮದ್ದಳೆ, ತಾಳ, ತಂಬೂರಿ, ವೀಣೆ ಮತ್ತು ಮುರಲಿ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ಸಹಾಯಗೊಂಡು, ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಭಜಿಸುವ ಧನ್ಯನಾದು ಪ್ರಭೋ!' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ, ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಈ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಪಥದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತ್ಯಾಗರಾಜನು ಆ ವೈಣಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲವಿದ್ದನು, ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣಹೊಂದಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾದುದನ್ನು, ಎಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟವಿಚಾರವು ತಿಳಿಯಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಕ್ರಮ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುದೇ ಆತನಿಗೆ ಬಹುಕಾಲ ದಾನವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗವಾದುದಾದ ಸಂಧಿತರೇ ತಲೆದೂಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾದ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

“ ಕೃತಿರಚನೆ ”

ಸೃಷ್ಟೀತನರಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಾಂತರ ಸಂಸ್ಕಾರ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸುವ ವಿದ್ಯೆ, ಬುದ್ಧಿ ಕೌಶಲ್ಯ, ಧನ ಯೌವನಾದಿಗಳು, ದೇಹಬಲ ಮುಂತಾದ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ವಿನಿಯೋಗವಾಗುವಂತಹ ಸಕಲವಿಧ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣನಾದ ಭಗವಾನನೂ ತಪ್ಪದೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಾ ಬರುವನು. ಅಂತೆಯೇ ದುಶ್ಚೇತನರ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿ ಸಮಸ್ತವಿಧ ಸೌಭಾಗ್ಯವೂ ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ವ್ಯಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ತನ್ನೂಲಕ ಅವರಿಗೆ

ಅಗಾಧ ಪಾಪಸಾಧನೆಯಾಗುವುದಾದರೂ ತಪ್ಪದು. ಈ ಭಗವನ್ನಿಯಾಮಕ ತತ್ವವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರಿಗೂ ಇಂತಹ ಸೌಭಾಗ್ಯವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅವರಿಗಿದ್ದ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಾಥಮೆಯು ಉದರಂಭರಣೋದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಲೀ, ಧನಕನಕಾದಿಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿ - ಭೂಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಬಿರುದು ಒಹುಮತಿಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜಾಧಿರಾಜರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸುವ ಹೇಯಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ವಿನಿಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಈವರೆಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿ, ಅತ್ತಿಯ ಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿನ ಹುಳುಗಳಂತೆ ವಿನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಸಂಖ್ಯಮಂದಿ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಂತೆಯೇ ಅವರೂ ಒಬ್ಬರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಇಂದು ಅವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರಾರು ? ಆದರೆ ಭಕ್ತಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಹಾಗೇಕೆ ನಡೆಯಲಿತ್ತು ತನ್ನ ಪವಿತ್ರ ನಾಮಕ್ಕೆ ಕಳಂಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು ! ' ನಹಿಕಲ್ಯಾಣಕೃತ್ಯಾಶ್ಚಿದ್ಗುರ್ಗತಿಂತಾತಗಚ್ಛತಿ ' ಎಂದರೆ, ' ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನಾರೂ ಎಂದಿಗೂ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾರನು ' ಎಂಬ ಭಗವದಾಶ್ವಾಸನವು ಎಂದಿಗಾದರೂ ವೈಧವಾಗುವುದೇನು ? —

ಶ್ರೀರಾಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ, ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯೆಯ ಹೃದಯಮೂಲವನ್ನೇ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಸಾಧಾರಣ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಮುಂದೂ ಗುರುಗಳ ಬಳಿ ಇದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಅವರ ಕಾಲ ವೆಲ್ಲ ನೂತನ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆ, ರಾಗಾಲಾಪನೆ, ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಲ್ಲವಿಗಳ ಹಾಡುವಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಿಕೆ, ತಮ್ಮಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಾಕರಣಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಸರಿಪಡಿಸುವಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ವಿನಿಯೋಗವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ, ಕಾಂಚೀಪುರ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರೊಬ್ಬರು, ತಿರುವೈಯಾರಿಗೆ ಒಂದು ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹರಿಕಥಾ ಕಾಲ ಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ, ಆ ಭಾಗವತರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಕಂಡು

ಅವರನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿರಲು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪ ಹುಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ತ್ಯಾಗರಾಜರಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಮಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಿದ ಆ ಭಾಗ ವತರು, ಅವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಪೂರ್ವಕ ಶ್ರೀರಾಮತಾರಕ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ,—‘ಅಪ್ಪಾ, ಪರಮಪಾವನನಾದ ಈ ಮಂತ್ರರಾಜವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಜಪಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮ ಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಪುಣ್ಯಕಾಲಿಯು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾಗುವನಪ್ಪಾ ! ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟಾಗಲಿ ! ’ ಎಂದು ಆತೀರ್ಪಾದಿಸಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣವಾದರು.

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ವಯಸ್ಸು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರ ತಂದೆ ರಾಮಬ್ರಹ್ಮನು ಪರಲೋಕಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದನು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಾದೇವಿಯೂ ಭೌತಿಕ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪತಿಸಾಕ್ಷಿಧ್ಯ ವನ್ನು ಸೇರಿದಳು. ಅಣ್ಣಂದಿರಿಬ್ಬರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯೂ ಇವರ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಡೆಯಜೀಕಾ ಗಿದ್ದ ವೈದಿಕ ಸಂಬಂಧದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ದೇವತಾರ್ಚನಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಇವರ ಪಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. ಅವರ ಸಿತಾಮಹರ ಕಾಲ ದಿಂದಲೂ ಕುಲಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ದಿವ್ಯ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರ ಭಕ್ತಿಯು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಸರ್ವದಾ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೈವವೂ ಕುಲ ದೈವವೂ ಆದ ಆ ಸ್ವಾಮಿ ವನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು, ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದ ಶ್ರೀರಾಮತಾರಕ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲ ಕಳೆ ಯುವರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತವಾದ ಪೀಠ ಮೊಂದನ್ನಿಟ್ಟು, ಅದರ ಮೇಲೆ ದಿವ್ಯ ಮಂಟಪಮೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯೇಶನಾದ ಶ್ರೀ ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮನ ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮುಹೂರ್ತಗೊಳಿಸಿ, ಪರಮ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ತ್ರಿಕಾಲ ಪೂಜೆ, ಭಜನೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವರು. ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ದಂಭದರ್ಪಗಳ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ದೂರಗೈದು, ಕೇವಲ ಭಗವದಾವೇಶಯುಕ್ತರೋ

ಎಂಬಂತೆ ಸರ್ವದಾ ಜಪ, ಪೂಜೆ, ಭಜನೆ, ಕೀರ್ತನರಚನೆ ಮುಂತಾದುವು ಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರನ್ನು ಕಂಡು, ಆ ಗ್ರಾಮದ ಅನೇಕ ಸದ್ಗುಹಸ್ಥರು 'ಹಿರಿಯರ ವಂಶ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ಧನ್ಯ ನಿವನು' ಎಂದು ತಲೆದೂಗುತ್ತ, ಆಗಾಗ ಬಂದು ಅವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದು, ಹೃದಯಾಹ್ಲಾದಕರವಾದ ಅವರ ಮೃದುಮಧುರ ಗಾನಸುಧೆಯನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಆನಂದಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರನ್ನು 'ಧನ್ಯಧನ್ಯ' ಎಂದು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಸೌಜನ್ಯ ಸೌತೀಲ್ಯ ಸದ್ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗ ಳುವ ಅನೇಕಮಂದಿ ಸಜ್ಜನರು ಇದ್ದಂತೆಯೇ, ಅವರ ಆ ಸಚ್ಚೀಲವನ್ನೇ ದುರ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೂಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ಜನ ರಾದರೂ ಇಲ್ಲದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಡೆಸುವ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪಟಾಟೋಪವೆಂದೂ, ಧ್ಯಾನ ಜಪಾದಿಗಳು ವೇಷಗಳೆಂದೂ, ಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಉಪಕರಣಗಳೆಂದೂ ನಿಂದಿಸುವರು. ಅಂತಹ ಹಲಕೆಲವು ದೂಷಣೆಗಳು ಆ ಸಾಧುವರ್ಯರ ಕಿವಿಗೂ ಬೀಳುವುವು. ಹೃದಯ ಭೇದಕಗಳಾದ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದರೂ ಆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರ ಮನಸ್ಸು ವಿಕಲಗೊಳ್ಳದೆ, ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಡಗಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಭಗವಾನನು ಆ ಮುಖದಿಂದ ತಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟು ತಿದ್ದಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಕೃತಜ್ಞ ರಾಗಿ ಅಂತಹ ನಿಂದಕರನ್ನು ಮನಸಾ ವಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತಾವು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಜನೆಪೂಜೆ ಜಪ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳುವಂ ತಹ ಲೋಪಗಳುಂಟೋ ಎಂದು ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಶೋಧಿಸಿ, ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ರಚಿಸಿದ - ' ತೊಲಿ ನೇ ಜೇಸಿನ ಪೂಜಾಫಲಮು ' - ' ನೇ ಮೊರ ಪೆಟ್ಟಿತೇ, ' - ' ನೇ ಮೊಗಡಕುಂಟೆ ' ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಆಗ ಅವರ ಮನೋಭಾವವು ಹೇಗಿದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಅಭ್ಯಂಜನ ಸ್ನಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ ತಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ

ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಅವರ ಮನೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ತ್ಯಾಗರಾಜರು, ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅಪ್ರಾರ್ಥಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಆ ಜತುರ್ಧಾ ಶ್ರಮಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಲು, ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಯು- 'ಐಯಾ ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇದ್ದಾರೆಂತಲ್ಲ, ಅವರಾರು! ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಾನು ಬಹುದೂರದಿಂದ ಬಂದೆನು' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಕುರಿತು- 'ಸ್ವಾಮಿ ತಾವು ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಭಿಮಾನವಿಟ್ಟು ಬಂದ ಆ ತ್ಯಾಗರಾಜನೆಂಬವನು ನಾನೇ! ನಾನೇನು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವನಲ್ಲ. ಆದರೂ ಬಂದಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಡುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳಬೇಕು' ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ತುಂಬಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶೃತಿಮಾಡಿ ಗಾನಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ಕಲ್ಲು ಮರಗಳೂ ಕರಗುವಂತಹ ಗಂಧರ್ವ ಗಾನಮಾಡಿ ಅಮೃತ ಧಾರೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಅಮಾನುಷ ಗಾನ ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾಗಿ ಕೇಳಿ ಪರಮಾನಂದಗೊಂಡ ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಯು - 'ಅಪ್ಪಾ ತ್ಯಾಗರಾಜರೇ ನಿಮ್ಮ ಗಾನ ಮಾಧುರ್ಯವು ಅವೋಘವಾದುದು! ಈ ಗಾನ ರಸವಾನದಿಂದ ಬಹು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆನು. ನಿಮಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಗಾನ ಮಾಡುವರೆಂದರೆ ನೀವೇ ಸರಿ!' ಎಂದು ಹೊಗಳಿ, ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು, - 'ಅಪ್ಪಾ ನಾನು ಕಾವೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಈ ದಿನ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದರು. ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಆ ದಿನದ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಭವವನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಮ ಸಂಭ್ರಮಪಟ್ಟು ತೀಘ್ರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಂಜನಾದಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿಯ ನಿತ್ಯವಿಧಿಯ ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಯತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಯಿತು. ಅಪರಾಹ್ನವಾಯಿತು. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ತರುವಾಯ ಅವರಿ

ಗಾಗಿ ಕಾವೇರೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಜನರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿಸಿದರು. ಅಂದು ಆ ಊರಿಗೆ ಯಾವ ಸನ್ಯಾಸಿಯೂ ಬಂದಂತೆ ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂದು ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿಯಿತು. ಇನ್ನೂ ನೋಡೋಣವೆಂದುಕೊಂಡು, ಸಾಯಂಕಾಲದ ಪೂಜೆ ಭಜನೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ತೀರಿಸಿ, ಆ ವರೆಗೆ ಉಪವಾಸವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಾಗೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ನನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲೇ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದರು. ಆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಕನವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸನ್ಯಾಸಿಯೇ ಪುನಃ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು - 'ಅಪ್ಪಾ, ತ್ಯಾಗರಾಜಾ ಈ ದಿನ ನಿನಗೆ ದರ್ಶನಕೊಟ್ಟ ನಾನು ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದನು. ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಮೈರಾಗ್ಯ ತೀಲ ಸ್ವಭಾವಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ನಿನಗೆ ದರ್ಶನಕೊಟ್ಟೆನು. ಅಲ್ಲದೆ, ಭುವನವೋಹಕವಾದ ನಿನ್ನ ಸಂಗೀತವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಈ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನಾನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಣಾರ್ಣವವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ಅತ್ಯಪೂರ್ವ ಸಂಗೀತ ಗ್ರಂಥವು. ಆ ಗ್ರಂಥರತ್ನದ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಜಿಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ನಿನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉಂಟು. ನೀನು ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರ ನೋಡಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪುನರುದ್ಧಾರಮಾಡಿ ಚಿರ ಯಶಸ್ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಮೇಲಿರುವ ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನಿನಗೆ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಯತಿಯು ತಕ್ಷಣ ಕಾಣಿಸದಂತಾದುದರಿಂದ, ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಂತಾಗಿ ಒಡನೆ ಕಣ್ಣೆರೆದರು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ - ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಯಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕದಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಹೋಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಯಿತು. ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡಲು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಈವರೆಗೆ ಕಾಣದಿದ್ದ ಅನೇಕ ಅಪೂರ್ವ ವಿಚಾರಗಳು ಕಂಡುಬಂದುವು.

ಅದು ಅನ್ವರ್ಥ, ಸ್ವರಾರ್ಣವ (ಸ್ವರ ಸಮುದ್ರ) ವೇ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು, ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು, ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮೇಲುಂಟಾದ ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ಹಲವು ಬಾರಿ ಮನಸಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ 'ವರನಾರದ - ನಾರಾಯಣ' 'ಶ್ರೀ ನಾರದ' 'ನಾರದ ಗಾನ' ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಅವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರು.—'ಸ್ವರರಾಗ ಸುಧಾರಸ ಯುತಭಕ್ತಿ - ಸ್ವರ್ಗಾರ್ಪಣ ವರ್ಗ ಮುರಾ - ಓ ಮನಸಾ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ನಾರದರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, 'ಸ್ವರಾರ್ಣವ' ಗ್ರಂಥದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಕಾರ ಸ್ಮರಣೆಯೂ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಸ್ವರಾರ್ಣವವೆಂಬ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪೌರ್ವಾತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಪುರಾತನ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತಾ, ತ್ಯಾಗರಾಜರೇ, ಅದು ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗ್ರಂಥವು ಮಾನವ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಶೋಚನೀಯ ವಿಚಾರವು. ಅದು ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ತರುವಾಯ ಏನಾಯಿತೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಯದಾದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವರಗಳು ಅವುಗಳ ಸ್ವಭಾವ, ಸ್ವರೀತಿಗಳು, ಸ್ವರಭೇದಗಳು, ಸ್ವರಪ್ರಸ್ತಾರಗಳು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿವರಣೆಯಿದ್ದಿತೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ತಾವು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ಪಾಠ ಮಾಡಿದ್ದೆವೆಂದೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆಯಾಗಿ, ಆಧುನಿಕರು ಸ್ವರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ನಡೆದ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆವುದಾದರೆ, ಸ್ವರಾರ್ಣವದ ಮುಖ್ಯ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಂತೆಯೇ ಆಗುವುದೆಂದು ನಂಬಬಹುದು.

ಸ್ವರಾರ್ಣವ ಗ್ರಂಥ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಸಪ್ತ ಸ್ವರಗಳೂ ಭಗವದ್ಗುಣಾನುಭವಕ್ಕೆ ಸಾಧಕಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಸ್ವರಾಧಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಭಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜಗನ್ನೋಹಿನೀ ರೂಪಕತಾಳೆ

- ಪ. ಶೋಭಿಲ್ಲು ಸಪ್ತಸ್ವರ - ಸುಂದರೂಲ ಭಜಿಂಪವೇ ಮನಸ ಶೋ.
 ಅ. ನಾಭಿ ಹೃತ್ಕಂಠ ರಸನ - ನಾನಾದುಲಯಂದು ಶೋ.
 ಚ. ಧರ ಋಕ್ಸಾ ಮಾದುಲಲೋ - ವರಗಾಯಿತ್ರೀ ಹೃದಯಮುನ
 ಸುರ ಭೂಸುರ ಮಾನಸಮುನ-ಶುಭ ತ್ಯಾಗರಾಜುನಿ ಯೆಡ ಶೋ.

“ಎಲೈ ಮನಸ್ಸೇ ನಾಭಿ ಹೃದಯ ಕಂಠ ನಾಲಿಗೆ ನಾಶಿಕ ವೊಡ
 ಲಾಡ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಏಳು ಸ್ವರಗಳ ಅಧಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ
 ಸೇವಿಸು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ-ಋಗ್ವೇದ ಸಾಮ ವೇದಾದಿಗಳಲ್ಲೂ, ಶ್ಲಿಷ್ಠ
 ವಾದ ಗಾಯಿತ್ರೀ ಮಂತ್ರಗರ್ಭದಲ್ಲೂ, ದೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹೃದಯ
 ದಲ್ಲೂ, ಮಂಗಳ ಕರನಾದ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲೂ ಶೋಭಿಸು
 ತ್ತಿರುವ ಈ ಸಪ್ತ ಸ್ವರಾಧಿದೇವತೆಗಳನ್ನು (ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಿಕೃತ್ಯಾಗಿ) ಸೇ
 ವಿಸು’ ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವರಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾದ - ಅವರೆಗೆ ಸಂಚಿತ ಲೋಕಕ್ಕೆ
 ಅಭಾವವೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ಹಲವು ಅಪೂರ್ವ ಸ್ವರಪ್ರಸ್ತಾರಗಳ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಶ್ರೀ
 ತ್ಯಾಗರಾಜರು ನವೀನ ನವೀನ ರಾಗ ತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು
 ರಚಿಸಿ, ಶ್ರೋತೃಜನ ಮನೋರಂಜನೆಯಾಗುವಂತೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು
 ಅಸೂಯಾಪರರಾದ ಅನೇಕರಿಗೆ, ಅವರನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಲು ಹೊಸದೊಂದು
 ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಈವರೆಗೆ ಅನಾದಿಯಾಗಿ ನಡೆದು
 ಬಂದ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಈತನು ಸ್ವಯಂ
 ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಈ ಬಗೆಯ ಹಲವು ನೂತನ ರಾಗಭೇದ
 ಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಸಂಗೀತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯಕಾರಿಯಾದ ಸುಧಾರಣೆ
 ಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಅವರು ದೂರಿದರು. ಈ ದೂಷಣೆಯನ್ನು
 ಕೇಳಿ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಭಕ್ತಿಲೇಶವಾಯಿಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರ
 ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಸುವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು
 ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಧನ್ಯಾಸಿ ಆದಿತಾಳ

ಪ. ಸಂಗೀತಜ್ಞಾನಮು ಭಕ್ತಿವಿನಾ-ಸನ್ಮಾರ್ಗಮು ಗಲದೇ ಮನಸಾ ಸ.

ಅ. ಭೃಂಗಿ ನಟೇಶ ಸಮಾರಜ ಘಟಜ ಮ - ತಂಗ ನಾರದಾದು
[ಉಪಾಸಿಂಚು ಸ.

ಚ. ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಮುಲು ದೆಲಿಯುನು, ಜಗಮುಲು
ಮಾಯಾಮಾಯಮು ಲನಿ ತೆಲಿಯುನು, ದುರ್ಗುಣ
ಕಾಯಜಾದಿ ಪದ್ರಿಪುಲಜಯಿಂಚು
ಕಾರ್ಯಮು ದೆಲಿಯುನು ತ್ಯಾಗರಾಜುಸಕೇ ಸ.

‘ನಂದೀಶ, ನಟೇಶ, ಅಂಜನೇಯ, ಅಗಸ್ತ್ಯ, ಮತಂಗಮಹರ್ಷಿ, ನಾರದಾದಿಗಳು ಉಪಾಸಿಸಿದ ಈ ಸಂಗೀತ ಜ್ಞಾನವು ಭಕ್ತಿಯೊಂದರ ಒಳ ಗೂಡಿರದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಕೊಡಲಾರದು. ಸಂಗೀತಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯ ವಿಮರ್ಶಕ ಜ್ಞಾನವೂ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಾಯಾಮಾಯ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿವಂತಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜ್ಞಾನವೂ, ಕಾಮಾದಿ ಪದ್ರಿಪುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವಂತಹ ಉಪಾಯವೂ ಈ ಎಲ್ಲವೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯೊಂದುಮಾತ್ರವಿರದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವು ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದಾಗುವುದು’ ಎಂದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲೂ, ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಜ್ಞಾನದ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲೂ ಈ ಬಗೆಯ ಧೈಯ-ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನುಂಟಾಗಿದ್ದ, ಆ ಭಕ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಭಗವತ್ಪರ ಸ್ತೋತ್ರವಲ್ಲದ ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಎಂದೂ ಹಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸದಾ ಭಕ್ತಿ ಪರವಶರಾಗಿ ನವ ನವೀನ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಲೂ, ಗುರುಮುಖದಿಂದ ತಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದ ತಾರಕಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಲೂ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ, ಯಾರೋ ಬಂದು ಅವರ ಮನೆಯ ಹೊರಬಾಗಿಲನ್ನು ತಟ್ಟಿದಂತೆ ಶಬ್ದವಾಯಿತಂತೆ! ಒಡನೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರೇ ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ ನಡೆದು ಕದವನ್ನು ತೆರೆಯಲು, ಹೊರಗೆ ಎಕ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಹ

ರ್ಷಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಯಾಗ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ-ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ದಿವ್ಯ ಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹವು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಶ್ಯಾಗರಾಜರು ತಾವು ಕನಸುಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೋ ಅಥವಾ ಅದು ನಿಶ್ಚಯವೋ ಎಂದುಕೊಂಡು ಜಾಗ್ರತರಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಆ ರೂಪವು ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ಭಕ್ತೋತ್ತಮರಿಗೆ ದರ್ಶನಕೊಟ್ಟ ವೇಳೆಗೆ ಅವರು, ತಾರಕಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಪಡೆದು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲವಾಗಿದ್ದಿತಂತೆ! ಈ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಹಸ್ರ ತಾರಕನಾಮ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತ ತೊಂಬತ್ತಾರುಕೋಟಿ ನಾಮ ಜಪಮಾಡಿ ಶ್ರೀರಾಮಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯುಂಟು. ಹೀಗೆ ಅಖಂಡ ನಾಮಜಪಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಧೀನನಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಯು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಕಣ್ಮರೆಯಾದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ತಾಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಳೆಗರುವಿನಂತೆ—‘ಎಲ ನೀ ದಯರಾದು’ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಾಶ್ರು ದುಃಖಾಶ್ರುಗಳೆರಡೂ ಮಿಳಿತವಾಗಿ ಪ್ರವಾಹ ರೂಪವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರಲು—‘ಶ್ರೀರಾಮಾ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿನಗೇಕೆ ದಯೆಜಾರದು, ? ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯುಗ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ಷಣದಂತೆ ಕಳೆದೆನಾದರೂ, ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಕಾಣದಂತಾದ ತರುವಾಯ ಇನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣವು ಒಂದು ಯುಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಭಕ್ತನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಾ ದಯಮಾಡು’ ಎಂದು, ತಾವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು ಅನುಭವಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿಯ ರೂಪ ಗುಣ ವಿಭೂತಿಗಳ ದಿವ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಆ ಕೃತಿರಾಜದ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸೊಬಗನ್ನೂ, ಭಗವದಾವೇಶಯುಕ್ತರಾದ ಅವರ ವದನಾರವಿಂದದಿಂದ, ವರ್ಣಕಾಲದ ವಾರಿಧಾರೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ತಡೆಬಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮನೋಹರ ಪದಪುಂಜ ರಂಜಿತವಾದ ಆ ಕೀರ್ತನೆಯ ವೈಖರಿಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಕೊಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಅಠಾಣಾ ಆದಿತಾಳ

- ಪ. ಎಲ ನೀ ದಯಾ ರಾದು ಪರಾಕು ಜೇಸೆದ - ವೇಲ ಸಮಯಮು
[ಕಾದು ಏ.
- ಅ. ಬಾಲಕನಕಮಯಜೇಲ ಸುಜನ ಪರಿ - ಪಾಲ ಶ್ರೀರಮಾಲೋಲ
[ವಿಧೃತಶರ
ಜಾಲಶುಭದ ಕರುಣಾಲವಾಲ ಘನ - ನೀಲ ನವ್ಯವನಮಾಲಿಕಾ
[ಭರಣ ಏ.
- ಚ. ರಾರಾ ದೇವಾದಿದೇವ - ರಾರಾ ಮಹಾನುಭಾವಾ - ರಾರಾ
[ರಾಜೀವನೇತ್ರ ರಘುವರಪುತ್ರ
ಸಾರತರ ಸುಧಾಪೂರ ಹೃದಯ ಪರಿ - ವಾರ ಜಲಧಿ ಗಂಭೀರ
[ದನುಜ ಸಂ
ಹಾರ ಮದನ ಸುಕುಮಾರ ಬುಧಜನ ವಿ - ಹಾರ ಸಕಲ ಶ್ರುತಿ
[ಸಾರ ನಾದುಪ್ಪೆ ಏ.
೨. ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಮುನಿ - ಪೂಜಿತನಾದ ರವಿ - ರಾಜ ಲೋಚನ
ಶರಣ್ಯಾ ಅತಿ ಲಾವಣ್ಯ
ರಾಜಧರನುತ ವಿರಾಜತುರಗ ಸುರ - ರಾಜ ವಂದಿತ ಪದಾ ಜ
[ಜನಕ ದಿನ
ರಾಜಕೋಟಿ ಸಮತೇಜ ದನುಜಗಜ-ರಾಜ ನಿಜಯಮೃಗರಾಜ
[ಜಲಜಮುಖ ಏ.
೩. ಯಾಗ ರಕ್ಷಣ ಪರಮ - ಭಾಗವತಾರ್ಚಿತ - ಯೋಗೀಂದ್ರ
ಸುಹೃದ್ಭಾವಿತ - ಆದ್ಯಂತರಹಿತ
ನಾಗಶಯನ ವರನಾಗವರದ ಪು - ನ್ನಾಗ ಸುಮಧರ ಪದಾ
[ಘಮೋಚನ ಸ
ದಾ ಗತಿಜಘ್ನತ ಪದಾಗಮಾಂತ ಚರ - ರಾಗ ರಹಿತ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗ
[ರಾಜನುತ ಏ.

ತರುವಾಯ ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪುನಃ ದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಾಧಿಸತೊಡಗಲು-‘ಎನ್ನಡು ಜೊತುನೋ’ ‘ಎನ ಪೇ ಓ ಮನಸಾ’ ‘ಉಂಡೇದಿ ರಾಮುಡೊಕಡು’ ‘ಮನಸಾ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರಸಿ’ ‘ಮರವಕುರಾ’ ‘ಪರಲೋಕ ಸಾಧನಮೇ ಮನಸಾ’ ‘ಭಜರೇ ಭಜ ಮಾನಸ’ ‘ಕಡತೇರರಾದಾ’ ‘ಭಜನ ಸೇಯರಾದಾ’ ಎಂಬ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪಾಡಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

“ ಎಂದರೋ ಮಹಾನುಭಾವುಲು ”

ಅನುದಿನವೂ ಕ್ರಮ ತಪ್ಪದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ತ್ರಿಕಾಲ ಪೂಜೆ ಭಜನೆಗಳಾದ ತರುವಾಯ ಪ್ರತಿದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹಣ್ಣು ಹಾಲು ತಾಂಬೂಲಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು-‘ಆರಗಿಂಪವೇ, ಪಾಲಾರಗಿಂಪವೇ’ ‘ವಿಡೆಮು ಸೇಯಾವೇ’ ಎಂಬ ಹಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಪಾಡಿ ಉಪಚರಿಸಿ, ತೆರೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವರು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎದ್ದು, ಪುನಃ ಸ್ವಾಮಿ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವಾಗ್ಗೆ ಹಾಲು ಹಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗ ಮಾತ್ರವೂ, ವೀಳೆಯದ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಿದುಗುಳಿದ ತಂಬೂಲವೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿತಂತೆ! ಈ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಕೊಂಡು ತಾವು ಭುಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ! ತಮ್ಮನ್ನು ಇಷ್ಟಮಟ್ಟಿನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರವಾಹವು ಉಕ್ಕಿಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿರಲು - ‘ರಾಮನಿ ಸಮಾನಮೆವರು’ ‘ಮೇರುಸಮಾನ ಧೀರವರದ ರಘುವೀರ ಜೊತಮು ರಾರಾ’ ‘ಕರುಣಾಸಮುದ್ರಾನನು ಕಾವವೇ ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರಾ’ ‘ಮೋಹನರಾಮಾ ಮುಖ ಜಿತನೋಮಾ ಮುದ್ದುಗ ಪಲ್ಕುಮಾ’ ಎಂಬ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಪಾಡಿ ದರ್ಶನೋತ್ಸುಕರಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವರು. ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪ

ವಾಸವಿದ್ದು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪೂಜಾರಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರವಿದ್ದು ಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಅನೇಕ ಗೀತಗಳನ್ನು ವಾಡಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಪೂಜಾಸ್ತೈವೇದ್ಯ ಆರತಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ-ಜಗಜ್ಜನನಿಯಾದ ತುಲಸಾದೇವಿಯನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಿ ತರುವಾಯ ತತ್ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವರು.

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಅಲೌಕಿಕ ಭಕ್ತಿ ಪಾರವಶ್ಯತೆಯೂ, ಅವರ ಅಮಾನುಷ ಸಂಗೀತವಿದ್ಯಾ ನೈಪುಣ್ಯವೂ, ದೇಶ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಚಾರ ವಾದುವು. ತಕ್ಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕರಲ್ಲದೆ ಅಳಿಯಲನುವಾಗಿದ್ದ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪುನರುದ್ಧಾರಮಾಡಲು ಅವತರಿಸಿದ ಮಹಾನುಭಾವರೇ ಇವ ರೆಂದೂ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಭಕ್ತಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅವತರಿಸಿದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ ಈ ತ್ಯಾಗರಾಜರೆಂದೂ ಭಾವುಕ ರಾದ ಜನರು ಹಲವು ಸುಯಿಂದ ಅವರ ನಿರ್ಮಲ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿತೊಡಗಿದರು. ಹತ್ತಿರದ ದೂರದ ಅನೇಕರು ಬಂದು ಅವರ ಗಾಂಧರ್ವ ಗಾಯನ ಸಿರಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅನುಭವಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಅವರ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವರು. ಯಾರು ಬಂದರೂ ಯಾರು ಹೋದರೂ, ಯಾರು ಹೋಗಿದರೂ ಯಾರು ದೂಷಿಸಿದರೂ, ಅವರ ಮನಶ್ಯಾಂತಿಗೆ ಕುಂದುಂಟಾಗದೆ ಆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರು ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದ ಜಲರಾಶಿಯಂತೆ ಸರ್ವದಾ ಶಾಂತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ತುಂಜಾವೂರಿನ ರಾಜನು ಅವರ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಗಾಯನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆತರಲು ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವರು ತ್ಯಾಗರಾಜರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, - 'ತಾವು ರಾಜಾ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ಬಂದೆರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವಾಡುವಿರಾದರೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಭೂಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಜಹಗೀ ರಾಗಿ ಪಡೆಯಬಹುದು' ಎಂದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವರು- 'ಎಲೈ ನಿಮ್ಮ ರಾಜನು ಭಗವಾನನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆಗೆ ಅಪವ್ಯಯಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುವನು ! ಬುದ್ಧಿ ಹೀನತೆಯಿಂದ

ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವನಾದರೂ, ಪವಿತ್ರವಾದ ಸಂಗೀತವಿದ್ಯಾ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನಾನು ಈ ಬಗೆಯ ವ್ಯಭಿಚಾರ ಕೃತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ನನ್ನ ಜನ್ಮದಲ್ಲೂ ಇಷ್ಟಪಡಲಾರೆನು ! ನರಸ್ತುತಿಯು ಮಹಾ ಪಾಪ ಸಾಧನವು' ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು, ವಿಶೇಷ ಧನ ಕನಕಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಮರುಳುಗೊಳಿಸಬಹುದೆಂದು ಯತ್ನಿಸಲು, ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಅವನ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಬಹು ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೇ ಕೊಡದೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ - ' ನಿಧಿಚಾಲ ಸುಖಮಾ ' ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಪಾಡಿದರು. ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ:—

ಕಲ್ಯಾಣಿ ಭಾವುತಾಳ

- ಪ. ನಿಧಿ ಚಾಲ ಸುಖಮಾ, ರಾಮುನಿ ಸ
ನಿಧಿ ಸೇವ ಸು-ಖಮಾ-ಸಿಜಮುಗ ಪಲ್ಲು ಮನಸಾ ನಿ.
- ಅ. ದಧಿ ನವನೀತ ಕ್ಷೀರಮುಲು ರುಚಿಯೋ - ದಾಶರಥಿ
ಧ್ಯಾನ ಭಜನ ಸುಧಾ - ರಸಮು ರುಚಿಯೋ ನಿ.
- ಜ. ದಮ ಶಮ ಮನುಗಂಗಾ ಸ್ನಾನಮು ಸುಖಮಾ ಕ
ರ್ದಮ ದುರ್ವಿಷಯ ಕೂಪ ಸ್ನಾನಮು ಸುಖಮಾ
ಮಮತ ಬಂಧನ ಯುತ ನರಸ್ತುತಿ ಸುಖಮಾ
ಸುಮತಿ ತ್ಯಾಗರಾಜನುತುನಿ ಕೀರ್ತನ ಸುಖಮಾ ನಿ.

ಇದರ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣಮಾಡಿ ಆ ಉದ್ಯೋಗಿಯು ಪ್ರತಿ ಮಾತನಾಡದೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಮತ್ತೊಂದು ವೇಳೆ ಆಗ ತಿರುವಾಂಕೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾತಿ ತಿರುನಾಳ್ ಎಂಬ ರಾಜನು ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರನ್ನು ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆತರಬೇಕೆಂದು ವಡಿವೇಲು ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆಗಿನ ತಿರುವಾಂಕೂರು ರಾಜಾಸ್ಥಾನವು, ಗೋವಿಂದ ಮಾರಾರ್, ವಡಿವೇಲು, ಶಿವಾನಂದ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಪೊನ್ನಯ್ಯ, ಕ್ಷೀರಾಬ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಾಗವತರ್, ಮೇರುಸ್ವಾಮಿ ಮೊದಲಾದ ಹಲವುಮಂದಿ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ರಾಜನೇ ಸ್ವತಃ ಕವಿಯೂ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆತನ

ತಂಗಿ ರುಕ್ಮಿಣೀಬಾಯಿಯೆಂಬ ನಾರೀಮಣಿಯೂ ಸಂಗೀತ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದಳು. ತಿರುವಾಂಕೂರು ರಾಜಾಸ್ಥಾನವು ಹೀಗೆ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಾಧಿಮೆಯಿಂದ ಗರ್ವಿಸಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇತ್ತ ನಿರ್ಮಲಭಕ್ತಿ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನಾಮದಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸತೊಡಗಿದ ಗಾನ ರಸ ತರಂಗಿಣಿಯು ಹೊರಟು, ತನ್ನ ಪಾವಿತ್ರತೆಯಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಕುಂದಿಸಲನುವಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಕನ್ನಯ್ಯ ಭಾಗವತರೆಂಬವರು, ತಿರುನಾಳ್ ರಾಜನೆದುರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವನ್ನು ಪಾಡಿದ್ದನು. ಆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಭಾವ ಸದಜೋಡಣೆ, ಅರ್ಥವುಷ್ಟಿ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಸೂರೆಗೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮ ಭಕ್ತಿ ಸುಧಾ ಶರಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಲಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ-ಅವುಗಳಲ್ಲದಿದ್ದ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಹೃತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿವಾದ ಮೊರೆ ಇವುಗಳು ಆತನನ್ನು ಮೂಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುವು. ಶ್ರೀಯವರ ಕವಿತೆ ಗೀತೆಗಳೆದುರಿಗೆ ತಿರುವಾಂಕೂರಿನ ಸಂಗೀತವು - 'ಕೋಗಿಲೆಯೆದುರಿನ ಕಾಗೆಯ ಗಾನದಂತೆ' ಎಂದುಕೊಂಡು - ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಮಹಾನು ಭಾವರನ್ನು ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ಆ ವಿದ್ವಾಂಸನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ವಡಿವೇಲು ವಿದ್ವಾಂಸನು ತಿರುವೈಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಧನ ಕನಕಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಮನೋಭಾವವನ್ನೂ, ಹಿಂದೊಂದು ವೇಳೆ ತಂಜಾವೂರು ರಾಜನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಅವರು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಒಡನೆ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆತ್ತಲು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟನು. ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಆ ಕೆಲಸ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸಿದ್ದನು. ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ನಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಭಜನೆಗಳಿಗೆ ಆಗಾಗ ಹೋಗುತ್ತ, ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನಿತ್ತು, ತನ್ನ ದೇಶವಾದ ತಿರುವಾಂಕೂರಿನ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯ, ಮನೋಲ್ಲಾಸಕರವಾದ ಅಲ್ಲಿಯ ವಾಯುಗುಣ, ಆ ದೇಶದ ಖನಿಜ ಉದ್ಭಿಜಾದಿ ಸಂಪತ್ತು, ಪ್ರಜೆಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಭಾವ

ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತ, ಕೊನೆಗೆ ರಸಿಕನೂ ವಿದ್ವಾಂಸನೂ ಪ್ರಜಾಭಿಮಾನಿಯೂ ಆದ ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನ ದಯಾಳುತನ ಬೌದ್ಧಾರ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿದನು. ಅವನ ಉದ್ದೇಶವು, ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಸ್ವಸ್ಥಳವಾದ ತಿರುವೈಯಾರಿನಲ್ಲೂ - ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲೂ ಜಿಗುಪ್ಸೆಪಟ್ಟು ತಿರುವಾಂಕೂರು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲು ಇಷ್ಟಪಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಭಾಷಣದ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಈ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಆದರೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ, ಇದನ್ನು ಹಳಿದು ಅದನ್ನು ಹೊಗಳುವುದನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ “ ತಾವು ತಿರುವಾಂಕೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕು ” ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು-“ಅಯ್ಯಾ ಕೀರ್ತಿಯೆಂದರೇನು ? ಜನಗಳ ಹೊಗಳಿಕೆ ತಾನೇ ! ಜನಗಳೆಂದರಾರು, ಸ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲದ, ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೊಗಳಿ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಬೊಗಳು ವ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕರು ತಾನೆ ! ” ಎಂದರು. ನಡುವೇಲುವು ಅವರ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡಲಾರದೆ-“ಹೋಗಲಿ ಪ್ರಜಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ - ಸ್ವಯಂ ಮಹಾ ರಾಜರೇ ತಮ್ಮ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಎದುರುನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾ ರಾಜರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಪದವಿಯು ಉನ್ನತಿಯನ್ನೈದುವುದು’ ಎಂದು ನುಡಿದನು-“ಪದವಿಯೆಂದರೇನಯ್ಯಾ ! ಭಾಗವತರಾದ ನಮಗೆ ಪದವಿಯೆಂತಹುದು ? ” ಎಂದು ತ್ಯಾಗರಾಜರು ನುಡಿಯಲು - ಕೇವಲ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕನಾದ ಆತನು-“ರಾಜರ ಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ತಾವು ಅಖಂಡ ಧನಕನಕಗಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಪತ್ನೀಪುತ್ರ ರೊಂದಿಗೆ ಜ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲದ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು’ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಿತ್ತನು.

ಆತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು, ತಿರಸ್ಕಾರ ಸೂಚಕವಾದ ಹುಸಿನಗುವನ್ನು ನಕ್ಕು-“ಮಿತ್ರನೇ, ನೀನು ಮೊದಲು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ತರುವಾಯ ಪ್ರಭು ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನೂ ತನ್ನೊಲಕ ಅರ್ಧ ಲಾಭವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ ? ಆದರೆ ಕೇಳು, ನಾನು ದ್ರವ್ಯವು

ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾನವನ ವಾಸ್ತವವಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯೆಂದೇ ಎಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಧನಧಾನ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಸಂಜಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೇ ಅಮಿತವಾಗಿ ಗಳಿಸಿ ಒಂದಿಗೇ ಸಾರತ್ರಿಕ ಸಾಧನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸುವುದು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಗುಂಡುಕಲ್ಲನ್ನು ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಈಜುತ್ತೇನೆಂದು ಎಣಿಸುವಷ್ಟು ಸುಲಭವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. 'ಯಸ್ಯಾನುಗ್ರಹ ಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತಸ್ಯ ವಿತ್ತಂ ಹರಾಮ್ಯಹಂ' ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾಕ್ಯವಿದೆ. ಲೌಕಿಕ ಧನಕನಕಾದಿ ಭಾರಕವಸ್ತುಗಳ ವಿಮೋಚನೆಯಾಗದೆ ಶ್ರೀವರನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯವು ಲಭಿಸದು. ಇನ್ನು ರಾಜಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದಾದ ಪದವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಕೇಳು, ಎಂದು 'ಪದವಿ ನೀ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯು ಕಲ್ಗು' ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಪಾಡಿದರು, ಅದರಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುವ ಮನಸ್ಥಿತಿ ಯಾವುದೋ ಅದೇ ಉಚ್ಚ ಪದವಿಯು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಬಾಯಿಪಾಠವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಕಲಿತಿರುವ ಹಲವರಿರುವರು. ಆದರೇನು! ಅವರು ಅವುಗಳ ಹೃದಯವೇನೆಂಬುದನ್ನೇ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಉಚ್ಚ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದಂತಾಯಿತೆ? ಮೇರು ಮಂದರಗಳಷ್ಟು ಉನ್ನತವಾದ ಧನ ರಾಸಿಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ಹಲವರು ಪತ್ನಿಯರು ಅನೇಕಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಮುಂತಾದ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಅಮಿತ ಸುಖಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವರೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರು ಉಚ್ಚ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದಂತಾಯಿತೆ? ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನ ಸುಖಸಂಪದಗಳೆಂಬುವು ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲಾರವೋ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಉಚ್ಚ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದೇನು?" ಎಂದು ಸೂಚಿತವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ತಿರುವಾಂಕೂರು ವಿದ್ವಾಂಸನು - ಪುನಃ ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು, ತ್ಯಾಗರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲಾರದೆ ತನ್ನ ದೇಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಹೀಗೆ ದೇಶದೇಶಗಳ ರಾಜಾಧಿರಾಜರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯವಾಡದೆ, ತಾವು ನಂಬಿ ಭಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸೇವೆ ಗಿಂತಲೂ ಉನ್ನತವಾದ ವಸ್ತುವೊಂದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು, ಪ್ರಪಂಚಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅನ್ನ ಒಟ್ಟಿಗಾದರೂ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಉಪಪತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ವಾಚಕರು ಭಾವಿಸಬಹುದು ! ಆದರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಪಿತೃರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿಯಾಗಲೀ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನಾಮ ಜಪ ಭಜನಾದಿಗಳಲ್ಲದೆ, ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಸಾಧಕವಾಗುವಂತಹ ಮತ್ತಾವ ಒಗೆಯ ಉಪವೃತ್ತಿಯಾಗಲೀ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಿತೃರ್ಜಿತ ಸ್ವತ್ತಾಗಿದ್ದ ಉಂಥವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿ ನಾಳೆಯ ವಾಡೇನೆಂದು ಗಮನಿಸದೆ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ದಯಾವರ್ಷವು ಜಗತ್ತಿನಮೇಲೆ ನಿರಂತರ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅಂದಂದಿನ ಆಶನವಸನಗಳನ್ನಿತ್ತು ಕಾಪಾಡುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಲಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಂಬಿದ್ದರಾದುದರಿಂದ, ತಮ್ಮ ಆಹಾರ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಯಾಗಲೀ, ಸುಖಸಂಪದಾದಿಗಳ ಲಾಭೋದ್ದೇಶದಿಂದಲಾಗಲೀ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಪೂಜೆ ಭಜನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದು ವಾರಕ್ಕೊಂದುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನಾನ್ಧಿಕಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ಗ್ರಾಮಭಜನೆಗಾಗಿ ಹೊರಡುವರು. ಅವರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ವಾಡುತ್ತ ಜೊತೆಗೆ ಒರುತ್ತಿರಲು ತಿರು ವೈಯಾರಿನ ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯವಾದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಂಜೂರಿ ತಾಳಮೇಳಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಜನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸುವರು. ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಶನಿವಾರದ ಗ್ರಾಮಭಜನೆಯನ್ನೇ ಅನೇಕರು ಅತ್ಯುತ್ಸುಕರಾಗಿ ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಭಜನೆಯು ತಮ್ಮ ಬೀದಿಗೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳ ಬಳಿಗೂ ಬಂದಿತೆಂದೊಡನೆಯೇ, ಶಿಷ್ಯ ಸಮೇತರಾದ ಆ ಭಕ್ತವರ್ಯರ ವಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳನ್ನಿತ್ತು ಪೂಜಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಧಾನ್ಯ ದವಸಾದಿ ಸಕಲವಿಧ ವಾಕ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ವಾದಾಭಿವಾದನಮಾಡಿ ಧನ್ಯರಾದೆವೆಂದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಹಾಗೆ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ತರುವಾಯ ಒಂದು ವಾರದವರೆಗೂ

ಅವರಿಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೂ ಸಾಕಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಅವರ ಕಾಲಕ್ಷೇಪವು ಕಳೆಯುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು, ತಮ್ಮ ಕಾಲವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಪೂಜೆ ಭಜನೆ ಕೀರ್ತನರಚನೆ ಬೋಧನೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾ, Plain living and high thinking ಎಂದರೆ 'ಸಾದಾ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಚಿಂತನ' ಎಂಬ ಗಾಢೆಯಿಂದ ಯಾವ ಋಷಿಜೀವನಸ್ಥಿತಿಯು ಬೋಧವಾಗುವುದೋ ಅಂತಹ ಉಪಯುಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಇವರಿದ್ದ ಮನೋಭಾವವು ಇವರ ಅಣ್ಣಂದರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ! ಜನ್ಮಾಂತರ ಸಂಸ್ಕಾರ ಬಲದಿಂದ ಐಹ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ - ಪಾರಶ್ರೈಶ್ವರ್ಯಗಳ ಗೊತ್ತಾದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರ ಜೀವಿತಾನುಭವವೂ ತೃಪ್ತಿ ಶಾಂತತೆಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜಾಧಿರಾಜರೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ - ಮನೆಗೆ ಬರಲು ಆಸೆಕ್ಷಿಸುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದೊದ್ದು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಹತಭಾಗ್ಯನಂತೆ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಸದೆ, ದೇವರು ದೇವರೆಂದು ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಮನೆಮೂಳನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಇವನಿಂದ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಅವರು ಗೊಣಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಭಜನೆಯ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನವರೂ ಪರಸ್ಥಳದವರೂ ಬಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಅವರಿಗೆ ಅತಿಶಯ ಬೇಸರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಈ ಗಲಭೆಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ನೀಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ಅವರು, ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಪೂಜೆ ಭಜನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಡೆದ ತರುವಾಯ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಶ್ರಾಂತರಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಿಕ್ಕಪಿತಾ ಮಹರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಆ ಆರಾಧ್ಯ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತೊಯ್ದು ಕಾವೇರೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟರು. ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಎದ್ದು, ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೋಗಿ ನೋಡಲು ಅಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಗಳೇ ಇರದಿರಲು, ಅವರು ಮಹಾ ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ - ತಮ್ಮಾ ಹೃದಯಾಧಿದೇವತೆಯನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಹಾಡಿ

ಹಾಡಿ ಹಲುವಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. 'ಏ ಪಾಪಮು ಜೇಸಿತಿರಾ ರಾಮ ನೀಕೇ ಪಾಟಿಯೈನ ದಯರಾದು' ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಪಾಡಿ, 'ನಾನು ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಪಾಪ ಫಲವಾಗಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಮರೆಯಾದೆಯೋ ಶ್ರೀರಾಮಾ' ಎಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. 'ಎಂದುದಾಗಿನಾಡೋ ಈಡಕು ರಾನೆನ್ನಡು ದಯವಚ್ಚು ನೋ ಓ ಮನಸಾ' ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಪಾಡಿಕೊಂಡು ಹಲುವಿ ಹೆಂಬಲಿಸಿದರು- 'ನನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಲ್ಲಿ ಅವಿತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತೆಂದು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯತೋರಿಸಿ ಆತನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ದರ್ಶನ ಕೊಡುವನು? ಹಿಂದೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ನಿಶ್ಚಲಭಕ್ತನಾದ ತನ್ನ ಮಗ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಪೀಡಿಸಿದಾಗ, ನನ್ನ ಪ್ರಭುವು ಮೊದಲು ಕಂಭದಲ್ಲಿ ಅವಿತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದು ತರುವಾಯ ಆ ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಜೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರನಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆ ಈಗ ಲೂ ಎಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದಾನೆ? ತರುವಾಯ ಇಂದ್ರವೃತ್ರನಾದ ವಾಲಿಯು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ದಯಾವಿಹೀನನಾಗಿ ಜಾಧಿಸಿದಾಗ, ಮೊದಲು ಮರಗಳ ಶಾಖೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದು, ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಪ್ರಭುವು ಆ ದುರುಳನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಈಗಲೂ, ನನ್ನಲ್ಲಡಗಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಆರು ಮಂದಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಮೂಲೋತ್ಪಾಟನಗೊಳಿಸದೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವನು? ಏಕೆ ವೈದೋರನು? " ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ನಿದ್ರೆ ಆಹಾರಗಳ ಗಮನವಿಲ್ಲದೆ, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳೆಂಬ ಭೇದಗಳನ್ನೇ ಮರೆತು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಆಗಿದ್ದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿಯು ಮಾಯವಾದುದರಿಂದ ತಮಗೆ ಇನ್ನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವಿರಳ ಚಿಂತಾಶರಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ದಿನಗಳೂ ತಿಂಗಳುಗಳೂ ಕಳೆದುಹೋದುವು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಚಿಂತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದಲೂ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಓಹಾರ ನಿದ್ರಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆಯೂ, ವಿಶೇಷ ಕೃಶವಾದರು. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷವು ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾವೇರೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳಿದ್ದ ಸ್ಥಳವು

ಗೋಚರವಾಗಲು, ಒಡನೆ ಎದ್ದು ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿ ಮಳಲನ್ನು ತೋಡಿ ತೋಡಿ ಹೂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನಿಧಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಕಡುಬಡವನಂತೆ ಮನಶ್ಚಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಹಾಗೆ ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳು ದೊರಕಿದಾಗ 'ಎಟ್ಟು ದೊರಕಿತಿವೋ' 'ಎಂತ ಭಾಗ್ಯಮು' 'ರಘುವೀರ ರಣಧೀರ ರಾರಾ ರಾಜಕುಮಾರ' 'ದೊರಕುನಾ ಇಟುವಂಟಿ ನೇವಾ' ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಪಾಡಿ, ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಂಜನೇಯ ಸಮೇತವಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಸರವೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅನೇಕವಿಧ ಪೂಜೆಗಳನ್ನೂ, ಭಜನೆಯನ್ನೂ ನಡಿಸಿ, ಅಂದು ತಮ್ಮ ಬದುಕು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಇದ್ದರು.—

ತಿರುವಾಂಕೂರಿನ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಅನೇಕಮಂದಿ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರಿದ್ದರೆಂದು ಹಿಂದೆಯೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ ! ಅವರಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದ ಮಾರಾರ್ ಎಂಬಾತನಿಗೆ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರ ಗೀತವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ಬಲವಾಯಿತು. ಒಡನೆ ವಡಿನೇಲು ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರೊಂದಿಗೆ ತಿರುವೈಯಾರನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು, ಅವರ ಆಗಮನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರ ಬಿಡಾರಕ್ಕೂ ಭೋಜನಾದಿಗಳಿಗೂ ತಕ್ಕ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಎಂಟು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹಜಾರಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಸಭೆ ನೆರೆಯಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು. ಪರಸ್ಪರ ವಂದನೆಗಳೂ ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೂ ನಡೆದ ತರುವಾಯ, ಗೋವಿಂದ ಮಾರಾರನು ತ್ಯಾಗರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು, - 'ತಮ್ಮದೊಂದು ಗೀತೆಯ ಪುಣೆಯಾಗಲಿ' ಎಂದನು. ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಸ್ವಯಂಸ್ಫೂರ್ತಿ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಯಗಳಲ್ಲೂ ಅವರು ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಂದರೆಹಾಗೆ ಹಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಸ್ವತಃ ಅವರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ 'ನೀವು ಹಾಡಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದುದು ಅವರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಲೇಶಮಾತ್ರ ಕುಂದನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ

ತೋರಬಹುದು. ಒಡನೆ ಅವರು, - 'ಇದೇನು ಎಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ವೃದ್ಧನಾದ ನಾನು ಆಜ್ಞಾಬದ್ಧನಾಗಿ ಹಾಡುವುದೇ! ಹಾಡೆಂದು ನನಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವ ಈತನಾರು?' ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರು.

ತಮಗೆ ಹಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದವನು ಗೋವಿಂದ ಮಾರಾರನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಗೋಪ ಸ್ವಭಾವದ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ, ಕುರೂಪಿಯಾಗಿ ಕುಳ್ಳನಾಗಿ ವಾತರೋಗ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಅಶುಭ್ರ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಭಿಕ್ಷುಕನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮನುಷ್ಯನು, ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದನಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪವುಂಟಾದಂತಾಗಿ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರು. ಒಡನೆ ವಡಿವೇಲುವು, - 'ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಗೋವಿಂದ ಮಾರಾರನನ್ನು ಹಾಡಲು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಆತನನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. - 'ಸರಿ, ಏನು ಈ ವಾತರೋಗ ಪೀಡಿತನು ಹಾಡಬಲ್ಲನೆ?' ಎಂದು ತಮ್ಮ ಸರದಿಯಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಹೇಗೂ ಒಡನೆ ಗೋವಿಂದ ಮಾರಾರನು, ತನ್ನ ಏಳು ತಂತಿಗಳಿಂದ ಅಪೂರ್ವವೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ದಿವ್ಯ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಷಟ್ಕಾಲ ಗೋವಿಂದ ಮಾರಾರನೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯುಂಟು. ಎಂದರೆ ಆತನು ತನ್ನ ರಾಗಾಲಾಪನೆಯಲ್ಲೂ ಸ್ವರವಿಗಳಲ್ಲೂ ಆರನೆಯ ಕಾಲವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಹಾಡುವನು. ಎರಡನೆಯ ಕಾಲ ಮೂರನೆಯ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವಿಕೆ ಎಂದು ಪ್ರತೀತಿಯುಂಟಷ್ಟೆ! ಆರನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅತಿ ಶಯ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿ - ಎಷ್ಟು ಅಲ್ಪ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬುದು ಸಂಗೀತ ಪಾಠಕರಿಗಲ್ಲದೆ ಇತರರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಲಾರದು. ಷಟ್ಕಾಲವನ್ನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು, ಐದನೆಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮೂರನೆಯ ಎರಡನೆಯ ಒಂದನೆಯ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಿತ ನಿಧಾನವೇಳೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಆಗ ಒಂದನೆಯ ಕಾಲವನ್ನು ಪರಮಾವಧಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಈ ಆಲಾಪನೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದವನೆಂದರೆ ಗೋವಿಂದ ಮಾರಾರನೊಬ್ಬನೇ, ಆ ಆಲಾಪನಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಈ ಪ್ರಾಂತ ಯಾರೂ ಅರಿತವರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಸುಸ್ವರ ಶಾರೀರದಿಂದ ಹಾಡತೊಡಗಿದ ಆತನ ಗಾಯನವು ನೆರೆದ ಅಶೇಷ ಶ್ರೋತೃಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆನಂದಾ ಮೃತತರಧಿಯಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಶ್ರೋತೃಗಳು ಹರ್ಷಶೋಕ ಭಯಮೂರ್ಛೆಗಳೆಂಬ ವಿವಿಧಾವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ, ತಾವು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಮರೆತುಹೋಗಿ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ತೂಗಲ್ಪಟ್ಟ ಮಗುವಿನಂತೆ ಪರವಶರಾಗತೊಡಗಿದರು. ಶರಧಿ ತರಂಗದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಂತೆ, ಆ ಹಾಡುಗಾರನು ಆರೋಹಣ ಅವರೋಹಣ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ತನ್ನ ನೂತನ ಪದ್ಧತಿಯ ತ್ರಿಕಾಲ ಚತುರ್ಥಕಾಲ ಪಂಚಮಕಾಲ ಷಟ್ಕಾಲಗಳನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗಾನಾಮೃತ ಶರಧಿಯಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಆತನ ಬಾಹ್ಯರೂಪು ವೇಷಗಳಿಂದ ಅವನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದ ತ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರೇ, 'ಮೇಲು ಮೇಲು' ಎಂದು ಹೊಗಳಿ, ಅವಿಚಾರಿಯಾಗಿ ಕೋಪಗೊಂಡ, ತಮ್ಮ ಲೋಪಕ್ಕಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟರು. ಅವರ ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೇ ಒಂದು ಕೃತಿರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು.

“ ಎಂದರೋ ಮಹಾನುಭಾವು-ಲಂದರಿಕೆ ವಂದನಮು-ಚಂದುರು ಪೂಜಿಸಿ ಯಂದ ಚಂದಮುನು ಹೃದಯಾರವಿಂದಮುನ ಜೂಜಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ನಂದ ಮನುಭವಿಂಜುವಾರೆಂದರೋ ! ” ‘ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಮಂದಿ ಮಹಾನುಭಾವರು ಇದ್ದಾರೋ ಆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳು ’ ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ನಮ್ರರಾಗಿ ನುಡಿದು, ಆ ವಿದ್ವಾಂಸನನ್ನು ‘ ಗೋವಿಂದ ಮಾರಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆವುದಕ್ಕೆ ಬದಲು ‘ಗೋವಿಂದಸ್ವಾಮಿ’ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಆತನಿಗೆ ‘ಷಟ್ಕಾಲ ಗೋವಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ’ ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯವೇ ಸ್ಥಿರವಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

“ ಶಾಂತನು ಲೇಕ ಸೌಖ್ಯನು ಲೇದು ”

ಕೈವು ದಿನಗಳಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ತಿರುಪತಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀ ವೇಂಕಟೇಶನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಆಸೆಯಾಯಿತು. ಒಡನೆ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ಭಕ್ತಿಯುತರಾಗಿ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ, ದೇವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ತೆರೆಯು ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಗೊಳಿಸಿತು. ಒಡನೆ ಅವರು-‘ತೆರತೀಯರಾವಾ’ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿ, ‘ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶಾ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿರುವ ಮತ್ತರವೆಂಬ ಈ ತೆರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು, ನನಗೆ ದರ್ಶನ ಕೊಡಲಾಗದೇ’ ಎಂದು ವೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಒಡನೆ ಆ ತೆರೆಯು ಹರಿದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು, ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವು ದರ್ಶನ ಗೋಚರವಾಗಲು-‘ವೆಂಕಟೇಶ ನಿನು ಸೇವಿ ಪನು ಪದಿವೇಲು ಕನ್ನಲು ಕಾವಲೆನಯ್ಯ’-‘ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶಾ ನಿನ್ನೀ ದಿವ್ಯ ಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಲು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಬೇಕಯ್ಯ’ ಎಂದು ಹೊಗಳಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು.

ಸ್ವಾಮಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೋವೂರೆಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಂದರೇಶ ಮೊದಲಿಯಾರೆಂಬ ಆಸ್ತಿಕನಾದ ಜಮೀನುದಾರನು, ಈ ವರೆಗೇ ಶ್ರೀಯವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದ ನಾದುದರಿಂದ ಅತಿಶಯ ಗೌರವದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು, ಒಂದು ವಾರಕಾಲ ತನ್ನ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಉಪಚರಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನು. ಪರಮ ನಿಷ್ಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ಅವರು ತನ್ನಿಂದ ಯಾವ ದಕ್ಷಿಣೆ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರರೆಂದು ತಿಳಿದ ಆತನು, ಅವರು ಕುಳ್ಳಿರುವ ಪಾಲಕಿಯ ಅಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಚೀಲವನ್ನೊಂದನ್ನು ಇಟ್ಟು ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಸೇವಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸಿ, ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ವಂದನಾರ್ಪಣೆಕ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯ

ದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಕಳ್ಳರು ಬಂದು ಅಡ್ಡಗಿಸಿ, ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬೀರಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಪಾಲಕಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ಬೋಯಿಗಳು ಬೆದರಿ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗಿ ಹೋದರು. ಒಳಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಕಳ್ಳರು ಬಂದು ಅಡ್ಡಗಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅವರು-‘ನಮ್ಮ ಲ್ಲೇನಿದೆ? ಕಳ್ಳರು ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು?’ ಎನ್ನಲು, ಸೇವಕರು ಸುಂದರೇಶ ಮೊದಲಿಯಾರನು ಇಟ್ಟದ್ದ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಹಣದ ಚೀಲದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಒಡನೆ ಆ ಸಾಧುವರ್ಯರು ಆಪದ್ಬಾಂಧವನಾದ ಶ್ರೀ ರಘುವೀರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಒಡನೆ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಳ್ಳರಿಗೆ, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯ ಬಳಿ ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಅಪೂರ್ವ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ ನಿಂತ ಇಬ್ಬರು ವೀರಭಟರ ಸಂದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ನಡನಡುಗಿದ ಆ ಜೋರರು ತಮ್ಮ ಆ ದುರಿತಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೀಗಿ ನಮ್ರರಾಗಿ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ,-‘ಸ್ವಾಮಿ ನಾವು ಜೋರರು. ಈ ದಿನ ತಮ್ಮನ್ನು ಬಡಿದು ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಿದ್ದುದನ್ನು ಅಪಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದೆವು. ನಮ್ಮ ಈ ಅಪರಾಧವನ್ನು ದಯಾಳುಗಳಾದ ತಾವು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಪಾಲಕಿಯ ಬಳಿ, ಅಪೂರ್ವ ತೇಜೋವಂತರಾಗಿ ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಸೇವಕರನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಅವರು ಯಾರು? ಈಗ ಕ್ಷಣಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಂಜೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರು ಈಗ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ’ ಎಂದರು. ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು, ಹಾಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಜೋರಬಾಧೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಲು ಬಂದ ಆ ಇಬ್ಬರೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು,-‘ಎಲೈ ಜೋರರೇ ನೀವೇ ಧನ್ಯರು. ನೀವು ನೋಡಿದ ಆ ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳನ್ನು ನನಗೂ ತೋರಿಸಿರಿ. ಇಗೋ ಇಲ್ಲಿರುವ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ’ ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಜೋರರು ಪುನಃ ಸಾಕ್ಷಾಂಗವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುಂದೆ ಅವರ ಬೆಂಗಾವಲಿನ ಭಟರಾಗಿ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದರು.

ಮುಂದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದು ಒಂದು ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಬಾಧೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕ.ಟ.೦೩ದವ

ರನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಕಾಣದೆ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮೃತನಾದ ಒಬ್ಬ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಶವವನ್ನೂ, ಅನಾಥಳಾಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು-ಆ ಅನಾಥಳ ಮೇಲೆ ಕನಿಕರವು ಮೇರೆ ತಪ್ಪಿ ಉಕ್ಕಿ ಬರಲು ಅಘಟನ ಘಟನಾ ಪಟೇಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಮನಸಾರೆ ವರ್ಣಿಸಿ, ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಒಳಗಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಒದುಕಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಒಡನೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದಂತೆ ಕಣ್ಣೆರೆದನು. ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಶ್ರೀರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ವಿವಿಧ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪಂಚನದ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಅವರ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯು ಪರಲೋಕಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದರು. ಭೂತದಯಾಪರರಾಗಿದ್ದ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಅತಿಶಯ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದ ಆ ತಮ್ಮ ಭಾರ್ಯೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಅಭಿಮಾನವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಒಂದಾನೊಂದುವೇಳೆ ಆಕೆಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮುಂಗೋಪ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿದ್ದಿ 'ಇಷ್ಟು ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ತಾವು ಕೋಪವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಶಾಂತರಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ?' ಎಂದು ವಿಚ್ಛಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜರು - 'ಹೌದು ಏನು ಮಾಡಲಿ! ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಗುಲಾಬಿಯೂ ಮುಳ್ಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ತಾನೇ ಬೆಳೆಯುವುದು' ಎಂದರು. ಪತ್ನಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ - 'ನಿಜ, ಆದರೆ ಜನರು ಹೂವನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗೌರವಿಸುವರು. ಮುಳ್ಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಾಡುವರಲ್ಲವೆ?' ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ಈ ಮಾತು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಟ್ಟಿ - ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಅವರು ಒಡನೆ, 'ಶಾಂತಮು ಲೇಕ ಸೌಖ್ಯಮು ಲೇದು ಸಾರಸದಳನಯನ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸಾಡಿ

ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ನೀತಿಯು ಎಷ್ಟು ಉದಾತ್ತವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಆದಿತಾಳ

೧. ಶಾಂತತಮು ಲೋಕ ಸೌಖ್ಯತಮು ಲೇದು ಸಾರಸದಳನಯನ ಶಾಂ.
೨. ದಾಂತುನಿ ಕೈನ ವೇದಾಂತುನಿ ಕೈನ ಶಾಂ.
೩. ದಾರಸುತುಲು ಧನ ಧಾನ್ಯಮುಲುಂಡಿನ
ಸಾರೇಕು ಜಪತಪ ಸಂಪದ ಕಲಿಗಿನ ಶಾಂ.
೪. ಆಗಮ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಲನ್ನಿಯು ಚದಿವಿನ
ಬಾಗುಗ ಸಕಲ ಹೃದ್ಭಾವಮು ದೆಲಿಸಿನ ಶಾಂ.
೫. ಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮಮುಲನ್ನಿಯು ಜೇಸಿನ
ಭಾಗವತುಲನುಚು ಬಾಗುಗ ಪೇರೈನ ಶಾಂ.
೬. ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಶ್ರೀ ರಾಘವ ತ್ಯಾ - ಗ
ರಾಜ ವಿನುತ ಸಾಧು ರಕ್ಷಕ ತನಕುಪ ಶಾಂ.

ಉ ವ ಸ ಂ ಹಾ ರ

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ, ಎಂಬತ್ತೇಳು ವರ್ಷಗಳು ವಯಸ್ಸಾಗಿ ಪತಿಯೂ ವೃತ್ತಳಾಗಿ ಅವರ ದೇಹಶಕ್ತಿಯು ಕುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ, ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿಯು ಮಾರು ರೂಪದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ 'ಭಕ್ತೋತ್ತಮಾ ನೀನಿನ್ನು ಹತ್ತು ತಿಂಗಳು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿದ್ದು ತರುವಾಯ ಒಂದು ವೇಳೆ ಮರುಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತಿ, ಮೂರನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತಂತೆ! ತನುಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಜನ್ಮವು ಬರಲಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಹು ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾದ ಅವರು, ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಜನ್ಮ ಮರಣಗಳ ಬಾಧೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿನೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳೂ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ದಿನಗಳು ಕಳೆದ ತರುವಾಯ ಒಂದು ದಿನ ಪುನಃ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿಜರೂಪದಿಂದ ತೋರಿ-'ಭಕ್ತವರಾ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಅತಿಶಯ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ಒಡನೆ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೋ! ನಿನಗಿನ್ನು ಜನ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದು. ಇಂದಿಗೆ ಹತ್ತನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ದೇಹವನ್ನು ನೀಗಿ ನನ್ನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವೆ' ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಪರಮಾನಂದ ಸ್ವಾಂತರಾಗಿ ಒಡನೆ ವೇದವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ-ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಅಶ್ರಿತರಿಗೂ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಹಲವು ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ-ಶ್ರೀರಾಮಭಕ್ತಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿರೆಂದು ಸಂದೇಶವನ್ನಿತ್ತು, ಶಾ. ಶ. ೪೪೪೮ನೆಯ ಪರಾಭವ ಸಂ|| ಕೈ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೮೪೭ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ತಮ್ಮ ೮೮ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಿಗಳಾದ ಹಲವುಮಂದಿ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳು ಕಲೆತು ಸುತ್ತಲೂ ಶ್ರೀರಾಮನಾಮ ಘೋಷ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ನೀಗಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಶ್ರೀರಾಮಭಕ್ತಿ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಅಸಂಖ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಪಾಡಿದರು. ತಾರಕಮಂತ್ರ ಜಪಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು

ಪಡೆದು, ತರುವಾಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದರಂತೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯುಂಟು. ಆದರೆ ಈಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೫೦೦ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಅವರದೆಂದು ಅರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಿತರಾದ ಹಲವುಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರು ಅವುಗಳನ್ನು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಗಳಂತಿರುವ ದಿವ್ಯ ನಾಮಾವಳಿ, ರಾಗ ರತ್ನಮಾಲಿಕಾ, ಭಕ್ತವಿಜಯ ನೌಕಾಚರಿತ್ರಂ ಮತ್ತು ಪಂಚರತ್ನಗಳು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶೇಖರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ ತಮ್ಮಾ ಗುರುಗಳ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಸಮಾಧಿಯು ತಿರುವೈಯಾರಿನ ಬಳಿ ಕಾವೇರೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ ಪಂಚಮಿಯಲ್ಲಿ ಆಶೇಷ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ನೆರೆದು ಶ್ರೀಯವರ ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಾಡಿ ಮೊಗಳಿ ಅತಿಶಯ ಭಕ್ತ್ಯುತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಕೇವಲ ಒಡತನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಜನಿಸಿದರೂ, ಐಹಿ ಸುಖಾದಿಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗದೆ, ಈರ್ಷ್ಯಾತ್ರಯಗಳ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಅಖಂಡ ಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ತುಲಸೀದಾಸ, ಕವೀರದಾಸ ಪುರಂದರಾದಿ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರಂತೆ ಭಾರತೀಯ ಭಕ್ತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿ ರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಈ ದಿವ್ಯ ಜೀವಿತವು ಕರ್ಣಾಟಕ ಪಾಠಕರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದ ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸಾದಿಸಲಿ-ಸಕಲರೂ ಭಾರತೀಯ ಕಲೆ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಪಮ ಶ್ರದ್ಧೆ ಅಭಿಮಾನಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಅವುಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಪೂರ್ವಕ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅವುಗಳ ಗೌರವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಮಾತೃದೇಶ ಸೇವಾ ತತ್ಪರರಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿ! ಶ್ರೀರಾಮನು ಅದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ತಥಾಸ್ತು.

